

ISSN 1829-1155

Հիմնադիր

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ
ԳԱՏԱԾԱՆ

**ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ
ԴԱՏԱՐԱՆ**

Խմբագրական
խորհուրդ

Գագիկ Նարայանյան
Կամե Արեւիկանյան
Վարդա Տախանիսյան
Էսկերի Գորգույան
Մարչան Նալբանդյան

Խմբագրության հասցեն
Երևան, Բաղրամյան 10
Հեռախոս՝ 58-81-71

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

1(63)
2012

© 11 ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

I. ՎԵՐԼՈՒԾԱԿԱՆ ՆՅՈՒԹԵՐ

* Զրեւկան արդարացանոթեան ուղորսոմս Իրավոնքների սաշտանաւաւոմսը եւ սարգոմ Իրավոնքների սիձաւաւոմսին ԳԱՏԱՐԱՆՆԵՐԻ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԳԻՐՔՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԻ ԲՆՈՒՅԹԸ ՎՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ	6
---	---

II. ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԳԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ (972-996)

* ՍԳՈ-972. 2010 թվականի ԳԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 10-ԻՆ ՄՈՍԿՎԱՅՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ «1992 թվականի ՄԱՅԻՍԻ 15-Ի՝ ՀԱՎԱՔԱԿԱՆ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ» ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԻ ՄԱՍԻՆԿԻՑ ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԻՁԵՎ ՈԱՁՄԱՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՅՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՍԿՁԲՈՒՆՔՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ» ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ ԵՐՐՈՐԴ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵՁ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅԱՆ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ	15
* ՍԳՈ-973. 2010 թվականի ԳԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 10-ԻՆ ՄՈՍԿՎԱՅՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ «ՀԱՎԱՔԱԿԱՆ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ» ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԻ ԿԱՁՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ՝ ՀԱՎԱՔԱԿԱՆ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՈՒԺԵՐԻ ԵՎ ՄԻՁՈՅՆԵՐԻ ՍՊԱՆԱՁԻՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՈԱՁՄԱԿԱՆ ՏԵԽՆԻԿԱՅԻ ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ԵՎ ՏԵՂԵԿԱՏՎԱԿԱՆ ՀԱՄԱՏԵԳԼԻՈՒԹՅԱՆ ԱՊԱՀՈՎՄԱՆ ՄԱՍԻՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵՁ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ	18
* ՍԳՈ-974. 2010 թվականի ԳԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 10-ԻՆ ՄՈՍԿՎԱՅՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ «ՀԱՎԱՔԱԿԱՆ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ» ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԻ ԿԱՁՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ՝ ՈԱՁՄԱԿԱՆ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅԱՆ ԱՐՏԱԳՐԱՆՔԻ ԹՈՂԱՐԿՄԱՆ ՄԻՁՊԵՏԱԿԱՆ ԳԻՏԱՐՏԱԳՐԱԿԱՆ ՄԻՎՈՐՈՒՄՆԵՐ ՍՏԵՂԾԵԼՈՒ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՍԿՁԲՈՒՆՔՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ	21
* ՍԳՈ-975. «Ինգո ԱՐՄԵՆԻԱ» ԱՓԲԸ-Ի ԳԻՄՈՒՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԶԱՂԱՔԱՅԻՆԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ 10031-ՐԴ ՀՈԳՎԱԾԻ 1-ԻՆ ԿԵՏԻ (2007թ. ԱՊՐԻԼԻ 9-Ի ԽՄԲԱԳՐՈՒԹՅԱՄԲ) ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ	25
* ՍԳՈ-976. 2011 թվականի ՀՈՒՆԻՍԻ 8-ԻՆ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՄԻՁԱՁԳԱՅԻՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՕՊԵԿ ՀԻՄՆԱԳՐԱՄԻ ՄԻՁԵՎ «ԳՅՈՒՎԱԿԱՆ ԿԱՐՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՍՏԵՂԾՄԱՆ ԾՐԱԳԻՐ» ՓՈԽԱՈՒՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ	36
* ՍԳՈ-977. 2011 թվականի ՄԱՅԻՍԻ 24-ԻՆ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԱՄԻԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԲԱՆԿԻ ՄԻՁԵՎ «ԶԱՂԱՔԱՅԻՆ ԿԱՅՈՒՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՆԵՐԳՐՈՒՄԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԻ» ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՄԱՆ ԾՐԱՁԱՆԱԿԱՅԻՆ ՎԱՐԿԱՅԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ	39
* ՍԳՈ-978. 2011 թվականի ՄԱՅԻՍԻ 19-ԻՆ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԱՄԻԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԲԱՆԿԻ ՄԻՁԵՎ «ԶԱՂԱՔԱՅԻՆ ԿԱՅՈՒՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՆԵՐԳՐՈՒՄԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԻ - ԾՐԱԳՐ 1 (ՀԱՏՈՒԿ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ)» ՎԱՐԿԱՅԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ	

<p>ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ .....</p>	44
<p>* ՍԳՈ-979. 2011 թվականի սեպտեմբերի 30-ին ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԱՍԻԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱՅՄԱՆ ԲԱՆԿԻ ՄԻՋԵՎ «ՀՅՈՒՄԻՍ-ՀԱՐԱՎ ՃԱՆԱՊԱՐՀԱՅԻՆ ՄԻՋԱՆՅՔԻ ՆԵՐԳՐՈՒՄԱՅԻՆ ԾՐԱԳԻՐ-ԾՐԱԳԻՐ 2 (ՀԱՏՈՒԿ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ)» ՎԱՐԿԱՅԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ .....</p>	49
<p>* ՍԳՈ-980. ՔԱՂԱՔԱՅԻ ՎԱՐԳԵՍ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆԻ ԳԻՄՈՒՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՔԱՂԱՔԱՅԻԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ 1230-ՐԳ ՀՈԳՎԱԾԻ 3-ՐԳ ՄԱՍԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ .....</p>	54
<p>* ՍԳՈ-981. 2010 թվականի դեկտեմբերի 10-ին ՄՈՍԿՎԱՅՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ «1992 թվականի սեպտեմբերի 15-ի՝ ՀԱՎԱՔԱՅԱՆ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ ՊԱՅՄԱՆԱԳՐՈՒՄ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ» ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ .....</p>	61
<p>* ՍԳՈ-982. 2010 թվականի դեկտեմբերի 10-ին ՄՈՍԿՎԱՅՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ «2002 թվականի դեկտեմբերի 7-ի՝ ՀԱՎԱՔԱՅԱՆ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ ՊԱՅՄԱՆԱԳՐՈՒ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ ԿԱՆՈՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ» ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ .....</p>	64
<p>* ՍԳՈ-983. «ԱԿԲԱՎՐԵԴԻՏ-ԱԳՐԻԿՈՒ ԲԱՆԿ», «ԱՐՅԱՆԲԱՆԿ», «ԷՅՉ-ԷՍ-ԲԻ-ՄԻ ԲԱՆԿ ՀԱՅԱՍՏԱՆ» ԵՎ «ՎՏԲ-ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԲԱՆԿ» ՓԲԸ-ՆԵՐԻ ԳԻՄՈՒՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՔՐԵԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ 55-ՐԳ ՀՈԳՎԱԾԻ 4-ՐԳ ՄԱՍԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ .....</p>	69
<p>* ՍԳՈ-984. ՔԱՂԱՔԱՅԻՆԵՐ ԱՐԱՄ ՍԱՐԳՍՅԱՆԻ ԵՎ ԿԱՐԱՊԵՏ ՈՒՒԲԻՆՅԱՆԻ, ՄԵՐԻՆԵ ՖԼՋՅԱՆԻ, ԻՐԻՆԱ ՕԳԱՆԵՋՈՎԱՅԻ, ԱՆՆԱ ԵՎ ԱԳՆԵՍԱ ԲԱՐԱՄԱՐՅԱՆՆԵՐԻ, ՍՎԵՏԱ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆԻ, ՄԵՐԳԵՅ ՀԱԿՈՒՅԱՆԻ ԵՎ ԳԱՅԱՆԵ ԿԻՐԱԿՈՍՅԱՆԻ ՈՒ «ՄԵԼՏԵՔՍ» ՍՊԸ-Ի ԳԻՄՈՒՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՔՐԵԱԿԱՆ ԳԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ 426.9-ՐԳ ՀՈԳՎԱԾԻ 1-ԻՆ ՄԱՍԻ, ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՔԱՂԱՔԱՅԻԱԿԱՆ ԳԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ 204.33-ՐԳ ՀՈԳՎԱԾԻ 1-ԻՆ ՄԱՍԻ, 204.38-ՐԳ ՀՈԳՎԱԾԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ .....</p>	82
<p>* ՍԳՈ- 985. 2011 թվականի սեպտեմբերի 26-ին ԼԱՅՊՅԻԳՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԻ ԳԱՇՆԱՅԻՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ ԱՎՏՈՄՈՒԹՅԱՆ ԳԱՇՆԱՅԻՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՈՒԴԵՎՈՐՓՈՒՆԱԳՐՈՒՄՆԵՐԻ ԵՎ ԲԵՆՆԱՓՈՒՆԱԳՐՈՒՄՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ .....</p>	106
<p>* ՍԳՈ- 986.1994 թվականի սեպտեմբերի 15-ին ԵՐԵՎԱՆԻ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՈՒՍՏԱՍՏԱՆԻ ԳԱՇՆՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՏԱՐԱԾՔՈՒՄ ԳՏՆՎՈՂ ՈՒՍՏԱՍՏԱՆԻ ԳԱՇՆՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱՊԱՅ ԶՈՐՔԵՐՈՒՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆԵՐԻ ՀԱՄԱԼՐՄԱՆ ԵՎ ՋԻՆՎՈՐԱԿԱՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆ ԱՆՅՆԵԼՈՒ ԿԱՐԳԻ ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ .....</p>	110

* ՍԳՈ- 987. 2011 թվականի Հոկտեմբերի 1-ին ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՎԵՐԱԿԱՆՈՒՅՄԱՆ ԵՎ ՋԱՐԳԱՑՄԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԿԻ ՄԻՋԵՎ «ԷԼԵԿՏՐԱԷՆԵՐԳԻԱՅԻ ՄԱՏԱԿԱՐԱՐՄԱՆ ՀՈՒՄԱԼԻՈՒԹՅԱՆ ԾՐԱԳԻՐ» N8055-AM ՎԱՐԿԱՅԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ	113
* ՍԳՈ- 988. 2011 թվականի Ապրիլի 4-ին ԲԵԼԳՐԱԳՆՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՍԵՐՔԻԱՅԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ ՕԴԱՅԻՆ ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ	119
* ՍԳՈ- 989. 2011 թվականի Հոկտեմբերի 29-ին ԵՐԵՎԱՆՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԱՎՍՏՐԻԱՅԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ ՄԱՔՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԵՐՈՒՄ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՓՈԽԱԳԱՐՁ ՕԳՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ	123
* ՍԳՈ- 990. ԶԵՂԱԶԵՅԻ ՄԱՐԻՆԵ ՊՈԳՈՍՅԱՆԻ ԴԻՄՈՒՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ «ԲԱՋՄԱՐԵՆԱԿԱՐԱՆ ՇԵՆՔԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԱՍԻՆ» ՀՀ ՕՐԵՆՔԻ 13-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ ԵՎ 11-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ 6-ՐԴ ԿԵՏԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ	128
* ՍԳՈ- 991. ՀՀ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԴԻՄՈՒՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ ՀՀ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ԲԵՆՍԳՐՔԻ 113-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ 1-ԻՆ ՄԱՍԻ 11-ՐԴ ԿԵՏԻ ԵՎ 114-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ 4-ՐԴ ՄԱՍԻ 5-ՐԴ ԿԵՏԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ	139
* ՍԳՈ- 992. 2011 թվականի Հոկտեմբերի 14-ին ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՎԵՐԱԿԱՆՈՒՅՄԱՆ ԵՎ ՋԱՐԳԱՑՄԱՆ ԵՎՐՈՊԱԿԱՆ ԲԱՆԿԻ ՄԻՋԵՎ «ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՓՈՔՐ ՀԱՄԱՅՆՔՆԵՐԻ ՋՐԱՅԻՆ ԾՐԱԳԻՐ» ՎԱՐԿԱՅԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ	153
* ՍԳՈ- 993. 2011 թվականի Հոկտեմբերի 14-ին ԴՈՒՐԵԼԻՆՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԻՈՒԱՆԴԻԱՅԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ ԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐԻ ԵՎ ԳՈՒՅՔԻ ԿՐԿՆԱԿԻ ՀԱՐԿՈՒՄԸ ԲԱՅԱՌՈՒՄ ԵՎ ՀԱՐԿՈՒՄԻՑ ԽՈՒՍԱՓԵԼԸ ԿԱՆԽԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ	156
* ՍԳՈ- 994. 2011 թվականի Հոկտեմբերի 13-ին ԼՈՆԴՈՆՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՄԵԾ ԲՐԻՏԱՆԻԱՅԻ ԵՎ ՀՅՈՒՄԻՍԱՅԻՆ ԻՈՒԱՆԴԻԱՅԻ ՄԻԱՅՅԱԼ ԹՎԱՎՈՐՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ ԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐԻ ԵՎ ԿԱՊԻՏԱԼԻ ԿՐԿՆԱԿԻ ՀԱՐԿՈՒՄԸ ԲԱՅԱՌՈՒՄ ԵՎ ՀԱՐԿՈՒՄԻՑ ԽՈՒՍԱՓԵԼԸ ԿԱՆԽԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ ԿՈՆՎԵՏԻԱՅԻԱՅԻՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ	161
* ՍԳՈ- 995. 2011 թվականի Հոկտեմբերի 22-ին ՄԱԴՐԻԴՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԻՍՊԱՆԻԱՅԻ ԹՎԱՎՈՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ ՕԴԱՅԻՆ ՏՐԱՆՍՊՈՐՏԻ ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ	164

* ՍԳՈ- 996. ՔԱՂԱՔԱՑԻ ԱՐՄԵՆ ԽԱՌԱՏՅԱՆԻ ԳԻՄՈՒՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱՄ «ԴԱՏԱԿԱՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ» ՀՀ ՕՐԵՆՔԻ 14-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ 3-ՐԴ ՄԱՍԻ 4-ՐԴ ԿԵՏԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՄԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ	168
---	-----

III. ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

* ՀՐԱԺԵՇՏԻ ԱՅՅ	175
* ՀԱՆԳԻՊՈՒՄ ՀՀ ՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԱԿԱԳԵՄԻԱՅՈՒՄ	175
* ԱՐԺԵՎՈՐՈՒՄ	176
* ՏԱՐԵՄՈՒՏԻ ՀԱՆԳԻՊՈՒՄ	178
* ԱՆԳԼԻԱՅԻ ԳԵՍՊԱՆԸ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆՈՒՄ	179
* ՈՒՄԱՆՈՂՆԵՐԸ ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆՈՒՄ	180
* ԳԵՍՊԱՆԻ ԱՅՅԸ ՍԳ	180
* IX ԳԻՏԱԺՈՂՈՎԸ՝ ԳԵՐՄԱՆԱՑԻ ՄԱՄՆԱԳԵՏՆԵՐԻ ՄԱՄՆԱԿՑՈՒԹՅԱՄԲ	181
* ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ՝ ԱՐԵՎՍՏԱՀԱՅԵՐԵՆ	182

Վլադիմիր ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

*ՀՀ սահմանադրական դատարանի անդամ,
Միջազգային իրավունքի հայկական
ընկերակցության խորհրդի նախագահ*

**ՔՐԵԱԿԱՆ ԱՐԳԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏՈՒՄ
ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿՈՒՄԸ ԵՎ ՄԱՐԳՈՒ
ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՏԱՐԱՆՆԵՐԻ
ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԴԻՐՔՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԻ ԲՆՈՒՅԹԸ**

ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ ♦ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ♦ 1(63)2012

Թե՛ ազգային, և թե՛ միջազգային իրավական համակարգերի հիմնարար պահանջներից է, որ մարդու իրավունքների ցանկացած սահմանափակում, որպես ժողովրդավարական ինստիտուտների և կոնկրետ անձի շահերի միջև հավասարակշռության ապահովման միջոց, պետք է կիրառվի խիստ բացառիկ դեպքերում: Որպեսզի «բացառիկ դեպքեր» հասկացությունը չմեկնաբանվի շատ լայն կամ կամայականորեն, Եվրոպական կոնվենցիայի հեղինակները սահմանել են, որ անձի իրավունքները կարող են սահմանափակվել միայն այն դեպքում, երբ դա անհրաժեշտ է երաշխավորելու համար ժողովրդավարությունը, և բխում է պետական անվտանգության, հասարակական կարգի, երկրի տնտեսական բարեկեցության, հանցագործությունների կանխման կամ ուրիշ այնպիսի շահերից, որոնք ավելի մեծ հանրային կարևորություն ունեն, քան անձի համար նշված իրավունքների ապահովումն է:

Չնայած Կոնվենցիայում բավականին հստակ են սահմանված իրավունքների սահմանափակման ինչպես հիմքերը, այնպես էլ շրջանակները, այդուհանդերձ, ՄԻԵԴ-ն այս հարցին անդրադարձել է տարբեր առումներով և ընդունել մի շարք վճիռներ, որոնցում փորձել է ավելի հստակեցնել և կոնկրետացնել իրավունքների սահմանափակման հիմքերը, և ձևավորել է որոշակի հայեցակարգ, որն այսօր պետությունների համար, կարծում ենք, ունի կարևոր նախադեպային նշանակություն:

Ըստ Եվրոպական դատարանի՝ նույնիսկ արտակարգ դրության ժա-

մանակ պետությունը կարող է շեղվել Կոնվենցիայի 5-րդ հոդվածի պահանջներից միայն իրավիճակով խստորեն պահանջվող չափով: Պետությունները պարտավոր են կատարել իրենց պարտականությունները, ներառյալ՝ ապահովել կալանքի չարաշահումների դեմ երաշխիքներ, իրավաբանի և բժշկի մատչելիությունը, habeas corpus ընթացակարգի երաշխիքը և ընտանիքի անդամների հետ հաղորդակցության իրավունքը¹:

Քննության առնելով *Բրոուզանը և այլոք ընդդեմ Միացյալ Թագավորության* գործը՝ Եվրոպական դատարանը որոշեց. «այն փաստը, որ Բրոուզանը և մյուսները, որոնք ձերբակալվել էին տարբեր՝ 4-5 օր և ավելի տևողությամբ, հարցաքննվել էին կոնկրետ ահաբեկչական գործողությունների կապակցությամբ, սակայն ոչ մեկին մեղադրանք չէր առաջադրվել և ոչ ոք մինչև կալանքից ազատվելը դատավորի մոտ չէր տարվել, յուրաքանչյուրի նկատմամբ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 5-րդ հոդվածի 3-րդ կետի խախտում»:

Այս որոշումից հետո Միացյալ Թագավորությունը հայտարարություն արեց իրավունքների սահմանափակման մասին և նշեց, որ Կառավարությունն անհրաժեշտ է գտնում իր լիազորությունները շարունակել «Ահաբեկչության կանխման մասին» օրենքի հիման վրա և առանձին անձանց Պետական քարտուղարի թույլտվությամբ մի քանի օրով ձերբակալել՝ առանց մեղադրանք ներկայացնելու: Որպես նման որոշում կայացնելու հիմնավորում՝ Միացյալ Թագավորությունը նշում էր քննության պատշաճ ավարտման և դատական քննություն հարուցելու որոշման կայացման համար ստեղծված արտակարգ իրավիճակը:

Նշված գործով Եվրոպական դատարանը որոշեց, որ օրենսդրությունը, որը թույլատրում է Պետական քարտուղարի թույլտվությամբ անձին ձերբակալել մինչև յոթ օր տևողությամբ, անհամատեղելի է Կոնվենցիայի 5-րդ հոդվածով նախատեսված իրավունքների երաշխավորման հետ:

Միացյալ Թագավորության կառավարությունը, ելնելով Դատարանի վճռից, կարող էր փոփոխել իր օրենսդրությունն այն առումով, որ կրճատեր հարցաքննության համար ձերբակալության ժամկետը կամ պահանջել, որպեսզի ձերբակալված անձն անմիջապես տարվեր դատավորի կամ դատական գործառույթ իրականացնող այլ անձի մոտ: Սակայն նա չարեց դա՝ ուշադրություն հրավիրելով «ահաբեկչության սպառնալիքի բնույթի և մասշտաբների և մեղադրանք առաջադրելու համար բավարար ապացույցների ձեռքբերման բարդության վրա»: Որպես փաստարկ՝ Կառավարությունը նշեց, որ «օրենքով նախատեսված ձերբակալման համար նախատեսված առավելագույն յոթօրյա ժամկետը հանդիս անում է այդ սպառնալիքի դեմ պայքարի անհրաժեշտ մասը» (կետ 56): Չգանկանալով

¹ St'u Case of Aksoy v. Turkey, Judgment of Decembar 1996, Reports 1996-VI, para. 83.

ՎԵՐԼՈՒՃԱԿԱՆ ՆՅՈՒԹԵՐ

օրենքը փոխել՝ Միացյալ Թագավորության կառավարությունը հայտարարեց 15-րդ հոդվածի հիման վրա Կոնվենցիայից շեղվելու մասին, որպեսզի պահպանի կասկածյալներին առանց դատական սանկցիայի մինչև 7 օր պահելու հնարավորությունը:

Բրոուզանը և այլոք ընդդեմ Միացյալ Թագավորության գործի քննության հետ կապված՝ Մեծ Բրիտանիայի կառավարության պնդումը, որ Կոնվենցիայով ստանձնած պարտավորություններից շեղվելը պայմանավորված էր արտակարգ իրավիճակով, հետագայում վիճարկվեց որպես անօրինական հիմնավորում մեկ այլ՝ *Բրաննիգանը և Մակբրայդն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության* գործով²: Այս գործի փաստական հանգամանքները շատ նման էին Բրոուզանի գործին: Համաձայն գործի տվյալների՝ երկու դիմողները հարցաքննության նպատակով ձերբակալվել էին համապատասխանաբար՝ վեց օր տասնչորս ժամով և չորս օր վեց ժամով: Տվյալ գործով Եվրոպական դատարանը նախ և առաջ պետք է որոշեր, թե արդյոք Կոնվենցիայից Մեծ Բրիտանիայի շեղումը համապատասխանում էր 15-րդ հոդվածի պահանջներին, այսինքն՝ երկրում առկա էր արտակարգ իրավիճակ: Եվրոպական դատարանը քննության առնելով «ազգի գոյությանն սպառնացող արտակարգ իրավիճակի առկայության հարցը»՝ իր վճռում նշեց. «Չնայած դիմողները չէին վիճարկում «ազգի գոյությանն սպառնացող» իրավիճակի առկայությունը, սակայն նրանք պնդում էին, որ պատասխանատվությունն այն հարցը հիմնավորելու համար, թե գոյություն ունեցել է, արդյոք, նման իրավիճակ, թե՛ ոչ, կրում է Մեծ Բրիտանիայի կառավարությունը: Դատարանը, գործի քննության ընթացքում լսելով կողմերի իրարամերժ կարծիքները, քննարկվող ժամանակաշրջանում ճգնաժամի առկայության վերաբերյալ իր վճռում նշեց. «[...] և անելով Հյուսիսային Իռլանդիայում ու Մեծ Բրիտանիայի մյուս մասերում ահաբեկչության չափերի ու հետևանքների մասին իրեն տրամադրված տվյալների սեփական գնահատումը, Դատարանը գտնում է, որ որևէ կասկած չկա նրանում, որ այն ժամանակ արտակարգ իրավիճակ գոյություն ունեցել է» (կետ 47):

Ինչպես ցույց է տալիս Եվրոպական դատարանի կողմից Կոնվենցիայի 15-րդ հոդվածին առնչվող քննված գործերի ուսումնասիրությունը, պատասխանող պետությունները հաճախ, որպեսզի հիմնավորեն, որ իրենց կողմից Կոնվենցիայից շեղումն իսկապես պայմանավորված է եղել արտակարգ դրությամբ, որ ստեղծված իրավիճակը լրջորեն սպառնացել է ազգի կյանքին, եվրոպական կոնվենցիոն մարմիններին ներկայացնում են տարաբնույթ փաստեր և ապացույցներ, ընդհուպ՝ վիճակագրական տվյալներ: Օրինակ՝ *Սաքիքը և այլոք ընդդեմ Թուրքիայի* գործով վճռում³

² Case of Brannigan and McBride v. the United Kingdom (Application no. 14553/89; 14554/89), Judgment of 26 May 1993.

³ Case of Sakik and others v. Turkey (87/1996/706/898-903), Judgment of 26 November 1997.

նշվում է, որ Թուրքական կառավարությունը Եվրոպայի խորհրդի Գլխավոր քարտուղարին տեղյակ է պահել, որ Հարավարևելյան Անատոլիայում Թուրքիայի Հանրապետության ազգային անվտանգությունը, որը բնակչության նկատմամբ Կոնվենցիայի 15-րդ հոդվածում նշված սպառնալիքների քանակի պատճառով վերջին մի քանի ամիսների ընթացքում անշեղորեն աճել է, գտնվում է սպառնալիքի տակ: 1989թ. ընթացքում 136 քաղաքացի և անվտանգության ուժերի 153 անդամ ահաբեկչական գործողությունների հետևանքով սպանվել են: 1990թ. սկզբներին սպանվել էր 125 քաղաքացի և անվտանգության ուժերի 96 անդամ: Եվրոպական կոնվենցիոն մարմիններին փորձել է համոզել նաև Միացյալ Թագավորության կառավարությունը, որը *Բրոուզանը և այլոք ընդդեմ Միացյալ Թագավորության* գործով պնդում էր. «Ձերբակալության ժամկետի երկարացման անհրաժեշտությունը հիմնավորված է վիճակագրությամբ: Օրինակ՝ Հյուսիսային Իռլանդիայում 1987թ. ձերբակալության ժամկետը երկարացվել էր 365 մարդու համար, իսկ 83 ձերբակալվածներին հինգ օրից ավելի ժամկետով ձերբակալված պահելու արդյունքով 39 անձ մեղադրվել են ահաբեկչության ծանր հանցագործությունների մեջ» (կետ 56):

Մարդու իրավունքների պաշտպանության գաղափարն իսկ ենթադրում է, որ Կոնվենցիայով նախատեսված իրավունքները երաշխավորելու պարտավորություններից շեղվելու հնարավորությունը պետք է գործի ողջամտության շրջանակներում, որ պետությունները չեն կարող իրենց այդ իրավունքը չարաշահել: Եվրոպական դատարանի այս դիրքորոշումն արտացոլվել է *Դեմիրը և այլոք ընդդեմ Թուրքիայի* գործով վճռում⁴: Համաձայն վճռի՝ Դատարանը գտավ, որ խախտվել է Կոնվենցիայի 5-րդ հոդվածի 3-րդ կետը, քանի որ երկու դիմողները, առանց դատավորի մոտ տարվելու, ձերբակալված են եղել 23 օր, իսկ երրորդը՝ 116 օր: Եվրոպական դատարանի կարծիքով՝ այդ ժամկետները չափազանց մեծ են նույնիսկ երկրի հարավ-արևելքում գոյություն ունեցող արտակարգ իրավիճակի պայմաններում և Թուրքիայի կողմից շեղման վերաբերյալ հայտարարության առկայության պարագայում:

Եվրոպական դատարանի նշված վճիռը վկայում է, որ Կոնվենցիայով նախատեսված պարտավորությունների կատարումից պետության շեղումը չի նշանակում, որ այդ ժամանակահատվածում նրա գործողությունները չեն կարող զանգատարկվել Եվրոպական դատարան և կամ չի կարող դրվել պետության պատասխանատվության հարցը:

Իրավունքների սահմանափակման վերաբերյալ պետության փաստարկները քննության առնելիս՝ Եվրոպական դատարանը ոչ միայն պարզում է այն հարցը, թե որպես այդպիսին դրանք գոյություն ունեցել են, արդ-

⁴ Case of Demir and others v. Turkey (71/1997/855/1062–1064), Judgment of 23 September 1998.

ՎԵՐԼՈՒՑԱԿԱՆ ՆՅՈՒԹԵՐ

յոք, թե՛ ոչ, այլև մանրակրկիտ վերլուծում և փորձում է ստանալ այն հարցի պատասխանը, թե արդյոք պետության կողմից ձեռնարկված միջոցներն իրոք համարժեք են արտակարգ դրությանը: Այս հարցի առնչությամբ *Լոուլեսն ընդդեմ Իռլանդիայի* գործով վճռում Դատարանը՝ քննության առնելով արտակարգ դրության ժամանակաշրջանում պետության ձեռնարկված միջոցները, գտավ, որ մի քանի փաստարկների համակցությունից ելնելով՝ Իռլանդական Հանրապետությունը ողջամտորեն է հանգել այն եզրակացությանը, որ այդ ժամանակ առկա է եղել ազգի կյանքին սպառնացող արտակարգ դրություն: Ըստ Դատարանի՝ այդ փաստարկներն են. «առաջինը՝ Իռլանդական Հանրապետության տարածքում գաղտնի բանակի առկայությունը, որը ներգրավված էր հակասահմանադրական գործունեության մեջ և իր նպատակներին հասնելու համար կիրառում էր բռնություն, երկրորդ՝ այն փաստը, որ այս բանակը գործում էր նաև պետության սահմաններից դուրս՝ դրանով լրջորեն վտանգի ենթարկելով Իռլանդիայի Հանրապետության հարաբերություններն իր հարևանների հետ, երրորդ՝ սկսած 1956թ. աշնանից և 1957թ. ամբողջ առաջին կեսն ահաբեկչական գործունեությունն ունեցել է կայուն ծավալում (կետ 28)»: Դատարանի կարծիքով՝ սովորական օրենսդրության կիրառումը բավարար չէր, որպեսզի Իռլանդիայի Հանրապետությանն սպառնացող վտանգը, որը գնալով խորանում էր, հսկողության տակ առնվեր: Սովորական քրեական դատարանները և նույնիսկ հատուկ քրեական դատարանները կամ զինվորական դատարանները բավարար չէին, որպեսզի վերականգնվեին խաղաղությունը և կարգը:

ՄԻԵԴ-ը գտնում է, որ արտակարգ իրավիճակներում Կոնվենցիայի 15-րդ հոդվածով նախատեսված պարտավորություններից շեղվելու դեպքում պետությունները պետք է կարողանան բավարար ապացույց ներկայացնել, որ նման արտակարգ իրադրություն իսկապես գոյություն ուներ: Որպեսզի Եվրոպական դատարանում պետությունները հիմնավորեն կապը հայտարարված արտակարգ իրավիճակի և իրենց կողմից ընտրված միջոցների միջև՝ հաճախ բերում են ոչ սովորական, նույնիսկ զավեշտի հասնող փաստարկներ: Օրինակ՝ *Բրոուզանը և այլոք ընդդեմ Միացյալ Թագավորության* գործի քննության ժամանակ Կառավարությունը նշելով, որ օրենքով նախատեսված ձերբակալության կարճ ժամկետը բավարար չէ ահաբեկչության հանցագործություն կատարած անձին մեղադրանք ներկայացնելու համար, որպես իր պարտավորությունից շեղվելու հիմնավորում վկայակոչում է այն, որ՝ «Անվտանգության ուժերը թույլատրելի և նշանակություն ունեցող ապացույցների հավաքման ժամանակ հանդիպել են դժվարության, քանի որ ահաբեկչությանն առնչվող անձինք վարժեցվել են հարցաքննությանը դիմանալուն»:

Որպես շեղման հիմնավորում՝ Եվրոպական դատարանի վճիռներում հիշատակվում է նաև այն փաստը, որ ահաբեկչության վտանգը և մասշտաբներն այնպիսին են, որ ձերբակալության համար օրենքով նախատեսված ժամկետում հնարավոր չէ անհրաժեշտ փորձաքննություն անցկացնել, ձերբակալված տարբեր անձանցից ստացած տեղեկությունների համադրում կատարել և համագործակցել անվտանգության այլ ծառայությունների հետ: Թե ինչու 48 ժամից ավելի տևողությամբ ձերբակալությունները չեն վերահսկվում դատավորների կողմից, կառավարությունները, որպես կանոն, պատճառաբանում են, որ դա պայմանավորված է խորհրդապահական մեծ կարևորություն ունեցող տեղեկատվությունը դատարան ներկայացնելու դժվարությունների և աննպատակահարմարության հետ: Եվ որ նման տեղեկատվությունը դատարանին ներկայացնելու դեպքում անհրաժեշտ կլինի անցկացնել դռնփակ նիստեր: Ավելին, ըստ կառավարությունների՝ այդպիսի նիստերի չի կարելի մասնակից դարձնել ո՛չ ձերբակալված անձին և ո՛չ էլ նրա փաստաբանին: Միացյալ Թագավորության կառավարության կարծիքով՝ նման պարագաներում դատարաններին ձերբակալության ժամկետի երկարացման իրավունք տալը կնշանակեր, որ նրանք ավելի շատ վարչական, քան դատական գործառույթ են կատարում⁵:

Քրեական արդարադատության օրինականության շահերը պահանջում են, որպեսզի պետություններն անձի իրավունքների սահմանափակման ժամանակ դուրս չգան որոշակի շրջանակներից: Նկատի ունենալով այս հանգամանքը՝ Եվրոպական դատարանը, ընդունելով, որ պետություններն արտակարգ իրավիճակում կարող են շեղվել իրենց կոնվենցիոն պարտավորություններից, միաժամանակ նշում է. «Սակայն 5-րդ հոդվածի 3-րդ կետի առնչությամբ նրանք չեն կարող արդարացնել «անհապաղ» դատական հսկողությունից հրաժարումը»:

Մեղադրյալի համար, իրավունքների թեկուզ Կոնվենցիայով թույլատրվող սահմանափակման դեպքում, միևնույն է, պետք է ապահովվեն քրեական արդարադատության վերաբերյալ բոլոր իրավունքները: Այս առնչությամբ, Եվրոպական դատարանը, *Աքսոյն ընդդեմ Թուրքիայի* գործի քննության ժամանակ գտավ, որ դիմողին իր ձերբակալության երկար ժամանակահատվածի ընթացքում չէին տրամադրվել բավարար երաշխիքներ: Մասնավորապես, նա գրկված էր եղել բժշկի, փաստաբանի, ազգականներին կամ ընկերոջը դիմելու հնարավորությունից: Չի ունեցել նաև դատարանի առջև կանգնելու իրական հնարավորություն, որպեսզի ստուգի իր ձերբակալության օրինականությունը: Եվրոպական դատարանի կարծիքով՝ դիմողը փաստորեն ամբողջովին թողնվել է իրեն ձերբակալող-

⁵ St u Case of Brogan and others v. the United Kingdom (Application no. 11209/84; 11234/84; 11266/84; 11386/85), Judgment of 29 November 1988, para. 56.

ՎԵՐԼՈՒՃԱԿԱՆ ՆՅՈՒԹԵՐ

ների ողորմածությանը: Այս գործի քննության ժամանակ Եվրոպական դատարանը՝ ընդունելով հանդերձ, որ Թուրքիայի հարավարևելքում, անշուշտ, զոյություն ունի ահաբեկչության լուրջ հիմնախնդիր, և որ դրա դեմ պայքարի ընթացքում պետությունը բախվում է մեծ դժվարությունների հետ, միաժամանակ գտավ, որ դրանից չի կարելի ենթադրել, որ արտակարգ իրավիճակն է ստիպել ահաբեկչության իրավախախտման մեջ կասկածելով՝ դիմողին ձերբակալված պահել տասնչորս կամ ավելի օր և գաղտնի պահպանության տակ՝ առանց նրան հնարավորություն ընձեռելով դիմելու դատավորի կամ դատական իշխանության այլ պաշտոնատար անձի (տե՛ս կետեր 83-84):

Չնայած Եվրոպական կոնվենցիայի 15-րդ հոդվածի 1-ին կետում առկա դրույթին, համաձայն որի՝ արտակարգ իրավիճակներում պետության կողմից ձեռնարկվող միջոցները՝ ի շեղումն իր կոնվենցիոն պարտականությունների, անհամատեղելի չպետք է լինեն միջազգային իրավունքով ստանձնած նրա մյուս պարտավորությունների հետ, Եվրոպական դատարանի վճիռներում դժվար է հանդիպել «միջազգային իրավունքով ստանձնած պետության մյուս պարտավորություններ» հասկացության լայն մեկնաբանության: Ավելին, նույնիսկ դժվար է ասել, թե կոնկրետ միջազգային իրավական որ փաստաթղթերում ամրագրված պարտավորություններին է խոսքը վերաբերում: Այդուհանդերձ, մի շարք գործերով Դատարան դիմող սուբյեկտներն իրենց գանգատներում վկայակոչել են առանձին միջազգային համընդգրկուն փաստաթղթեր, որոնց վերաբերյալ Դատարանը նաև հայտնել է իր կարծիքը: Օրինակ՝ *Բրանինգանը և Մակքրայդն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության* գործով գանգատի հեղինակները պնդում էին, որ ՄԱԿ-ի Քաղաքացիական և քաղաքական իրավունքների մասին 1966թ. միջազգային դաշնագրի 4-րդ հոդվածի համաձայն՝ իրավագոր շեղման համար կարևոր պահանջ է արտակարգ իրավիճակի վերաբերյալ «պաշտոնական հայտարարություն» անելը: Եվ քանի որ Մեծ Բրիտանիան, որն այդ Դաշնագրի մասնակից է, նման հայտարարություն չի արել, ուստի Եվրոպական կոնվենցիայի 15-րդ հոդվածի հիման վրա արված շեղումը հակասում է «Մեծ Բրիտանիայի՝ միջազգային իրավունքի համաձայն ստանձնած այլ պարտավորություններին»:

ՄԻԵԴ-ի վճիռներում հաճախ են վկայակոչվում միջազգային համընդգրկուն փաստաթղթեր, ընդ որում, դրանց հիշատակումը միշտ չէ, որ առնչվում է Կոնվենցիայի 15-րդ հոդվածին: Օրինակ՝ *Ջերսիլդն ընդդեմ Դանիայի* գործում⁶ հիշատակվում է ՄԱԿ-ի Ռ-ասայական խտրականության բոլոր ձևերի վերացման մասին 1965թ. միջազգային կոնվենցիան, *Սաունդերսն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության* գործում⁷ վկայակոչվում

⁶ Case of Jersild v. Denmark (Application no. 15890/89), Judgment of 23 September 1994.

⁷ Case of Saunders v. the United Kingdom, no. 43/1994/490/572, Judgment of 17 December 1996.

են ինչպես Մարդու իրավունքների համընդհանուր հռչակագիրը, այնպես էլ Քաղաքացիական և քաղաքական իրավունքների մասին 1966թ. միջազգային դաշնագիրը: Կարելի է բերել նաև այլ օրինակներ, որտեղ Դատարանը փորձել է միջազգային համընդգրկուն պայմանագրերի վկայակոչմամբ առավել խորությամբ հիմնավորել իր դիրքորոշումը:

Ասվածով հանդերձ, Եվրոպական կոնվենցիայի 15-րդ հոդվածի 1-ին կետի պահանջն արդարադատություն իրականացնող մարմինների համար գործնական բնույթի լուրջ պարտավորություն է նախատեսում: Մասնավորապես, պարտավորեցնում է ազգային դատարաններին անձի իրավունքների սահմանափակման տարբեր պարունակող ցանկացած գործի քննության ժամանակ պարզել սահմանափակող միջազգային ակտի իրավաբանական բնույթը և դրա տեղը միջազգային իրավական ակտերի աստիճանակարգում: Իսկ եթե դա տարածաշրջանային փաստաթուղթ է, ապա պետք է բացահայտվի նաև դրա և նմանատիպ միջազգային ունիվերսալ փաստաթղթերի փոխհարաբերության հարցը: Այս պահանջը բխում է *Pacta sunt servanda* սկզբունքից: Եվրոպական կոնվենցիայով, ինչպես ցանկացած այլ տարածաշրջանային միջազգային իրավական փաստաթղթով պետության ստանձնած մյուս պարտավորությունների հիշատակումն ընդգծում է, որ շեղման հնարավորությունը չի նշանակում, թե պետության համար մարդու իրավունքները դադարում են լինել որպես համակարգային արժեք: Ծիշտ հակառակը, սա նշանակում է, որ պետությունների միջազգային ընտանիքի կողմից ճանաչված և տվյալ երկրի կողմից ընդունված ունիվերսալ հիմնարար իրավունքները և ազատությունները պետք է շարունակեն գործել, որպեսզի արտակարգ իրավիճակներում պաշտպանեն մարդուն:

Այս առումով ինչպես ճշմարիտ նկատել է Եվրոպական դատարանի անդամ Պետիտին Բրանինգանի և Մակբրայդի գործով իր հատուկ կարծիքում՝ ցանկացած դեպքում շեղումը չի կարող դիտվել որպես պետության մասնակցին տրված քարտ բլանշ անսահմանափակ ժամկետով՝ առանց նրա կողմից Կոնվենցիայով ստանձնված պարտավորությունների կատարման:

Քրեական արդարադատության ոլորտի իրավունքների սահմանափակման հիմնախնդրին անդրադարձել է նաև Մարդու իրավունքների միջամերիկյան դատարանը: Նրա կարծիքով. «*habeas corpus*» կարգադրությունները և «*amparo*»-ն այն դատական իրավական երաշխիքների շարքում են, որոնք կարևոր են տարբեր իրավունքների պաշտպանության համար, որոնցից շեղումն արգելվում է 27(2) հոդվածով, և դա հենց այն է, ինչ անհրաժեշտ է ժողովրդավարական հասարակությունում օրինականությունը պահպանելու համար⁸, և որ այս երաշխիքները պետք է իրակա-

⁸ Advisory Opinion OC-8/87, Habeas Corpus in Emergency Situations, 30 January 1987, Series A ղ8, para 42; Advisory Opinion OC-9/87, Judicial Guarantees in States of Emergency, 6 October 1987, operative para 2.

ՎԵՐԼՈՒՑԱԿԱՆ ՆՅՈՒԹԵՐ

նացվեն օրենքի շրջանակներում և օրենքով նախատեսված պատշաճ դատավարության սկզբունքների հիման վրա⁹:

Ինչպես վկայում է առանձին պետությունների և հատկապես երիտասարդ ժողովրդավարության երկրների պրակտիկան, «օրենքի շրջանակներ» կամ «օրենքի հիման վրա» հասկացություններն ազգային իրավակիրառող մարմինները երբեմն մեկնաբանում են խիստ ձևական, նույնիսկ մակերեսորեն, առանց պարզելու, թե արդյոք ինքը՝ ազգային օրենքը համարժեք է միջազգային իրավական չափորոշիչներին, կամ թե արդյոք օրենքը երաշխավորում է իրավունքի գերակայությունը, թե՛ ոչ: Հանրահայտ է, որ քրեական արդարադատության իրականացման ժամանակ անձի իրավունքները կարող են խախտվել ինչպես «վատ» օրենքի արդյունքով, այնպես էլ՝ «լավ» օրենքի «վատ» կիրառման հետևանքով:

⁹ Advisory Opinion OC-9/87, supra, operative para 3.

**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2010 ԹՎԱԿԱՆԻ ԳԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 10-ԻՆ ՄՈՍԿՎԱՅՈՒՄ
ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ «1992 ԹՎԱԿԱՆԻ ՄԱՅԻՍԻ 15-Ի՝ ՀԱՎԱՔԱԿԱՆ
ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ» ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԻ ՄԱՍԵՆԱԿԻՑ
ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԻՋԵՎ ՌԱԶՄԱՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ
ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ»
ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ
ԵՐՐՈՐԴ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ
ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅԱՆ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

9 հունիսի 2011թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի (զեկուցող), Ֆ. Թոխյանի, Մ. Թոփուզյանի, Ա. Խաչատրյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի, Վ. Պողոսյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 եւ 72-րդ հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց՝ «2010 թվականի դեկտեմբերի 10-ին Մոսկվայում ստորագրված՝ «1992 թվականի մայիսի 15-ի՝ Հավաքական անվտանգության մասին» պայմանագրի մասնակից պետությունների միջեւ ռազմատեխնիկական համագործակցության հիմնական սկզբունքների մասին» համաձայնագրում փոփոխություններ կատարելու մասին երրորդ արձանագրության մեջ ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ • ՏԵՆԵԿԱԳԻՐ • 1(63)2012

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ՂԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Գործի քննության առիթ է հանդիսացել Հանրապետության Նախագահի՝ 19.05.2011թ. ՀՀ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումը:

Ուսումնասիրելով սույն գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՀՀ պաշտպանության նախարարի տեղակալ Ա. Նազարյանի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով Արձանագրությունը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Բ Չ Ե Ց .**

1. «1992 թվականի մայիսի 15-ի՝ Հավաքական անվտանգության մասին» պայմանագրի մասնակից պետությունների միջեւ ռազմատեխնիկական համագործակցության հիմնական սկզբունքների մասին» համաձայնագրում փոփոխություններ կատարելու մասին երրորդ արձանագրությունն ստորագրվել է 2010 թվականի դեկտեմբերի 10-ին՝ Մոսկվա քաղաքում:

2. Արձանագրության նպատակն է 2000 թվականի հունիսի 20-ին ստորագրված՝ «1992 թվականի մայիսի 15-ի՝ Հավաքական անվտանգության մասին պայմանագրի մասնակից պետությունների միջեւ ռազմատեխնիկական համագործակցության հիմնական սկզբունքների մասին» համաձայնագրի (այսուհետ՝ Համաձայնագիր) հիման վրա հավաքական անվտանգության արդյունավետ համակարգ ձեւավորելու համար ՀԱՊԿ անդամ պետությունների ազգային զինված ուժերը ժամանակակից սպառազինությամբ եւ ռազմական տեխնիկայով համալրելու նպատակով ռազմատեխնիկական համագործակցության հետագա կատարելագործումը:

3. Քննության առարկա Արձանագրությամբ Հայաստանի Հանրապետությունը պարտավորվում է արտոնյալ պայմաններով մատակարարվող ռազմական նշանակության արտադրանքի համար որպես վճարման միջոց ազատ փոխարկելի տարադրամի հետ զուգահեռ օգտագործել նաեւ Ռուսաստանի Դաշնության ռուբլին:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետով, 102-րդ հոդվածի առաջին եւ չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63 եւ 64-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց .**

1. 2010 թվականի դեկտեմբերի 10-ին Մոսկվայում ստորագրված՝ «1992 թվականի մայիսի 15-ի՝ Հավաքական անվտանգության մասին»

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

պայմանագրի մասնակից պետությունների միջև ռազմատեխնիկական համագործակցության հիմնական սկզբունքների մասին» համաձայնագրում փոփոխություններ կատարելու մասին երրորդ արձանագրության մեջ ամրագրված պարտավորությունը համապատասխանում է Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

**9 հունիսի 2011 թվականի
ՍԳՈ-972**

**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2010 ԹՎԱԿԱՆԻ ԳԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 10-ԻՆ ՄՈՍԿՎԱՅՈՒՄ
ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ «ՀԱՎԱՔԱԿԱՆ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ»
ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ՝ ՀԱՎԱՔԱԿԱՆ
ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՈՒԺԵՐԻ ԵՎ ՄԻՋՈՅՆԵՐԻ
ՍՊԱՌԱՋԻՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՌԱԶՄԱԿԱՆ ՏԵԽՆԻԿԱՅԻ ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ
ԵՎ ՏԵՂԵԿԱՏՎԱԿԱՆ ՀԱՄԱՏԵՂԵԼԻՈՒԹՅԱՆ ԱՊԱՀՈՎՄԱՆ ՄԱՍԻՆ
ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ
ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ
ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

9 հունիսի 2011թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ֆ. Թոխյանի, Մ. Թովուզյանի, Ա. Խաչատրյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի (զեկուցող), Ա. Պետրոսյանի, Վ. Պողոսյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 եւ 72-րդ հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2010 թվականի դեկտեմբերի 10-ին Մոսկվայում ստորագրված՝ «Հավաքական անվտանգության մասին» պայմանագրի կազմակերպության՝ հավաքական անվտանգության համակարգի ուժերի եւ միջոցների սպառազինության եւ ռազմական տեխնիկայի տեխնիկական եւ տեղեկատվական համատեղելիության ապահովման մասին արձանագրության մեջ ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ • ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ • 1(63)2012
18

Գործի քննության առիթը Հանրապետության Նախագահի՝ 2011 թվականի մայիսի 19-ին ՀՀ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով սույն գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի ներկայացուցիչ՝ ՀՀ պաշտպանության նախարարի տեղակալ Ա. Նազարյանի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով արձանագրությունը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Չ Ե Ց**.

1. «Հավաքական անվտանգության մասին» պայմանագրի կազմակերպության՝ հավաքական անվտանգության համակարգի ուժերի եւ միջոցների սպառազինության եւ ռազմական տեխնիկայի տեխնիկական եւ տեղեկատվական համատեղելիության ապահովման մասին արձանագրությունն ստորագրվել է 2010 թվականի դեկտեմբերի 10-ին՝ Մոսկվայում:

2. Արձանագրության նպատակն է իրականացնել միասնական մոտեցումներ Հավաքական անվտանգության մասին պայմանագրի կազմակերպության՝ հավաքական անվտանգության ուժերի եւ միջոցների կազմում Կողմերի ազգային զինված ուժերից եւ այլ զորքերից առանձնացված միավորումների, զորամիավորումների, զորամասերի եւ ստորաբաժանումների կիրառումը կազմակերպելիս, ապահովել հավաքական անվտանգության համակարգի ուժերի եւ միջոցների արդյունավետ կառավարումը եւ պայմաններ ստեղծել հավաքական անվտանգության համակարգի ուժերի եւ միջոցների տեխնիկական, թիկունքային եւ տեղեկատվական ապահովման պահանջների օպերատիվ կատարման համար:

3. «Հավաքական անվտանգության մասին» պայմանագրի կազմակերպության՝ հավաքական անվտանգության համակարգի ուժերի եւ միջոցների սպառազինության եւ ռազմական տեխնիկայի տեխնիկական եւ տեղեկատվական համատեղելիության ապահովման մասին արձանագրության համաձայն Հայաստանի Հանրապետությունն ստանձնում է հետեւյալ հիմնական պարտավորությունները.

- Արձանագրության ուժի մեջ մտնելուց հետո մեկ տարվա ընթացքում Հավաքական անվտանգության մասին պայմանագրի կազմակերպության միացյալ շտաբին ներկայացնել առաջարկություններ սպառազինության եւ ռազմական տեխնիկայի նմուշների, դրանց տեխնիկական եւ տեղեկատվական համատեղելիությունն ապահովող չափանիշների եւ քանակական բնութագրերի ցանկի վերաբերյալ.

- Հավաքական անվտանգության մասին պայմանագրի կազմակերպության անդամ պետությունների պաշտպանության նախարարությունների համաձայնեցրած ժամկետներում հավաքական անվտանգության

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ՂԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

քազմակողմ ուժերի եւ միջոցների կազմում առանձնացված իր զինված ուժերի միավորումները, զորամիավորումները, զորամասերը եւ ստորաբաժանումները հանդերձավորել սպառազինության եւ ռազմական տեխնիկայի նմուշների, դրանց տեխնիկական եւ տեղեկատվական համատեղելիությունն ապահովող չափանիշների եւ քանակական բնութագրերի անվանացանկի պահանջները բավարարող սպառազինության եւ ռազմական տեխնիկայի նմուշներով:

4. Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ Արձանագրությամբ Հայաստանի Հանրապետության ստանձնած պարտավորությունները բխում են ՀՀ Սահմանադրության 9-րդ հոդվածում ամրագրված՝ ՀՀ արտաքին քաղաքականության սկզբունքներից եւ պետության առջեւ դրված սահմանադրաիրավական այլ խնդիրներից:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետով, 102-րդ հոդվածի առաջին եւ չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63, 64 եւ 72-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց .**

1. 2010 թվականի դեկտեմբերի 10-ին Մոսկվայում ստորագրված՝ «Հավաքական անվտանգության մասին» պայմանագրի կազմակերպության՝ հավաքական անվտանգության համակարգի ուժերի եւ միջոցների սպառազինության եւ ռազմական տեխնիկայի տեխնիկական եւ տեղեկատվական համատեղելիության ապահովման մասին արձանագրության մեջ ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

**9 հունիսի 2011 թվականի
ՍԳՈ-973**

**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2010 ԹՎԱԿԱՆԻ ԳԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 10-ԻՆ ՄՈՍԿՎԱՅՈՒՄ
ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ «ՀԱՎԱՔԱԿԱՆ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ»
ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ՝ ՌԱԶՄԱԿԱՆ
ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅԱՆ ԱՐՏԱԴՐԱՆՔԻ ԹՈՂԱՐԿՄԱՆ ՄԻՋՊԵՏԱԿԱՆ
ԳԻՏԱԱՐՏԱԴՐԱԿԱՆ ՄԻԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐ ՍՏԵՂԾԵԼՈՒ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ
ՍԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱՉԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ
ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ
ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

9 հունիսի 2011թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ֆ. Թոխյանի, Մ. Թովուզյանի (գեկուցող), Ա. Խաչատրյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի, Վ. Պողոսյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 եւ 72-րդ հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2010 թվականի դեկտեմբերի 10-ին Մոսկվայում ստորագրված՝ «Հավաքական անվտանգության մասին» պայմանագրի կազմակերպության՝ ռազմական նշանակության արտադրանքի թողարկման միջպետական գիտաարտադրական միավորումներ ստեղծելու ընդհանուր սկզբունքների մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթ է հանդիսացել Հանրապետության Նախա-

ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ • ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ • 1(63)2012
21

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ՂԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

գահի՝ 19 մայիսի 2011թ. ՀՀ սահմանադրական դատարանում մուտքագրված դիմումը:

Ուսումնասիրելով սույն գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՀՀ պաշտպանության նախարարի տեղակալ Ա. Նազարյանի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով համաձայնագիրը, գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

1. Խնդրո առարկա Համաձայնագիրն ստորագրվել է 2010թ. դեկտեմբերի 10-ին Մոսկվայում՝ Հայաստանի Հանրապետության Նախագահի կողմից:

Համաձայնագրի հիմնական նպատակն է ՀԱՊԿ անդամ պետությունների ռազմատեխնիկական եւ ռազմատնտեսական համագործակցության կատարելագործումը եւ պաշտպանական արդյունաբերության ձեռնարկությունների զարգացման եւ ինտեգրացման համատեղ աջակցության համար պայմանների ստեղծումը, որը հնարավորություն կընձեռի Հայաստանի Հանրապետության եւ ՀԱՊԿ անդամ մյուս պետությունների միջեւ ապահովել եւ զարգացնել արդյունաբերության պաշտպանական ճյուղերի արտադրական ու գիտատեխնիկական ձեռնարկությունների կոոպերացիան՝ նպաստելով ռազմատեխնիկական եւ ռազմատնտեսական փոխշահավետ համագործակցությանը:

2. Սույն Համաձայնագիրը բաղկացած է նախաբանից եւ 16 հոդվածներից:

Ըննարկվող Համաձայնագրի 1-ին հոդվածը նվիրված է Համաձայնագրում օգտագործված մի շարք եզրույթների բովանդակության բացահայտմանը, այն է՝ ռազմական նշանակության արտադրանք (այսուհետ՝ ՌՆԱ) եւ ռազմական նշանակության արտադրանքի թողարկման միջպետական գիտաարտադրական միավորումներ (համատեղ ձեռնարկություններ), (այսուհետ՝ Միավորումներ):

Համաձայնագրով սահմանվում է, որ Միավորումներն ստեղծվում են շահագրգիռ Կողմերի միջեւ երկկողմ կամ բազմակողմ պայմանագրերի հիման վրա:

Համաձայնագրի 3-րդ հոդվածից բխում է, որ ստեղծվող Միավորումների տնտեսական գործունեությանն առնչվող հարցերը կարգավորվում են Միավորման գրանցման Կողմի ազգային օրենսդրությանը համապատասխան հիմնադիր փաստաթղթերով:

Միավորումը Կողմերի հետ իրականացնում է արտաքին առևտրային գործունեություն՝ իր կողմից թողարկվող ՌՆԱ-ի հետ կապված:

Համաձայնագրում արձանագրված է, որ Միավորումը ՌՆԱ-ի մատակարարումները երրորդ Կողմերի իրականացնելու է այն Կողմի ազգային

օրենսդրությանը համապատասխան, որում գրանցված է որպես իրավաբանական անձ:

3. Ըստ Համաձայնագրի՝ Հայաստանի Հանրապետությունն ստանձնում է, մասնավորապես, հետևյալ պարտավորությունները.

- շահագրգիռ Կողմերի հետ, ՀՀ մասնակցությամբ երկկողմ կամ բազմակողմ պայմանագրերի հիման վրա, ստեղծել ռազմական նշանակության արտադրանքի թողարկման միջպետական գիտաարտադրական միավորումներ (համատեղ ձեռնարկություններ), որոնք Կողմերի հետ միասին պետք է իրականացնեն իրենց կողմից թողարկվող ՌՆԱ-ի հետ կապված արտաքին առևտրային գործունեություն,

- ՌՆԱ-ի մատակարարումները կազմակերպության անդամ պետություններ իրականացնել 2000թ. հունիսի 20-ին ստորագրված՝ «1992թ. մայիսի 15-ի՝ Հավաքական անվտանգության մասին» պայմանագրի մասնակից պետությունների միջև ռազմատեխնիկական համագործակցության հիմնական սկզբունքների մասին համաձայնագրի հիման վրա,

- ներմուծման մաքսատուրքերից ազատել Միավորումների ձեռնարկությունների կողմից տեղափոխվող ՌՆԱ-ն, ինչպես նաև ՌՆԱ արտադրելու համար ապրանքները, որ առաջացել են Համաձայնագրի մասնակիցների մաքսային տարածքում եւ նախատեսված են ՀՀ-ի համար ու ներմուծվում են ՀՀ-ի մաքսային տարածք (հոդված 7),

- Միավորումների գործունեության ընթացքում ստացված եւ պետական գաղտնիք հանդիսացող տեղեկությունների պաշտպանությունն իրականացնել 2004թ. հունիսի 18-ի՝ Հավաքական անվտանգության մասին պայմանագրի կազմակերպության շրջանակներում գաղտնի տեղեկատվության պահպանության փոխադարձ ապահովման մասին համաձայնագրին եւ ՀՀ օրենսդրությանը համապատասխան (հոդված 11),

- ապահովել Միավորումների գործունեության ընթացքում ստացված եւ օգտագործվող մտավոր գործունեության արդյունքների պահպանությունը՝ 2007թ. հոկտեմբերի 6-ի՝ Հավաքական անվտանգության մասին պայմանագրի կազմակերպության շրջանակներում ռազմատնտեսական համագործակցության ընթացքում ստացված եւ օգտագործվող մտավոր գործունեության արդյունքների նկատմամբ իրավունքների փոխադարձ պահպանության մասին համաձայնագրին, ՀՀ մասնակցությամբ միջազգային պայմանագրերին եւ ՀՀ օրենսդրությանը համապատասխան:

Համաձայնագրի 8-րդ հոդվածը կարգավորում է Միավորման մեջ մտնող ձեռնարկությունների հարկման հետ կապված հարաբերությունները, սահմանելով, որ ձեռնարկությունների գործունեությունը ենթակա է հարկման այն Կողմի ազգային օրենսդրությանը համապատասխան, որտեղ դրանք գրանցված են որպես իրավաբանական անձ:

ՎԵՐԼՈՒՑԱԿԱՆ ՆՅՈՒԹԵՐ

Համաձայնագրով (հոդված 9) նախատեսված է, որ Միավորումների ստեղծումն արգելք չի հանդիսանալու Միավորման մեջ մտած ձեռնարկությունների՝ սույն Համաձայնագրի մասնակիցներ չհանդիսացող պետությունների ձեռնարկությունների հետ համապատասխան միջազգային պայմանագրերի պայմաններով իրականացվող կոոպերատիվ կապերի պահպանմանը եւ զարգացմանը, իսկ Միավորմանն անդամակցումը չի բացառելու արտաքին առևտրային գործունեության իրավունքը:

Համաձայնագրով կարգավորվում են նաեւ Կողմերի միջեւ ծագած վեճերի եւ տարաձայնությունների լուծման, Համաձայնագրում փոփոխություններ եւ լրացումներ կատարելու ընթացակարգերը, ինչպես նաեւ Համաձայնագիրը ներառում է վերջինիս ուժի մեջ մտնելու եւ գործողության ժամկետի վերաբերյալ համապատասխան դրույթներ:

4. Համաձայն ՀՀ ֆինանսների նախարարության տեղեկանքի՝ Համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետությունը ֆինանսական պարտավորություններ չի ստանձնում:

Գիտարկվող Համաձայնագիրը բխում է Հայաստանի Հանրապետության շահերից, կոչված է նպաստելու Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանական ներուժի եւ ընդհանուր առմամբ ՀՀ զինված ուժերի մարտունակության հետագա ամրապնդմանը, համահունչ է ՀՀ Սահմանադրության 9-րդ հոդվածում ամրագրված սկզբունքներին:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետով, 102-րդ հոդվածի առաջին եւ չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63 եւ 64-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. 2010 թվականի դեկտեմբերի 10-ին Մոսկվայում ստորագրված՝ «Հավաքական անվտանգության մասին» պայմանագրի կազմակերպության՝ ռազմական նշանակության արտադրանքի թողարկման միջպետական գիտաարտադրական միավորումներ ստեղծելու ընդհանուր սկզբունքների մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

**9 հունիսի 2011 թվականի
ՍԳՈ-974**

**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**«ԻՆԳՈ ԱՐՄԵՆԻԱ» ԱՓԲԸ-Ի ԳԻՄՈՒՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ 10031-ՐԳ
ՀՈԳՎԱԾԻ 1-ԻՆ ԿԵՏԻ (2007թ. ԱՊՐԻԼԻ 9-Ի ԽՄԲԱԳՐՈՒԹՅԱՄԲ)
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ
ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ
ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

14 հունիսի 2011թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ֆ. Թոխյանի, Մ. Թովուզյանի, Ա. Խաչատրյանի (զեկուցող), Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի, Վ. Պողոսյանի,

մասնակցությամբ՝

դիմողի ներկայացուցիչներ Ա. Կիվիրյանի, Դ. Գրիգորյանի, գործով որպես պատասխանող կողմ ներգրավված՝ ՀՀ Ազգային ժողովի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՀՀ Ազգային ժողովի նախագահի խորհրդական Գ. Մելքոնյանի,

ՀՀ Նախագահի ներկայացուցիչ Ն. Գնդրյանի, ՀՀ կառավարության ներկայացուցիչ Գ. Մուրադյանի, ՀՀ վճռաբեկ դատարանի ներկայացուցիչ Ն. Կարապետյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 42.1-րդ հոդվածի, 100-րդ հոդվածի 1-ին կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 6-րդ կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 25, 38, 60 (2-րդ կետ) եւ 69-րդ հոդվածների,

դռնբաց նիստում բանավոր ընթացակարգով քննեց «ԻՆԳՈ ԱՐՄԵՆԻԱ» ԱՓԲԸ-ի՝ դիմումի հիման վրա՝ Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական օրենսգրքի 10031-րդ հոդվածի 1-ին կետի (2007թ. ապրիլի 9-ի խմբագրությամբ)՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմա-

ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ • ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ • 1(63)2012

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

նադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը «ԻՆԳՈ ԱՐՄԵՆԻԱ» ԱՓԲԸ-ի՝ 06.12.2010թ. ՀՀ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումն է:

Լսելով եւ ուսումնասիրելով գործով զեկուցողի հաղորդումը, դիմող եւ պատասխանող կողմերի բացատրությունները, ՀՀ կառավարության եւ ՀՀ վճռաբեկ դատարանի ներկայացուցիչների պարզաբանումները, հետազոտելով Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական օրենսգիրքը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց .**

1. ՀՀ քաղաքացիական օրենսգիրքը ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից ընդունվել է 1998 թվականի մայիսի 5-ին, Հայաստանի Հանրապետության Նախագահի կողմից ստորագրվել՝ 1998թ. հուլիսի 28-ին եւ ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից 17.06.1998թ. ընդունված՝ «Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական օրենսգիրքը գործողության մեջ դնելու մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն՝ ուժի մեջ է մտել 1999 թվականի հունվարի 1-ից:

Դիմողը վիճարկում է օրենսգրքի 10031-րդ հոդվածի 1-ին կետը՝ 2007թ. ապրիլի 9-ի խմբագրությամբ:

Օրենսգրքի՝ «Ապահովագրական հատուցման նվազեցումը եւ հատուցման մերժման հիմքերը» վերտառությամբ 10031-րդ հոդվածի 1-ին կետը (2007թ. ապրիլի 9-ի խմբագրությամբ) սահմանում էր.

«1. Ապահովագրական ընկերությունն իրավունք ունի նվազեցնելու կամ մերժելու ապահովագրական պայմանագրով վճարման ենթակա ապահովագրական հատուցման վճարումը, եթե՝

- 1) ապահովագրական պատահարն առաջացել է ապահովադրի կամ ապահովագրված անձի կամ շահառուի դիտավորությամբ կատարված գործողությունների հետեւանքով.
- 2) ապահովագրական պայմանագիր կնքելիս ապահովադիրն ապահովագրության օբյեկտի վերաբերյալ ներկայացրել է կեղծ տեղեկություններ կամ թաքցրել է դրանք.
- 3) ապահովադիրը հատուցում է ստացել երրորդ անձից, որը պատասխանատու է պատճառված վնասի համար այն չափով, որքանով հատուցում ստացվել է վնաս պատճառած անձից.
- 4) օրենքով նախատեսված այլ դեպքերում»:

Օրենսգրքի 10031-րդ հոդվածը, որպես լրացում, օրենսգրքում ներառվել է ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից 2007թ. ապրիլի 9-ին ընդունված եւ 2007թ. սեպտեմբերի 30-ին ուժի մեջ մտած՝ «Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական օրենսգրքում փոփոխություններ եւ լրացումներ կատարելու մասին» ՀՕ-178-Ն ՀՀ օրենքով:

«Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական օրենսգրքում լրացումներ եւ փոփոխություններ կատարելու մասին» 2010թ. մայիսի 18-ին ընդունված եւ 2010թ. հունիսի 26-ին ուժի մեջ մտած ՀՕ-69-Ն ՀՀ օրենքով օրենսգրքի 10031-րդ հոդվածի 1-ին կետի 4-րդ ենթակետը շարադրվել է հետեւյալ խմբագրությամբ՝ «առկա են ապահովագրական հատուցման վճարումը նվազեցնելու կամ մերժելու՝ օրենքով **կամ պայմանագրով** նախատեսված այլ հիմքեր»:

2. Քննության առարկա գործի դատավարական նախապատմությունը հանգում է նրան, որ «ԻՆԳՈ ԱՐՄԵՆԻԱ» ԱՓԲԸ-ի եւ «ՍԻ.ԷՅ.ԱՐ.ԼԻԶ» ՍՊԸ-ի միջեւ 21.07.2008թ. կնքվել է թիվ MC/012997 «Տրանսպորտային միջոցների ապահովագրության» վկայագիր, որով 1 տարի ժամկետով ապահովագրվել է ավտոմեքենա: Վկայագրի անբաժանելի մասն է հանդիսանում «Տրանսպորտային միջոցների համապարփակ ապահովագրության կանոններ» անվանումով փաստաթուղթը:

Ճանապարհատրանսպորտային պատահարի արդյունքում վնասվել է ապահովագրված ավտոմեքենան, իսկ «ԻՆԳՈ ԱՐՄԵՆԻԱ» ԱՓԲԸ-ն իր գրությամբ մերժել է «ՍԻ.ԷՅ.ԱՐ.ԼԻԶ» ՍՊԸ-ի պահանջը՝ հատուցելու թիվ MC/012997 «Տրանսպորտային միջոցների ապահովագրության» վկայագրով նախատեսված ապահովագրական հատուցումը՝ պատճառաբանելով, որ ապահովագրված ավտոմեքենայի վարորդը թույլ է տվել պայմանագրի անբաժանելի մասը կազմող՝ «Տրանսպորտային միջոցների համապարփակ ապահովագրության կանոնների» խախտում:

«ՍԻ.ԷՅ.ԱՐ.ԼԻԶ» ՍՊԸ-ն հայցադիմում է ներկայացրել Երեւան քաղաքի Կենտրոն եւ Նորք-Մարաշ վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարան ընդդեմ «ԻՆԳՈ ԱՐՄԵՆԻԱ» ԱՓԲԸ-ի՝ գումարի բռնագանձման պահանջի մասին:

Երեւան քաղաքի Կենտրոն եւ Նորք-Մարաշ վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարանն իր՝ 07.12.2009թ. թիվ ԵԿԳ-1112/02/09 վճռով հայցը բավարարել է մասնակի՝ պատճառաբանելով, որ «ԻՆԳՈ ԱՐՄԵՆԻԱ» ԱՓԲԸ-ի եւ «ՍԻ.ԷՅ.ԱՐ.ԼԻԶ» ՍՊԸ-ի միջեւ 21.07.2008թ. կնքված թիվ MC/012997 «Տրանսպորտային միջոցների ապահովագրության» վկայագրի անբաժանելի մասը կազմող՝ «Տրանսպորտային միջոցների համապարփակ ապահովագրության կանոնների» 78.13-րդ, 78.14-րդ, 78.17-րդ կետերը հակասում են ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքով սահմանված նորմերին:

«ԻՆԳՈ ԱՐՄԵՆԻԱ» ԱՓԲԸ-ի եւ «ՍԻ.ԷՅ.ԱՐ.ԼԻԶ» ՍՊԸ-ի վերաբերյալ բողոքների հիման վրա ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանն իր՝ 05.03.2010թ. թիվ ԵԿԳ-1112/02/09 որոշմամբ մերժել է «ՍԻ.ԷՅ.ԱՐ.ԼԻԶ»

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ՂԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

ՍՊԸ-ի վերաքննիչ բողոքը, մասնակի բավարարել «ԻՆԳՈ ԱՐՄԵՆԻԱ» ԱՓԲԸ-ի վերաքննիչ բողոքը՝ Երեւան քաղաքի Կենտրոն եւ Նորք-Մարաշ վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարանի 07.12.2009թ. թիվ ԵԿԴ 1112/02/09 վճռի՝ 13.820.000 ՀՀ դրամ որպես բաց թողնված օգուտ բռնագանձելու մասը բեկանել է եւ գործն այդ մասով ուղարկել նոր քննության, իսկ մնացած մասով վճիռը թողել է օրինական ուժի մեջ: Նշված որոշմամբ անդրադառնալով ստորադաս դատարանի կողմից ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 10031-րդ հոդվածի 1-ին կետի կիրառման օրինաչափությանը՝ ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանն արձանագրել է. «Դատարանը կիրառելով ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 438-րդ հոդվածի 1-ին մասը, համաձայն որի՝ պայմանագիրը պետք է համապատասխանի այն կնքելու պահին գործող օրենքով կամ այլ իրավական ակտերով սահմանված՝ կողմերի համար պարտադիր կանոններին (իմպերատիվ նորմերին), եւ «Իրավական ակտերի մասին» ՀՀ օրենքի 4-րդ հոդվածը, ըստ որի՝ բացառապես ՀՀ օրենքներով են սահմանվում ֆիզիկական եւ իրավաբանական անձանց իրավունքների եւ ազատությունների սահմանափակումները, նրանց պարտականությունները ..., իրավացիորեն գտել է, որ «Տրանսպորտային միջոցների համապարփակ ապահովագրության կանոններ»-ի 78.13-րդ, 78.14-րդ, 78.17-րդ կետերով սահմանված պայմանները հակասում են ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքով սահմանված նորմերին»:

ՀՀ վճռաբեկ դատարանն իր՝ 19.05.2010թ. «Վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու մասին» որոշմամբ վերադարձրել է «ԻՆԳՈ ԱՐՄԵՆԻԱ» ԱՓԲԸ-ի վճռաբեկ բողոքը:

Գործի նյութերից նաեւ պարզվում է, որ առաջին ատյանի դատարանի ոչ ճիշտ հղումն «Իրավական ակտերի մասին» ՀՀ օրենքի 4-րդ հոդվածին՝ «մեխանիկորեն» վերարտադրվել է տվյալ գործով վերաքննիչ դատարանի հիշյալ որոշման մեջ՝ կատարելով գործի համար սկզբունքային նշանակության եզրահանգում:

3. Գիմումի ուսումնասիրությունից բխում է, որ դիմողը բարձրացնում է օրենքի բացի խնդիր, որը, ըստ դիմողի, դրսեւորվում է նրանում, որ օրենսգրքի 10031-րդ հոդվածի վիճարկվող դրույթները, ի տարբերություն նույն հոդվածի՝ 2010թ. մայիսի 18-ի խմբագրությամբ տեքստի դրույթների, հնարավորություն չեն ընձեռում ապահովագրական ընկերություններին ապահովագրության պայմանագրով նախատեսելու ապահովագրական հատուցման վճարումը նվազեցնելու կամ մերժելու՝ օրենքով նախատեսված հիմքերից բացի այլ հիմքեր, ինչը տնտեսավարող սուբյեկտին զրկում է շուկայում իր կողմից գնահատված ռիսկերի համաձայն իրականացնել

տնտեսական գործունեություն, ինչպես նաև ընդհանրապես բացառում է ապահովագրական գործունեության իրականացման հնարավորությունը Հայաստանի Հանրապետությունում: Դիմողը գտնում է, որ ապահովագրական գործունեությունն իրենից ներկայացնում է բացառապես ռիսկերի կառավարման վրա հիմնված տնտեսական գործունեություն եւ այն պետք է ունենա իր կողմից ռիսկերը կառավարելու իրական եւ իրավական հնարավորություն՝ իր գործունեությունն իր կողմից գնահատված ռիսկերին համապատասխանեցնելու հարցում: Իսկ ապահովագրական պայմանագիրը հրապարակային պայմանագրի տեսակ է, որի դեպքում կողմերն ազատ են ինքնուրույն որոշելու այն պայմանները, որի շուրջ կնքում են պայմանագիրը:

Ըստ դիմողի՝ օրենսգրքի՝ 2007թ. ապրիլի 9-ի խմբագրությամբ տեքստի 10031-րդ հոդվածի 1-ին կետը հակասում է ՀՀ Սահմանադրության 1-ին հոդվածին եւ 8-րդ հոդվածի 2-րդ պարբերությանը:

4. Պատասխանող կողմը՝ առարկելով դիմողի փաստարկները, գտնում է, որ ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի՝ 2007թ. ապրիլի 9-ի խմբագրությամբ տեքստի 10031-րդ հոդվածի 1-ին կետի դրույթները չեն հակասում Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

Օրենսգրքի վիճարկվող դրույթները դիտարկելով, մի կողմից, ՀՀ Սահմանադրության 8-րդ հոդվածի 2-րդ մասում ամրագրված՝ տնտեսական գործունեության ազատության, մյուս կողմից՝ պայմանագրի ազատության սկզբունքների հետ հարաբերակցության համատեքստում, պատասխանողը գտնում է, որ ազատ տնտեսական գործունեության իրավունքը բացարձակ չէ: Պետությունը պետք է ոչ միայն երաշխավորի այդ ազատությունը, այլև կարգավորի դրա իրացումը՝ տնտեսությանը տալով կայուն զարգացման կողմնորոշում: Ուստի, ըստ պատասխանողի, պետությունն իրավասու է օրենսդրական կարգավորման ենթարկել տնտեսական հարաբերությունների մասնակիցների վարքագիծը՝ կանխորոշելով նրանց թույլատրելի ազատության չափը եւ սահմանելով ընդհանուր եւ հատուկ սահմանափակումներ:

Պատասխանողը միաժամանակ գտնում է, որ թեւ քաղաքացիաիրավական հարաբերությունների կարգավորման հիմքում հիմնականում ընկած է դիսպոզիտիվության սկզբունքը, այնուամենայնիվ, պետությունն իրավասու է նախատեսել եւ նախատեսել է նաև իմպերատիվ կարգադրագրեր, որոնք պարտադիր են քաղաքացիաիրավական հարաբերությունների մասնակիցների համար: Ուստի, ըստ պատասխանողի, դիմողի նշած փաստարկների հիման վրա օրենսգրքի վիճարկվող դրույթները ՀՀ Սահմանադրությանը հակասող ճանաչելը կնշանակի զրկել պետությանը

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ՂԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

քաղաքացիաիրավական հարաբերությունները կարգավորելու եւ որոշակի արգելքներ կամ սահմանափակումներ նախատեսելու հնարավորությունից:

Անդրադառնալով օրենքի փոփոխության հիմնախնդրին՝ պատասխանողը գտնում է, որ նոր իրավակարգավորման նախատեսումը չի նշանակում, որ նախկին կարգավորումը հակասահմանադրական էր: Հասարակական հարաբերությունների զարգացումն ինքնին պահանջում է նաեւ օրենսդրության կատարելագործում՝ առկա զարգացումներին եւ զարգացման միտումներին համընթաց: Պատասխանողն արձանագրում է, որ ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 10031-րդ հոդվածում կատարված փոփոխությունները եւս պայմանավորված էին նման զարգացումներով:

5. Սույն գործի քննության շրջանակներում վիճարկվող դրույթների սահմանադրաիրավական բովանդակությունը բացահայտելու նպատակով սահմանադրական դատարանը նախ անհրաժեշտ է համարում դրանք դիտարկել քաղաքացիական օրենսդրությանը բնորոշ՝ պայմանագրի ազատության սկզբունքի համատեքստում:

ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի՝ «Պայմանագրի ազատություն» վերտառությամբ 437-րդ հոդվածի ուսումնասիրությունից բխում է, որ պայմանագրի ազատության սկզբունքը, ի թիվս այլնի, ենթադրում է պայմանագրի **պայմանների** ազատ ընտրություն:

Միաժամանակ, ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի նույն հոդվածի 4-րդ եւ 5-րդ կետերի եւ «Պայմանագիր եւ օրենք» վերտառությամբ 438-րդ հոդվածի 1-ին կետի ուսումնասիրությունից բխում է, որ օրենքը կամ այլ իրավական ակտը քաղաքացիաիրավական պայմանագրերի առնչությամբ կարող է սահմանել դիսպոզիտիվ եւ իմպերատիվ պայմաններ: Ընդ որում, եթե ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 437-րդ հոդվածի 4-րդ կետն իմպերատիվ պայմանի առնչությամբ սահմանում է, որ պայմանագրի պայմանը չի կարող հակասել օրենքով կամ այլ իրավական ակտով սահմանված **իմպերատիվ նորմերի բովանդակությանը**, ապա օրենսգրքի 438-րդ հոդվածի 1-ին կետը սահմանում է, որ պայմանագիրը պետք է համապատասխանի այն կնքելու պահին գործող օրենքով կամ այլ իրավական ակտերով սահմանված՝ կողմերի համար **պարտադիր կանոններին (իմպերատիվ նորմերին)**: Այս առումով սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ օրենսգրքի 438-րդ հոդվածի 1-ին կետում ամրագրված՝ «պարտադիր կանոններին (իմպերատիվ նորմերին)» բառերը վերաբերում են նաեւ այդ նորմերի **բովանդակությանը**: Այսինքն՝ չնայած ձեւակերպման տարբերություններին, օրենսգրքի 437-րդ հոդվածի 4-րդ կետի դրույթներն իրենց բովանդակային ծավալով ներդաշնակվում են 438-րդ հոդվածի 1-ին կետի դրույթների բո-

վանդակային ծավալին: Տարբերությունը կայանում է նրանում, որ օրենսգրքի 438-րդ հոդվածի 1-ին կետի դրույթներն ունեն ավելի լայն բովանդակային ծավալ եւ վերաբերում են ոչ միայն իմպերատիվ պայմանների **բովանդակությանը**, այլ նաեւ ընդհանրապես պայմանագրի վերաբերյալ ցանկացած իմպերատիվ պահանջի:

Իսկ դիսպոզիտիվ նորմերի պարագայում պայմանագրով կարող է բացառվել դիսպոզիտիվ նորմով նախատեսված պայմանի կիրառումը կամ կարող է նախատեսվել դիսպոզիտիվ նորմով նախատեսվածից այլ պայման:

Այսպիսով, պայմանագրի ազատության բովանդակությունը՝ պայմանագրի պայմանների բովանդակության ազատ ընտրության առումով հանգում է նրան, որ պայմանագրի կողմերն իրենց հայեցողությամբ սահմանում են պայմանագրի պայմանները՝ ստանձնելով փոխադարձ պարտավորություններ եւ ձեռք բերելով համապատասխան իրավունքներ: Պայմանագրի կողմերին ուղղված միակ պահանջն այն է, որ նրանց միջեւ փոխհամաձայնեցված պայմանի բովանդակությունը չհակասի օրենքի իմպերատիվ նորմով սահմանված պայմանի բովանդակությանը: Մասնավորապես, կողմերը չեն կարող օժտվել հայեցողությամբ պայմանագրի այն պայմանի բովանդակությունը որոշելու հարցում, որի **բովանդակությունն** ամրագրված է օրենքի իմպերատիվ նորմով, կամ սահմանել օրենքի իմպերատիվ նորմով սահմանված պայմանին հակասող պայման:

Հիմք ընդունելով վերոգրյալը՝ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ բոլոր այն դեպքերում, երբ պայմանագրով սահմանված պայմանը նախատեսված կամ բացառված չէ օրենքով կամ այլ իրավական ակտով, ապա նշված դեպքերում քաղաքացիաիրավական պայմանագրի կողմերը կարող են կա՛մ պայմանագրով նախատեսել օրենքով կամ այլ իրավական ակտով չնախատեսված ցանկացած պայման, կա՛մ դիսպոզիտիվ նորմով սահմանված լինելու դեպքում՝ սահմանել դիսպոզիտիվ նորմով նախատեսվածից այլ պայման:

Վերոշարադրյալի հիման վրա սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի՝ 2007 թվականի ապրիլի 9-ի խմբագրությամբ տեքստի 1003՝-րդ հոդվածի 1-ին կետում առկա չէ օրենքի բաց, քանի որ անկախ նրանից, թե ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 1003՝-րդ հոդվածի 1-ին կետը հղում կկատարի քաղաքացիաիրավական պայմանագրին, թե՛ ոչ, պայմանագրի կողմերը ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 437 եւ 438-րդ հոդվածների ուժով կարող են պայմանագրով նախատեսել օրենքով կամ այլ իրավական ակտով չնախատեսված ցանկացած պայման, այն վերապահումով, որ կողմերը չեն կարող հայեցողություն դրսեւորել պայմանագրի այն պայմանի **բովանդակությունը** որոշելու հարցում,

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

որի բովանդակությունն ամրագրված է օրենքի իմպերատիվ նորմով: Ինչ վերաբերում է «Տրանսպորտային միջոցների ապահովագրության կանոնների»՝ սույն գործին առնչվող կետերին, ապա դրանցում տառացիորեն հղումը կատարվում է «ՀՀ նորմատիվ իրավական ակտերով սահմանված ճանապարհատրանսպորտային երթևեկության կանոնների» խախտմանը: Նման կանոններ սահմանված են, մասնավորապես, «Ճանապարհային երթևեկության անվտանգության ապահովման մասին» ՀՀ օրենքի 24-րդ հոդվածում, որի առանձին դրույթներ վերարտադրվել են կողմերի փոխադարձ պարտավորություններում: Բացի դրանից, ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի եւ գործող այլ օրենքների (մասնավորապես՝ «Ավտոտրանսպորտային միջոցների օգտագործումից բխող պատասխանատվության պարտադիր ապահովագրության մասին» ՀՀ օրենքի) իրավական մոտեցումները կառուցված են այն հայեցակարգի վրա, որ փոխհատուցելի է միայն այն վնասը, որն առաջացել է տուժողի ոչ դիտավորյալ գործողության արդյունքում, որ վնասը հիմնավորված ու փաստացի ապացուցված է ու բխում է կողմերի փոխադարձ պարտավորությունների կատարման պայմաններից: Ընդ որում, ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 1020-րդ հոդվածն ուղղակիորեն սահմանում է՝ «Եթե այլ բան նախատեսված չէ օրենքով կամ **ապահովագրության պայմանագրով**, ապա ապահովագրողն ազատվում է ապահովագրական հատուցում եւ ապահովագրական գումար վճարելուց...»: Այստեղ բացառություն նախատեսվում է միայն արտակարգ կամ օրենքով նախատեսվող այլ իրավիճակների դեպքում, սակայն ուշադրության է արժանի մոտեցման ընդհանուր տրամաբանությունը: Օրենսգրքի նշված հոդվածի, ինչպես նաեւ 436-438-րդ, 441-րդ եւ մի շարք այլ հոդվածների առկայության պայմաններում, թերեւս, կարող էր նաեւ փոփոխություն չկատարվել 1003¹-րդ հոդվածի 1-ին կետի 4-րդ ենթակետում՝ կրկին անգամ շեշտելով ոչ միայն օրենքով, այլեւ պայմանագրով նախատեսված պայմանի պարագան:

Անդրադառնալով ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 1003¹-րդ հոդվածի 1-ին կետով սահմանված նորմերի բնույթին՝ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ վերը նշված կետի 1-3-րդ ենթակետերով սահմանված պայմաններն իմպերատիվ պայմաններ են, որոնց պարագայում պայմանագրի կողմերը ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 437 եւ 438-րդ հոդվածների ուժով իրավասու են պայմանագրով նախատեսել ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 1003¹-րդ հոդվածի 1-ին կետի 1-3-րդ ենթակետերով չնախատեսված ցանկացած այլ պայման, սակայն չեն կարող փոփոխել ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 1003¹-րդ հոդվածի 1-ին կետի 1-3-րդ ենթակետերով նախատեսված պայմանների **բովանդակությունը**, ինչպես նաեւ չեն կարող սահմանել ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 1003¹-րդ հոդ-

վածի 1-ին կետի 1-3-րդ ենթակետերով սահմանված պայմաններին հակասող պայման:

Հիմք ընդունելով վերոգրյալը՝ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է նաեւ, որ ապահովագրական ընկերությունների կողմից քաղաքացիաիրավական պայմանագրով ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 1003¹-րդ հոդվածի 1-ին կետի 1-3-րդ ենթակետերով չնախատեսված՝ ապահովագրական հատուցումը նվազեցնելու եւ հատուցումը մերժելու վերաբերյալ ցանկացած այլ պայմանի ամրագրումը ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 437-րդ հոդվածով նախատեսված՝ պայմանագրի ազատության սահմանափակման շրջանակներում է, եթե, նախ՝ **այդպիսի պայմանի բովանդակությունը չի փոխում ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 1003¹-րդ հոդվածի 1-ին կետի 1-3-րդ ենթակետերով սահմանված պայմանների բովանդակությունը, երկրորդ՝ այդպիսի պայմանը չի հակասում ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 1003¹-րդ հոդվածի 1-ին կետի 1-3-րդ ենթակետերով սահմանված պայմաններին:**

6. «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 63-րդ հոդվածի 1-ին մասի պահանջներից ելնելով՝ ՀՀ սահմանադրական դատարանն անհրաժեշտ է համարում սույն գործի շրջանակներում գնահատել նաեւ «պարտականություն» եւ «պարտավորություն» հասկացությունների մեկնաբանման ու կիրառման պրակտիկան, բացահայտել դրանց սահմանադրաիրավական բովանդակությունը: Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է. ՀՀ Սահմանադրության 16, 22, 30.1, 42, 55, 60, 81, 83.5, 88 եւ 98-րդ հոդվածներում սահմանադիրը «պարտականություն» հասկացությունն օգտագործում է **օրենքով սահմանվող** պարտականության կամ միջազգային պայմանագրով սահմանվող՝ **ֆիզիկական եւ իրավաբանական անձանց պարտականության** առնչությամբ:

ՀՀ Սահմանադրության 43, 44, 81 եւ 100-րդ հոդվածներում սահմանադիրը «պարտավորություն» հասկացությունն օգտագործում է միջազգային պայմանագրով պետության համար **պարտավորության** առնչությամբ եւ մեկ դեպքում՝ Սահմանադրության 16-րդ հոդվածի 5-րդ մասում՝ **քաղաքացիաիրավական հարաբերությունների** առնչությամբ:

ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 21, 27, 60, 345-353-րդ հոդվածների համակարգային վերլուծությունը վկայում է, որ քաղաքացիաիրավական հարաբերություններում **պարտավորության** ստանձնումը ոչ թե իրավունքի սահմանափակում է, այլ իրավունքի իրացման պայման ու երաշխիք: Միաժամանակ, նույն օրենսգրքի, մասնավորապես՝ 3, 10 եւ 20-րդ հոդվածները վկայում են, որ քաղաքացիական իրավունքներ ունենալը եւ պարտականություն **կրելը** հանդես են գալիս զուգորդված: Ընդ որում, **պարտակա-**

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ՂԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

նությունները ծագում են օրենքով եւ այլ իրավական ակտերով նախատեսված հիմքերից: Ակնհայտ է նաեւ, որ օրենքի հիմքով ծագող պարտականության հնարավոր սահմանափակումները կարող են նախատեսվել միայն օրենքով:

ՀՀ Սահմանադրության եւ ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի վերը նշված հոդվածների համակարգային վերլուծության արդյունքում սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ կոնկրետ դեպքում, մասնավորապես՝ ՀՀ Սահմանադրության 42-րդ հոդվածի 2-րդ մասի եւ 83.5-րդ հոդվածի 2-րդ կետի իմաստով, «պարտականություն» **հասկացության սահմանադրաիրավական բովանդակությունը ենթադրում է Սահմանադրությամբ եւ օրենքներով՝ իրավունքի սուբյեկտի կամքից անկախ, վերջինիս համար սահմանված պարտադիր վարքագծի կանոն: «Պարտավորություն» հասկացությունն իր հերթին ենթադրում է իրավունքի սուբյեկտի կողմից իրավունքի ուժով կամ իր ազատ կամահայտնությամբ եւ սեփական գործողությունների շնորհիվ ստանձնված համապատասխան վարքագիծ: Ընդ որում, քաղաքացիաիրավական պայմանագրով սահմանված պարտավորությունը կարող է կա՛մ վերարտադրել արդեն իսկ Սահմանադրությամբ կամ օրենքով նախատեսված պարտականության բովանդակությունը, կա՛մ ամրագրել քաղաքացիաիրավական պայմանագրերի առնչությամբ օրենքով կամ այլ իրավական ակտով չնախատեսված պարտավորություն, այն վերապահումով, որ կողմերը չեն կարող հայեցողություն դրսևորել պայմանագրի այն պայմանի բովանդակությունը որոշելու հարցում, որի բովանդակությունն ամրագրված է օրենքի իմպերատիվ նորմով, ինչպես նաեւ սահմանել օրենքի իմպերատիվ նորմով սահմանված պայմանին հակասող պայման:**

Հիմք ընդունելով վերոգրյալը՝ սահմանադրական դատարանը հարկ է համարում արձանագրել, որ քաղաքացիաիրավական պայմանագրերով սահմանված **պարտավորությունների** առնչությամբ կիրառելի չէ ՀՀ Սահմանադրության 83.5-րդ հոդվածի 2-րդ կետը, որի համաձայն՝ բացառապես Հայաստանի Հանրապետության օրենքներով են սահմանվում ֆիզիկական եւ իրավաբանական անձանց **պարտականությունները**: Հետեւաբար՝ քաղաքացիաիրավական պայմանագրերով սահմանված **պարտավորությունների** առնչությամբ կիրառելի չէ «Իրավական ակտերի մասին» ՀՀ օրենքի 9-րդ հոդվածի 4-րդ մասի 2-րդ կետը, որը վերարտադրում է ՀՀ Սահմանադրության 83.5-րդ հոդվածի 2-րդ կետի դրույթները, ինչի բովանդակությանը սույն գործով հղում են կատարել առաջին ատյանի և վերաքննիչ դատարանները:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կե-

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

տով, 102-րդ հոդվածով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63, 64 եւ 69-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական օրենսգրքի 1003¹-րդ հոդվածի 1-ին կետը համապատասխանում է Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը՝ հաշվի առնելով, որ ՀՀ Սահմանադրության 42-րդ հոդվածի 2-րդ մասի եւ 83.5-րդ հոդվածի 2-րդ կետի իմաստով «պարտականություն» հասկացության սահմանադրաիրավական բովանդակությունը ենթադրում է Սահմանադրությամբ եւ օրենքներով՝ իրավունքի սուբյեկտի կամքից անկախ, վերջինիս համար սահմանված պարտադիր վարքագծի կանոն, իսկ «պարտավորություն» հասկացության սահմանադրաիրավական բովանդակությունը ենթադրում է իրավունքի ուժով կամ իր ազատ կամաարտահայտմամբ եւ սեփական գործողությունների շնորհիվ ստանձնած համապատասխան վարքագիծ:

Իրավակիրառական պրակտիկայում տվյալ հասկացությունները չեն կարող մեկնաբանվել ու կիրառվել այլ կերպ, որը կհակասի դրանց՝ սույն որոշման մեջ արտահայտված սահմանադրաիրավական բովանդակությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

14 հունիսի 2011 թվականի
ՍԳՈ-975

**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2011 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀՈՒՆԻՍԻ 8-ԻՆ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՄԻԶԱԶԳԱՅԻՆ ԶԱՐԳԱՅՄԱՆ ՕՊԵԿ
ՀԻՄՆԱԳՐԱՄԻ ՄԻԶԵՎ «ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ԿԱՐՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ՍՏԵՂԾՄԱՆ ԾՐԱԳԻՐ» ՓՈԽԱՌՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՉԱՅՆԱԳՐՈՒՄ
ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ
ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ
ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

16 հունիսի 2011թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ֆ. Թոխյանի, Մ. Թոփուզյանի, Ա. Խաչատրյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի (զեկուցող), Վ. Պողոսյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 եւ 72-րդ հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2011 թվականի հունիսի 8-ին ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության եւ Միջազգային զարգացման ՕՊԵԿ հիմնադրամի միջեւ «Գյուղական կարողությունների ստեղծման ծրագիր» փոխառության համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը Հանրապետության Նախագահի՝ 2011 թվականի հունիսի 9-ին Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով սույն գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ Հայաստա-

նի Հանրապետության ֆինանսների նախարարի տեղակալ Վ. Արամյանի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով փոխառության համաձայնագիրը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց** .

1. Հայաստանի Հանրապետության եւ Միջազգային զարգացման ՕՊԵԿ հիմնադրամի միջեւ «Գյուղական կարողությունների ստեղծման ծրագիր» փոխառության համաձայնագիրն (Փոխառության համաձայնագիր) ստորագրվել է 2011 թվականի հունիսի 8-ին:

2. Միջազգային զարգացման ՕՊԵԿ հիմնադրամը Հայաստանի Հանրապետությանը տրամադրում է քսան միլիոն (20.000.000) ԱՄՆ դոլարի չափով փոխառություն՝ Փոխառության համաձայնագրի պայմաններին եւ դրույթներին համապատասխան գյուղական կարողությունների ստեղծման ծրագիր (Ծրագիր) իրականացնելու համար:

Ծրագրի նպատակն է՝ Հայաստանի Հանրապետության գյուղական բնակավայրերում նվազեցնել աղքատությունը, ի թիվս այլ միջոցների, փոքր ծավալի արտադրություն ունեցողների ունեցվածքն ու եկամուտներն ավելացնելու միջոցով եւ նրանց համար մատչելի դարձնելով՝

ա) արտադրական եւ բարձրարտադրողական տեխնոլոգիաները եւ

բ) սոցիալական ու տնտեսական ենթակառուցվածքների օգուտները:

Ծրագիրը բաղկացած է չորս բաղադրիչներից.

ա) այգեգործական արտադրության հավելյալ արժեքի շղթայի ստեղծում, մասնավորապես, փոքր ծավալի արտադրություն ունեցողների ունեցվածքի ու եկամուտների ավելացում, ի թիվս այլ միջոցների, նրանց՝ պտղի եւ ընդեղենի արտադրության հավելյալ արժեքի շղթային կապելու միջոցով.

բ) գյուղական վայրերի ֆինանսավորում, մասնավորապես, գյուղական վայրերի փոքր եւ միջին ծավալի արտադրություն ունեցողների համար ֆինանսական ծառայությունների մատչելիության բարելավում.

գ) գյուղական ենթակառուցվածքներ, մասնավորապես, կենսամակարդակի բարձրացման նպատակով ենթակառուցվածքային ներդրումների պահանջի լրացում եւ շահառուների որոշակի խմբերի կողմից իրենց տնտեսական ներուժն ամբողջությամբ օգտագործելուն աջակցում.

դ) Ծրագրի կառավարում:

Ծրագրի ավարտման ժամկետն է 2015 թվականի դեկտեմբերի 31-ը:

3. Փոխառության համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետությունը, մասնավորապես, ստանձնում է հետեւյալ պարտավորությունները.

ա) վճարել տարեկան տոկոսավճար՝ փոխառության մայր գումարից դուրս գրված եւ օգտագործված գումարի երեք եւ երեք տասնորդական տոկոսադրույքի (3.3 տոկոս) չափով.

բ) վճարել տարեկան ծառայավճար՝ փոխառության մայր գումարից դուրս գրված եւ օգտագործված գումարի մեկ տոկոսի (1.0 տոկոս) չափով.

գ) համաֆինանսավորել Փոխառության համաձայնագրի հավելված 2-ով նախատեսված Ծրագրի գյուղական ենթակառուցվածքներ եւ Ծրագրի կառավարում բաղադրիչների գծով ծախսերի համապատասխանաբար 40.55 տոկոսը եւ 82 տոկոսը.

դ) արտոնյալ ժամկետի ավարտից անմիջապես հետո վերադարձնել մայր գումարը դուրսը կամ Միջազգային զարգացման ՕՊԵԿ հիմնադրամի ղեկավարության համար ընդունելի ազատ փոխարկելի որեւէ այլ արժույթով, որը պետք է լինի համարժեք վճարման պահին եւ վայրում շուկայական փոխանակման կուրսով հաշվարկված՝ դուրսը արտահայտված գումարի չափին: Վճարումները պետք է կատարվեն երեսուն (30) կիսամյակային վճարումներով՝ Փոխառության համաձայնագրի հավելված 3-ում նշված օրերին (2016 թվականի հունիսի 15-ից մինչեւ 2030 թվականի դեկտեմբերի 15-ը) եւ չափաբաժիններով:

4. Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը 2011 թվականի հունիսի 10-ին հավանություն է տվել սույն գործով քննության առարկա Փոխառության համաձայնագրին:

5. Փոխառության համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետության ստանձնած պարտավորությունները համահունչ են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 8 եւ 9-րդ հոդվածների դրույթներին, կոչված են ստեղծելու բարենպաստ պայմաններ տնտեսական գործունեության ազատության եւ ազատ տնտեսական մրցակցության ծավալման համար:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետով, 102-րդ հոդվածի 1-ին եւ 4-րդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63, 64 եւ 72-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց .**

1. 2011 թվականի հունիսի 8-ին ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության եւ Միջազգային զարգացման ՕՊԵԿ հիմնադրամի միջեւ «Գյուղական կարողությունների ստեղծման ծրագիր» փոխառության համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

**16 հունիսի 2011 թվականի
ՍԳՈ-976**

**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2011 ԹՎԱԿԱՆԻ ՄԱՅԻՍԻ 24-ԻՆ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ` ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԱՍԻԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԲԱՆԿԻ ՄԻՋԵՎ
«ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ԿԱՅՈՒՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՆԵՐԳՐՈՒՄԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԻ»
ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՄԱՆ ՇՐՋԱՆԱԿԱՅԻՆ ՎԱՐԿԱՅԻՆ
ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ`
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ
ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ
ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

16 հունիսի 2011թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ֆ. Թոխյանի, Մ. Թովուզյանի, Ա. Խաչատրյանի (զեկուցող), Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի, Վ. Պողոսյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 եւ 72-րդ հոդվածների,

դնրբաց դատական նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2011 թվականի մայիսի 24-ին ստորագրված` Հայաստանի Հանրապետության եւ Ասիական զարգացման բանկի միջեւ «Քաղաքային կայուն զարգացման ներդրումային ծրագրի» ֆինանսավորման շրջանակային վարկային համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունների` Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթ է հանդիսացել Հանրապետության Նախագահի` սահմանադրական դատարան 2011 թվականի հունիսի 7-ին մուտքագրված դիմումը:

ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ • ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ • 1(63)2012
39

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ՂԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Ուսումնասիրելով սույն գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՀՀ Էկոնոմիկայի նախարար Տ. Դավթյանի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով համաձայնագիրը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց** .

1. «Քաղաքային կայուն զարգացման ներդրումային ծրագրի» ֆինանսավորման շրջանակային վարկային համաձայնագիրն (այսուհետ՝ Համաձայնագիր) ստորագրվել է 2011 թվականի մայիսի 24-ին՝ Հայաստանի Հանրապետության եւ Ասիական զարգացման բանկի (այսուհետ՝ Բանկ) միջեւ:

2. «Քաղաքային կայուն զարգացման ներդրումային ծրագրի» (այսուհետ՝ Ծրագիր) ֆինանսավորման շրջանակային վարկային համաձայնագրի հիմնական նպատակն է աջակցել Հայաստանի Հանրապետությանը քաղաքային ենթակառուցվածքների եւ ծառայությունների զարգացման հարցում, բարելավել արդյունավետ, հուսալի ու կայուն քաղաքային ենթակառուցվածքների եւ ծառայությունների հասանելիությունը ՀՀ մոտ 2 մլն բնակիչների համար:

3. Ֆինանսավորման շրջանակային վարկային համաձայնագրով կանոնակարգվում են Ծրագրի բազմափուլ ֆինանսավորման գործիքի ընթացակարգերը, որոնցում ներառված ծրագրերից են՝ քաղաքային ենթակառուցվածքների կառուցում, արդիականացում եւ վերականգնում, քաղաքականություն եւ ինստիտուցիոնալ օժանդակություն՝ քաղաքային զարգացման ծրագրի եւ մասնավոր հատվածի ներգրավման խթանման նպատակով, ինստիտուցիոնալ օժանդակություն՝ արդյունավետ, հուսալի քաղաքային ենթակառուցվածքների ապահովման եւ ծառայությունների մատուցման համար, կայուն ֆինանսավորման մեխանիզմ՝ ներդրումների եւ գործարկման համար եւ այլն:

4. Ծրագրի բազմափուլ ֆինանսավորման գործիքի շրջանակներում Բանկի կողմից նախատեսվող ֆինանսավորման ամբողջական չափը կազմում է 400 մլն ԱՄՆ դոլար, որը կարող է տրամադրվել առանձին տրանշների տեսքով (որպես ինքնուրույն ենթածրագրեր)՝ Հայաստանի Հանրապետության կողմից ներկայացված պարբերական ֆինանսական հայտերի հիման վրա՝ Բանկի հատուկ հիմնադրամի միջոցներից կամ սովորական կապիտալ միջոցներից:

Յուրաքանչյուր տրանշի համար Հայաստանի Հանրապետությունը կարող է ներկայացնել պարբերական ֆինանսավորման հայտ: Ֆինանսավորման հայտերի ներկայացման վերջնաժամկետը 2017թ. դեկտեմբերի 31-ն է, իսկ Բանկի կողմից դրանց հիման վրա ֆինանսավորում տրամադրելու վերջնաժամկետը՝ 2021թ. դեկտեմբերի 31-ը:

Հայաստանի Հանրապետության կողմից համաֆինանսավորումը կազմելու է 115 մլն ԱՄՆ դոլար, իսկ այլ ֆինանսավորողների կողմից՝ 445 մլն ԱՄՆ դոլար:

5. Համաձայնագիրն ունի 6 առդիրներ, որոնցում ներկայացված են Ծրագրի բազմափուլ ֆինանսավորման գործիքի բաղկացուցիչները՝ ենթադրարտի ճանապարհային քարտեզը եւ ներդրումային ծրագիրը (առդիր 1), Ներդրումային ծրագրի համար նախագծման եւ մոնիտորինգի շրջանակը (առդիր 2), Ծրագրի իրականացման շրջանակը (առդիր 3), Ենթածրագրերի ընտրության չափորոշիչները եւ հաստատման ընթացակարգը (առդիր 4), Բնապահպանական եւ սոցիալական երաշխիքներ (առդիր 5), Պարտավորություններ (առդիր 6):

6. Համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետությունն ստանձնում է հետևյալ պարտավորությունները.

- վարկերի մասերի յուրաքանչյուրի միջոցներն օգտագործել ներդրումային ծրագրի շրջանակներում ծախսերի ֆինանսավորման նպատակով՝ Համաձայնագրում ամրագրված պայմանների եւ վարկերի մասերից յուրաքանչյուրի համար կնքված իրավական համաձայնագրերի շրջանակներում սահմանված պայմանների համաձայն եւ օժանդակության շրջանակներում փոխառու միջոցներն օգտագործել քաղաքային զարգացման ներդրումային ծրագրի ֆինանսավորման նպատակով,
- Համաձայնագրի շրջանակներում ֆինանսավորման ենթակա բոլոր ապրանքներն ու աշխատանքները ձեռք բերել Բանկի Գնումների ուղեցույցի համաձայն (2010թ., ժամանակ առ ժամանակ փոփոխվող),
- Համաձայնագրի շրջանակներում ֆինանսավորվող բոլոր խորհրդատվական ծառայությունները ձեռք բերել Բանկի Խորհրդատվական ծառայություններից օգտվելու ուղեցույցների համաձայն (2010թ., ժամանակ առ ժամանակ փոփոխվող),
- ապահովել, որպեսզի յուրաքանչյուր եռամսյակի ավարտից հետո՝ 30 օրվա ընթացքում, Գործադիր մարմնի կողմից եռամսյակային կտրվածքով պատրաստվեն եւ անգլերենով ներկայացվեն առաջընթացի վերաբերյալ համախմբված հաշվետվություններ յուրաքանչյուր փոխառության համար՝ Ծրագրի իրականացման բոլոր ասպեկտների մասին, ինչպես նաեւ ապահովել, որպեսզի Գործադիր մարմինը Բանկին ներկայացնի Ծրագրի ավարտի մասին հաշվետվություն՝ յուրաքանչյուր առանձին վարկի մասի ավարտից հետո՝ 3 ամսվա ընթացքում,
- Բանկին իրազեկել Հայաստանի Հանրապետության քաղաքային հատվածի եւ տնտեսական զարգացման հետ կապված քաղաքակա-

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ՂԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

- նություններին եւ ծրագրերին, որոնք կարող են նյութական ազդեցություն գործել Ծրագրի բազմափուլ ֆինանսավորման գործիքով ֆինանսավորվող ծրագրի, ենթածրագրի կամ բաղադրիչի կենսունակության վրա, բոլոր ջանքերը գործադրել քաղաքային հատվածի ամրապնդման եւ կայունացման համար, մասնավորապես Երեւանի Տրանսպորտային գործակալության եւ այլ քաղաքներում համապատասխան ոլորտային մարմինների ստեղծմամբ, Ծրագրով ֆինանսավորվող ենթակառուցվածքի ծրագրման, զարգացման եւ աշխատանքի արդյունավետության բարձրացման նպատակով քաղաքային հատվածում զարգացնել մարդկային ռեսուրսների, տեխնիկական, կառավարչական եւ վարչական կարողությունները,
- ժամանակին տրամադրել Ծրագրում, 1-ին փուլի ֆինանսական պլանում եւ իրականացման միջոցառումներում արտացոլված ֆինանսական, տեխնիկական եւ մարդկային միջոցները, համապատասխան միջոցներ տրամադրել Ծրագիրն իր ծառայության ժամկետում կայուն պահպանելու համար, ինչպես նաեւ կապիտալ ներդրումների սուբսիդիաներ, երբ ծախսերի լիարժեք վերականգնումն իրականանալի չէ,
  - Ծրագրի ենթածրագրերը համապատասխանեցնել միջազգային չափանիշներին եւ Հայաստանի Հանրապետության մասնակցությամբ միջազգային պայմանագրերին, ընդունելի միջազգային չափանիշներին համապատասխան իրականացնել հիմնարար պայմանագրերի կառավարում եւ որակի վերահսկողություն, ավարտված աշխատանքները համապատասխանեցնել նախագծերին, շինարարական հատկորոշումներին եւ մրցութային փաստաթղթերին,
  - հողերի ձեռքբերման եւ վերաբնակեցման անհրաժեշտության դեպքում համապատասխան ծրագրեր մշակել, ներկայացնել Բանկի հաստատմանը, հողերի ձեռքբերումն ու վերաբնակեցումն իրականացնել ՀՀ օրենսդրության եւ Բանկի՝ Անվտանգության մեխանիզմների քաղաքականության կարգի (2009թ.) համաձայն, դրա ներգործության տակ ընկնող անձանց հետ խորհրդակցելով, հողերի ձեռքբերումը, վերաբնակեցումն իրականացնել պատշաճ կերպով եւ շինարարությունն սկսել փոխհատուցումը վճարելուց հետո,
  - երաշխավորել, որ Ծրագրի նախագծերը կմշակվեն, կիրականացվեն եւ մոնիտորինգի կենթարկվեն ՀՀ բնապահպանական օրենսդրության եւ Բանկի՝ Անվտանգության մեխանիզմների քաղաքականության կարգի (2009թ.), անհատական ծրագրերի համար նախապատրաստված բնապահպանական գնահատականներից ելնելով, ինչպես նաեւ երաշխավորել, որ շինաշխատանքների պայմանագրերի հատկորոշումները նախապատրաստած բնապահպանական

գնահատականներում պարունակվող բնապահպանական մեղմացման միջոցառումներին համապատասխանելու պահանջ կպարունակեն եւ շինաշխատանքների կապալառուները կվերահսկվեն այդ պահանջներին համապատասխանելու համար,

- ապահովել, որ Ծրագիրն իրականացվի Բանկի Հակակոռուպցիոն քաղաքականության չափորոշիչներին համապատասխան, ինչպես նաեւ իրավունք վերապահել Բանկին ուղղակիորեն կամ գործակալների միջոցով հետաքննելու Ծրագրի հետ կապված ցանկացած կասկածելի կոռուպցիոն, խարդախ, հանցավոր համաձայնության կամ պարտադրանքի դեպք, ինչպես նաեւ հանձն առնել լիովին համագործակցել այդ հարցում Բանկի հետ՝ տրամադրելով վերջինիս ողջ անհրաժեշտ տեղեկատվությունը, եւ ներգրավել անկախ փորձագետներ,
- իրականացնել Գեներալային գործողությունների ծրագիր, ներդրումային ծրագրի իրականացման ընթացքում անվտանգությանը, սոցիալական եւ մշակութային խնդիրներին վերաբերող տեղական խորհրդակցություններ՝ աղքատության կրճատման եւ սոցիալական ռազմավարության ամփոփագրին համապատասխան, տղամարդկանց եւ կանանց Ծրագրից ուղղակի կամ անուղղակի բխող զբաղվածության եւ աշխատավարձի հավասար իրավունք ընձեռել, տեղական զբաղվածությանն առավելագույնս նպաստող մեխանիզմները ներառել մրցութային փաստաթղթերում:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետով, 102-րդ հոդվածի առաջին եւ չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63, 64 եւ 72-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. 2011 թվականի մայիսի 24-ին ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության եւ Ասիական զարգացման բանկի միջեւ «Քաղաքային կայուն զարգացման ներդրումային ծրագրի» ֆինանսավորման շրջանակային վարկային համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ
16 հունիսի 2011 թվականի
ՍԳՈ-977

**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2011 ԹՎԱԿԱՆԻ ՄԱՅԻՍԻ 19-ԻՆ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԱՍԻԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱՅՄԱՆ ԲԱՆԿԻ ՄԻՋԵՎ
«ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ԿԱՅՈՒՆ ԶԱՐԳԱՅՄԱՆ ՆԵՐԴՐՈՒՄԱՅԻՆ
ԾՐԱԳԻՐ - ԾՐԱԳԻՐ 1 (ՀԱՏՈՒԿ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ)»
ՎԱՐԿԱՅԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ
ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ
ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

16 հունիսի 2011թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ֆ. Թոխյանի, Մ. Թովուզյանի, Ա. Խաչատրյանի, Վ. Հովհաննիսյանի (զեկուցող), Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի, Վ. Պողոսյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 եւ 72-րդ հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2011 թվականի մայիսի 19-ին ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության եւ Ասիական զարգացման բանկի միջեւ «Քաղաքային կայուն զարգացման ներդրումային ծրագիր-Ծրագիր 1 (հատուկ գործողություններ)» վարկային համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթ է հանդիսացել Հանրապետության Նախագահի՝ 7 հունիսի 2011թ. ՀՀ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումը:

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ • ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ • 1(63)2012

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Ուսումնասիրելով դիմումը, գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՀՀ էկոնոմիկայի նախարար Տ. Դավթյանի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով վարկային համաձայնագիրը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

Հայաստանի Հանրապետության եւ Ասիական զարգացման բանկի միջեւ «Քաղաքային կայուն զարգացման ներդրումային ծրագիր-Ծրագիր 1 (հատուկ գործողություններ)» վարկային համաձայնագիրն ստորագրվել է 2011 թվականի մայիսի 19-ին:

Ըստ վարկային համաձայնագրի՝ Ասիական զարգացման բանկը համաձայնում է իր Հատուկ ֆոնդերի միջոցներից Հայաստանի Հանրապետությանը (վարկառու) տրամադրել երեսուն միլիոն ինը հարյուր ութսունինը հազար Փոխառության հատուկ իրավունքին (30,989,000 ՓՀԻ) համարժեք գումարով վարկ՝ տարբեր արտարժույթներով:

Ըստ Համաձայնագրի՝ Քաղաքային կայուն զարգացման ներդրումային ծրագրի նպատակը քաղաքային համայնքների համար տնտեսական հնարավորությունների եւ հանրային ու սոցիալական ծառայությունների մատչելիությունը բարելավելն է, տնտեսական աճի ներուժը մեծացնելը եւ մասնավոր հատվածի ներգրավվածությունն ընդլայնելը:

Ծրագիրն ուղղված է Երևանի քաղաքային տրանսպորտի ենթակառուցվածքի եւ ծառայությունների բարելավմանը:

Ծրագիրը պետք է բաղկացած լինի հետևյալ հիմնական բաղադրիչներից.

ա) Քաղաքային տրանսպորտի ենթակառուցվածքի բարելավում, ներառյալ՝ հետևյալ Ենթածրագրերը՝

1. Արգավանդի խճուղի – Շիրակի փողոց ճանապարհ (արեւմուտք), եւ
2. Արտաշատի խճուղի – Շիրակի փողոց ճանապարհ եւ Թամանցիների փողոցի հատված (հարավ-արեւմուտք).

բ) Ինստիտուցիոնալ կարողությունների զարգացում,

գ) Ծրագրի կառավարում եւ կարողությունների զարգացում:

Համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետությունը, ի թիվս այլնի, պարտավորվում է.

- Ասիական զարգացման բանկին վճարել տոկոս՝ արտոնյալ ժամկետի ընթացքում տարեկան 1%-ի, իսկ դրա ավարտից հետո՝ տարեկան 1,5%-ի չափով՝ վարկային հաշվից առհանված եւ չվճարված գումարի դիմաց,

- սկսած 2019 թվականի հուլիսի 15-ից մինչեւ 2043 թվականի հունվարի 15-ը վարկի տոկոսավճարը եւ այլ վճարումները կատարել կիսամյակային հիմունքներով՝ յուրաքանչյուր տարվա հունվարի 15-ին եւ հուլիսի 15-ին,

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ՂԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

- հետ վճարել Վարկային հաշվից առհանված Վարկի մայր գումարը՝ Վարկային համաձայնագրի 2-րդ հավելվածում (Մարման ժամանակացույց) սահմանված մարման ժամանակացույցին համապատասխան,
- վարկի տրամադրման կանոնների բաժին 4.03(ա)-ի եւ 4.04-ի նպատակներից ելնելով՝ վարկի մայր գումարը հետ վճարել եւ տոկոսը վճարել դրլարով,
- Ասիական զարգացման բանկին բավարարող պայմաններով Երեւանին հասանելի դարձնել վարկի միջոցները եւ ապահովել, որ Երեւանն օգտագործի այդ միջոցները Ծրագրի ծախսերի ֆինանսավորման համար՝ Վարկային համաձայնագրի դրույթներին համապատասխան,
- վարկի գումարները բաշխել եւ առհանել Վարկային համաձայնագրի 3-րդ հավելվածի (Վարկի գումարների բաշխումը եւ առհանումը) դրույթներին համապատասխան, որը Վարկառուի եւ Ասիական զարգացման բանկի միջեւ համաձայնությամբ կարող է ժամանակ առ ժամանակ փոփոխվել,
- գնել կամ ապահովել, որ գնվեն ծախսային ապրանքները՝ Վարկային համաձայնագրի 4-րդ հավելվածի (Ապրանքների, աշխատանքների եւ խորհրդատվական ծառայությունների գնում) կիրառելի դրույթներին համապատասխան, եթե Ասիական զարգացման բանկն այլ համաձայնություն չի տվել,
- վարկային հաշվից ապրանքների, աշխատանքների եւ խորհրդատվական ծառայությունների մասով առհանումները կատարել միայն այն ծախսերի հաշվով, որոնք վերաբերում են այն ապրանքներին, որոնք արտադրվում կամ մատակարարվում են, եւ ծառայություններին, որոնք տրվում են Ասիական զարգացման բանկի այն անդամ պետությունների կողմից, որոնք կարող են ժամանակ առ ժամանակ նշվել Ասիական զարգացման բանկի կողմից՝ որպես գնումների ընդունելի աղբյուր, եւ այն ապրանքներին, աշխատանքներին եւ խորհրդատվական ծառայություններին, որոնք համապատասխանում են ընդունելի լինելու այլ պահանջների, որոնք ժամանակ առ ժամանակ սահմանվել են Ասիական զարգացման բանկի կողմից,
- Ծրագրի իրականացման եւ Ծրագրի գործիքների գործարկման ընթացքում կատարել կամ ապահովել, որ կատարվեն Վարկային համաձայնագրի 5-րդ հավելվածում (Ծրագրի իրականացում եւ Ծրագրային գործիքների գործողություն, ֆինանսական հարցեր) սահմանված բոլոր պարտավորությունները,
- Ասիական զարգացման բանկի ներկայացուցիչներին հնարավորություն ընձեռել ստուգելու Ծրագիրը, ապրանքներն ու աշխատանքները, ինչպես նաեւ հարակից գրառումներն ու փաստաթղթերը,
- ապահովել, որ Երեւանն ունենա կամ ապահովի Ծրագրի համար

առանձին հաշիվների վարումը, այդ հաշիվները եւ հարակից ֆինանսական հաշվետվությունները ենթարկել ամենամյա աուդիտի՝ շարունակաբար կիրառվող համապատասխան աուդիտորական ստանդարտների համաձայն՝ անկախ աուդիտորների կողմից, որոնց որակավորումը, փորձն ու իրավասությունների շրջանակն ընդունելի են Ասիական զարգացման բանկի համար,

- հասանելի լինելուն պես, սակայն ոչ ուշ, քան համապատասխան հաշվետու տարվա ավարտից հետո՝ վեց ամսվա ընթացքում, Ասիական զարգացման բանկին տրամադրել աուդիտի ենթարկված հաշիվների եւ ֆինանսական հաշվետվությունների հաստատված պատճենները, ինչպես նաեւ դրանց վերաբերող՝ աուդիտորի հաշվետվությունը (ներառյալ՝ վարկի միջոցների օգտագործման եւ Վարկային համաձայնագրի ֆինանսական պայմանավորվածություններին համապատասխանության վերաբերյալ աուդիտորի կարծիքը), բոլորը՝ անգլերենով,

- Ասիական զարգացման բանկին տրամադրել այդ հաշիվներին եւ ֆինանսական հաշվետվություններին եւ դրանց աուդիտին վերաբերող այլ տեղեկություններ, որոնք Ասիական զարգացման բանկը կարող է ժամանակ առ ժամանակ ողջամիտ կերպով պահանջել,

- Ասիական զարգացման բանկի խնդրանքով վերջինիս հնարավորություն ընձեռել Երեւանի կողմից նշանակված աուդիտորների հետ ժամանակ առ ժամանակ քննարկելու Երեւանի՝ Ծրագրի համար ֆինանսական հաշվետվությունները եւ Ծրագրին առնչվող ֆինանսական գործերը,

- ձեռնարկել իրենից պահանջվող բոլոր գործողությունները, որպեսզի հնարավորություն ընձեռի Երեւանին՝ կատարելու Ծրագրի համաձայնագրով ստանձնած իր պարտավորությունները, եւ չձեռնարկել կամ թույլատրել այնպիսի գործողություն, որը կմիջամտի նման պարտավորությունների կատարմանը,

- Երեւանին նշանակել որպես իր գործակալ՝ Վարկային համաձայնագրի բաժին 3.03-ով եւ Վարկի տրամադրման կանոնների 5.01, 5.02 եւ 5.03 բաժիններով պահանջվող կամ թույլատրվող գործողությունների իրականացման եւ պայմանագիր կնքելու նպատակով,

- Վարկային համաձայնագրի 6.01 բաժնով տրված լիազորությունների համաձայն՝ Երեւանի կողմից ձեռնարկված ցանկացած գործողություն կամ կնքված ցանկացած համաձայնագիր իր համար պարտադիր ճանաչել, քանի որ այն ունի նույն ուժն ու գործողությունը, ինչը կունենար, եթե ձեռնարկված լիներ Վարկառուի կողմից:

Վարկային համաձայնագրի բաղկացուցիչ մասն են հանդիսանում դրա հետեւյալ վերտառությամբ հավելվածները՝ 1-ին հավելված՝ Ծրագրի նկարագրություն, 2-րդ հավելված՝ Մարման ժամանակացույց, 3-րդ հա-

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

վելված՝ Վարկի գումարների բաշխումը եւ առհանումը, 4-րդ հավելված՝ Ապրանքների, աշխատանքների եւ խորհրդատվական ծառայությունների գնում, 5-րդ հավելված՝ Ծրագրի իրականացում եւ Ծրագրային գործիքների գործողություն, ֆինանսական հարցեր:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետով, 102-րդ հոդվածի առաջին եւ չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63 եւ 64-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. 2011 թվականի մայիսի 19-ին ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության եւ Ասիական զարգացման բանկի միջեւ «Զաղաքային կայուն զարգացման ներդրումային ծրագիր-Ծրագիր 1 (հատուկ գործողություններ)» վարկային համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳ-ԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

**16 հունիսի 2011 թվականի
ՍԳՈ-978**

**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2011 ԹՎԱԿԱՆԻ ՄԱՅԻՍԻ 30-ԻՆ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԱՍԻԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱՅՄԱՆ ԲԱՆԿԻ ՄԻՋԵՎ
«ՀՅՈՒՄԻՍ-ՀԱՐԱՎ ՃԱՆԱՊԱՐՀԱՅԻՆ ՄԻՋԱՆՅՔԻ ՆԵՐԴՐՈՒՄԱՅԻՆ
ԾՐԱԳԻՐ-ԾՐԱԳԻՐ 2 (ՀԱՏՈՒԿ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ)» ՎԱՐԿԱՅԻՆ
ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ
ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ
ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

16 հունիսի 2011թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ֆ. Թոխյանի, Մ. Թովուզյանի (գեկուցող), Ա. Խաչատրյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի, Վ. Պողոսյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 եւ 72-րդ հոդվածների,

դնրաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2011 թվականի մայիսի 30-ին ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության եւ Ասիական զարգացման բանկի միջեւ «Հյուսիս-հարավ ճանապարհային միջանցքի ներդրումային ծրագիր-Ծրագիր 2 (հատուկ գործողություններ)» վարկային համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթ է հանդիսացել Հանրապետության Նախագահի՝ 7 հունիսի 2011թ. ՀՀ սահմանադրական դատարանում մուտքագրված դիմումը:

ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ • ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ • 1(63)2012

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Ուսումնասիրելով սույն գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՀՀ Էկոնոմիկայի նախարար Տ. Դավթյանի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով վարկային համաձայնագիրը, գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Ձ Ե Ց**.

1. Հայաստանի Հանրապետության (այսուհետ՝ Վարկառու) եւ Ասիական զարգացման բանկի (այսուհետ՝ ԱԶԲ) միջեւ «Հյուսիս-հարավ ճանապարհային միջանցքի ներդրումային ծրագիր-Ծրագիր 2 (հատուկ գործողություններ)» վարկային համաձայնագիրը (այսուհետ՝ Համաձայնագիր) ստորագրվել է 2011 թվականի մայիսի 30-ին՝ ՀՀ Էկոնոմիկայի նախարար Տ. Դավթյանի կողմից:

Քննության առարկա Համաձայնագրի նախաբանից բխում է, որ վերջինիս կնքման համար հիմք է հանդիսացել Կողմերի միջեւ դեռեւս 2009 թ. սեպտեմբերի 15-ին ստորագրված Շրջանակային ֆինանսավորման համաձայնագիրը (Հայաստան ԲՖԳ Հյուսիս-հարավ ճանապարհային միջանցքի ներդրումային ծրագիր), որը ՀՀ կողմից վավերացված է ՀՀ Ազգային ժողովի 02.02.2010թ. թիվ ԱԺՈ-186-Ն որոշմամբ:

Վարկառուն 2010թ. դեկտեմբերի 6-ին ներկայացված ֆինանսավորման հայտով դիմել է ԱԶԲ-ին՝ սույն Համաձայնագրի 1-ին հավելվածում նկարագրված Ծրագիրը ֆինանսավորելու նպատակով վարկ տրամադրելու համար:

ԱԶԲ-ն համաձայնել է իր ընթացիկ կապիտալ միջոցներից Վարկառուին տրամադրել (170,000.000) հարյուր յոթանասուն միլիոն ԱՄՆ դոլարի վարկ:

Համաձայն Համաձայնագրի 2-րդ հոդվածի 2.02 բաժնի՝ վարկն ունի մայր գումարի 20 տարվա մարման ժամկետ եւ վարկի արտոնյալ ժամանակահատված, այն է՝ մայր գումարի առաջին վճարման ամսաթվին (01.04.2015թ.) նախորդող ժամանակահատված:

Համաձայնագրի 1-ին հավելվածին համապատասխան՝ ներդրումային Ծրագրի (այսուհետ՝ Ծրագիր) հիմնական նպատակն է Հայաստանի Հանրապետության տարածքում զարգացնել միջտարածաշրջանային եւ պետական ճանապարհատրանսպորտային ցանցը, դրանով իսկ նպաստելով միջտարածաշրջանային ճանապարհային տրանսպորտի տարանցման դյուրացմանը, ճանապարհային անվտանգության ապահովմանը, առեւտրային հոսքերի եւ մրցակցության մեծացմանը, տրանսպորտային ծախսերի նվազեցմանը, շուկաների, աշխատանքների եւ սոցիալական ծառայությունների դյուրաշարժությանն ու հասանելիությանը, ճանապարհային ենթակառուցվածքների եւ կառավարման կարողությունների բարելավմանը:

Հանդիսանալով Ծրագրի հիմնական բաղադրիչը՝ նախատեսվում է Աշտարակ եւ Թալին քաղաքների միջեւ մոտավորապես 41.3 կմ ձգվող երկուդի ճանապարհի վերակառուցումը եւ լայնացումը քառուդի ճանապարհի, ինչպես նաեւ խորհրդատվական ծառայություններ եւ օժանդակություն Ծրագրի կառավարմանը:

Վարկի շրջանակներում մատնանշված ծրագրային աշխատանքների իրականացման վերջնաժամկետն է 2014թ. դեկտեմբերի 31-ը:

Համաձայնագրով վարկային միջոցների ստացման վերջնաժամկետ է հանդիսանում 2015թ. հունիսի 30-ը կամ Վարկառուի եւ ԱԶԲ-ի միջեւ փոխհամաձայնեցված այլ օր, իսկ վարկի մայր գումարի մարման վերջնաժամկետ՝ 2034թ. հոկտեմբերի 1-ը:

2. Խնդրո առարկա Համաձայնագիրը բաղկացած է նախաբանից, 6 հոդվածներից եւ Համաձայնագրի անբաժանելի մաս կազմող 5 հավելվածներից:

Համաձայնագրի 1-ին հոդվածը նվիրված է վարկի տրամադրման ընդհանուր կանոններին եւ սահմանումներին: Մասնավորապես, տրված են Համաձայնագրում օգտագործված մի շարք եզրույթների եւ հասկացությունների բովանդակային պարզաբանումները:

Համաձայնագրի 2-5-րդ հոդվածներում սահմանված են տրամադրվելիք վարկի ընդհանուր պայմանները, Վարկառուի ֆինանսական բնույթի կոնկրետ պարտավորությունները, վարկային միջոցների նպատակային օգտագործման մասին համապատասխան դրույթները, Կողմերի հատուկ պարտավորությունները եւ Համաձայնագրի գործողության ժամկետը: Ընդամին, Համաձայնագրի ուժի մեջ մտնելու ժամկետ է նախատեսված Համաձայնագրի ամսաթվից 60 օր անց եկող ամսաթիվը:

Ըստ Համաձայնագրի 6-րդ հոդվածի՝ Վարկառուի ֆինանսների նախարարը հանդես է գալու որպես Վարկառուի ներկայացուցիչ:

Համաձայնագրի հավելվածներում ամրագրված են Ծրագրի ընդհանուր նկարագրությունը, վարկի մարման ժամանակացույցը, վարկային միջոցների հանման եւ հատկացման պայմաններն ու կարգը՝ կից աղյուսակով, ապրանքների, աշխատանքների եւ ծառայությունների գնումներին, ինչպես նաեւ Կողմերի տարաբնույթ այլ պարտավորություններին առնչվող դրույթներ:

3. Համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետությունն ստանձնում է, մասնավորապես, հետեւյալ պարտավորությունները (այդ թվում՝ նաեւ ֆինանսական բնույթի).

- Համաձայնագրի 2-րդ հոդվածի 2.02 բաժնի համաձայն՝ Վարկառուն ժամանակ առ ժամանակ ԱԶԲ-ին վճարելու է տոկոսադրույք վերցված եւ դեռեւս չմարված վարկի մայր գումարի համար յուրաքանչյուր տոկոսա-

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

գումարի ժամանակահատվածի համար LIBOR-ի գումարին հավասար դրույքով եւ 0.60%՝ համաձայն վարկավորման կարգի 3.02 բաժնի, հանած 0.30% փոխառությունը,

- Վարկառուն տարեկան կտրվածքով վճարելու է 0.15%-ի չափով պարտավճար,

- Վարկառուն վարկի տոկոսադրույքը եւ այլ վճարները վճարելու է կիսամյակային կտրվածքով՝ յուրաքանչյուր տարվա ապրիլի 1-ին եւ հոկտեմբերի 1-ին,

- Համաձայնագրի 2-րդ հոդվածի 2.05 բաժնի եւ 2-րդ հավելվածի համաձայն՝ վարկառուն պարտավոր է վերադարձնել վարկային հաշվից հանված վարկի մայր գումարը եւ տոկոսները՝ կիսամյակային մուծումներով՝ սկսած 2015թ. ապրիլի 1-ից մինչեւ 2034թ. հոկտեմբերի 1-ը, որի վճարվելիք տոկոսային մասնաբաժինը պետք է կազմի վարկի ամբողջական մայր գումարի վճարման օրվա դրությամբ 2.50%,

- Համաձայնագրի 3-րդ հավելվածի աղյուսակի 1-ին եւ 2-րդ կետերի համաձայն՝ նախատեսվում է, որ վարկի միջոցներից կարող են ֆինանսավորվել Ծրագրի համար աշխատանքների եւ խորհրդատվական ծառայությունների 100%-ը՝ առանց հարկերի եւ տուրքերի,

- Համաձայնագրի 5-րդ հավելվածի 4-րդ կետին համապատասխան՝ Վարկառուն պետք է միջոցներ տրամադրի հողի օտարման եւ տարաբնակեցման ծրագրի հետ առնչվող փոխհատուցումները եւ ծախսերը ֆինանսավորելու նպատակով,

- Վարկառուն պետք է վարկային միջոցները բացառապես օգտագործի Ծրագրի ծախսերը ֆինանսավորելու նպատակով,

- Վարկառուն գնելու կամ ապահովելու է, որ ծախսերով նախատեսված առարկաները գնվեն սույն Համաձայնագրի 4-րդ հավելվածում նախատեսված կարգով,

- Վարկառուն պարտավոր է ապահովել Ծրագրի իրականացումը՝ տեխնիկական, ֆինանսական, բիզնեսի եւ զարգացման հիմնավորված գործելակերպերին համապատասխան,

- Վարկառուն պետք է հնարավորություն ապահովի ԱԶԲ-ի համար Վարկառուի հրավիրած առդիտորների հետ Ծրագրի ֆինանսական հաշվետվությունները, Ծրագրին առնչվող ֆինանսական գործերը քննարկելու համար,

- Վարկառուն պետք է ԱԶԲ-ի ներկայացուցիչներին հնարավորություն ընձեռի քննության առնելու Ծրագիրը, ապրանքներն ու աշխատանքները, համապատասխան գրառումներն ու փաստաթղթերը,

- Վարկառուն ապահովելու է ծրագրային ճանապարհի շահագործումը, պահպանությունը եւ վերանորոգումը՝ սահմանված տեխնիկական, ֆինանսական գործելակերպերին համապատասխան,

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

- Ծրագիրն իրականացնելիս եւ ծրագրային ճանապարհը շահագործելիս՝ Վարկառուն ապահովելու է, որ կատարվեն սույն Համաձայնագրի 5-րդ հավելվածում նախատեսված պարտավորությունները:

4. Համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետության կողմից ստանձնված պարտավորությունները համահունչ են ՀՀ Սահմանադրության 9-րդ հոդվածում ամրագրված սկզբունքներին:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետով, 102-րդ հոդվածի առաջին եւ չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63 եւ 64-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. 2011 թվականի մայիսի 30-ին ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության եւ Ասիական զարգացման բանկի միջեւ «Հյուսիս-հարավ ճանապարհային միջանցքի ներդրումային ծրագիր-Ծրագիր 2 (հատուկ գործողություններ)» վարկային համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

16 հունիսի 2011 թվականի
ՍԴՈ-979

**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**ՔԱՂԱՔԱՅԻ ՎԱՐԳԳԵՍ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆԻ ԳԻՄՈՒՄԻ ՀԻՄԱՆ
ՎՐԱ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՔԱՂԱՔԱՅԻԱԿԱՆ
ՕՐԵՆՍՊՐՔԻ 1230-ՐԳ ՀՈԳՎԱԾԻ 3-ՐԳ ՄԱՍԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ
ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ
ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ ♦ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ♦ 1(63)2012

Քաղ. Երևան

21 հունիսի 2011թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ֆ. Թոխյանի, Մ. Թոփուզյանի, Ա. Խաչատրյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի, Վ. Պողոսյանի (զեկուցող),

մասնակցությամբ՝

դիմողի ներկայացուցիչ Հ. Հարությունյանի,

գործով որպես պատասխանող կողմ ներգրավված՝ ՀՀ Ազգային ժողովի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՀՀ Ազգային ժողովի նախագահի խորհրդական Դ. Մելքոնյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 6-րդ կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 25, 38 եւ 69-րդ հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «Քաղաքացի Վարդգես Հարությունյանի դիմումի հիման վրա՝ Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական օրենսգրքի 1230-րդ հոդվածի 3-րդ մասի՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը քաղաքացի Վ. Հարությունյանի՝ 01.04.2011թ. ՀՀ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, դիմող եւ պատասխանող կողմերի գրավոր բացատրությունները, հետազոտելով Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական օրենսգիրքը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Ձ Ե Ց**.

1. ՀՀ քաղաքացիական օրենսգիրքն ընդունվել է ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից 1998 թվականի մայիսի 5-ին, Հայաստանի Հանրապետության Նախագահի կողմից ստորագրվել՝ 1998 թվականի հուլիսի 28-ին եւ ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից 17.06.1998թ. ընդունված՝ «Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական օրենսգիրքը գործողության մեջ դնելու մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն ուժի մեջ է մտել 1999 թվականի հունվարի 1-ից:

ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի՝ «Ժառանգությունից հրաժարվելու իրավունք» վերտառությամբ 1230-րդ հոդվածի 3-րդ մասը սահմանում է. «Ժառանգությունից հրաժարվելը չի կարող վերացվել կամ հետ կանչվել»:

2. Քննության առարկա գործի դատավարական նախապատմությունը հանգում է նրան, որ դիմողը 02.11.2009թ. դատարան է ներկայացրել հակընդդեմ հայց, որով, ի թիվս այլնի, պահանջել է անվավեր ճանաչել 11.06.2004թ. նոտարական գրասենյակում իր կողմից ժառանգությունից հրաժարվելու մասին հայտարարությունը: Երեսան քաղաքի Շենգավիթ վարչական շրջանի ընդհանուր իրավասության առաջին ատյանի դատարանի 20.08.2010թ. վճռով գործի վարույթը դիմողի վերոնշյալ պահանջի մասով կարճվել է:

Հիշյալ վճռի դեմ սկզբնական հայցով հայցվորի կողմից ներկայացված վերաքննիչ բողոքի հիման վրա ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանն իր՝ 22.10.2010թ. որոշմամբ բեկանել է Երեսան քաղաքի Շենգավիթ վարչական շրջանի ընդհանուր իրավասության դատարանի 20.08.2010թ. վճիռը եւ այն փոփոխել. դիմողի հակընդդեմ հայցապահանջն ամբողջությամբ մերժել է: Մերժելով դիմողի հայցապահանջը՝ ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանը պատճառաբանելով, որ «սույն պարագայում հակընդդեմ հայցվորը խնդրել է անվավեր ճանաչել միակողմանի գործարքը՝ 11.06.2004 թվականին իր կողմից տրված հոր ժառանգական զանգվածից հրաժարվելու հայտարարությունն այն խաբեության ազդեցության ներքո կնքված լինելու հիմքով եւ համապատասխանաբար կիրառել անվավերության հետեւանքներ», գտել է, որ «նշված պահանջը ներկայացվել է 02.11.2009 թվականին, իսկ գործարքը կնքվել է 2004 թվականին, հետեւաբար եւ հակընդդեմ հայցվորը բաց է թողել դրա վիճարկման համար նախատեսված ժամկետները եւ հակընդդեմ հայցը՝ նշված պահանջի մասով ենթակա է մերժման, այլ ոչ թե կարճման»:

ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 1226-րդ հոդվածի 1-ին մասի եւ 1230-րդ հոդվածի 1-ին, 3-րդ եւ 4-րդ մասերի համադրված վերլուծության շրջանակներում մեկնաբանելով վերը նշված նորմերի բովանդակությունը՝ ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանն արտահայտել է հետեւյալ իրավական դիրքորոշումը. «Նշված նորմերի համալիր վերլուծությունից պարզ է դառնում, որ առկա է ժառանգության ընդունման 2 եղանակ՝ փաստացի տիրապետմամբ այն ընդունելու եւ համապատասխան դիմում նոտարական գրասենյակ ներկայացնելու միջոցով, եւ ժառանգության ընդունումից հրաժարվելը ենթադրում է հրաժարման պահից բացառել օրենքով նախատեսված եղանակներից որեւէ մեկով ժառանգության ընդունում»։ Վերոնշյալ իրավական դիրքորոշման հիման վրա ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանն արձանագրել է, որ. «...սույն պարագայում Վարդգես Հարությունյանը, 11.06.2004 թվականին օրենքով սահմանված կարգով հրաժարվելով ժառանգությունից, չէր կարող դրանից հետո հանդիսանալ եւ ճանաչվել փաստացի տիրապետման հիմքով ժառանգությունն ընդունած ժառանգ»։

ՀՀ վճռաբեկ դատարանը, վերահաստատելով ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանի 22.10.2010թ. որոշման մեջ արտահայտված իրավական դիրքորոշումները, իր՝ 08.12.2010 թվականի որոշմամբ դիմողի ներկայացուցչի վճռաբեկ բողոքը վերադարձրել է։

3. Դիմողը գտնում է, որ ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 1230-րդ հոդվածի 3-րդ մասը հակասում է ՀՀ Սահմանադրության 3-րդ, 6-րդ, 19-րդ, 25-րդ, 31-րդ, 34-րդ եւ 42-րդ հոդվածներին։ Դիմողն իր փաստարկները հիմնավորում է ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 11-րդ, 289-291-րդ, 1225-րդ, 1226-րդ, 1227-րդ, 1230-րդ հոդվածների սեփական մեկնաբանությամբ։ Մասնավորապես, ըստ դիմողի՝ ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 11-րդ, 1225-րդ, 1226-րդ, 1227-րդ հոդվածների ուժով 6 ամսվա ընթացքում ժառանգն իրավունք ունի ինչպես հրաժարվելու ժառանգությունից, **այնպես էլ ժառանգությունից հրաժարվելը վերացնելու կամ հետ կանչելու**, ինչը, ըստ դիմողի, հակասում է ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 1230-րդ հոդվածի 3-րդ մասին։ Դիմողը գտնում է նաեւ, որ ժառանգությունից հրաժարվելը, որպես միակողմանի գործարք, ժառանգության բացման օրվանից 6 ամսվա ընթացքում պարտականություններ է ստեղծում միայն ժառանգությունից հրաժարված անձի համար, **իսկ այլ անձանց համար որեւէ պարտականություններ չի սահմանում**, եւ այդ միակողմանի գործարքը տեղի է ունենում **միայն ժառանգության բացման օրվանից 6 ամիսը լրանալուց հետո**։ Վերոնշյալ փաստարկների հիման վրա դիմողը գտնում է, որ ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 1230-րդ հոդվածի 3-րդ մասը «արգելում է վերացնել

որեւէ մեկի համար պարտականություններ չառաջացնող, այլոց իրավունքներն ու ազատությունները չխախտող միակողմանի այս գործարքը»:

4. Պատասխանող կողմը՝ առարկելով դիմողի փաստարկները, գտնում է, որ օրենսգրքի վիճարկվող դրույթը համապատասխանում է ՀՀ Սահմանադրությանը: Իր այդ դիրքորոշումը հիմնավորելու համար պատասխանողը, հղում կատարելով ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 1227-րդ եւ 1232-րդ հոդվածներին, գտնում է, որ ժառանգությունից հրաժարվելը մի սուբյեկտի համար՝ իրավադադարեցնող, մյուս սուբյեկտների համար իրավաառաջացնող փաստ է, այսինքն, ժառանգի՝ ժառանգությունից հրաժարվելու փաստն այլ ժառանգների համար առաջացնում է ժառանգությունն ընդունելու իրավունք, եւ այս պարագայում օրենսգրքի վիճարկվող դրույթը մնացած ժառանգների համար երաշխավորում է որոշակի վարքագիծ դրսեւորելու հնարավորություն: Հակառակ պարագայում, ըստ պատասխանողի, կստեղծվի վիճակ, երբ ժառանգի՝ ժառանգությունից հրաժարվելուց հետո հաջորդ հերթի ժառանգները կընդունեն ժառանգությունը, որից հետո, սակայն, ժառանգությունից հրաժարվելը վերացնելը կամ հետ կանչելը կխախտի ժառանգությունն ընդունած հաջորդ հերթի ժառանգների իրավունքը: Պատասխանողը գտնում է, որ այս առումով օրենսգրքի վիճարկվող դրույթը կոչված է ապահովելու այս հարաբերություններում իրավական որոշակիության սկզբունքի իրացումը:

Ժառանգությունից հրաժարվելու ինստիտուտը դիտարկելով որպես միակողմանի գործարք եւ ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 312 եւ 313-րդ հոդվածների վերլուծության արդյունքում հանգելով այն եզրակացությանը, որ յուրաքանչյուր դեպքում, երբ առկա են գործարքի անվավերության հանգեցնող՝ ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքով նախատեսված հիմքերը, դրա վավերականությունը կարող է վիճարկվել դատական կարգով, պատասխանողն անհիմն է համարում դիմողի այն դիրքորոշումը, համաձայն որի՝ օրենսգրքի վիճարկվող դրույթը զրկում է իրավունքի սուբյեկտին կողմնորոշվելու, իր խախտված իրավունքները վերականգնելու, արդարության բոլոր պահանջների պահպանմամբ անկախ եւ անկողմնակալ դատարանի կողմից ողջամիտ ժամկետում գործի հրապարակային քննության իրավունքից այն դեպքում, երբ ժառանգը ժառանգությունից հրաժարվել է էական նշանակություն ունեցող մոլորության, խաբեության, բռնության, սպառնալիքի ազդեցության ներքո:

Պատասխանողը՝ հղում կատարելով մի շարք երկրների քաղաքացիական օրենսգրքերի կոնկրետ հոդվածների, արձանագրում է, որ օրենսգրքի վիճարկվող դրույթի համեմատությամբ նմանատիպ իրավակարգավորումներ են նախատեսված նաեւ այդ երկրների քաղաքացիական օրենսգրքերով:

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Միաժամանակ, պատասխանողը՝ հղում կատարելով ՀՀ սահմանադրական դատարանի 24.11.2009թ. ՄԳ-Ո-839 որոշման մեջ արտահայտված իրավական դիրքորոշումներին եւ գտնելով, որ դիմողն օրենսգրքի վիճարկվող դրույթի հակասահմանադրականությունը հիմնավորող փաստարկներ չի ներկայացրել, միջնորդում է սույն գործի վարույթը կարճել:

5. Հաշվի առնելով դիմողի դիրքորոշումները՝ սահմանադրական դատարանը հարկ է համարում ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 1230-րդ հոդվածի 3-րդ մասը դիտարկել օրենսգրքի 11-րդ, 289-291-րդ, 1225-րդ, 1226-րդ, 1227-րդ հոդվածների հետ համադրության մեջ:

ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 11-րդ հոդվածը վերաբերում է քաղաքացիական իրավունքները սեփական հայեցողությամբ իրականացնելու իրավական հնարավորությանը: Այս կապակցությամբ, հաշվի առնելով այլոց իրավունքների եւ ազատությունների պաշտպանության, հասարակական հարաբերությունների կայունության ապահովման անհրաժեշտությունը, սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ իրավունքների իրականացման հայեցողությունը չի կարող մեկնաբանվել այնքան լայն, որ խաթարվի այլոց իրավունքների եւ ազատությունների, ներառյալ՝ դրանց պաշտպանության իրավունքի էությունը, վտանգի տակ դրվի հասարակական հարաբերությունների կայունությունը: Հետևաբար՝ իրավունքների իրականացման հայեցողությունը չի ենթադրում իրավունքների չկարգավորված, անկանոն իրականացում: Այն ենթադրում է տվյալ իրավունքն իրականացնելու կամ չիրականացնելու իրավական հնարավորությունների միջեւ ընտրություն կատարելու իրավունք, որի իրականացումը կարող է տեղի ունենալ բացառապես օրենքով սահմանված կարգի շրջանակներում: Ընդհակառակը, իրավունքների՝ օրենքով սահմանված կարգից դուրս ցանկացած իրականացման հնարավորություն կխաթարի այլոց իրավունքների եւ ազատությունների, ներառյալ՝ դրանց պաշտպանության իրավունքի էությունը՝ միաժամանակ վտանգի տակ դնելով հասարակական հարաբերությունների կայունությունը: Այդ է պատճառը, որ, առաջնորդվելով վերը նշված իրավաչափ նպատակներով, այն է՝ այլոց իրավունքների եւ ազատությունների, ներառյալ՝ դրանց պաշտպանության իրավունքի երաշխավորումը, հասարակական հարաբերությունների կայունության ապահովումը, օրենսդիրը ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 11-րդ հոդվածի 2-րդ մասում կատարել է բացառություն՝ թույլատրելով սուբյեկտիվ իրավունքներից հրաժարվելու հետեւանքով օրենքով նախատեսված դեպքերում այդ իրավունքների **դադարում**: Տվյալ դեպքում, ի թիվս այլնի, որպես վերը նշված դեպք է հանդիսանում օրենսգրքի վիճարկվող նորմով սահմանված դեպքը՝ ժառանգությունից հրաժարվելը: Սահ-

մանադրական դատարանն արձանագրում է, որ տվյալ դեպքում ժառանգության ընդունումը կամ ժառանգությունից հրաժարվելն առնչվում են մյուս ժառանգների կամ ժառանգություն ստանալու իրավունքի օրինական ակնկալիք ունեցող այլ անձանց իրավունքներին եւ պարտականություններին, հետեւաբար, վերը նշված իրավաչափ նպատակներից ելնելով, օրենսդիրը, ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 11-րդ հոդվածի 2-րդ մասին համահունչ, օրենսգրքի 1230-րդ հոդվածի 3-րդ մասում կատարել է բացառություն՝ արգելելով ժառանգությունից հրաժարվելը վերացնելու կամ հետ կանչելու հնարավորությունը՝ միաժամանակ **դադարած** համարելով տվյալ անձի՝ ժառանգություն ստանալու սուբյեկտիվ իրավունքը:

Նշված տրամաբանության վրա են հիմնված նաեւ օրենսգրքի 1225-րդ հոդվածի 2-րդ մասը եւ 1230-րդ հոդվածի 4-րդ մասը, որոնք արգելում են համապատասխանաբար՝ ժառանգության ընդունումը եւ ժառանգությունից հրաժարվելը վերապահումներով կամ պայմանով, կամ օրենսգրքի 1227-րդ հոդվածը, որը կարգավորում է այն ժառանգների ժառանգության իրավունքի իրականացման հետ կապված հարաբերությունները, որոնք ծագում են համապատասխանաբար՝ ժառանգությունից այլ ժառանգի հրաժարման կամ այլ ժառանգի կողմից ժառանգությունը չընդունելու դեպքերում: Նշված տրամաբանության վրա է հիմնված նաեւ օրենսգրքի 291-րդ հոդվածը, որը, որպէս բացառություն, թույլատրում է, որ **օրենքով նախատեսված դեպքերում** միակողմ գործարքներն այլ անձանց համար եւս պարտականություններ ստեղծեն: Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ սույն գործի շրջանակներում, ի թիվս այլնի, որպէս վերը նշված դեպք է հանդիսանում նաեւ օրենսգրքի վիճարկվող նորմով սահմանված դեպքը՝ ժառանգությունից հրաժարվելը, ինչը համապատասխան պարտականություններ է ստեղծում նաեւ մյուս ժառանգների կամ ժառանգություն ստանալու իրավունքի օրինական ակնկալիք ունեցող այլ անձանց համար, քանի որ առնչվում է վերջիններիս ժառանգության սուբյեկտիվ իրավունքին:

Հիմք ընդունելով վերոգրյալը՝ սահմանադրական դատարանն անհիմն է համարում դիմողի՝ ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 11-րդ, 289-291-րդ, 1225-րդ, 1226-րդ, 1227-րդ, 1230-րդ հոդվածների վերաբերյալ տրված մեկնաբանությունները, եւ գտնում է, որ դիմողի իրավունքների ենթադրյալ խախտումը պայմանավորված չէ վիճարկվող նորմի սահմանադրականությամբ:

6. Անդրադառնալով դիմողի այն դիրքորոշմանը, համաձայն որի՝ օրենսգրքի վիճարկվող դրույթը զրկում է իրավունքի սուբյեկտին վերականգնելու իր խախտված իրավունքներն այն դեպքում, երբ ժառանգը ժա-

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՎԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

ռանգությունից հրաժարվել է էական նշանակություն ունեցող մոլորության, խաբեության, բռնության, սպառնալիքի ազդեցության ներքո՝ ՀՀ օրենսդրության, մասնավորապես, ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 312, 313 եւ 317-րդ հոդվածների ուսումնասիրության արդյունքներով՝ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ ՀՀ օրենսդրությունը չի բացառել էական նշանակություն ունեցող մոլորության, խաբեության, բռնության, սպառնալիքի ազդեցության ներքո, մեկ կողմի ներկայացուցչի՝ մյուս կողմի հետ չարամիտ համաձայնությամբ կամ ծանր հանգամանքների բերումով գործարքների կնքման դեպքերի հնարավորությունը: Տվյալ դեպքերի համար նախատեսելով գործարքն անվավեր ճանաչելու ինստիտուտ՝ ՀՀ օրենսդրությունը վերը նշված դեպքերում երաշխավորում է գործարքի տվյալ կողմի իրավունքների, ներառյալ՝ ժառանգության իրավունքի իրականացումը եւ խախտված իրավունքների վերականգնումը: Հետեւաբար, սահմանադրական դատարանն այս խնդրում իրավունքների ոչ իրավաչափ սահմանափակում չի արձանագրում:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետով, 102-րդ հոդվածով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63, 64 եւ 69-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական օրենսգրքի 1230-րդ հոդվածի 3-րդ մասը համապատասխանում է Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

**21 հունիսի 2011 թվականի
ՍԳՈ-980**

**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2010 ԹՎԱԿԱՆԻ ԳԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 10-ԻՆ ՄՈՍԿՎԱՅՈՒՄ
ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ «1992 ԹՎԱԿԱՆԻ ՄԱՅԻՍԻ 15-Ի՝ ՀԱՎԱՔԱԿԱՆ
ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ ՊԱՅՄԱՆԱԳՐՈՒՄ
ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ» ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆ
ՄԵՋ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ
ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ
ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

28 հունիսի 2011թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Վ. Հովհաննիսյանի (նախագահող), Ֆ. Թոխյանի, Մ. Թովուզյանի, Ա. Խաչատրյանի, Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի, Վ. Պողոսյանի (զեկուցող),

մասնակցությամբ՝ Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՀՀ արտաքին գործերի նախարարի տեղակալ Շ. Քոչարյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 եւ 72-րդ հոդվածների,

դռնբաց դատական նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2010 թվականի դեկտեմբերի 10-ին Մոսկվայում ստորագրված՝ «1992 թվականի մայիսի 15-ի՝ Հավաքական անվտանգության մասին պայմանագրում փոփոխություններ կատարելու մասին» արձանագրության մեջ ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Գործի քննության առիթը Հանրապետության Նախագահի՝ 06.05.2011թ. ՀՀ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով սույն գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցչի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով քննության առարկա արձանագրությունը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Ձ Ե Ց .**

1. Արձանագրությունն ստորագրվել է 2010թ. դեկտեմբերի 10-ին Մոսկվայում՝ Հավաքական անվտանգության մասին պայմանագրի կազմակերպության շրջանակներում համագործակցության զարգացման նպատակով:

2. Արձանագրությամբ փոփոխություններ եւ լրացումներ են կատարվում Հավաքական անվտանգության մասին պայմանագրի հոդվածներում, խմբագրվում են որոշ դրույթներ:

3. Արձանագրությամբ Հայաստանի Հանրապետությունն ստանձնում է, մասնավորապես, հետեւյալ պարտավորությունները.

- փոփոխել Պայմանագրի որոշ հոդվածներ,
- ՀԱՊԿ մեկ կամ մի քանի անդամ պետությունների անվտանգության, կայունության, տարածքային ամբողջականության եւ ինքնիշխանության սպառնալիքի ի հայտ գալու կամ միջազգային խաղաղության եւ անվտանգության սպառնալիքի դեպքում անհապաղ գործի դնել համատեղ խորհրդակցության մեխանիզմը՝ իրենց դիրքորոշումները համակարգելու նպատակով, ինչպես նաեւ մշակել եւ անհրաժեշտ միջոցներ ձեռնարկել անդամ պետություններին օգնություն ցուցաբերելու համար՝ սպառնալիքի վտանգի վերացման նպատակով,
- ՀԱՊԿ անդամ պետություններից որեւէ մեկի ագրեսիայի ենթարկվելու պարագայում դա համարել որպես ագրեսիա Հայաստանի Հանրապետության դեմ,
- ՀԱՊԿ անդամ ցանկացած պետության դեմ ագրեսիա իրականացվելու դեպքում, տվյալ պետության խնդրանքով, տրամադրել անհապաղ անհրաժեշտ օգնություն, ներառյալ՝ ռազմական, ինչպես նաեւ իր տրամադրության ներքո գտնվող բոլոր միջոցներով աջակցել հավաքական անվտանգության իրավունքի իրականացմանը՝ ՄԱԿ-ի Կանոնադրության 51-րդ հոդվածին համապատասխան, եւ ձեռնարկված միջոցների մասին անհապաղ տեղյակ պահել ՄԱԿ-ի Անվտանգության խորհրդին,
- հավաքական անվտանգության համակարգի ուժի եւ միջոցների կի-

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

րառումն անդամ պետությունների տարածքից դուրս իրականացնել ելնելով բացառապես միջազգային անվտանգության շահերից՝ ՄԱԿ-ի Կանոնադրության եւ Պայմանագրի անդամ պետությունների օրենսդրությանը համապատասխան:

4. Արձանագրությամբ սահմանված են նաեւ դրա ուժի մեջ մտնելու կարգն ու պայմանները:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետով, 102-րդ հոդվածի առաջին եւ չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63 եւ 64-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց .**

1. 2010 թվականի դեկտեմբերի 10-ին Մոսկվայում ստորագրված՝ «1992 թվականի մայիսի 15-ի՝ Հավաքական անվտանգության մասին պայմանագրում փոփոխություններ կատարելու մասին» արձանագրության մեջ ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Վ. ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

28 հունիսի 2011 թվականի
ՍԳՈ-981

**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2010 ԹՎԱԿԱՆԻ ԳԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 10-ԻՆ ՄՈՍԿՎԱՅՈՒՄ
ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ «2002 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 7-Ի՝ ՀԱՎԱՔԱԿԱՆ
ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ
ԿԱՆՈՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ
ՄԱՍԻՆ» ԱՐՉԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ
ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ
ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

28 հունիսի 2011թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Վ. Հովհաննիսյանի (նախագահող), Ֆ. Թոխյանի, Մ. Թովուզյանի (զեկուցող), Ա. Խաչատրյանի, Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի, Վ. Պողոսյանի,

մասնակցությամբ՝ Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ Հայաստանի Հանրապետության արտաքին գործերի նախարարի տեղակալ Շ. Քոչարյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 եւ 72-րդ հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2010 թվականի դեկտեմբերի 10-ին Մոսկվայում ստորագրված՝ «2002 թվականի հոկտեմբերի 7-ի՝ Հավաքական անվտանգության մասին պայմանագրի կազմակերպության Կանոնադրությունում փոփոխություններ կատարելու մասին» արձանագրության մեջ ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ • ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ • 1(63)2012

Գործի քննության առիթ է հանդիսացել Հանրապետության Նախագահի՝ 6 մայիսի 2011թ. ՀՀ սահմանադրական դատարանում մուտքագրված դիմումը:

Ուսումնասիրելով սույն գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցչի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով արձանագրությունը, գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

1. «2002 թվականի հոկտեմբերի 7-ի՝ Հավաքական անվտանգության մասին պայմանագրի կազմակերպության Կանոնադրությունում փոփոխություններ կատարելու մասին» արձանագրությունը (այսուհետ՝ Արձանագրություն) ստորագրվել է 2010թ. դեկտեմբերի 10-ին Մոսկվայում՝ Հայաստանի Հանրապետության Նախագահ Ս. Սարգսյանի կողմից:

Նախ, հարկ է արձանագրել, որ 2002թ. հոկտեմբերի 7-ին Քիչնետում ստորագրված՝ Հավաքական անվտանգության մասին պայմանագրի կազմակերպության Կանոնադրությունը (այսուհետ՝ Կանոնադրություն) Հայաստանի Հանրապետության կողմից վավերացվել է ՀՀ Ազգային ժողովի 2003թ. սեպտեմբերի 10-ի թիվ Ն-018-3 որոշմամբ /ՀՀ սահմանադրական դատարանի 22.04.2003թ. ՄԴՈ-415 որոշում/:

Ըստ Արձանագրության նախաբանի՝ Հավաքական անվտանգության մասին պայմանագրի կազմակերպության Կանոնադրությունում փոփոխություններ կատարվել են դրա 27-րդ հոդվածին համապատասխան, իսկ փոփոխությունների եւ լրացումների մասին Արձանագրությունները հանդիսանում են Կանոնադրության անբաժանելի մասը եւ ուժի մեջ են մտնում 26-րդ հոդվածով հաստատված կարգով, այն է՝ ստորագրող պետությունների՝ վավերացման մասին վերջին գրավոր ծանուցումն ավանդապահին հանձնելու պահից:

Քննարկվող միջազգային պայմանագրի նախաբանում ամրագրված է, որ Արձանագրության հիմնական նպատակն է բարձրացնել Հավաքական անվտանգության մասին պայմանագրի կազմակերպության (այսուհետ՝ Կազմակերպություն) գործունեության արդյունավետությունը եւ հնարավորությունները, ինչպես նաեւ նպաստել միջազգային, արտաքին քաղաքական, ռազմական, ռազմատեխնիկական (ռազմատնտեսական), իրավական եւ այլ գործունեության ոլորտներում, նոր մարտահրավերներին եւ սպառնալիքներին հակադրման ոլորտում Կազմակերպության շրջանակներում իրականացվող համագործակցության հետագա զարգացմանը:

Վերը նշված նպատակների իրագործման համար՝ Արձանագրությամբ հստակեցվում էւ էապես ընդլայնվում են Կազմակերպության գործունեու-

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

թյան կոնկրետ ուղղությունները, բարենորոգվում են դրա ներքին կազմակերպական կառուցվածքն ու ֆինանսավորման կարգը, ներդրվում է Կազմակերպության Խորհրդի կողմից սահմանափակ ձեռնարկով որոշումների կայացման եւ ընդունման իրավական հնարավորությունը:

Արձանագրությամբ համապատասխան փոփոխություններ եւ լրացումներ են կատարվում Կանոնադրության 1-ին, 7-րդ, 8-րդ, 11-րդ, 12-րդ, 13-րդ եւ 24-րդ հոդվածներում, իսկ 5-րդ գլուխն ամբողջովին շարադրվում է նոր խմբագրությամբ, Կանոնադրությունը լրացվում է նաեւ 161 եւ 181 հոդվածներով:

Կազմակերպության շրջանակներում իրականացվող բարեփոխումների արդյունքում ակնկալվում է, որ մեծանալու են ժամանակակից մարտահրավերներին եւ սպառնալիքներին հակազդելու՝ Կազմակերպության իրական հնարավորությունները՝ դրանով իսկ նպաստելով ՀԱՊԿ անդամ պետությունների, այդ թվում՝ Հայաստանի Հանրապետության, անվտանգության ամրապնդմանը:

2. Խնդրո առարկա Արձանագրության 11-րդ հոդվածի լրացմամբ՝ նախատեսվում են Կազմակերպության Մշտական խորհրդի, իբրեւ կանոնադրական մարմնի, ձեռնարկման ընթացակարգը, գործունեության հիմնական ուղղությունները, հստակեցվում են նրա խնդիրները եւ գործառույթները /հոդված 161/: Սահմանվում է, որ Մշտական խորհուրդը հանդիսանում է Կազմակերպության համակարգող մարմինը՝ կազմված մշտական ներկայացուցիչներից, որոնք նշանակվում են անդամ պետությունների ղեկավարների կողմից՝ իրենց ներպետական ընթացակարգերի համաձայն, գործում է Խորհրդի կողմից հաստատվող Կանոնակարգի համաձայն:

Հիշատակված հոդվածի վերլուծությունը վկայում է, որ Կազմակերպության մշտական գործող աշխատանքային մարմիններն են՝ Կազմակերպության Քարտուղարությունը եւ Միացյալ շտաբը: Կազմակերպության միջխորհրդարանական համագործակցության մարմին է հանդիսանում Կազմակերպության Խորհրդարանական վեհաժողովը:

Գիտարկվող Արձանագրությունից բխում է, որ Քարտուղարությունն իրականացնում է Կազմակերպության մարմինների գործունեության կազմակերպչական, տեղեկատվական, վերլուծական եւ խորհրդատվական, իսկ Միացյալ շտաբը՝ պաշտպանության նախարարների խորհրդի գործունեության կազմակերպչական եւ տեղեկատվական-վերլուծական ապահովումը, պատասխանատու է Կազմակերպության ռազմական բաղադրիչի վերաբերյալ առաջարկությունների նախապատրաստման համար (հոդվածներ 18 եւ 181):

Միաժամանակ հարկ է նշել, որ Արձանագրությամբ սահմանվում են

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԳԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Կազմակերպության գլխավոր քարտուղարի՝ իբրև Կազմակերպության բարձրագույն վարչական պաշտոնատար անձի, նշանակման կարգը, իրավական կարգավիճակը, գործունեության ոլորտները, ինչպես նաև նրա հիմնական գործառույթները: Գլխավոր քարտուղարը, մասնավորապես, իրականացնում է Քարտուղարության ղեկավարումը, համակարգում է Կազմակերպության մշտապես գործող աշխատանքային մարմինների գործունեությունը (հոդված 17):

Կանոնադրության 12-րդ հոդվածում կատարված լրացման արդյունքում Կազմակերպության բարձրագույն մարմինը՝ Հավաքական անվտանգության խորհուրդն իրավասու է ընդունելու որոշումներ սահմանափակ ձեռաչափով՝ պայմանով, որ անդամ պետություններից ոչ մեկը չի առարկում որոշման ընդունման նման կարգի եւ կոնկրետ որոշման դեմ: Սահմանափակ ձեռաչափով որոշման ընդունման համար չքվեարկած անդամ պետությունը պատասխանատվություն չի կրում ընդունված որոշման հետեւանքների համար:

Համաձայն Կանոնադրության 24-րդ հոդվածի փոփոխության՝ Կազմակերպության մշտապես գործող աշխատանքային մարմինների ֆինանսավորումն իրականացվում է Կազմակերպության բյուջեի միջոցների հաշվին, բացի դրանից, կարող են ներգրավվել նաև արտաբյուջետային միջոցներ (բացի փոխառու միջոցներից):

3. Արձանագրությամբ Հայաստանի Հանրապետությունն ստանձնում է, մասնավորապես, հետեւյալ պարտավորությունները.

- Կազմակերպության անդամ այլ պետությունների հետ համատեղ միջոցներ ձեռնարկել անվտանգության, կայունության, տարածքային ամբողջականության ու ինքնիշխանության սպառնալիքի առաջացման դեպքում հավաքական պաշտպանության եւ հավաքական պաշտպանության իրավունքի իրագործում, ներառյալ Կազմակերպության կոալիցիոն (հավաքական) ուժեր, տարածաշրջանային (միավորված) զորքերի (ուժերի) խմբավորումներ, խաղաղապահ ուժերի միավորված համակարգեր եւ դրանց կառավարման մարմիններ, ռազմական ենթակառուցվածքի ստեղծում ապահովող հավաքական անվտանգության գործուն համակարգի ձեւավորման ուղղությամբ,

- փոխգործակցել ռազմատեխնիկական /ռազմատնտեսական/ համագործակցության, զինված ուժերին, իրավապահ մարմիններին եւ հատուկ ծառայություններին անհրաժեշտ սպառազինությամբ, ռազմական, հատուկ տեխնիկայով եւ հատուկ միջոցներով ապահովման, զինվորական կադրերի եւ ազգային զինված ուժերի, հատուկ ծառայությունների եւ իրավապահ մարմինների համար մասնագետների պատրաստման ոլորտներում,

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

- միջոցներ ձեռնարկել Կազմակերպության շրջանակներում անդամ պետությունների անվտանգությանը, կայունությանը, տարածքային անբողջականությանը եւ ինքնիշխանությանն սպառնացող ճգնաժամային իրավիճակներին արձագանքման համակարգի ստեղծման եւ գործառնման համար,

- փոխգործակցել անդամ պետությունների հետ պետական սահմանների, տեղեկատվության փոխանակման, տեղեկատվական անվտանգության, բնածին եւ տեխնածին բնույթի իրավիճակներից, ինչպես նաեւ ռազմական գործողությունների վարման ընթացքում կամ հետեւանքով առաջացող վտանգներից բնակչության եւ տարածքների պաշտպանության ոլորտներում (հոդվածներ 7 եւ 8):

Ըստ ՀՀ ֆինանսների նախարարության տեղեկանքի՝ Հայաստանի Հանրապետությունը չի ստանձնում ֆինանսական պարտավորություններ:

4. Արձանագրության հետագոտության արդյունքները վկայում են, որ դրանով Հայաստանի Հանրապետության ստանձնած պարտավորությունները համահունչ են ՀՀ Սահմանադրության 9-րդ հոդվածում ամրագրված սկզբունքներին եւ նպատակներին:

Անհրաժեշտ է նշել, որ Արձանագրության հայերեն տեքստում տեղ են գտել ոչ ճիշտ թարգմանություններ, մասնավորապես, «ինքնիշխանություն» բառի փոխարեն օգտագործվել է «ինքնավարություն» բառը:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետով, 102-րդ հոդվածի առաջին եւ չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63 եւ 64-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. 2010 թվականի դեկտեմբերի 10-ին Մոսկվայում ստորագրված՝ «2002 թվականի հոկտեմբերի 7-ի՝ Հավաքական անվտանգության մասին պայմանագրի կազմակերպության Կանոնադրությունում փոփոխություններ կատարելու մասին» արձանագրության մեջ ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Վ. ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

**28 հունիսի 2011 թվականի
ՍԳՈ-982**

**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**«ԱԿՔԱ-ԿՐԵԳԻՏ-ԱԳՐԻԿՈԼ ԲԱՆԿ», «ԱՐՅԱԽԲԱՆԿ»,
«ԷՅՉ-ԷՍ-ԲԻ-ՍԻ ԲԱՆԿ ՀԱՅԱՍՏԱՆ» ԵՎ «ՎՏԲ-ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԲԱՆԿ»
ՓԲԸ-ՆԵՐԻ ԳԻՄՈՒՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՔՐԵԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ 55-ՐԴ ՀՈԳՎԱԾԻ
4-ՐԴ ՄԱՍԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ
ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

12 հուլիսի 2011թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ֆ. Թոխյանի, Մ. Թովուկյանի, Ա. Խաչատրյանի, Վ. Հովհաննիսյանի (զեկուցող), Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի, Վ. Պողոսյանի,

մասնակցությամբ՝

դիմողների ներկայացուցիչներ Ռ. Սարգսյանի, Ա. Գալստյանի, Հ. Հարությունյանի, Կ. Պետրոսյանի,

գործով որպես պատասխանող կողմ ներգրավված՝ ՀՀ Ազգային ժողովի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՀՀ Ազգային ժողովի նախագահի խորհրդական Գ. Մելքոնյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 6-րդ կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 25, 38 եւ 69-րդ հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «Ակբա-Կրեդիտ-Ագրիկոլ Բանկ», «Արցախբանկ», «Էյչ-Էս-Բի-Սի Բանկ Հայաստան» եւ «ՎՏԲ-Հայաստան Բանկ» ՓԲԸ-ների դիմումի հիման վրա՝ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 55-րդ հոդվածի 4-րդ մասի՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ՂԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Գործի քննության առիթը «Ակրա-Կրեդիտ-Ազրիկոլ Բանկ», «Արցախ-բանկ», «ԷյՋ-Էս-Բի-Սի Բանկ Հայաստան» եւ «ՎՏԲ-Հայաստան Բանկ» ՓԲԸ-ների՝ 2011թ. մարտի 2-ին ՀՀ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, դիմող եւ պատասխանող կողմերի գրավոր բացատրությունները, հետազոտելով ՀՀ քրեական օրենսգիրքը, օրենսդրության այլ ակտեր եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Ձ Ե Ց**.

1. ՀՀ քրեական օրենսգիրքը ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից ընդունվել է 2003թ. ապրիլի 18-ին, ՀՀ Նախագահի կողմից ստորագրվել՝ 2003թ. ապրիլի 29-ին եւ ուժի մեջ է մտել 2003թ. օգոստոսի 1-ից:

ՀՀ քրեական օրենսգրքի 55-րդ հոդվածում փոփոխություն է կատարվել ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից 28.11.2006թ. ընդունված՝ «Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքում փոփոխություններ կատարելու մասին» չՕ-206-Ն ՀՀ օրենքով, որն ուժի մեջ է մտել 04.01.2007 թվականին: Այդ փոփոխությունների արդյունքում օրենսգրքի 55-րդ հոդվածը շարադրվել է ներկայիս խմբագրությամբ:

ՀՀ քրեական օրենսգրքի՝ «Գույքի բռնագրավումը» վերտառությամբ 55-րդ հոդվածի վիճարկվող 4-րդ մասը սահմանում է. «Հանցավոր ճանապարհով ստացված գույքի, այդ թվում՝ հանցավոր ճանապարհով ստացված եկամուտների օրինականացման եւ սույն օրենսգրքի 190-րդ հոդվածով նախատեսված արարքների կատարման արդյունքում ուղղակի կամ անուղղակի առաջացած կամ ձեռք բերված գույքի, ներառյալ՝ այդ գույքի օգտագործումից ստացված եկամուտների կամ այլ տեսակի օգուտների, այդ արարքների կատարման համար օգտագործված կամ օգտագործման համար նախատեսված գործիքների, իսկ հանցավոր ճանապարհով ստացված գույքի չհայտնաբերման դեպքում՝ այդ գույքին համարժեք այլ գույքի բռնագրավումը պարտադիր է: Այդ գույքը ենթակա է բռնագրավման՝ անկախ դատապարտյալի կամ որեւէ երրորդ անձի սեփականությունը հանդիսանալու կամ նրանց կողմից տիրապետելու հանգամանքից»:

Դիմողների կողմից սկզբնապես վիճարկվել է ՀՀ քրեական օրենսգրքի 55-րդ հոդվածի 4-րդ եւ 7-րդ մասերի սահմանադրականությունը: ՀՀ սահմանադրական դատարանի թիվ 1 դատական կազմն իր՝ 2011թ. մարտի 18-ի ՍԳԳԿՈ/1-9 որոշմամբ գործը քննության է ընդունել ՀՀ քրեական օրենսգրքի 55-րդ հոդվածի 4-րդ մասի սահմանադրականության որոշման մասով՝ մերժելով գործի քննության ընդունումը նույն հոդվածի 7-րդ մասի առումով:

2. Սույն գործի դատավարական նախապատմությունը հանգում է հետևյալին: Երեսան քաղաքի Կենտրոն եւ Նորք-Մարաշ վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարանը, քննելով թիվ ԵԿԴ-0094/01/09 քրեական գործն ըստ մեղադրանքի՝ Կոռնել Կոնստանտին Ռոմիկայի Ստենգաչուի՝ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 203-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 1-ին կետով, 177-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 1-ին եւ 2-րդ կետերով, 190-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 1-ին կետով, իր՝ 12.10.2009թ. դատավճռով Կոռնել Կոնստանտին Ռոմիկայի Ստենգաչուին մեղավոր է ճանաչել վերը նշված հոդվածներով նախատեսված արարքները կատարելու համար եւ վերջինիս նկատմամբ պատիժ է նշանակել 12 տարի ժամկետով ազատազրկում՝ ամբողջ գույքի բռնագրավմամբ, սակայն ոչ ավելի 64.142.000 ՀՀ դրամից, ՀՀ քրեական օրենսգրքի 55-րդ հոդվածի 4-րդ մասով նախատեսված հանցավոր ճանապարհով ստացված գույքի բռնագրավմամբ:

Դատարանը դիմողների քաղաքացիական հայցերը բավարարել է՝ որոշելով դատապարտյալից հօգուտ նրանց բռնագանձել ընդհանուր առմամբ 25.457.000 ՀՀ դրամ՝ որպես հանցագործության հետեւանքով պատճառված վնասի հատուցում:

Բացի դրանից, դատարանը վճռել է Կոռնել Կոնստանտին Ռոմիկայի Ստենգաչուի մոտ հայտնաբերված գումարների եւ գույքի վրա 11.10.2008թ. որոշմամբ դրված կալանքը թողնել անփոփոխ՝ մինչեւ նրա նկատմամբ գույքային պարտավորությունների մասով կայացված դատավճռի կատարումը:

Քննարկելով իրեղեն ապացույցների հարցը՝ դատարանը վճռել է 24.12.2008թ. եւ 30.03.2009թ. որոշումներով իրեղեն ապացույցներ ճանաչված 25.200 եվրոն եւ 4.040.000 ՀՀ դրամ գումարները՝ որպես ՀՀ քրեական օրենսգրքի 55-րդ հոդվածի 4-րդ մասով նախատեսված հանցավոր ճանապարհով ստացված գույք, բռնագրավել:

Դատավճռի օրինական ուժի մեջ մտնելուց հետո դիմողներն իրենց ներկայացրած քաղաքացիական հայցերի բավարարման մասով դատավճռի հարկադիր կատարման համար ստացել են կատարողական թերթեր եւ ներկայացրել ՀՀ ԱՆ ԳԱՀԿ ծառայություն:

ԳԱՀԿ ծառայությունից դիմողները տեղեկացել են, որ ՀՀ դատախազությունն առաջինն է տվյալ գործով ներկայացրել կատարողական թերթ՝ դատապարտյալի ամբողջ գույքի, բայց ոչ ավելի, քան 64.142.000 ՀՀ դրամի բռնագրավումն ապահովելու համար:

Գիմողները դիմել են դատավճիռը կայացրած դատարան՝ դատավճռի անհատակությունը մեկնաբանելու պահանջով: 03.06.2010թ. դատարանը ներկայացված դիմումների քննարկման արդյունքում որոշում է կայացրել, ըստ որի՝ կայացված դատավճռի անհատակությունը մեկնաբանել է հե-

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ՂԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

տելյալ կերպ. «Դատավճռի օրինական ուժի մեջ մտնելուց հետո, իրեղեն ապացույցներ ճանաչված 25.200 Եվրո եւ 4.040.000 ՀՀ դրամ գումարները, բջջային հեռախոսները եւ ակնոցը, որպես ՀՀ քրեական օրենսգրքի 55-րդ հոդվածի չորրորդ մասով նախատեսված հանցավոր ճանապարհով ստացված գույք, ենթակա են բռնագրավման՝ անկախ դատապարտյալ Կոռնել Կոնստանտին Ռոմիկայի Ստենգաչուի կամ որեւէ երրորդ անձի սեփականությունը հանդիսանալուց կամ նրանց կողմից տիրապետելու հանգամանքից: Այս գումարները կամ առարկաները հօգուտ քաղաքացիական հայցվորների բռնագանձվել չեն կարող, տուժողներին եւ քաղաքացիական հայցվորներին պատճառված վնասները փոխհատուցելուն ուղղվել չեն կարող: Բավարարված քաղաքացիական հայցերի մասով դատավճիռը կատարելիս՝ բռնագանձումը պետք է տարածվի ոչ թե իրեղեն ապացույց ճանաչված 25.200 Եվրո, 4.040.000 ՀՀ դրամ գումարների, բջջային հեռախոսների եւ ակնոցի, այլ Կոռնել Կոնստանտին Ռոմիկայի Ստենգաչուին պատկանող այլ դրամական միջոցների եւ գույքի վրա»:

Նշված որոշումը բողոքարկվել է ՀՀ վերաքննիչ քրեական դատարան: Վերջինս իր՝ 15.07.2010թ. որոշմամբ հանգել է այն հետեւությանը, որ Երեւան քաղաքի Կենտրոն եւ Նորք-Մարաշ վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարանի որոշումը հիմնավորված եւ պատճառաբանված է, այն վերացնելու, փոփոխելու կամ բեկանելու հիմքեր չկան: Ուստի դատարանը որոշել է Երեւան քաղաքի Կենտրոն եւ Նորք-Մարաշ վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարանի 12.10.2009թ. դատավճռի անհատակությունը մեկնաբանելու մասին նույն դատարանի 2010 թվականի հունիսի 3-ի որոշման դեմ դիմողների ներկայացուցիչների բերած վերաքննիչ բողոքները մերժել:

ՀՀ վերաքննիչ քրեական դատարանի 15.07.2010թ. որոշման դեմ դիմողների ներկայացուցիչների կողմից բերվել են վճռաբեկ բողոքներ, որոնք, սակայն, ՀՀ վճռաբեկ դատարանի 02.09.2010թ. որոշմամբ վերադարձվել են:

3. Վիճարկելով ՀՀ քրեական օրենսգրքի 55-րդ հոդվածի 4-րդ մասի եւ 7-րդ մասի սահմանադրականությունը՝ դիմողները գտնում են, որ դրանք հակասում են ՀՀ Սահմանադրության 3-րդ, 6-րդ, 8-րդ, 18-րդ, 19-րդ, 20-րդ, 31-րդ հոդվածներին այնքանով, որքանով այդ նորմերը նեղ, սպառիչ սահմանում են տալիս «բարեխիղճ երրորդ անձ» եզրույթին, եւ նախատեսում են բարեխիղճ երրորդ անձանց /տուժողների/ կամքից անկախ հանցավոր ճանապարհով ստացված գույքի բռնագրավում՝ առանց բարեխիղճ երրորդ անձանց այդ գույքի առաջնահերթ վերադարձման կամ պետության կողմից համարժեք հատուցման տրամադրման երաշխիքների:

Հղում կատարելով ՀՀ Սահմանադրության 3-րդ հոդվածի 2-րդ մասով, 6-րդ հոդվածի 1-ին, 2-րդ եւ 4-րդ մասերով նախատեսված դրույթներին, ՀՀ կողմից վավերացված մի շարք միջազգային պայմանագրերի՝ դիմողները մատնանշում են, որ Հայաստանի Հանրապետությունը պարտավորվել է ստեղծել անհրաժեշտ օրենսդրական միջոցներ՝ բռնագրավելու համար փողերի վացումից կամ նախորդող հանցագործություններից ստացված եկամուտները, այդ հանցագործությունների կատարման համար օգտագործված կամ օգտագործման համար նախատեսված գործիքները կամ համարժեք այլ գույք՝ միեւնույն ժամանակ վնաս չհասցնելով բարեխիղճ երրորդ անձանց իրավունքներին:

Այս համատեքստում դիմողները մատնանշում են, որ այն դեպքում, երբ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 55-րդ հոդվածի 6-րդ մասը սահմանել է, որ բարեխիղճ երրորդ անձի գույքը ենթակա չէ բռնագրավման, նույն հոդվածի 7-րդ մասը նեղ, սպառնիչ սահմանում է տվել «բարեխիղճ երրորդ անձ» եզրույթին: Դիմողները եզրակացնում են, որ օրենքի տրամաբանությամբ բարեխիղճ կարող է համարվել միայն այն անձը, որը գույքն այլ անձի է հանձնել կամովին: Արդյունքում, ըստ դիմողների՝ տվյալ սահմանումից բխում է, որ եթե գույքը հանցանք կատարած անձին անցել է օրինական տիրապետողի կամքից անկախ, ապա այդ անձը ՀՀ քրեական օրենսգրքի 55-րդ հոդվածի իմաստով չի կարող համարվել բարեխիղճ երրորդ անձ եւ, հետեւաբար, բռնագրավման գործընթացում տուժողի իրավունքների պաշտպանությունը երաշխավորված չէ:

4. Պատասխանող կողմը վիճարկվող դրույթի սահմանադրականության վերաբերյալ ըստ էության հիմնավորում չի ներկայացրել: Պատճառաբանելով, որ դիմողները չեն սպառել ընդհանուր իրավասության դատարաններում դատական պաշտպանության միջոցները՝ պատասխանողը միջնորդել է գործի վարույթը կարճել:

5. «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 69-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ անհատական դիմում կարող է ներկայացվել ընդհանուր իրավասության եւ մասնագիտացված դատարաններում դատավարության մասնակից հանդիսացած այն ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձի կողմից, որի նկատմամբ **գործը լուծող վերջնական դատական ակտով** կիրառվել է որեւէ օրենքի դրույթ, որը սպառել է դատական պաշտպանության բոլոր միջոցները, եւ որը գտնում է, որ տվյալ գործով կիրառված օրենքի դրույթը հակասում է Սահմանադրությանը:

Քննության առարկա գործում գործը լուծող վերջնական դատական ակտ է հանդիսանում Երեւան քաղաքի Կենտրոն եւ Նորք-Մարաշ վարչա-

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

կան շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարանի 12.10.2009թ. դատավճիռը:

ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 430-րդ հոդվածը՝ որպես լրացուցիչ պաշտպանության միջոց նախատեսում է դատական որոշման վերաբերյալ կասկածների ու անհատակությունների լուծումը: Այդ հոդվածին համապատասխան ընդունվող դատական ակտը, տվյալ դեպքում՝ դատավճռի անհատակությունը մեկնաբանելու մասին որոշումը, գործը լուծող ըստ էության ակտի՝ դատավճռի հետ կազմում է համակարգային ամբողջություն: Հետեւաբար, դատավճռի անհատակությունը մեկնաբանելու մասին որոշման բողոքարկման՝ օրենքով նախատեսված հնարավորություններն օգտագործելով՝ դիմողներն սպառել են պաշտպանության միջոցներն ընդդեմ գործը լուծող ըստ էության դատական ակտի:

Վերոհիշյալի հիման վրա սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ պատասխանողի միջնորդությունը՝ գործի վարույթը կարճելու վերաբերյալ, բավարարելու հիմքեր առկա չեն:

Միաժամանակ, սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 430-րդ հոդվածով նախատեսված պաշտպանության լրացուցիչ միջոցը կիրառելու համար որեւէ ժամկետային սահմանափակում նախատեսված չէ, ինչը գործնականում կարող է հանգեցնել պաշտպանության այդ միջոցից օգտվելու իրավունքի չարաշահման:

6. Սույն գործի շրջանակներում բարձրացված սահմանադրաիրավական վեճը սահմանադրական դատարանը հարկ է համարում քննության առնել պետության՝ մասնավոր անձանց սեփականությունն այլոց ապօրինի գործողություններից պաշտպանելու պոզիտիվ պարտականության, ինչպես նաեւ հանցագործությունից տուժած անձանց իրավունքների եւ օրինական շահերի արդյունավետ պաշտպանության երաշխավորման տեսանկյունից: Սահմանադրական դատարանը հարկ է համարում նաեւ վիճարկվող իրավակարգավորումը եւ նշված խնդիրները դիտարկել Հայաստանի Հանրապետության ստանձնած միջազգային պարտավորությունների համատեքստում: Ըստ այդմ, սահմանադրական դատարանն անհրաժեշտ է համարում պարզել.

- արդյո՞ք դիմողների սահմանադրական իրավունքների ենթադրյալ խախտումը պայմանավորված է ՀՀ քրեական օրենսգրքի 55-րդ հոդվածի 4-րդ մասի այն կարգավորմամբ, որ հանցավոր ճանապարհով ստացված գույքը ենթակա է բռնագրավման՝ անկախ որեւէ երրորդ անձի սեփականությունը հանդիսանալու կամ նրա կողմից տիրապետելու հանգամանքից,
- արդյո՞ք ՀՀ օրենսդրությունը նախատեսում է տուժողներին հանցա-

գործությամբ պատճառված վնասի վերականգնման հնարավորություն երաշխավորող համապատասխան արդյունավետ կառուցակարգ:

7. ՀՀ Սահմանադրության 3-րդ հոդվածի համաձայն՝ պետությունն ապահովում է մարդու եւ քաղաքացու հիմնական իրավունքների եւ ազատությունների պաշտպանությունը՝ միջազգային իրավունքի սկզբունքներին ու նորմերին համապատասխան:

Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը, հստակեցնելով Մարդու իրավունքների եւ հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին եվրոպական կոնվենցիայի 1-ին արձանագրության 1-ին հոդվածով երաշխավորված՝ սեփականության իրավունքի պաշտպանության ոլորտում պետության պարտականությունների շրջանակը, զարգացրել է պետության պոզիտիվ պարտականությունների գաղափարը: Վերջինս, մասնավորապես, արտահայտվում է նրանում, որ սեփականության իրավունքի իրական եւ արդյունավետ իրականացումը կախված չէ լոկ պետության՝ չմիջամտելու պարտականությունից, այլ պահանջում է նաեւ պաշտպանության որոշակի պոզիտիվ միջոցառումներ, մասնավորապես, երբ առկա է անմիջական կապ անձի գույքային իրավունքներն արդյունավետորեն իրացնելու եւ այն միջոցառումների միջեւ, որոնք անձը կարող է իրավաչափորեն ակնկալել իշխանություններից (Օներյիլդիզ ընդդեմ Թուրքիայի, *Oneryildiz v. Turkey* գործով Մեծ պալատի 2004թ. նոյեմբերի 30-ի վճիռը, կետ 134): Ըստ Եվրոպական դատարանի՝ սեփականության իրավունքի պաշտպանության ոլորտում պետության պոզիտիվ պարտականությունը կարող է, ի թիվս այլնի, ներառել փոխհատուցում տրամադրելու պարտականությունը:

Հանցագործությունից տուժած անձանց գույքային իրավունքների պաշտպանության խնդիրը դիտարկելով պետության՝ սեփականության իրավունքի պաշտպանության ոլորտում պոզիտիվ պարտականությունների համատեքստում՝ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ սեփականության անձեռնմխելիության սկզբունքը ոչ միայն նշանակում է, որ սեփականատերը՝ որպես սուբյեկտիվ իրավունքների կրող, իրավասու է պահանջելու, որպեսզի այլոք չխախտեն իր սեփականության իրավունքը, այլ նաեւ ենթադրում է պետության պարտականությունը՝ անձի սեփականությունը պաշտպանելու անօրինական ոտնձգություններից: Պետության այս պարտականությունը խնդրո առարկա իրավիճակում պահանջում է ապահովել արդյունավետ կառուցակարգ հանցագործությունից տուժած անձանց գույքային իրավունքների պաշտպանության եւ կրած վնասի վերականգնման համար:

8. Մի շարք միջազգային իրավական փաստաթղթեր, մասնավորապես,

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Միավորված ազգերի կազմակերպության շրջանակներում ընդունված՝ Անդրազգային կազմակերպված հանցավորության դեմ պայքարի կոնվենցիան (Հայաստանի Հանրապետության համար ուժի մեջ է մտել 2003թ. սեպտեմբերի 29-ից), Եվրոպայի խորհրդի շրջանակներում ընդունված՝ Հանցավոր ճանապարհով ստացված եկամուտների լվացման, հետախուզման, ազդրավման եւ բռնագրավման մասին Ստրասբուրգի կոնվենցիան (Հայաստանի Հանրապետության համար ուժի մեջ է մտել 2004թ. մարտի 1-ից), Հանցավոր ճանապարհով ստացված եկամուտների լվացման, հետախուզման, ազդրավման ու բռնագրավման եւ ահաբեկչության ֆինանսավորման դեմ պայքարի մասին Վարշավայի կոնվենցիան (Հայաստանի Հանրապետության համար ուժի մեջ է մտել 2008թ. հոկտեմբերի 1-ից), նախատեսում են դրույթներ, որոնց համաձայն՝ դրանցով նախատեսված հանցագործությունների կատարման արդյունքում հանցավոր ճանապարհով ստացված գույքը ենթակա է պարտադիր բռնագրավման: Այս միջազգային իրավական փաստաթղթերով մասնակից պետությունները, այդ թվում՝ Հայաստանի Հանրապետությունը, ստանձնում են այնպիսի օրենսդրական կամ այլ միջոցառումներ ձեռնարկելու պարտավորություն, որոնք հնարավորություն կտան ապահովել այդ կոնվենցիաներով նախատեսված հանցագործություններից ստացված գույքի բռնագրավումը:

Միաժամանակ, նշված միջազգային իրավական փաստաթղթերն ամրագրում են որոշակի իրավական երաշխիքներ՝ ի պաշտպանություն համապատասխան հանցագործությունների գոհերի օրինական շահերի: Մասնավորապես, ՄԱԿ-ի Անդրազգային կազմակերպված հանցավորության դեմ կոնվենցիայի 14-րդ հոդվածի, ինչպես նաև Հանցավոր ճանապարհով ստացված եկամուտների լվացման, հետախուզման, ազդրավման ու բռնագրավման եւ ահաբեկչության ֆինանսավորման դեմ պայքարի մասին Եվրոպայի խորհրդի շրջանակներում ընդունված Վարշավայի կոնվենցիայի 25-րդ հոդվածի համաձայն՝ մասնակից պետություններն առաջնահերթության կարգով քննում են հանցագործություններից ստացված՝ բռնագրավված գույքը հայցող մասնակից պետությանը վերադարձնելու հարցը՝ **այն հաշվով, որ նա կարողանա փոխհատուցում տրամադրել հանցագործության գոհերին կամ հանցագործություններից ստացված այդպիսի գույքը վերադարձնի դրա օրինական սեփականատերերին:** ՄԱԿ-ի Անդրազգային կազմակերպված հանցավորության դեմ կոնվենցիայի՝ «Տուժողների օգնությունն ու պաշտպանությունը» վերտառությամբ 25-րդ հոդվածը մասնակից պետություններին պարտավորեցնում է սահմանել անհրաժեշտ ընթացակարգեր կոնվենցիայով նախատեսված հանցագործության գոհերի համար վնասի փոխհատուցման եւ հատուցման մատչելիություն ապահովելու համար:

9. Սույն գործի շրջանակներում սահմանադրական դատարանը հատկապես կարեւորում է, մի կողմից, ՀՀ քրեական օրենսգրքի 55-րդ հոդվածի 1-ին մասի իմաստով գույքի բռնագրավման՝ որպես պատժատեսակի, ինստիտուտի, մյուս կողմից՝ հանցավոր ճանապարհով ստացված գույքի բռնագրավման ինստիտուտի սահմանադրաիրավական բովանդակության բացահայտումը:

ՀՀ քրեական օրենսգրքի՝ «Պատիժ» վերտառությամբ Բաժին 3-ի՝ «Պատժի հասկացությունը, նպատակները եւ տեսակները» վերտառությամբ Գլուխ 9-ի՝ «Պատժի տեսակները» վերտառությամբ 49-րդ հոդվածը սահմանում է պատժի տեսակները՝ դրանց մեջ նշելով նաեւ գույքի բռնագրավումը (5-րդ կետ): ՀՀ քրեական օրենսգրքի 51-61-րդ հոդվածները բացահայտում են 49-րդ հոդվածում նշված պատժատեսակներից յուրաքանչյուրի բովանդակությունը. բռնագրավման՝ որպես լրացուցիչ պատժատեսակի բովանդակությունը բացահայտված է օրենսգրքի 55-րդ հոդվածում:

ՀՀ քրեական օրենսգրքի 50-րդ հոդվածի համաձայն՝ գույքի բռնագրավումը հանդիսանում է լրացուցիչ պատժատեսակ, որը կարող է նշանակվել միայն ծանր եւ առանձնապես ծանր հանցանքների համար՝ օրենսգրքի Հատուկ մասով նախատեսված դեպքերում: Հատուկ մասի հոդվածների սանկցիաներում գույքի բռնագրավումը նախատեսված է կա՛մ որպես պարտադիր լրացուցիչ, կա՛մ որպես ոչ պարտադիր լրացուցիչ պատիժ: Քրեական օրենսգրքի 55-րդ հոդվածի 1-ին մասում տրված է գույքի բռնագրավման՝ որպես լրացուցիչ պատժատեսակի, սահմանումը: Ըստ այդ սահմանման՝ գույքի բռնագրավումը **դատապարտյալի սեփականությունը համարվող գույքը** կամ դրա մի մասը հարկադրաբար եւ անհատույց վերցնելն է՝ **ի սեփականություն պետության:**

ՀՀ քրեական օրենսգրքի 50 եւ 55-րդ հոդվածների համադրված վերլուծությունը վկայում է, որ օրենսգրքի 55-րդ հոդվածի վիճարկվող 4-րդ մասով նախատեսված՝ հանցավոր ճանապարհով ստացված գույքի բռնագրավումը՝ իր բնույթով, խնդիրներով ու նպատակներով, համարժեք չէ նույն հոդվածի 1-ին մասով սահմանված բռնագրավմանը: ՀՀ քրեական օրենսգրքի 55-րդ հոդվածը տարանջատում է կատարում գույքի բռնագրավման՝ որպես լրացուցիչ պատժատեսակի, եւ 55-րդ հոդվածի 4-րդ մասով նախատեսված՝ հանցավոր ճանապարհով ստացված գույքի բռնագրավման օբյեկտների միջեւ: Եթե 55-րդ հոդվածի 1-ին մասով սահմանված բռնագրավման՝ որպես լրացուցիչ պատժատեսակի դեպքում բռնագրավման օբյեկտը բացառապես դատապարտյալի **օրինական** գույքն է, ապա նույն հոդվածի վիճարկվող 4-րդ մասով նախատեսված բռնագրավման օբյեկտն այլ է, քան դատապարտյալի օրինական գույքը, այսինքն՝ այն գույ-

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ՂԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

քը, որը ձեռք է բերվել հանցագործությունը կատարելու արդյունքում եւ, որպէս կանոն, հանդիսանում է տուժողի սեփականությունը: ՀՀ քրեական օրենսգրքի 55-րդ հոդվածի 1-ին եւ 4-րդ մասերով նախատեսված բռնագրավման երկու ինստիտուտների միջեւ առկա հաջորդ էական տարբերությունը կայանում է նրանում, որ եթե դատապարտյալի գույքի բռնագրավումը՝ որպէս լրացուցիչ պատժատեսակ, կարող է կիրառվել բացառապէս ծանր եւ առանձնապէս ծանր հանցանքների դեպքում, դրա կիրառումը կարող է թողնվել դատարանի հայեցողությանը եւ կրել ոչ պարտադիր բնույթ, ապա հանցավոր ճանապարհով ստացված գույքի պարագայում բռնագրավումը պարտադիր է եւ կիրառվում է անկախ հանցագործության ծանրությունից:

Մահմանադրական դատարանը հարկ է համարում արձանագրել, որ ՀՀ քրեակատարողական օրենսգիրքը, կանոնակարգելով գույքի բռնագրավման հետ կապված հարաբերությունները եւ բռնագրավման կարգի առնչությամբ հղում կատարելով «Դատական ակտերի հարկադիր կատարման մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված կարգին (ՀՀ քրեակատարողական օրենսգրքի 39-րդ հոդված), նկատի ունի բացառապէս գույքի բռնագրավումը՝ որպէս լրացուցիչ պատժատեսակ: Մասնավորապէս, այդ օրենսգրքի 40-րդ հոդվածը, ճշգրտելով բռնագրավման ենթակա գույքի շրջանակները, ամրագրում է, որ բռնագրավման ենթակա գույքը ներառում է դատապարտված **անձին սեփականության իրավունքով պատկանող գույքը:**

Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 55-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված բռնագրավման՝ որպէս լրացուցիչ պատժատեսակի, եւ նույն հոդվածի վիճարկվող 4-րդ մասով նախատեսված՝ հանցավոր ճանապարհով ստացված գույքի բռնագրավման ինստիտուտները միմյանցից էապէս տարբերվում են եւ դրանց շրջանակներում բռնագրավման ենթակա գույքը հստակ տարանջատված է՝ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ այս երկու ինստիտուտների գուգահեռաբար կիրառման դեպքում դատապարտյալի գույքի բռնագրավման եւ հանցավոր ճանապարհով ստացված գույքի բռնագրավման պահանջների բավարարման կապակցությամբ օբյեկտիվորեն չի կարող իրավական բախում («կոլիզիա») կամ իրավակիրառման առաջնահերթության խնդիր առաջանալ, քանզի մի դեպքում բռնագրավման օբյեկտը դատապարտյալի գույքն է, մյուս դեպքում՝ հանցավոր ճանապարհով ստացված գույքը:

Վերոհիշյալի հիման վրա սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ գույքի բռնագրավումը՝ որպէս լրացուցիչ պատժատեսակ, եւ հանցավոր ճանապարհով ստացված գույքի բռնագրավումն իրենց սահմանադրաիրավական բովանդակությամբ տարբեր ինստիտուտներ են՝ տարբեր խն-

դիրներով եւ նպատակներով: Բռնագրավման՝ որպէս լրացուցիչ պատժատեսակի ինստիտուտը, որն անմիջականորեն ուղղված է դատապարտչալի սեփականության իրավունքի դեմ, բխում է ՀՀ Սահմանադրության 31-րդ հոդվածի 2-րդ մասից, քանզի **այս դեպքում դատապարտչալի գույքի բռնագրավումը հանդես է գալիս որպէս պատասխանատվությունից բխող հարկադրանքի միջոց՝ իրավաչափորեն սահմանափակելով դատապարտչալի սեփականության իրավունքը:** Մինչդեռ, հանցավոր ճանապարհով ստացված գույքի բռնագրավման պարագայում բռնագրավման նպատակը հանցավոր ճանապարհով ստացված գույքը դատապարտչալից հետ վերցնելն է, ինչի դեպքում դատապարտչալի սեփականության իրավունքի սահմանափակում տեղի չի ունենում: Հետեւաբար, հաշվի առնելով, որ հանցավոր ճանապարհով ստացված գույքը, որպէս կանոն, հանդիսանում է տուժողի սեփականությունը, այդ գույքի բռնագրավման պարագայում բռնագրավման հասկացության ընկալումը ՀՀ քրեական օրենսգրքի 55-րդ հոդվածի 1-ին մասի իմաստով, այն է՝ որպէս բռնագրավվող գույքի անհատույց անցում ի սեփականություն պետության՝ առանց տուժողի սեփականության իրավունքի վերականգնման, անթույլատրելի է, քանի որ նման ընկալման դեպքում բռնագրավման միջոցառումն անմիջականորեն ուղղվում է տուժողի սեփականության իրավունքի դեմ՝ ոչ իրավաչափորեն սահմանափակելով նրա սեփականության իրավունքը: **Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ այդ գույքն անհատույց պետության սեփականությանը հանձնելն արգելափակում է հանցավոր ճանապարհով ստացված գույքի հաշվին տուժողների գույքային շահերի բավարարման եւ խախտված սեփականության իրավունքի վերականգնման հնարավորությունը:**

10. Սույն գործի շրջանակներում առանցքային նշանակություն ունի հանցավոր ճանապարհով ստացված գույքի բռնագրավման վերաբերյալ վիճարկվող նորմերի կիրառման գործընթացում տուժողներին հանցագործությանը պատճառված վնասի վերականգնման երաշխավորման խնդիրը, որպէս նաեւ ՀՀ Սահմանադրության մասնավորապէս՝ 3-րդ, 20-րդ (5-րդ մաս), 43-րդ (2-րդ մաս) հոդվածներում ամրագրված պետության սահմանադրաիրավական պարտականություն:

ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 115-րդ հոդվածի համաձայն՝ հանցավոր ճանապարհով ձեռք բերված դրամը, այլ արժեթղթերը եւ մյուս բոլոր առարկաները, որոնք կարող են հանցագործությունը հայտնաբերելու, գործի փաստական հանգամանքները պարզելու, մեղավորներին ի հայտ բերելու, մեղադրանքը հերքելու կամ պատասխանատվությունը մեղմացնելու միջոցներ ծառայել, հանդիսանում են իրենց ասպացույցներ: Նույն օրենսգրքի 119-րդ հոդվածը սահմանում է դատարանի դատա-

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ՂԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

վճռում, ինչպես նաև քրեական գործի վարույթը կարճելու մասին որոշման մեջ իրեղեն ապացույցների հարցի լուծման կանոնները: Նշված հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետի համաձայն՝ դրամը, այլ արժեթղթերը եւ մյուս առարկաները, **որոնք օրինական տիրապետումից դուրս են եկել հանցագործության հետեւանքով, հանձնվում են տիրապետողին, սեփականատիրոջը կամ նրանց իրավահաջորդներին:** Նույն հոդվածի 1-ին մասի 4-րդ կետի համաձայն՝ հանցավոր ճանապարհով ձեռք բերված դրամը, այլ արժեթղթերը եւ մյուս առարկաները դատարանի դատավճռով ուղղվում են դատական ծախսերի հատուցմանը, **հանցագործությանը պատճառված վնասի հատուցմանը**, իսկ եթե հայտնի չէ վնաս կրած անձը, որպես եկամուտ՝ հանձնվում են պետությանը: Միաժամանակ, այս դրույթներին համապատասխան՝ ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 59-րդ հոդվածի 1-ին մասի 17-րդ կետում եւ 61-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 3-րդ կետում ամրագրված են համապատասխանաբար՝ տուժողի եւ քաղաքացիական հայցվորի՝ քրեական վարույթն իրականացնող մարմնի կողմից որպես իրեղեն ապացույց վերցված գույքը հետ ստանալու իրավունքը:

Վերոհիշյալ վերլուծությունը վկայում է, որ ՀՀ քրեադատավարական օրենսդրությունը հանցավոր ճանապարհով ստացված գույքի բռնագրավման գործընթացում երաշխավորում է տուժողներին հանցագործությանը պատճառված վնասի վերականգնման հնարավորություն, եւ ըստ վերոհիշյալ իրավակարգավորման՝ ապահովվում է հանցավոր ճանապարհով ստացված՝ բռնագրավված գույքի հաշվին առաջնահերթ կարգով տուժողների կրած վնասի վերականգնում՝ այդ թվում դատական կարգով, որն ուղակիորեն բխում է ՀՀ Սահմանադրության 3-րդ, 18-րդ եւ 19-րդ հոդվածներում ամրագրված նորմերից: Ըստ այդմ, սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 55-րդ հոդվածի 4-րդ մասի կիրառումը կարող է իրավաչափ համարվել միայն ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 119-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետին համապատասխան՝ հանցավոր ճանապարհով ստացված գույքը տիրապետողին, սեփականատիրոջը կամ նրանց իրավահաջորդներին հանձնելու դեպքում:

Ավելին, եթե նույնիսկ հանցավոր ճանապարհով ստացված գույքը բավարար չէ տուժողների օրինական տիրապետումից հանցագործության արդյունքում դուրս եկած գույքը վերադարձնելու համար, ապա ՀՀ օրենսդրությունը նախատեսում է նաև որպես լրացուցիչ պատժատեսակ՝ դատապարտյալի գույքի բռնագրավման դեպքում այդ գույքի հաշվին տուժողների շահերի բավարարման հնարավորություն: Մասնավորապես, «Դատական ակտերի հարկադիր կատարման մասին» ՀՀ օրենքի 69-րդ հոդվածի համաձայն՝ բռնագրավման ենթակա՝ դատապարտյալի գույքի արժեքից ստացված գումարների հաշվին չորրորդ հերթին հատուցվում է հանցագործության կատարմամբ պատճառված վնասը:

Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 55-րդ հոդվածի 4-րդ մասը, որի համաձայն՝ հանցավոր ճանապարհով ստացված գույքը ենթակա է բռնագրավման՝ անկախ դատապարտյալի կամ որեւէ երրորդ անձի սեփականությունը հանդիսանալու կամ նրանց կողմից տիրապետելու հանգամանքից, որպես պայման չի նախատեսում տուժողի սեփականության իրավունքի անհրաժեշտ պաշտպանություն՝ ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 119-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետին համապատասխան: Նման իրավիճակում ոչ միայն առաջացել են ներհամակարգային հակասություններ, այլև նույնացվել են դատապարտյալի գույքի բռնագրավման՝ որպես պատժատեսակի, եւ հանցավոր ճանապարհով ստացված գույքի բռնագրավման ինստիտուտները: Վիճարկվող իրավակարգավորումն իրավակիրառական պրակտիկայում ստացել է այնպիսի մեկնաբանություն, որ հանցավոր ճանապարհով ստացված գույքի բռնագրավման դեպքում այդ գույքն ամբողջությամբ անհատույց անցնում է ի սեփականություն պետության՝ առանց տուժողի /օրինական տիրապետողի/ գույքային շահերի ու սեփականության իրավունքի պաշտպանության:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետով, 102-րդ հոդվածով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63, 64 եւ 69-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. ՀՀ քրեական օրենսգրքի 55-րդ հոդվածի 4-րդ մասի՝ «Այդ գույքը ենթակա է բռնագրավման՝ անկախ դատապարտյալի կամ որեւէ երրորդ անձի սեփականությունը հանդիսանալու կամ նրանց կողմից տիրապետելու հանգամանքից» դրույթն իրավակիրառական պրակտիկայում դրան տրված մեկնաբանությամբ՝ այն մասով, որով բռնագրավումից հետո չի երաշխավորում տուժողի /օրինական տիրապետողի/ գույքային շահերի եւ սեփականության իրավունքի անհրաժեշտ պաշտպանություն, ճանաչել Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 20-րդ հոդվածի 5-րդ մասի եւ 31-րդ հոդվածի 2-րդ մասի պահանջներին հակասող եւ անվավեր:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

12 հուլիսի 2011 թվականի
ՍԳՈ-983

**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**ՔԱՂԱՔԱՑԻՆԵՐ ԱՐԱՄ ՍԱՐԳՍՅԱՆԻ ԵՎ ԿԱՐԱՊԵՏ ՌՈՒՔԻՆՅԱՆԻ,
ՍԵՐԻՆԵ ՖԼՁՅԱՆԻ, ԻՐԻՆԱ ՕԳԱՆԵՉՈՎԱՅԻ, ԱՆՆԱ ԵՎ ԱԳՆԵՍԱ
ՔԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆՆԵՐԻ, ՍՎԵՏԱ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆԻ, ՍԵՐՊԵՅ
ՀԱԿՈՔՅԱՆԻ ԵՎ ԳԱՅԱՆԵ ԿԻՐԱԿՈՍՅԱՆԻ ՈՒ «ՄԵԼՏԵՔՍ» ՍՊԸ-Ի
ԳԻՄՈՒՄՆԵՐԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՔՐԵԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՍՊՐՔԻ 426.9-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ
1-ԻՆ ՄԱՍԻ, ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ
ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՍՊՐՔԻ 204.33-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ 1-ԻՆ ՄԱՍԻ,
204.38-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ
ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ • ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ • 1(63)2012

Քաղ. Երևան 15 հուլիսի 2011թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ֆ. Թոխյանի, Մ. Թոփուզյանի, Ա. Խաչատրյանի (զեկուցող), Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի (զեկուցող), Վ. Պողոսյանի, մասնակցությամբ՝ դիմող կողմի ներկայացուցիչներ Ա. Զեյնալյանի, Ա. Ղազարյանի, Կ. Մեժլումյանի, Գ. Թորոսյանի, գործով որպես պատասխանող կողմ ներգրավված՝ ՀՀ Ազգային ժողովի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՀՀ Ազգային ժողովի նախագահի խորհրդական Դ. Մելքոնյանի, համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 6-րդ կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 25, 38 եւ 69-րդ հոդվածների, դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «Քաղաքացիներ Արամ Սարգսյանի եւ Կարապետ Ռուբինյանի, Սերիմե Ֆլջյանի, Իրինա

Օգանեգովայի, Աննա եւ Ագնեսա Բաղդասարյանների, Սվետա Հարությունյանի, Սերգեյ Հակոբյանի եւ Գայանե Կիրակոսյանի ու «Մելտեքս» ՍՊԸ-ի դիմումների հիման վրա՝ Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարության օրենսգրքի 426.9-րդ հոդվածի 1-ին մասի, Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 204.33-րդ հոդվածի 1-ին մասի, 204.38-րդ հոդվածի՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը քաղաքացիներ Արամ Սարգսյանի եւ Կարապետ Ռուբինյանի՝ 14.01.2011թ., Իրինա Օգանեգովայի, Աննա եւ Ագնեսա Բաղդասարյանների՝ 14.02.2011թ., Սերինե Ֆլջյանի՝ 14.02.2011թ., «Մելտեքս» ՍՊԸ-ի՝ 15.02.2011թ., Սվետա Հարությունյանի՝ 06.05.2011թ., Սերգեյ Հակոբյանի եւ Գայանե Կիրակոսյանի՝ 16.06.2011թ. ՀՀ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումներն են:

«Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 39-րդ հոդվածի հիմքով սահմանադրական դատարանի 2011 թվականի հուլիսի 6-ի ՄԳԱ-Ո-56 որոշմամբ վերոհիշյալ դիմումներով գործերը միավորվել են՝ դատարանի նույն նիստում քննելու համար:

Ուսումնասիրելով գործով զեկուցողների գրավոր հաղորդումը, դիմող եւ պատասխանող կողմերի գրավոր բացատրությունները, հետազոտելով Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարության օրենսգիրքը, Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական դատավարության օրենսգիրքը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Ձ Ե Ց.**

1. ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգիրքը ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից ընդունվել է 1998 թվականի հուլիսի 1-ին, ՀՀ Նախագահի կողմից ստորագրվել՝ 1998 թվականի սեպտեմբերի 1-ին եւ ուժի մեջ է մտել 1999 թվականի հունվարի 12-ից:

ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի՝ «Դատական ակտերի վերանայումը» վերտառությամբ 426.9-րդ հոդվածի՝ սույն գործով վիճարկվող 1-ին մասը սահմանում է.

«1. Նոր երեսան եկած կամ նոր հանգամանքների հիմքով հարուցված վարույթով դատարանը գործի քննության արդյունքում կայացնում է դատական ակտ՝ սույն օրենսգրքով նախատեսված ընդհանուր կարգով»:

ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգիրքը ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից ընդունվել է 1998 թվականի հունիսի 17-ին, ՀՀ Նախագահի կողմից ստորագրվել՝ 1998 թվականի օգոստոսի 7-ին եւ ուժի մեջ է մտել 1999 թվականի հունվարի 1-ից:

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ՂԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐԵՆԱԳՐՔԻ

ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի՝ վիճարկվող 204.33-րդ հոդվածի 1-ին մասը սահմանում է.

«Նոր հանգամանքները հիմք են դատական ակտի վերանայման համար, եթե՝

1) Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանի՝ ուժի մեջ մտած որոշմամբ ամբողջությամբ կամ մի մասով հակասահմանադրական է ճանաչվել այն օրենքը կամ իրավական ակտը, որը կիրառել է դատարանը»:

ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի վիճարկվող 204.38-րդ հոդվածը սահմանում է.

«Հոդված 204.38. Նոր երեւան եկած կամ նոր հանգամանքներով դատական ակտի վերանայման կանոնները

Եթե սույն բաժնով նախատեսված չեն հատուկ կանոններ, ապա նոր երեւան եկած կամ նոր հանգամանքներով դատական ակտի վերանայման վարույթի վրա տարածվում են սույն օրենսգրքի ընդհանուր կանոնները»:

ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգիրքը 28.11.2007թ. ՀՕ-270-Ն օրենքով լրացվել է 12.1-րդ բաժնով, որը վերնագրված է. «Դատական ակտերի վերանայումը նոր երեւան եկած կամ նոր հանգամանքներով»: Սույն բաժնի 49.1-րդ գլխում է ամրագրվել 426.9-րդ հոդվածը, որի 1-ին մասը հետագա փոփոխության չի ենթարկվել:

ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի վիճարկվող 204.38-րդ հոդվածը ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում ամրագրվել է 20.05.2010թ. «Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություն եւ լրացում կատարելու մասին» ՀՕ-94-Ն ՀՀ օրենքով: Վերջինիս 1-ին հոդվածի համաձայն՝ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 3.1 եւ 3.2-րդ բաժինները ճանաչվել են ուժը կորցրած: Նույն օրենքի 2-րդ հոդվածի համաձայն՝ օրենսգիրքը լրացվել է 3.3-րդ բաժնով, որը ներառում է վիճարկվող նորմը:

2. Զննության առարկա միավորված գործով դատավարական նախապատմությունը հանգում է հետեւյալին:

Դիմողներ Կ. Ռուբինյանը եւ Ա. Սարգսյանը, հիմք ընդունելով ՀՀ սահմանադրական դատարանի՝ 07.12.2009թ. ՍԳ-Ո-844 եւ 30.03.2010թ. ՍԳ-Ո-871 որոշումները, 01.05.2010թ. բողոք են ներկայացրել ՀՀ վճռաբեկ դատարան՝ վերջինիս կողմից համապատասխանաբար թիվ ԵԿԴ/0007/11/09 եւ թիվ ԵԿԴ/0008/11/09 քրեական գործերով 03.07.2009թ. եւ 27.05.2009թ. կայացված՝ «Վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու մասին» որոշումները նոր հանգամանքի հիմքով վերանայելու պահանջով: Ներկայացված բողոքների հիման վրա ՀՀ վճռաբեկ դատարանը 04.06.2010թ. կայացրել է «Նոր

հանգամանքով դատական ակտի վերանայման վարույթ հարուցելու մասին» որոշումներ:

Դիմողներ Ի. Օգանեզովան, Աննա եւ Ազնեսա Բադդասարյանները ՀՀ սահմանադրական դատարանի՝ 23.02.2010թ. ՄԳՈ-866 որոշման հիման վրա 08.04.2010թ. բողոք են ներկայացրել ՀՀ վճռաբեկ դատարան՝ խնդրելով նոր հանգամանքի հիմքով վերանայել ՀՀ վճռաբեկ դատարանի՝ վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու մասին որոշումները: ՀՀ վճռաբեկ դատարանի՝ 19.05.2010թ. որոշմամբ ներկայացված բողոքն ընդունվել է վարույթ:

ՀՀ վճռաբեկ դատարանի՝ 13.08.2010թ. թիվ 3-7(ՎԳ) որոշմամբ՝ ներկայացված բողոքը բավարարվել է մասնակիորեն եւ վերանայվել է ՀՀ վճռաբեկ դատարանի քաղաքացիական եւ վարչական պալատի՝ 13.03.2009թ. որոշումը: Նույն որոշմամբ ՀՀ վճռաբեկ դատարանի քաղաքացիական պալատի՝ 05.02.2007թ. «Վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու մասին» որոշումը թողնվել է ուժի մեջ, իսկ Իրինա Օգանեզովայի, Աննա եւ Ազնեսա Բադդասարյանների բողոքը՝ առանց բավարարման:

Դիմող Սերինե Ֆլջյանը ՀՀ սահմանադրական դատարանի՝ 23.02.2010թ. ՄԳՈ-866 որոշման հիման վրա 16.03.2010թ. բողոք է ներկայացրել ՀՀ վճռաբեկ դատարան՝ խնդրելով նոր հանգամանքի հիմքով վերանայել ՀՀ վճռաբեկ դատարանի՝ վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու մասին որոշումները: ՀՀ վճռաբեկ դատարանի՝ 14.04.2010թ. որոշմամբ ներկայացված բողոքն ընդունվել է վարույթ:

ՀՀ վճռաբեկ դատարանի՝ 13.08.2010թ. թիվ 3-123(ՎԳ) որոշմամբ՝ ներկայացված բողոքը բավարարվել է մասնակիորեն եւ վերանայվել է ՀՀ վճռաբեկ դատարանի քաղաքացիական եւ վարչական պալատի՝ 24.07.2009թ. որոշումը: Նույն որոշմամբ ՀՀ վճռաբեկ դատարանի քաղաքացիական պալատի՝ 30.11.2007թ. «Վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու մասին» որոշումը թողնվել է ուժի մեջ, իսկ Ս. Ֆլջյանի բողոքը՝ առանց բավարարման:

Դիմող Սվետա Հարությունյանը, հիմք ընդունելով ՀՀ սահմանադրական դատարանի՝ 18.09.2010թ. ՄԳՈ-917 որոշումը, 28.10.2010թ. բողոք է ներկայացրել ՀՀ վճռաբեկ դատարան՝ վերջինիս՝ ՎԳ4426/05/08 վարչական գործով 08.07.2009թ. կայացրած՝ «Վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու մասին որոշումը» նոր հանգամանքի հիմքով վերանայելու եւ ՀՀ վարչական դատարանի կողմից 23.04.2009թ. ՎԳ 4426/05/08 վարչական գործով կայացված վճիռն ամբողջությամբ բեկանելու ու փոփոխելու պահանջներով:

ՀՀ վճռաբեկ դատարանի՝ 10.11.2010թ. «Վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու մասին» որոշմամբ՝ ներկայացված բողոքը վերադարձվել է ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 234-րդ հոդվածի 1-ին կետի 4-րդ են-

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

թակետի պահանջներին չհամապատասխանելու պատճառաբանությամբ:

Դիմող «Մելտեքս» ՍՊԸ-ն, հիմք ընդունելով ՀՀ սահմանադրական դատարանի՝ 23.02.2010թ. ՍԳՈ-866 որոշումը, 09.03.2010թ. բողոքներ է ներկայացրել ՀՀ վճռաբեկ դատարան՝ ՀՀ վճռաբեկ դատարանի քաղաքացիական եւ վարչական պալատի՝ 19.02.2009թ. թիվ 3-10 (ՏԳ) եւ 19.02.2009թ. թիվ 3-11(ՏԳ) քաղաքացիական գործերով կայացված որոշումները նոր հանգամանքով կամ նոր երեսան եկած հանգամանքով վերանայելու պահանջով: «Մելտեքս» ՍՊԸ-ի կողմից 09.03.2010թ. ներկայացված բողոքների հիման վրա ՀՀ վճռաբեկ դատարանը 24.03.2010թ. կայացրել է «Վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելու մասին» որոշումներ:

ՀՀ վճռաբեկ դատարանի կողմից թիվ ԵԿԳ 3-10(ՏԳ)2009թ. եւ թիվ ԵԿԳ 3-11(ՏԳ)2009թ. գործերով 13.08.2010թ. կայացված որոշումներով՝ ներկայացված բողոքները բավարարվել են մասնակիորեն, ըստ որի՝ վերանայվել են ՀՀ վճռաբեկ դատարանի քաղաքացիական եւ վարչական պալատի 19.02.2009թ. թիվ 3-10(ՏԳ) եւ 3-11(ՏԳ) քաղաքացիական գործերով կայացված որոշումները, ՀՀ վճռաբեկ դատարանի քաղաքացիական եւ տնտեսական գործերի պալատի՝ 23.04.2004թ. թիվ 3-748(ՏԳ) եւ 27.02.2004թ. թիվ 3-397(ՏԳ) քաղաքացիական գործերով կայացված որոշումները թողնվել են օրինական ուժի մեջ, իսկ «Մելտեքս» ՍՊԸ-ի բողոքները՝ առանց բավարարման:

ՀՀ վճռաբեկ դատարանը Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի՝ 18.06.2008թ. «Մելտեքս» ՍՊԸ-ն եւ Մեսրոպ Մովսեսյանն ընդդեմ Հայաստանի գործով (գանգատ թիվ 32283/04) կայացված վճիռը չի դիտել որպես իր կողմից՝ 23.04.2004թ. թիվ 3-748(ՏԳ) եւ 27.02.2004թ. թիվ 3-397(ՏԳ) քաղաքացիական գործերով կայացված որոշումները վերանայելու հիմք:

Հիմք ընդունելով ՀՀ սահմանադրական դատարանի 2010թ. ապրիլի 13-ի ՍԳՈ-873 որոշումը, որով ՀՀ Սահմանադրությանը հակասող եւ անվավեր է ճանաչվել ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգրքի 118.6-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետը, դիմողներ Ս. Հակոբյանը եւ Գ. Կիրակոսյանը դիմել են ՀՀ վճռաբեկ դատարան՝ նշված որոշման հիման վրա ՀՀ վճռաբեկ դատարանի՝ 07.04.2010թ. որոշումը վերանայելու պահանջով: Վճռաբեկ դատարանը 2010թ. դեկտեմբերի 29-ի իր որոշմամբ մերժել է վերանայման վարույթ հարուցելու պահանջը՝ իր որոշումը պատճառաբանելով նրանով, որ սահմանադրական դատարանի նշված որոշումը խնդրո առարկա դատական ակտի համար վերանայման հիմք հանդիսանալ չի կարող, քանի որ սահմանադրական դատարանն այդ որոշմամբ տարածամկետել է հակասահմանադրական ճանաչված նորմի ուժը կորցնելը:

3. Դիմողներ Ա. Սարգսյանի, Կ. Ռուբինյանի եւ «Մելտեքս» ՍՊԸ-ի

պնդմամբ՝ ՀՀ քրեական եւ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքերի վիճարկվող իրավակարգավորումներն առաջին հերթին խախտում են ՀՀ Սահմանադրության 18-րդ հոդվածով երաշխավորված՝ դատական պաշտպանության իրավունքի բաղկացուցիչ մաս կազմող՝ սահմանադրական արդարադատության իրավունքը՝ հնարավորություն չտալով սահմանադրական դատարանի՝ նոր հանգամանք հանդիսացող որոշումների հիման վրա վերականգնել իրենց խախտված սահմանադրական իրավունքները: Այդ խախտումը, ըստ նրանց, մասնավորապես, դրսեւորվում է նրանում, որ վիճարկվող դրույթում «ընդհանուր կարգ» կամ «ընդհանուր կանոն» ձեւակերպումը նշանակում է, որ նոր հանգամանքների հիմքով հարուցված վարույթով դատարանը գործի քննության արդյունքում իրականացնում է այն նույն լիազորությունները, որոնք իրականացնում է ստորադաս դատարանի դատական ակտի օրինականությունն ստուգելիս, ինչն իր հերթին նշանակում է, որ դատական ակտը վերանայող դատարանն իրավասու է մերժել բողոքը՝ վերանայվող դատական ակտը թողնելով օրինական ուժի մեջ: Այսինքն, ըստ դիմողների՝ վիճարկվող դրույթի հակասահմանադրականությունը դրսեւորվում է նրանում, որ այն հնարավորություն է տալիս օրինական ուժի մեջ թողնել վերանայման ենթակա այն դատական ակտը, որը կայացվել է սահմանադրական դատարանի կողմից ՀՀ Սահմանադրությանը հակասող ճանաչված օրինադրույթի կիրառմամբ կամ ընդունվել է ի խախտումն Մարդու իրավունքների եւ հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին եվրոպական կոնվենցիայի պահանջների:

Վերոհիշյալ փաստարկմամբ՝ դիմողները խնդրել են ՀՀ Սահմանադրության 18, 19 եւ 101-րդ հոդվածներին հակասող եւ անվավեր ճանաչել ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 426.9-րդ հոդվածի 1-ին մասը եւ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 204.38-րդ հոդվածը այնքանով, որքանով նոր հանգամանքի հիմքով հարուցված վարույթով դատարաններին լիազորում է գործի քննության արդյունքում կայացնել դատական ակտ՝ դատավարական օրենսգրքով նախատեսված ընդհանուր կարգով, այդ թվում մերժելով բողոքը՝ դատական ակտը թողնելով օրինական ուժի մեջ:

Դիմողներ Իրինա Օգանեզովայի, Աննա եւ Ազնեսա Բաղդասարյանների եւ Սերինե Ֆլջյանի պնդմամբ՝ եթե նախկինում ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի՝ դատական ակտը նոր հանգամանքով վերանայելու վարույթը կարգավորող դրույթները հստակ սահմանում էին նոր հանգամանքի հիմքով դատական ակտի վերանայման արդյունքում ընդունվող որոշումների շրջանակը, ապա ներկայիս իրավական կարգավորմամբ այդ որոշումների շրջանակը որոշակիացված չէ: Նրանց պնդմամբ՝ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի վիճարկվող դրույթում՝

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

«նոր հանգամանքներով դատական ակտի վերանայման վարույթի վրա տարածվում են սույն օրենսգրքի ընդհանուր կանոնները» արտահայտությունն իրավական որոշակիության տեսանկյունից հակասում է ՀՀ Սահմանադրության 1-ին եւ 6-րդ հոդվածներին: Նման անորոշությունը հիմք է հանդիսացել, որպեսզի ՀՀ վճռաբեկ դատարանը, կիրառելով ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 204.38-րդ հոդվածը, նոր հանգամանքի հիմքով դատական ակտը վերանայելու արդյունքում կայացնի ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 240-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետով նախատեսված որոշում՝ ուժի մեջ թողնելով վերանայվող դատական ակտը:

Ըստ դիմողների՝ նման անորոշության պատճառով ՀՀ վճռաբեկ դատարանը հնարավորություն է ստանում կամ պարտադրված է կիրառել գործն ըստ էության լուծող դատական ակտերի վերանայման գործերով իր լիազորությունները: Մինչդեռ նոր հանգամանքով դատական ակտի վերանայման դեպքում ՀՀ վճռաբեկ դատարանը չի կարող ունենալ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 240-րդ հոդվածով սահմանված լիազորություններն ամբողջ ծավալով, այլ կաշկանդված է նոր հանգամանք համարվող՝ ՀՀ սահմանադրական դատարանի որոշմամբ եւ չի կարող Սահմանադրությանը հակասող նորմ պարունակող դատական ակտը թողնել ուժի մեջ:

Դիմող Ս. Հարությունյանի փաստարկները՝ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 204.38-րդ հոդվածի հակասահմանադրականության վերաբերյալ, ըստ էության կրկնում են դիմողներ Ի. Օգանեզովայի, Աննա եւ Ազնեսա Բաղդասարյանների եւ Ս. Ֆլջյանի կողմից ներկայացված փաստարկները:

Ինչ վերաբերում է ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 204.33-րդ հոդվածի 1-ին մասին, ապա այս առնչությամբ դիմողը նշում է, որ վերջինս որպես դատական ակտը նոր հանգամանքի ուժով վերանայելու հիմք չի դիտարկում այն դեպքը, երբ վիճարկվող օրենքի դրույթն անձի նկատմամբ կիրառվել է ՀՀ սահմանադրական դատարանի որոշմամբ արտահայտված իրավական դիրքորոշման հետ չհամընկնող մեկնաբանությամբ: Ըստ դիմողի՝ վիճարկվող դրույթը հակասում է ՀՀ Սահմանադրության 3, 18 եւ 19-րդ հոդվածների պահանջներին: Դիմողի գնահատմամբ՝ այն դեպքում, երբ ակնհայտ է անձի սահմանադրական իրավունքի խախտման փաստի առկայությունը, վիճարկվող դրույթը՝ սահմանադրական դատարանի իրավական դիրքորոշումների շրջանակներում Սահմանադրությանը համապատասխանող ճանաչելու վերաբերյալ՝ ՀՀ սահմանադրական դատարանի որոշումը չի դառնում անձի իրավունքի դատական պաշտպանության միջոց, քանի որ հիմք չի հանդիսանում նոր հան-

գամանքի ուժով դատական ակտի վերանայման համար, ինչի արդյունքում խախտված իրավունքը չի վերականգնվում:

Ըստ դիմողների Ս. Հակոբյանի եւ Գ. Կիրակոսյանի՝ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 204.33-րդ հոդվածի 1-ին մասը՝ իրավակիրառական պրակտիկայում դրան տրված մեկնաբանությամբ, հնարավորություն չի ընձեռում նոր հանգամանքներով գործը վերանայելու միջոցով ապահովել անձի խախտված սահմանադրական իրավունքի վերականգնումն այն դեպքերում, երբ վիճարկվող օրինադրույթն անձի նկատմամբ կիրառվել է ՀՀ սահմանադրական դատարանի իրավական դիրքորոշումներից տարբերվող մեկնաբանությամբ: Բացի դրանից, իրավակիրառական պրակտիկայում վիճարկվող նորմում «հակասահմանադրական է ճանաչվել» բառակապակցության ներքո ընկալվում են միայն հակասահմանադրական ճանաչելու այն դեպքերը, երբ Սահմանադրությանը հակասող ճանաչված դրույթն իր ուժը կորցնում է սահմանադրական դատարանի որոշման ուժի մեջ մտնելու պահից:

4. Պատասխանողը ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 426.9-րդ հոդվածի 1-ին մասի, ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 204.38-րդ հոդվածի սահմանադրականության վերաբերյալ իր բացատրության մեջ առարկելով դիմողների փաստարկները՝ նշում է, որ ՀՀ քրեական եւ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքերը նախատեսում են սահմանադրական դատարանի որոշման հիման վրա դատական ակտերի վերանայման լիարժեք օրենսդրական կարգավորում՝ հնարավորություն տալով նոր հանգամանքի հիմքով դատական ակտը վերանայող դատարանին ընդունելու քրեական եւ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքերով նախատեսված որոշումները, այդ թվում՝ մերժել վճռաբեկ բողոքը՝ դատական ակտը թողնելով օրինական ուժի մեջ: Այսինքն՝ դատական ակտի վերանայումը ոչ միշտ է ենթադրում դրա փոփոխում կամ բեկանում: Նման կարգավորումը, ըստ պատասխանողի, լիովին տեղավորվում է նոր հանգամանքներով դատական ակտի վերանայման լիարժեք կառուցակարգի շրջանակներում:

Անդրադառնալով ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 204.33-րդ հոդվածի 1-ին մասի սահմանադրականության խնդրին՝ պատասխանողը վկայակոչում է ՀՀ սահմանադրական դատարանի 2011թ. փետրվարի 25-ի ՍԳ-Ո-943 որոշումը՝ նշելով, որ այդ որոշմամբ սահմանադրական դատարանն արտահայտել է վիճարկվող իրավակարգավորման վերաբերյալ իր իրավական դիրքորոշումը:

Պատասխանողը նշված բացատրությունը ներկայացնելով՝ միաժամանակ միջնորդում է նաեւ գործի վարույթը՝ ՀՀ քրեական դատավարու-

թյան օրենսգրքի 426.9-րդ հոդվածի 1-ին մասի, ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 204.38-րդ հոդվածի մասով, կարճել այն պատճառաբանությամբ, որ վիճարկվող դրույթները դիմողների նկատմամբ՝ այդ դրույթի սահմանադրականության հարցի բարձրացման տեսանկյունից չեն կարող դիտարկվել որպես օրենքի դրույթի «կիրառում»:

5. Սահմանադրական դատարանը, անդրադառնալով պատասխանողի՝ գործի վարույթը կարճելու վերաբերյալ միջնորդությանը, գտնում է, որ դիմողների փաստարկները բավարար հիմք են գործն ըստ էության քննելու, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 19-րդ հոդվածի պահանջները հաշվի առնելով վիճարկվող նորմերի սահմանադրաիրավական բովանդակությունը բացահայտելու եւ գործով ըստ էության որոշում կայացնելու համար:

Սույն գործի շրջանակներում սահմանադրական դատարանն անհրաժեշտ է համարում, մասնավորապես, պարզել, թե.

- վիճարկվող իրավակարգավորումները որքանով են հնարավորություն տալիս ապահովել անձի խախտված իրավունքների արդյունավետ դատական պաշտպանությունը եւ վերականգնել նրա՝ խախտված սահմանադրական իրավունքները՝ երաշխավորելով սահմանադրական դատարանի որոշումների կատարումը,

- արդյո՞ք նոր հանգամանքի հիմքով դատական ակտերի վերանայման գործընթացում իրավասու դատարանի լիազորությունները ենթակա են առանձնահատուկ իրավակարգավորման,

- որքանով է իրավաչափ նոր հանգամանքի հիմքով դատական ակտի վերանայման արդյունքում վերանայվող ակտն ուժի մեջ թողնելը,

- որքանով են վիճարկվող իրավակարգավորումները եւ ձեւավորված իրավակիրառական պրակտիկան համապատասխանում նոր հանգամանքների հիմքով դատական ակտերի վերանայման ինստիտուտի սահմանադրականության վերաբերյալ ՀՀ սահմանադրական դատարանի նախկին որոշումներով արտահայտված իրավական դիրքորոշումներին:

ՀՀ սահմանադրական դատարանն իր մի շարք որոշումներում (ՍԳՈ-701, ՍԳՈ-751, ՍԳՈ-758, ՍԳՈ-767, ՍԳՈ-833, ՍԳՈ-935 եւ ՍԳՈ-943) արտահայտել է սկզբունքային իրավական դիրքորոշումներ Հայաստանի Հանրապետությունում նոր հանգամանքների հիմքով դատական ակտերի վերանայման ինստիտուտի, դրա արդյունավետության ու կենսունակության չափանիշների, այդ ինստիտուտի միջոցով անձի սահմանադրական արդարադատության իրավունքի իրականացման համար անհրաժեշտ իրավական երաշխիքների վերաբերյալ: Ուստի ՀՀ սահմանադրական դատարանն անհրաժեշտ է համարում սույն գործի շրջանակներում բարձրացված սահմանադրաիրավական վեճը քննության առնել իր այդ իրա-

վական դիրքորոշումների համատեքստում եւ մարդու սուբյեկտիվ իրավունքների արդյունավետ պաշտպանությունն իրականացնելու նախադրյալների տեսանկյունից:

Վիճարկվող իրավակարգավորումների ազդեցությունը նոր հանգամանքների հիմքով դատական ակտերի վերանայման ինստիտուտի արդյունավետության ու կենսունակության, ինչպես նաեւ սահմանադրական արդարադատության իրավունքի արդյունավետ իրականացման հնարավորության վրա զնահատելու համար սահմանադրական դատարանն անհրաժեշտ է համարում նաեւ բացահայտել «դատական ակտի վերանայման վարույթ», «դատական ակտի վերանայում» հասկացությունների սահմանադրաիրավական բովանդակությունը, ինչպես նաեւ «դատական ակտի վերանայման վարույթ հարուցելու» եւ «դատական ակտը վերանայելու» դատավարական փուլերից յուրաքանչյուրի խնդիրները, ճշգրտել դրանց շրջանակներում առաջադրվող եւ լուծման ենթակա հարցերի շրջանակը՝ կարելու էր դատական պրակտիկայում ոչ միայն «նոր հանգամանքներ» հասկացության, այլեւ այդ հանգամանքների հիմքով դատական ակտերի վերանայման, այսինքն՝ անձի խախտված իրավունքների վերականգնման ընթացակարգային կանոնների միակերպ ընկալման անհրաժեշտությունը:

6. «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 63-րդ հոդվածի 1-ին մասի պահանջներին համապատասխան՝ վիճարկվող իրավակարգավորումների սահմանադրականությունը որոշելիս կարելու է նշանակություն ունի վիճարկվող դրույթների սահմանադրաիրավական բովանդակության բացահայտումը՝ իրավակիրառական պրակտիկայում դրանց տրված մեկնաբանությամբ, քանի որ **իրավանորմի սահմանադրականությունը պայմանավորված է ոչ միայն նրանով, թե ինչպես է այն շարադրված իրավական ակտում, այլեւ նրանով, թե ինչպես է այն ընկալվում ու կիրառվում իրավակիրառ պրակտիկայում:**

Սույն գործով ՀՀ դատական դեպարտամենտի կողմից սահմանադրական դատարանին տրամադրված տեղեկանքի համաձայն՝ ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 426.4-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետով եւ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 204.33-րդ հոդվածի 1-ին կետով նախատեսված՝ նոր հանգամանքների հիմքով դատական ակտերի վերանայման վերաբերյալ, 2006 թվականի հոկտեմբերի 4-ից մինչեւ 2011 թվականի մայիսի 10-ն ընկած ժամանակահատվածում ՀՀ դատարաններում 48 սուբյեկտներից ստացվել է 68 բողոք: Այդ թվում՝ 1 բողոք ստացվել է ՀՀ վերաքննիչ քրեական դատարանում, որը թողնվել է առանց քննության, իսկ 67 բողոք ստացվել է ՀՀ վճռաբեկ դատարանում:

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ՂԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Վճռաբեկ դատարանի քաղաքացիական եւ վարչական պալատում նշված հիմքով ստացվել է 46 բողոք, որից վերադարձվել է 37-ը, իսկ 9-ը՝ վերանայման պահանջի մասով բավարարվել է: Վճռաբեկ դատարանի քրեական պալատում ստացվել է 21 բողոք, որից 10-ը վերադարձվել է, 7-ով՝ վերանայման վարույթի հարուցումը մերժվել է, 4-ով՝ վերանայման մասով բողոքը բավարարվել է: գործերն ուղարկվել են համապատասխան դատարաններ՝ նոր քննության:

Հաշվի առնելով, որ վերոհիշյալ ժամանակահատվածում ՀՀ սահմանադրական դատարանը թվով 96 անհատական դիմումների հիման վրա 31 գործով օրենքների դրույթները ճանաչել է ՀՀ Սահմանադրությանը հակասող եւ անվավեր՝ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ 96 իրավասու սուբյեկտից միայն 48-ն է դիմել նոր հանգամանքների հիմքով դատական ակտի վերանայման պահանջով:

Սահմանադրական դատարանի կողմից կատարված ուսումնասիրությունները վկայում են նաեւ, որ այն դեպքերում, երբ ՀՀ սահմանադրական դատարանը ՀՀ Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի 3-րդ մասի եւ «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 68-րդ հոդվածի 15-րդ մասի հիմքերով տարաժամկետել է Սահմանադրությանը հակասող նորմի ուժը կորցնելը, դատական պրակտիկայում նոր հանգամանքների հիմքով քաղաքացիների դիմումները, որպես կանոն, քննության չեն ընդունվել /արձանագրվել է նման 26 բողոք եւ դրանք, մասնավորապես, վերաբերում են ՀՀ սահմանադրական դատարանի ՄԴՈ-753, 758, 780, 782, 873, 930 եւ 943 որոշումներին/:

Նոր հանգամանքի հիմքով դատական ակտերի վերանայման վարույթի հարուցման եւ վերանայման վարույթի առնչությամբ ձեւավորված իրավակիրառական պրակտիկայի ուսումնասիրությունը վկայում է, որ ընթացակարգային առումով այդ վարույթին բնորոշ են հետեւյալ հիմնական տարրերը.

- վերանայման բողոքի հիման վրա, **առկա համարելով նոր հանգամանքի փաստը**, իրավասու դատարանը հարուցում է վերանայման վարույթ: Եթե դատարանը գտնում է, որ սահմանադրական դատարանի համապատասխան որոշումը տվյալ անձի առնչությամբ չի հանդիսանում նոր հանգամանք, ապա վերանայման վարույթի հարուցման պահանջը մերժում է,
- հարուցված վերանայման վարույթի շրջանակներում համապատասխան դատական ակտը վերանայելիս ըստ էության գնահատվում է հակասահմանադրական ճանաչված նորմի կիրառման փաստի ազդեցությունն այդ նորմը կիրառած դատական ակտի եւ/կամ տվյալ գործի ելքի վրա,
- այն դեպքում, երբ հարուցված վերանայման վարույթի շրջանակներ

րում վերոհիշյալ հանգամանքը գնահատելիս իրավասու դատարանը գտնում է, որ հակասահմանադրական ճանաչված նորմի կիրառման փաստը գործի ելքի եւ/կամ տվյալ դատական ակտի վրա ազդեցություն չի ունեցել, **օրինական ուժի մեջ է թողնում հակասահմանադրական նորմ կիրառած դատական ակտը**: Դրա համար իրավական հիմք են ծառայում ՀՀ քրեական դատավարության եւ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքերի համապատասխանաբար 426.9-րդ հոդվածի 1-ին մասի եւ 204.38-րդ հոդվածի վիճարկվող դրույթները, որոնցում ամրագրված «ընդհանուր կարգ» ձեւակերպումը, ըստ իրավակիրառական պրակտիկայում տրված մեկնաբանության, թույլ է տալիս դատական ակտը վերանայելիս դեկավարվել համապատասխանաբար ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 419-րդ եւ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 240-րդ հոդվածներով եւ, ըստ այդմ, օրինական ուժի մեջ թողնել համապատասխան դատական ակտը,

- որպես կանոն՝ վերանայման վարույթի հարուցումը մերժվում է բոլոր այն դեպքերում, երբ հակասահմանադրական ճանաչված իրավանորմի ուժը կորցնելը տարաժամկետվել է սահմանադրական դատարանի որոշմամբ,

- նոր հանգամանքի հիմքով օրինական ուժի մեջ մտած դատական ակտերի վերանայման գործառույթի իրականացման արդյունքում վճռաբեկ դատարանն իրացնում է այն նույն լիազորությունները, որոնք սահմանված են վերաքննիչ դատարանի՝ օրինական ուժի մեջ չմտած դատական ակտերի վերանայման գործառույթի իրականացման արդյունքում:

Իրավակիրառական պրակտիկայի ուսումնասիրության արդյունքներով սահմանադրական դատարանը նաեւ արձանագրում է, որ ՀՀ վճռաբեկ դատարանի քրեական գործերով պալատի կողմից՝ սահմանադրական դատարանի որոշումների հիման վրա դատական ակտերի վերանայման պրակտիկայում առկա չէ որեւէ դեպք, երբ ՀՀ Սահմանադրությանը հակասող ճանաչված նորմ կիրառած դատական ակտը թողնվել է օրինական ուժի մեջ: Մինչդեռ ՀՀ վճռաբեկ դատարանի քաղաքացիական եւ վարչական գործերով պալատի կողմից հարուցված վերանայման վարույթների արդյունքում թվով հինգ դեպքում օրինական ուժի մեջ են թողնվել ՀՀ Սահմանադրությանը հակասող ճանաչված նորմ բովանդակող դատական ակտեր:

Գնահատելով վերոհիշյալ իրավակիրառական պրակտիկան՝ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ վերջին պարագայում հաշվի չի առնվել ՀՀ սահմանադրական դատարանի 2008թ. սեպտեմբերի 9-ի ՍԴՈ-758 որոշման 13-րդ կետում արտահայտված եւ 2010թ. փետրվարի 23-ի ՍԴՈ-866 որոշման մեջ վերահաստատված այն իրավական դիրքո-

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

որոշումը, ըստ որի՝ այն դեպքում, երբ դատական ակտի վերանայման համար որպես նոր հանգամանք հիմք է հանդիսանում սահմանադրական դատարանի՝ համապատասխան օրենքի դրույթը Սահմանադրությանը հակասող եւ անվավեր ճանաչելու մասին որոշումը, **ապա գործնականում վերանայված ակտի ուժի մեջ մնալն անհնարին է, որովհետեւ արդարադատության հիմքում դրվել է ու կշարունակի ուժի մեջ մնալ հակասահմանադրական նորմը:**

Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է նաեւ, որ մնան իրավակիրառական պրակտիկայի արդյունքում, վերանայման պահանջների բավարարման նույնիսկ վերոհիշյալ սակավաթիվ գործերի, առանձին դեպքերում ՀՀ Սահմանադրությանը հակասող ճանաչված նորմերի կիրառմամբ ընդունված դատական ակտերը շարունակում են մնալ օրինական ուժի մեջ եւ դիմողների համար իրենց սուբյեկտիվ իրավունքների պաշտպանության տեսանկյունից վերանայման արդյունքում որեւէ իրավական հետեւանք չի առաջանում: Ընդ որում, առկա են դեպքեր, երբ ՀՀ Սահմանադրությանը հակասող ճանաչված նորմի կիրառմամբ ընդունված դատական ակտի վերանայման պահանջի առնչությամբ նույնիսկ մերժվում է վերանայման վարույթ հարուցելու պահանջը եւ կայացվում վերանայման վերաբերյալ բողոքը վերադարձնելու մասին որոշում: Ընդ որում, դեպքերի գերակշիռ մասում այդ պահանջը, ինչպես նշվեց, մերժվում է այն պատճառաբանությամբ, որ սահմանադրական դատարանը, դատարանների կողմից կիրառված դրույթը Սահմանադրությանը հակասող ճանաչելով՝ տարաժամկետել է հակասահմանադրական ճանաչված նորմի ուժը կորցնելը, եւ բողոք բերող անձը մնան պայմաններում չի ապացուցել եւ հիմնավորել նոր հանգամանքի առկայությունը: Ավելին, այն դեպքում, երբ բողոքը ներկայացվում է տարաժամկետման ավարտից հետո, բողոքը վերադարձվում է այն պատճառաբանությամբ, որ բաց է թողնված բողոք բերելու համար օրենքով սահմանված եռամսյա ժամկետը:

Այս առնչությամբ սահմանադրական դատարանը հարկ է համարում արձանագրել, որ դատական պրակտիկան զարգացել է հակառակ սահմանադրական դատարանի 2007թ. մայիսի 11-ի ՍԳՈ-701 որոշման մեջ արտահայտված իրավական դիրքորոշումների: Այդ որոշման մեջ սահմանադրական դատարանը մասնավորապես նշել է. «Ինչ վերաբերում է նոր հանգամանքներով քաղաքացու իրավունքների պաշտպանության հնարավորությանը, ապա այն առաջ է գալիս սահմանադրական դատարանի որոշմամբ իրավական ակտի կամ դրա որեւէ դրույթի իրավական ուժը կորցնելու, այսինքն՝ հետաձգման ժամկետը լրանալու պահից՝ օրենքով սահմանված կարգով:

Այսուհանդերձ, ինչպես վկայում են նաեւ «Սահմանադրական դատա-

րանի մասին» ՀՀ օրենքի 68 հոդվածի 16-րդ եւ 17-րդ մասերի պահանջները, հակասահմանադրական ճանաչված նորմի հետագա գործողությունը միայն այն նպատակն է հետապնդում, որպեսզի դրանով կանխվեն իրավական անվտանգության սպառնալիքները, չառաջանան անխուսափելի եւ ծանր հետեւանքներ հանրության եւ պետության համար, ավելի էական վնաս չպատճառվի մարդու եւ քաղաքացու հիմնական իրավունքներին եւ ազատություններին: Ընդ որում, եթե Սահմանադրության 102 հոդվածի 3-րդ մասի, ինչպես նաեւ «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 68 հոդվածի 15-րդ մասի առաջին պարբերության դրույթները սահմանադրական դատարանի համար հիմք են իրավական ակտի կամ դրա առանձին հակասահմանադրական դրույթի ուժը կորցնելու տարաժամկետման համար, ապա պետական իշխանության ու տեղական ինքնակառավարման մարմինները (հատկապես իրավաստեղծ) պարտավոր են այդ ժամանակահատվածում այնպիսի հնարավոր եւ անհրաժեշտ միջոցառումներ իրականացնել, որոնցով կկանխվեն «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 68 հոդվածի 15-րդ մասի առաջին պարբերությունում նշված հետեւանքները: Հետեւաբար, հակասահմանադրական ճանաչված եւ տարաժամկետված իրավական նորմերի հետագա կիրառմանը չպետք է մեխանիկական մոտեցում ցուցաբերվի, այլ այն պետք է իրականացվի՝ հաշվի առնելով տարաժամկետման հիմքում ընկած եւ օրենքով նախատեսված վերոհիշյալ գերակայություններից ու սահմանադրական հիմնարար սկզբունքներից բխող՝ սահմանադրական դատարանի իրավական դիրքորոշումը, բացառելով նաեւ հակասահմանադրական ճանաչված դրույթների վերարտադրությունը ցանկացած իրավական ակտում»:

Սահմանադրական դատարանը վերոհիշյալ իրավակիրառական պրակտիկայի ուսումնասիրության արդյունքներով միաժամանակ գտնում է, որ այդ պրակտիկան արդյունք է «վերանայման վարույթ», «դատական ակտի վերանայում» հասկացությունների ոչ ճիշտ ընկալման ու կիրառման:

7. Սահմանադրական դատարանն անհրաժեշտ է համարում «վերանայման վարույթ», «դատական ակտերի վերանայում» հասկացությունների սահմանադրաիրավական բովանդակությունը բացահայտել ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 49.1-րդ գլխի եւ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի երրորդ բաժնի նորմերի համակարգային վերլուծության արդյունքում՝ **հիմք ընդունելով խախտված իրավունքների վերականգնման ինստիտուտի իրավական բովանդակությունը:**

Սահմանադրական դատարանի որոշման հիման վրա դատական ակտերի վերանայման ինստիտուտի ողջ բովանդակությունը հանգում է

նրան, որ այդ ինստիտուտի միջոցով ապահովվում է խախտված սահմանադրական իրավունքների վերականգնումը: Խախտված իրավունքների վերականգնումը պահանջում է խախտման արդյունքում տվյալ անձի համար առաջացած բացասական հետեւանքների վերացում, ինչն իր հերթին պահանջում է հնարավորինս վերականգնել մինչեւ իրավախախտումը գոյություն ունեցած վիճակը (*restitutio in integrum*): Այն դեպքում, երբ անձի սահմանադրական իրավունքը խախտվել է օրինական ուժի մեջ մտած դատական ակտով, այդ իրավունքի վերականգնման նպատակով մինչեւ իրավախախտումը գոյություն ունեցած վիճակի վերականգնումը ենթադրում է այնպիսի վիճակի ստեղծում, որը գոյություն է ունեցել տվյալ դատական ակտի բացակայության պայմաններում: Այսինքն՝ խնդրո առարկա դեպքում, խախտված իրավունքի վերականգնումը հնարավոր է ապահովել համապատասխան դատական ակտի իրավական ուժը կորցնելու դեպքում: Հետեւաբար, դատական ակտի վերանայման վարույթը՝ որպես անձի խախտված սահմանադրական իրավունքի վերականգնման միջոց, պետք է հանգեցնի իրավունքը խախտած դատական ակտի իրավաբանական ուժը կորցնելուն:

Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը միջազգային իրավունքի հանրաճանաչ *restitutio in integrum* սկզբունքի բովանդակությունը բացահայտել է իր Պապամիկալոպոսուլոսն ընդդեմ Հունաստանի գործով 1995թ. հոկտեմբերի 31-ի վճռում (*Papamichalopoulos v. Greece*), որի 34-րդ կետում դատարանը, մասնավորապես, նշել է. «Վճիռը, որով Ռատարանն արձանագրել է իրավունքի խախտում, Պատասխանող պետությանը պարտավորեցնում է վերջ տալ իրավախախտմանը եւ դրա հետեւանքների դիմաց հատուցել այնպես, որ հնարավորինս վերականգնվի մինչեւ իրավախախտումը գոյություն ունեցած վիճակը»: Եվրոպական դատարանի այս վճռում արտահայտված *restitutio in integrum* սկզբունքը հետագայում իր արտացոլումը գտավ Եվրոպայի խորհրդի նախարարների կոմիտեի՝ Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի վճիռների հիման վրա ներպետական մակարդակում որոշ գործերի վերաքննության կամ վերաբացման մասին R (2000)2 հանձնարարականում: Սահմանադրական դատարանը հարկ է համարում ընդգծել, որ հիշյալ հանձնարարականում որպես *restitutio in integrum* սկզբունքի արդյունավետ երաշխավորման միջոց մատնանշվում է **գործի վերաքննությունը, նոր քննությունը, իսկ որպես գործի վերաքննության հատուկ միջոց է դիտարկվում գործի նորոգումը, այն է՝ գործի վարույթի վերաբացումը**: Եվրոպական դատարանի վճիռների կատարման վերաբերյալ Նախարարների կոմիտեի բանաձեւերի ուսումնասիրությունը վկայում է, որ քրեական գործերի պարագայում Եվրոպական դատարանի վճռի հիման վրա քրեական գործի նոր քննու-

թյունը, որպես կանոն, հանդիսանում է restitutio in integrum սկզբունքի ապահովման միակ միջոցը:

Անդրադառնալով նոր հանգամանքների հիմքով դատական ակտերի վերանայման, որպես անձի խախտված իրավունքների վերականգնման ինստիտուտի սահմանադրականության վերաբերյալ իր նախորդ մի շարք որոշումներով արտահայտած իրավական դիրքորոշումներին եւ վերահաստատելով դրանք՝ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ.

- նոր հանգամանքների առկայության պարագայում, այսինքն, երբ առկա է իրավունքի կիրառման օբյեկտիվ անհրաժեշտություն՝ պայմանավորված հակասահմանադրական ճանաչված նորմատիվ դրույթի կիրառման իրավաբանորեն հավաստված փաստով, ապա «դատական ակտի վերանայման վարույթի» հարուցումը, դատական ակտը վերանայելու գործընթաց նախաձեռնելն իրավասու դատարանի կողմից իրավաբանական անհրաժեշտություն է, այդ դատարանի սահմանադրական պարտականությունը, որի նպատակն անձի խախտված սահմանադրական իրավունքների վերականգնումն է,

- օրինական ուժի մեջ մտած դատական համապատասխան ակտը **նոր հանգամանքների հիմքով վերանայելու ծավալը, շրջանակները պայմանավորված են հակասահմանադրական ճանաչված նորմատիվ դրույթի կարգավորման առարկայով, հարաբերությունների բնույթով ու առանձնահատկություններով, կիրառման շրջանակներով եւ դրանցով պայմանավորված՝ նաեւ անձի կոնկրետ իրավունքների խախտման փաստով:**

Սահմանադրական դատարանը հարկ է համարում արձանագրել նաեւ, որ պատահական չէ, որ թեեւ ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 49.1-րդ գլուխը վերնագրված է «Դատական ակտերի վերանայումը նոր երեւան եկած կամ նոր հանգամանքներով» եւ գլխի դրույթներում հիմնականում կիրառվում է «դատական ակտի վերանայում» ձեւակերպումը, այնուամենայնիվ, նշված գլխի 426.4-րդ հոդվածը վերնագրված է «**Գործերի վերանայման**» հիմքերն ու ժամկետները նոր հանգամանքների հետեւանքով»:

Հիմք ընդունելով խախտված իրավունքների վերականգնման ինստիտուտի վերոհիշյալ բովանդակությունը, ինչպես նաեւ restitutio in integrum սկզբունքի բովանդակությունն ու այդ սկզբունքի երաշխավորմանն ուղղված՝ Նախարարների կոմիտեի նշված հանձնարարականի վերլուծությունը՝ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ նոր հանգամանքի հիմքով «դատական ակտի վերանայում» եզրույթն իր բովանդակությամբ ըստ էության համարժեք է «գործի նորոգում», «գործի վարույթի վերաբացում» եզրույթների բովանդակությանը, եւ դատական ակտի վերանայում հասկացության նշված ընկալումն էլ պետք է կանխորոշի վերանայման վարույթի բովանդակությունը, ծավալը, շրջանակները, խնդիրները եւ դրա շրջանակ-

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ՂԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

ներում լուծման ենթակա հարցերը: Ըստ այդմ, դատական ակտի վերանայման վարույթի, նույնն է, թե գործի նորոգման վարույթի շրջանակներում պետք է ձեռնարկվեն այնպիսի միջոցառումներ, որոնք անհրաժեշտության դեպքում կապահովեն նաեւ գործի վերաքննություն այն ծավալով, ինչը հնարավոր է միայն հակասահմանադրական նորմ կիրառած՝ օրինական ուժի մեջ մտած դատական ակտերի բեկանման եւ անձի խախտված իրավունքով պայմանավորված՝ դատական ակտի՝ համապատասխան մասով (կամ ամբողջությամբ) վերանայման պայմաններում: Վերանայման ինստիտուտը կարող է ծառայել իր նպատակին միայն այն դեպքում, երբ ապահովվի տվյալ գործի նորոգում՝ կիրառված կոնկրետ նորմի հակասահմանադրականության կոնկրետ փաստի ճանաչման պայմաններում եւ շրջանակներում: Հաշվի առնելով միջազգային իրավական մոտեցումները՝ սահմանադրական դատարանը գտնում է նաեւ, որ չնայած գործի նորոգման ինստիտուտը քրեական եւ քաղաքացիական վարույթներում ունի իր առանձնահատկությունները, այսուհանդերձ, դրանց սահմանադրաիրավական բովանդակությունը մեկ նպատակ է հետապնդում՝ անձի սուբյեկտիվ իրավունքի պաշտպանության երաշխավորում:

Հիմք ընդունելով վերոհիշյալը՝ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ սահմանադրական դատարանի որոշման հիման վրա՝ հակասահմանադրական նորմ կիրառած դատական ակտի վերանայումը պետք է փաստի ուժով (ipso facto) հանգեցնի հակասահմանադրական նորմ կիրառած դատական ակտի բեկանմանը: Ինչ վերաբերում է բեկանման արդյունքում իրավասու մարմնի լիազորություններին, ապա սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ պայմանավորված յուրաքանչյուր կոնկրետ գործի առանձնահատկություններով՝ **տվյալ գործը կամ կարող է ուղարկվել նոր քննության՝ գործը քննած դատարան, կամ դատական ակտը բեկանած դատարանը կարող է փոփոխել բեկանված ակտը, եթե հաստատված փաստական հանգամանքները հնարավորություն են տալիս առանց նոր քննության կայացնելու նոր դատական ակտ՝ հաշվի առնելով կիրառված իրավանորմի՝ ՀՀ Սահմանադրությանը հակասող ճանաչված լինելու փաստը:**

Նոր հանգամանքների հիմքով դատական ակտերի վերանայումն այն բացառիկ դեպքերից է, երբ անձի իրավունքների պաշտպանությունն ապահովելու եւ սահմանադրական դատարանի որոշումների ու Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի վճիռների արդյունավետ կատարման նպատակները գերակայում են res judicata դոկտրինայի հիմքում ընկած սկզբունքների, մասնավորապես՝ իրավական որոշակիության սկզբունքի, նկատմամբ: Այս հազամանքը շեշտադրված է Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի մի շարք վճիռներում: Մասնավորապես,

այս խնդրի առնչությամբ Եվրոպական դատարանը նշում է, որ «...իրավական որոշակիության պահանջները բացարձակ չեն: Այս սկզբունքից շեղումն արդարացված է միայն այն դեպքում, երբ դա անհրաժեշտ է էական եւ անհաղթահարելի բնույթ ունեցող հանգամանքների թելադրանքով կամ եթե լուրջ իրավաչափ նկատառումները գերակայում են իրավական որոշակիության սկզբունքի նկատմամբ: Քրեական գործի վարույթը նորոգելու հնարավորությունն ինքնին համատեղելի է Կոնվենցիայի հետ, ներառյալ՝ 6-րդ հոդվածի երաշխիքները: 7-րդ արձանագրության 4-րդ հոդվածի 2-րդ կետը հստակորեն թույլատրում է նոր փաստերի կամ նախորդ վարություն տեղ գտած՝ գործի ելքի վրա ազդող հիմնարար թերության հիմքով նորոգել գործի վարույթը» (Քսերաժն ընդդեմ Ալբանիայի Xheraj v. Albania գործով 2008թ. հուլիսի 29-ի վճռի 52-53-րդ կետեր):

Ելնելով վերոհիշյալից՝ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ նոր հանգամանքի հիմքով դատական ակտի վերանայման պահանջի մերժումը չի կարող հիմնավորվել *res judicata* դոկտրինայի, մասնավորապես, դրա հիմքում ընկած իրավական որոշակիության սկզբունքի պահպանման նկատառումներով եւ անհրաժեշտությամբ:

8. Սահմանադրական դատարանն անհրաժեշտ է համարում խնդրո առարկա սահմանադրաիրավական վեճը դիտարկել նաեւ գործառույթ - ինստիտուտ - իրավասություն եռամիասնական սահմանադրական ներդաշնակության ապահովման տեսանկյունից:

Այսպես. նոր հանգամանքների հիմքով դատական ակտերի վերանայման վարույթի շրջանակներում իրականացվում է օրինական ուժի մեջ մտած վերջնական դատական ակտի առկայության պայմաններում խախտված իրավունքի վերականգնման գործառույթ, որն ունի իր ուրույն խնդիրներն ու նպատակները: Այս գործառույթի արդյունավետ իրականացումը կարող է ապահովվել հաշվի առնելով դրա բովանդակությամբ, խնդիրներով ու նպատակներով պայմանավորված առանձնահատկությունները, բացառելով հակասահմանադրական նորմ բովանդակող վերանայվող դատական ակտն ուժի մեջ թողնելու հնարավորությունը:

ՀՀ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ ՀՀ Սահմանադրությանը հակասող եւ անվավեր ճանաչված նորմ կիրառած դատական ակտը վերանայման արդյունքում ուժի մեջ թողնելը չի երաշխավորում դատական ակտերի վերանայման գործառույթի արդյունավետ իրականացման հնարավորություն՝ թույլ չտալով նաեւ դատական ակտերի վերանայման նպատակի ու խնդիրների իրացում, եւ միաժամանակ արգելափակելով անձի սահմանադրական արդարադատության իրավունքի արդյունավետ իրացման հնարավորությունը: Տվյալ իրավիճակում չի ապահովվում նաեւ

իրավունքի գերակայության, հետեւաբար՝ եւ Սահմանադրության գերակայության երաշխավորման սկզբունքի իրացումը:

Միաժամանակ, սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ վիճարկվող նորմում «դատարանը գործի քննության արդյունքում կայացնում է դատական ակտ՝ սույն օրենսգրքով նախատեսված ընդհանուր կարգով» դրույթն առաջին հերթին վերաբերում է նոր հանգամանքի հիման վրա գործի նորոգման արդյունքում կազմակերպված **գործի քննությանը**: Գործի քննության ընդհանուր կարգը կարող է կիրառվել միայն հակասահմանադրական ճանաչված նորմ կիրառած համապատասխան դատական ակտերի բեկանմանը հաջորդող՝ գործի նոր քննության առնչությամբ:

ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 426.7-րդ հոդվածի եւ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 204.36-րդ հոդվածի համաձայն՝ դատական ակտերի վերանայման բողոքները, ի թիվս այլ վավերապայմանների, պետք է բովանդակեն դատական ակտի վերանայման համար հիմք ծառայած նոր հանգամանքի շարադրանքը եւ բողոքին կցվեն նոր հանգամանքը հաստատող նյութերը: ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 426.8-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 4-րդ կետի եւ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 204.37-րդ հոդվածի 4-րդ մասի 1-ին կետի համաձայն՝ դատարանը վերանայման վարույթի հարուցումը մերժում է, եթե դատական ակտը վերանայելու համար հիմք դարձած նոր հանգամանքը **հաստատող ապացույց չի ներկայացվել, եւ եթե դատարանին հայտնի չէ նման հանգամանքի առկայությունը**: Վերանայման բողոքին ՀՀ քրեական եւ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքերի համապատասխան հոդվածներով ներկայացված պահանջների եւ վարույթի հարուցումը մերժելու՝ խնդրո առարկա հիմքի համադրված վերլուծությունը թույլ է տալիս եզրակացնել, որ եթե բողոք բերող անձն իր բողոքում պարտավոր է շարադրել վերանայման համար հիմք հանդիսացող նոր հանգամանքը՝ ներկայացնելով նոր հանգամանքը հաստատող ապացույց, ապա իրավասու դատարանը **վարույթ հարուցելու հարցը լուծելու կամ, նույնն է, թե՛ բողոքի ընդունելիության փուլում** պարտավոր է ստուգել համապատասխան ապացույցի առկայությունը եւ ոչ թե գնահատել դրա հնարավոր իրավական հետեւանքներն ու դրա հիման վրա բողոքի մերժման կամ բողոքն ընդունելու խնդիր լուծել: Միանշանակ է, որ **նոր հանգամանքի առկայությունն անհրաժեշտ ու բավարար հիմք է վերանայման վարույթ սկսելու եւ հակասահմանադրական նորմ բովանդակող դատական ակտն ուժը կորցրած ճանաչելու համար՝ հաղթահարելով հակասահմանադրական նորմի կիրառման իրավական հետեւանքները**:

9. Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ նոր հանգա-

մանքի հիմքով դատական ակտերի վերանայման վարույթը կարող է ապահովել այդ վարույթի սահմանադրաիրավական նպատակի ու խնդիրների իրացումն այդ վարույթի հետեւյալ սահմանադրաիրավական բովանդակության պարագայում.

ա/ վերանայման բողոքում նոր հանգամանքի շարադրանքի եւ նոր հանգամանքը հաստատող ապացույցի առկայությունը, ի լրումն բողոքին ներակայացվող մյուս վավերապայմանների առկայության, բավարար հիմք է վերանայման վարույթ հարուցելու համար,

բ/ վերանայման պահանջը կարող է մերժվել, եթե միայն հարուցված վերանայման վարույթի շրջանակներում բողոքի քննության արդյունքներով պարզվում է, որ բողոքում մատնանշված հանգամանքը տվյալ դատական ակտը վերանայելու համար հիմք չէ, այսինքն՝ այդ հանգամանքը տվյալ դեպքում նոր հանգամանք չի հանդիսանում. ընդ որում, այն դեպքում, երբ սահմանադրական դատարանը տվյալ նորմը հակասահմանադրական ճանաչելով՝ տարածամկետել է այդ նորմի ուժը կորցնելը, սահմանադրական դատարանի 2007թ. մայիսի 11-ի ՍԳՈ-701 որոշմանը համապատասխան, տարածամկետման հանգամանքը չի կարող հիմք հանդիսանալ սահմանադրական դատարանի որոշումը նոր հանգամանք չդիտարկելու համար: Այն դեպքում, երբ սահմանադրական դատարանի կողմից դրույթը հակասահմանադրական է ճանաչվել «այս կամ այն մասով», «այնքանով, որքանով», ապա տվյալ որոշումը դատական ակտը վերանայելու համար նոր հանգամանք է հանդիսանում, եթե տվյալ նորմը տվյալ անձի նկատմամբ այդ մասով կիրառվել է Սահմանադրությանը հակասող մեկնաբանությամբ,

գ/ եթե վերանայման վարույթի շրջանակներում հաստատվում է նոր հանգամանքի առկայության փաստը, ապա վերանայման վարույթի արդյունքում պետք է ուժը կորցրած ճանաչվեն հակասահմանադրական նորմ կիրառած դատական ակտերը:

10. Ինչ վերաբերում է ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 204.33-րդ հոդվածի 1-ին մասի սահմանադրականության հարցին, ապա այս առնչությամբ սահմանադրական դատարանը հարկ է համարում վկայակոչել իր՝ 2011թ. փետրվարի 25-ի ՍԳՈ-943 որոշումը, որի եզրափակիչ մասի 2-րդ կետով ՀՀ Սահմանադրության 3, 6, 18, 19, 93-րդ հոդվածներին հակասող եւ անվավեր է ճանաչել ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 426.4-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետն «իրավակիրառական պրակտիկայում դրան տրված բովանդակության մասով, համաձայն որի՝ Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանի իրավական դիրքորոշումներից տարբերվող մեկնաբանությամբ

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

օրենքի (իրավական այլ նորմի) կիրառման արդյունքում անձանց խախտված իրավունքները դատական բողոքարկման շրջանակներում, նոր հանգամանքներով գործը վերանայելու միջոցով, վերականգնելու հնարավորություն չի ընձեռում»: Նշված որոշման պատճառաբանական մասի 11-րդ կետում սահմանադրական դատարանը նաեւ արձանագրել է, որ «իրավական ակտերի սահմանադրականության վերաբերյալ սահմանադրական դատարանի որոշումներում արտահայտված իրավական դիրքորոշումները ՀՀ ընդհանուր իրավասության եւ մասնագիտացված դատարանների կողմից որպես նոր հանգամանք ճանաչելու հարցը թե՛ քրեական, թե՛ քաղաքացիական եւ թե՛ վարչական դատավարությունում **համալիր ու անհետաձգելի** կարգավորման անհրաժեշտություն ունի՝ հաշվի առնելով սույն որոշման մեջ արտահայտված իրավական դիրքորոշումները»:

Հաշվի առնելով, որ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի վիճարկվող 204.33-րդ հոդվածի 1-ին մասում ամրագրված դրույթի բովանդակությունը համարժեք է ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 426.4-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետում ամրագրված դրույթի բովանդակությանը եւ իրավակիրառական պրակտիկայում դրան տրվել է նույն բովանդակությունը, ինչ ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 426.4-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետում ամրագրված դրույթին՝ սահմանադրական դատարանը սույն գործի շրջանակներում հիմնվում է 2011թ. փետրվարի 25-ի ՍԴՈ-943 որոշմամբ արտահայտված իրավական դիրքորոշումների վրա եւ գտնում է, որ այդ իրավական դիրքորոշումները հավասարապես վերաբերում են նաեւ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 204.33-րդ հոդվածի 1-ին մասին:

11. Չնայած այն հանգամանքին, որ սահմանադրական դատարանն իր մի քանի որոշումներում արձանագրել է Հայաստանի Հանրապետությունում նոր հանգամանքների հիմքով դատական ակտերի վերանայման ինստիտուտի իրավակարգավորման անարդյունավետությունը, այնուամենայնիվ, այդ ինստիտուտը շարունակում է մնալ անկատար: Նշված հանգամանքը նկատի ունենալով՝ սահմանադրական դատարանը սույն գործի քննության շրջանակներում անհրաժեշտ է համարում ընդգծել նոր հանգամանքներով դատական ակտերի վերանայման ողջ մեթոդաբանության հիմնավոր վերարժեվորման անհրաժեշտությունը՝ գտնելով, որ այդ ինստիտուտի իրավակարգավորման մեթոդաբանությունը պետք է խարսխվի պետության՝ ՀՀ Սահմանադրության 3-րդ հոդվածով սահմանված՝ մարդու եւ քաղաքացու հիմնական իրավունքներն ու ազատությունները՝ միջազգային իրավունքի սկզբունքներին ու նորմերին համապատասխան պաշտպանելու պարտավորության հենքի վրա:

Անհատական սահմանադրական զանգատի հիմքում ընկած են անձի

սուբյեկտիվ իրավունքների պաշտպանության գաղափարն ու նպատակը: Այս նպատակի արդյունավետ իրացումը պահանջում է սահմանադրական դատարանի որոշման հիման վրա՝ անձի խախտված սահմանադրական իրավունքի վերականգնում: Միջազգային փորձի ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ պայմանավորված անհատական սահմանադրական գանգատի այս կամ այն մոդելի ընտրությամբ եւ առանձնահատկություններով՝ սահմանադրական արդարադատության մարմինների որոշումների հիման վրա՝ խախտված սահմանադրական իրավունքների վերականգնման մեխանիզմները տարբեր են: Անհատական սահմանադրական գանգատի ինստիտուտ ունեցող երկրներում խախտված սահմանադրական իրավունքի վերականգնումն իրականացվում է հենց սահմանադրական դատարանի կողմից, որը, հակասահմանադրական ճանաչելով վիճարկվող նորմը կամ նորմի կիրառումը, միաժամանակ վերացնում է նաեւ հակասահմանադրական նորմ կիրառած կամ անձի սահմանադրական իրավունքը խախտած դատական ակտը: Նման մեխանիզմի դեպքում պետությունն ինքն է ապահովում խախտված սահմանադրական իրավունքի վերականգնումը սահմանադրական արդարադատության շրջանակներում՝ կատարելով քաղաքացիների սահմանադրական իրավունքների եւ ազատությունների պաշտպանության իր պարտավորությունը: Այն երկրներում, որտեղ սահմանադրական վերահսկողության օբյեկտ են հանդիսանում միայն դատական ակտերով կիրառված օրինադրույթները, խախտված սահմանադրական իրավունքների վերականգնումը երաշխավորվում է սահմանադրական դատարանների որոշումների հիման վրա դատական ակտերի վերանայման ինստիտուտի միջոցով:

Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ դատական ակտերի վերանայման արդյունավետ ինստիտուտի գոյությունը եւս պետք է հիմնվի այն տրամաբանության վրա, որ պետությունը պետք է ապահովի խախտված իրավունքների վերականգնումը, քանզի քաղաքացիների իրավունքների եւ ազատությունների պաշտպանության պարտավորությունը ենթադրում է, որ պետությունն ինքն է պատասխանատու դատական ակտերով խախտված իրավունքների վերականգնման համար: Պետության նման պարտավորության կատարումն ապահովելու բավականին արդյունավետ միջոց է դատական ակտերի վերանայումն իրավունքի ուժով: Այս մեթոդաբանությունն է ընկած, օրինակ, Ռուսաստանի Դաշնությունում դատական ակտերի վերանայման ինստիտուտի իրավակարգավորման հիմքում:

Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ մարդու իրավունքների պաշտպանության երաշխիքների հետագա ամրապնդման տեսանկյունից հանրապետությունում օրենսդրական զարգացումները պետք է ընթանան

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ՂԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

նշված մեթոդաբանությունը հաշվի առնելու ուղղությամբ:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետով, 102-րդ հոդվածով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63, 64 եւ 69-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց .**

1. Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարության օրենսգրքի 426.9-րդ հոդվածի 1-ին մասը՝ սահմանադրափրավական այն բովանդակությամբ, որը բացառում է ՀՀ Սահմանադրությանը հակասող եւ անվավեր ճանաչված նորմ կիրառած դատական ակտն օրինական ուժի մեջ թողնելու հնարավորությունը, համապատասխանում է Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 204.38-րդ հոդվածը՝ սահմանադրափրավական այն բովանդակությամբ, որը բացառում է ՀՀ Սահմանադրությանը հակասող եւ անվավեր ճանաչված նորմ կիրառած դատական ակտն օրինական ուժի մեջ թողնելու հնարավորությունը, համապատասխանում է Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

3. Իրավակիրառական պրակտիկայում ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 426.9-րդ հոդվածի 1-ին մասը եւ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 204.38-րդ հոդվածը չեն կարող մեկնաբանվել ու կիրառվել այլ կերպ, որը կհակասի դրանց՝ սույն որոշման մեջ արտահայտված սահմանադրափրավական բովանդակությանը:

4. Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 204.33-րդ հոդվածի 1-ին մասը՝ իրավակիրառական պրակտիկայում դրան տրված բովանդակության մասով, համաձայն որի՝ ՀՀ սահմանադրական դատարանի կողմից բացահայտված սահմանադրափրավական բովանդակությունից տարբերվող մեկնաբանությամբ օրենքի նորմի կիրառման արդյունքում անձանց խախտված իրավունքները դատական բողոքարկման շրջանակներում, նոր հանգամանքներով գործը վերանայելու միջոցով վերականգնելու հնարավորություն չի ընձեռում, ճանաչել Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 3, 6, 18, 19, 93-րդ հոդվածների պահանջներին հակասող եւ անվավեր:

5. Հաշվի առնելով, որ սույն որոշման եզրափակիչ մասի 4-րդ կետում ՀՀ Սահմանադրությանը հակասող եւ անվավեր ճանաչված նորմի՝ որոշման հրապարակման պահին Սահմանադրությանը հակասող եւ անվավեր ճանաչումն անխուսափելիորեն կառաջացնի անբարենպաստ հետեւանքներ անձանց իրավունքների պաշտպանության հարցի լուծման ու անհրա-

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Ժեշտ իրավական անվտանգության երաշխավորման առումով, ՀՀ Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի 3-րդ մասի եւ «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 68-րդ հոդվածի 15-րդ մասի հիմքերով ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 204.33-րդ հոդվածի 1-ին մասի ուժը կորցնելու վերջնաժամկետ սահմանել 2011թ. նոյեմբերի 1-ը:

6. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

**15 հուլիսի 2011 թվականի
ՍԳՈ-984**

**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2011 ԹՎԱԿԱՆԻ ՄԱՅԻՍԻ 26-ԻՆ ԼԱՅՊՅԻԳՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ
ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԻ ԴԱՇՆԱՅԻՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ ԱՎՏՈՄՈՔԻԼԱՅԻՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀՆԵՐՈՎ
ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՈՒՂԵՎՈՐԱՓՈԽԱԳՐՈՒՄՆԵՐԻ ԵՎ
ԲԵՌՆԱՓՈԽԱԳՐՈՒՄՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ
ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ
ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ
ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ • ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ • 1(63)2012

Քաղ. Երևան

30 օգոստոսի 2011թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ֆ. Թոխյանի, Ա. Խաչատրյանի, Վ. Հովհաննիսյանի (զեկուցող), Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի, Վ. Պողոսյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 եւ 72-րդ հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2011 թվականի մայիսի 26-ին Լայպցիգում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության եւ Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության կառավարության միջեւ ավտոմոբիլային ճանապարհներով միջազգային ուղեւորափոխադրումների եւ բեռնափոխադրումների մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթ է հանդիսացել Հանրապետության Նախագահի՝ 3 օգոստոսի 2011թ. ՀՀ սահմանադրական դատարանում մուտքագրված դիմումը:

Ուսումնասիրելով դիմումը, գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ Հայաստանի Հանրապետության տրանսպորտի եւ կապի նախարար Մ. Վարդանյանի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով Համաձայնագիրը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Ձ Ե Ց**.

Հայաստանի Հանրապետության կառավարության եւ Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության կառավարության միջեւ ավտոմոբիլային ճանապարհներով միջազգային ուղեւորափոխադրումների եւ բեռնափոխադրումների մասին համաձայնագիրն ստորագրվել է 2011 թվականի մայիսի 26-ին՝ Լայպցիգում:

Համաձայնագրի նպատակն իրավահավասար եւ փոխշահավետ սկզբունքների հիման վրա Կողմերի պետությունների միջեւ եւ իրենց տարածքների տարանցմամբ ավտոմոբիլային ճանապարհներով իրականացվող միջազգային ուղեւորափոխադրումների եւ բեռնափոխադրումների դյուրացումն ու կանոնակարգումն է՝ Կողմերի ազգային օրենսդրությանը համապատասխան:

Համաձայնագրով մանրակրկիտ կերպով նախատեսված են Կողմերի միջեւ կանոնավոր փոխադրումների եւ ոչ կանոնավոր փոխադրումների իրականացման կարգը եւ առանձնահատկությունները:

Համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետությունը, ի թիվս այլնի, պարտավորվում է՝

- երկկողմ եւ տարանցիկ տրանսպորտային երթեւեկության կանոնավոր փոխադրումներ իրականացնելու համար Հայաստանի Հանրապետության իրավասու մարմինների կողմից տրամադրել առավելագույնը հինգ տարի ժամկետով թույլտվություն, որը տրամադրվում է երկկողմ համաձայնագրով՝ Կողմերի ներքին օրենսդրությանը համապատասխան,

- ոչ կանոնավոր փոխադրումների համար, բացառությամբ Համաձայնագրով նշվածների, ստանալ Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության իրավասու մարմնի թույլտվությունը՝ դրա համար դիմումն ուղիղ կապով ուղարկելով Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության իրավասու մարմնին փոխադրումների մեկնարկից առնվազն չորս շաբաթ առաջ,

- Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության իրավասու մարմնից փոխադրողների համար ստանալ թույլտվություն՝ ավտոտրանսպորտային միջոցներով Համաձայնագրի երկու կողմերի միջեւ բեռնափոխադրում

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ՂԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

իրականացնելու կամ Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության տարածքով տարանցում կատարելու համար,

- ապահովել, որպեսզի Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության տարածքում տեղակայված երկու վայրերի միջև ուղեորների փոխադրում չիրականացվի ՀՀ տարածքում գրանցված ավտոբուսով (կաբոտաժի արգելք),

- ապահովել, որպեսզի Հայաստանի Հանրապետության տարածքում հաստատված փոխադրողները չփոխադրեն բեռներ Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության տարածքում գտնվող երկու վայրերի միջև (կաբոտաժի արգելք)՝ բացառությամբ Համաձայնագրով նախատեսված դեպքերի,

- ձեռնարկել միջոցներ, որպեսզի փոխադրման թույլտվություն չպահանջվի այն դեպքերում, որոնք նախատեսված են Համաձայնագրով,

- ապահովել, որպեսզի Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության փոխադրողների տրանսպորտային գործընթացը եւ դատարկ վազքը, որոնք իրականացվում են Համաձայնագրին համապատասխան, ազատվեն մաքսային ձեւակերպումների ժամանակ գանձվող մաքսային վճարներից եւ այլ հարկերից ու տուրքերից, ինչպես նաեւ թույլտվության պահանջից՝ Հայաստանի Հանրապետության տարածք Համաձայնագրով նախատեսված կոնկրետ ապրանքները ներմուծելու ժամանակ,

- խրախուսել, որպեսզի շրջակա միջավայրի պահպանության նպատակներից ելնելով միջազգային ավտոմոբիլային փոխադրումներում կիրառվեն մաքուր եւ ցածր ձայն արձակող ավտոմոբիլային միջոցներ, որոնք հագեցած կլինեն բարձրակարգ անվտանգության սարքավորումներով,

- ապահովել, որպեսզի Հայաստանի Հանրապետության փոխադրողները ենթարկվեն Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության տարածքում գործող ճանապարհատրանսպորտային եւ մաքսային օրենսդրության կանոններին,

- ապահովել, որպեսզի Հայաստանի Հանրապետության փոխադրողի կամ վարորդի կողմից Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության տարածքում գործող օրենքի կամ Համաձայնագրի դրույթների կոպիտ կամ շարունակական խախտումների դեպքում, Հայաստանի Հանրապետության իրավասու մարմինները, Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության իրավասու մարմինների պահանջով, որի տարածքում կատարվել են նշված խախտումները, իր տարածքում գրանցված ավտոմոբիլային միջոցների համար գործող օրենքների շրջանակներում ձեռնարկվեն Համաձայնագրով նախատեսված՝ խախտումները վերացնելու միջոցներ,

- Համաձայնագրի դրույթներին համապատասխան ձեւավորել Համատեղ հանձնաժողով՝ Համաձայնագրի հստակ կատարումը երաշխավորե-

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

լու, Համաձայնագրին առնչվող այլ հարցերը, որոնք վերաբերում են ավտոմոբիլային ճանապարհներով միջազգային փոխադրումներին, պատշաճ կերպով լուծելու համար:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետով, 102-րդ հոդվածի առաջին եւ չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63 եւ 64-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. 2011 թվականի մայիսի 26-ին Լայպցիգում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության եւ Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության կառավարության միջեւ ավտոմոբիլային ճանապարհներով միջազգային ուղեորափոխադրումների եւ բեռնափոխադրումների մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

**30 օգոստոսի 2011 թվականի
ՍԴՈ-985**

**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**1994 ԹՎԱԿԱՆԻ ՄԱՐՏԻ 15-ԻՆ ԵՐԵՎԱՆՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ
ԴԱՇՆՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՏԱՐԱԾՔՈՒՄ ԳՏՆՎՈՂ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԴԱՇՆՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱՊԱՀ ՉՈՐՔԵՐՈՒՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՔԱՂԱՔԱՑԻՆԵՐԻ ՀԱՄԱԼՐՄԱՆ ԵՎ ԶԻՆՎՈՐԱԿԱՆ
ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆ ԱՆՑՆԵԼՈՒ ԿԱՐԳԻ ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ
ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ
ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ
ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

30 օգոստոսի 2011թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ֆ. Թոխյանի, Ա. Խաչատրյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի, Վ. Պողոսյանի (զեկուցող),

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 25, 38 եւ 72-րդ հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «1994 թվականի մարտի 15-ին Երևանում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության եւ Ռուսաստանի Դաշնության միջեւ Հայաստանի Հանրապետության տարածքում գտնվող Ռուսաստանի Դաշնության սահմանապահ զորքերում Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիների համալրման եւ զինվորական ծառայություն անցնելու կարգի մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ • ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ • 1(63)2012

Գործի քննության առիթը Հանրապետության Նախագահի՝ 2011 թվականի հուլիսի 29-ին Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՀՀ ազգային անվտանգության ծառայության տնօրենի առաջին տեղակալ Ռ. Հարությունյանի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով համաձայնագիրը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Ձ Ե Ց**.

1. Համաձայնագիրն ստորագրվել է 1994 թվականի մարտի 15-ին Երեւանում՝ Հայաստանի Հանրապետության տարածքում Ռուսաստանի Դաշնության սահմանապահ զորքերում Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիների՝ պայմանագրով ու զինակոչով համալրման եւ զինվորական ծառայության անցման կարգը կանոնակարգելու նպատակով:

2. Համաձայնագրի բաղկացուցիչ մաս է կազմում հավելվածը՝ Արձանագրությունը, որով սահմանված են Հայաստանի Հանրապետության տարածքում Ռուսաստանի Դաշնության սահմանապահ զորքերում ծառայության անցնելիս զինծառայողների ստանձնած պարտավորությունները:

3. Համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետությունն ստանձնում է, մասնավորապես, հետեւյալ պարտավորությունները.

- ստեղծել անհրաժեշտ պայմաններ Հայաստանի Հանրապետության տարածքում Ռուսաստանի Դաշնության սահմանապահ զորքեր ՀՀ քաղաքացիներին զինակոչելու եւ պայմանագրով զինվորական ծառայության ընդունելու համար եւ խոչընդոտներ չստեղծել նրանց համար,
- փոխհատուցել ՀՀ քաղաքացի հանդիսացող զինծառայողների կողմից ոչ ծառայողական պարտականությունները կատարելիս գործողությունների հետեւանքով պատճառված նյութական վնասը,
- ապահովել, որպեսզի ՀՀ համապատասխան իրավասու մարմինները, ՀՀ օրենսդրությանը համապատասխան, իրականացնեն Հայաստանի Հանրապետության տարածքում Ռուսաստանի Դաշնության սահմանապահ զորքերում ծառայություն անցնող ՀՀ քաղաքացի զինծառայողների ապահովագրությունը, կենսաթոշակային եւ արտոնյալ ապահովագրությունը, ինչպես նաեւ նրանց բնակարանային ապահովումը:

4. Համաձայնագրով սահմանված են նաեւ համաձայնագրի կատարման ընթացքում առաջացող հարցերի լուծման կարգը, համաձայնագրի կնքման, վավերացման, ուժի մեջ մտնելու եւ գործողության դադարեցման կարգն ու պայմանները:

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

5. Համաձայնագրով սահմանված է, որ համաձայնագիրը ժամանակավորապես կիրառվում է ստորագրման օրվանից եւ ենթակա է վավերացման: Համաձայնագիրն ստորագրվել է մինչեւ 1995 թվականի հուլիսի 5-ի ՀՀ Սահմանադրության ընդունումը, երբ միջազգային պայմանագրի կիրառումը մինչեւ վավերացումը թույլատրելի էր ինչպես ներպետական օրենսդրությամբ, այնպես էլ միջազգային իրավունքի նորմերով: Նկատի ունենալով, որ ՀՀ սահմանադրական դատարանն իրականացնում է միջազգային պայմանագրերի նախնական սահմանադրական վերահսկողություն՝ խնդիր ունենալով կանխելու Հայաստանի Հանրապետության համար հակասահմանադրական պարտավորությունների ստանձնումը, ուստի սույն համաձայնագրով ստանձնած պարտավորությունների սահմանադրականությունը գնահատվել է այդ շրջանակներում:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետով, 102-րդ հոդվածի 1-ին եւ 4-րդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63, 64 եւ 72-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. 1994 թվականի մարտի 15-ին Երեւանում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության եւ Ռուսաստանի Դաշնության միջեւ Հայաստանի Հանրապետության տարածքում գտնվող Ռուսաստանի Դաշնության սահմանապահ զորքերում Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիների համալրման եւ զինվորական ծառայություն անցնելու կարգի մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

30 օգոստոսի 2011 թվականի
ՍԳՈ-986

**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2011 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀՈՒՆԻՍԻ 1-ԻՆ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՎԵՐԱԿԱՆՈՒՅՄԱՆ ԵՎ ԶԱՐԳԱՅՄԱՆ
ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԿԻ ՄԻՋԵՎ «ԷԼԵԿՏՐԱԷՆԵՐԳԻԱՅԻ
ՄԱՏԱԿԱՐԱՐՄԱՆ ՀՈՒՍԱԼԻՈՒԹՅԱՆ ԾՐԱԳԻՐ» N8055-AM
ՎԱՐԿԱՅԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ
ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

30 օգոստոսի 2011թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ֆ. Թոխյանի, Ա. Խաչատրյանի (զեկուցող), Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի, Վ. Պողոսյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 եւ 72-րդ հոդվածների,

դռնբաց դատական նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2011 թվականի հունիսի 1-ին ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության եւ Վերակառուցման եւ զարգացման միջազգային բանկի միջեւ «Էլեկտրաէներգիայի մատակարարման հուսալիության ծրագիր» N8055-AM վարկային համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթ է հանդիսացել Հանրապետության Նախագահի՝ 2011 թվականի հուլիսի 21-ին սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումը:

ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ • ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ • 1(63)2012

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Ուսումնասիրելով սույն գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՀՀ Էներգետիկայի եւ բնական պաշարների նախարար Ա. Մովսիսյանի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով համաձայնագիրը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

1. Հայաստանի Հանրապետության եւ Վերակառուցման եւ զարգացման միջազգային բանկի միջեւ «Էլեկտրաէներգիայի մատակարարման հուսալիության ծրագիր» N8055-AM վարկային համաձայնագիրն (այսուհետ՝ Համաձայնագիր) ստորագրվել է 2011 թվականի հունիսի 1-ին: Ըստ Համաձայնագրի՝ Վերակառուցման եւ զարգացման միջազգային բանկը (այսուհետ՝ Բանկ) Հայաստանի Հանրապետության բարձրավոլտ էլեկտրահաղորդիչ ցանցերի (այսուհետ՝ ԲԷՑ) հուսալիության բարձրացման ու թողունակության մեծացման ծրագրի (այսուհետ՝ Ծրագիր) ֆինանսավորմանն օժանդակելու նպատակով Համաձայնագրում սահմանված կամ նշված պայմաններով Հայաստանի Հանրապետությանը (այսուհետ՝ Վարկառու) տրամադրում է 39.000.000 ԱՄՆ դոլարի չափով վարկ՝ 25 տարի ժամկետով, որից 10-ը՝ արտոնյալ: Վարկի փակման ժամկետը 2016 թվականի հունիսի 30-ն է:

2. Համաձայնագրի բաղկացուցիչ մաս են կազմում երեք ժամանակացույց եւ մեկ հավելված, որոնցում տրված են Ծրագրի նկարագրությունը, Ծրագրի իրականացման կարգը, վարկի մարման ժամանակացույցը եւ սահմանումները: Համաձայնագրի 1-ին ժամանակացույցում նկարագրված են Ծրագրի նպատակը, այն է՝ Հայաստանի Հանրապետության բարձրավոլտ էլեկտրահաղորդիչ ցանցերի հուսալիության բարձրացումն ու թողունակության մեծացումը, եւ կառուցվածքը, որը ներառում է «Էլեկտրահաղորդման ցանցի հզորացում» եւ «Տեխնիկական օժանդակություն» մասերը: Համաձայնագրի 2-րդ ժամանակացույցում նշված են Ծրագրի իրականացման միջոցներն ու պայմանները, իսկ 3-րդ ժամանակացույցում՝ Վարկի մարման ժամանակացույցը:

3. Համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետությունն ստանձնում է, մասնավորապես, հետեւյալ պարտավորությունները.

- վճարել սկզբնական վճար՝ Վարկի գումարի մեկ քառորդ տոկոսին (0.25%) հավասար չափով, այն է՝ 97.500 ԱՄՆ դոլար,
- կիսամյակային մուծումներով, յուրաքանչյուր տարվա մայիսի 15-ին եւ նոյեմբերի 15-ին տոկոսադրույքի յուրաքանչյուր ժամանակահատվածի համար վճարել տոկոսագումար, որի **դրույքաչափը հավասար է Վարկի արժույթի համար սահմանված կողմնորոշիչ դրույքաչափին՝** ավելացնե-

լով փոփոխական տարբերությունը (variable spread)՝ պայմանով, որ Վարկի ամբողջ մայր գումարի կամ դրա որեւէ մասի փոխարկման դեպքում, Փոխարկման ժամանակահատվածում Հայաստանի Հանրապետության կողմից այդպիսի գումարի վճարման ենթակա տոկոսագումարը կորոշվի Բանկի կողմից 2010 թվականի հուլիսի 31-ին ընդունված «**Վերակառուցման եւ զարգացման միջազգային բանկի վարկերի տրամադրման ընդհանուր պայմանների**» (այսուհետ՝ Ընդհանուր պայմաններ) չողված IV-ի դրույթների համաձայն: Չնայած նշվածին, եթե վարկի առհանված մնացորդի որեւէ գումար ժամանակին չի վճարվում, եւ վճարում չի կատարվում երեսուն (30) օրվա ընթացքում, ապա Վարկառուի կողմից վճարվելիք տոկոսը պետք է հաշվարկվի համաձայն Ընդհանուր դրույթների 3.02 բաժնի «դ» կետում սահմանված կարգի,

- կիսամյակային մուծումներով, սկսած 2021 թվականի նոյեմբերի 15-ից մինչեւ 2035 թվականի նոյեմբերի 15-ը յուրաքանչյուր տարվա մայիսի 15-ին եւ նոյեմբերի 15-ին վերադարձնել Վարկի մայր գումարը 3.33%, իսկ 2036 թվականի մայիսի 15-ին՝ 3.43% մասնավճարով,

- իրականացնել Ծրագիրը «Բարձրավոլտ էլեկտրական ցանցեր» փակ բաժնետիրական ընկերության (այսուհետ՝ ԲԷՑ) միջոցով՝ վերջինիս հետ կնքելով վարկային գումարի տրամադրման վերաբերյալ օժանդակ համաձայնագիր (այսուհետ՝ Օժանդակ համաձայնագիր)՝ Բանկի կողմից հաստատված դրույթներին համապատասխան,

- առանց Համաձայնագրի 3.01 բաժնի դրույթների սահմանափակման եւ՝ բացառությամբ այն դեպքերի, երբ Հայաստանի Հանրապետությունը եւ Բանկը ձեռք կբերեն այլ համաձայնություն, ապահովել Ծրագրի իրականացումը Համաձայնագրի եւ Ընդհանուր պայմանների չողված V-ի դրույթներին համապատասխան,

- Օժանդակ համաձայնագրով սահմանված Հայաստանի Հանրապետության իրավունքներն իրականացնել այնպես, որ պաշտպանվեն Հայաստանի Հանրապետության եւ Բանկի շահերը եւ կատարվեն Վարկի նպատակները, ինչպես նաեւ առանց Բանկի նախնական հաստատման՝ չփոխանցել, չփոփոխել, անվավեր չճանաչել կամ չիրաժարվել Օժանդակ համաձայնագրից կամ դրա որեւէ դրույթից,

- ապահովել եւ պահանջել ԲԷՑ-ից, որ Օժանդակ համաձայնագիրը համապատասխանի Համաձայնագրի 2-րդ ժամանակացույցի I բաժնի «Ա» կետի 3-րդ ենթակետի «ա»-ից «դ» մասերի դրույթներին,

- ապահովել եւ պահանջել ԲԷՑ-ից, որ իրականացվի **Ծրագրի կատարման ընթացակարգերի վերաբերյալ 2011 թվականի ապրիլի 18-ին ԲԷՑ-ի կողմից կազմված եւ հաստատված ձեռնարկը** (այսուհետ՝ Գործառնական ձեռնարկ), եւ պատշաճ կերպով կատարել դրանում սահմանված Հայաս-

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ՂԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

տանի Հանրապետության բոլոր պարտավորությունները եւ չփոխանցել, չփոփոխել, անվավեր չճանաչել կամ չիրաժարվել Գործառնական ձեռնարկից՝ մինչեւ Բանկից նախնական համաձայնություն ստանալը,

- ապահովել Ծրագրի իրականացումը **«Վերակառուցման եւ զարգացման միջազգային բանկի վարկերի միջոցով ֆինանսավորվող ծրագրերում կեղծիքը եւ կոռուպցիան կանխելու եւ դրա դեմ պայքարելու ուղեցույցների»** (այսուհետ՝ Հակակոռուպցիոն ուղեցույցներ) դրույթների համաձայն,

- Համաձայնագրի 2-րդ ժամանակացույցի I բաժնի «Գ» կետի պահանջներին համապատասխան՝ ապահովել եւ նաեւ ԲԷՑ-ից պահանջել ապահովել Ծրագրի բոլոր միջոցառումների նկատմամբ՝ ըստ հանգամանքների, Շրջակա միջավայրի եւ սոցիալական ազդեցության գնահատման (ՇՄՍԱԳ), Շրջակա միջավայրի կառավարման պլանի (ՇՄԿՊ) եւ/կամ Վերաբնակեցման քաղաքականության շրջանակում (ՎԶՇ) սահմանված չափորոշիչների, քաղաքականության, ընթացակարգերի ու մեխանիզմների կիրարկումը,

- ապահովել, ինչպես նաեւ ԲԷՑ-ից պահանջել, որ ապահովի Համաձայնագրի 2-րդ ժամանակացույցի I բաժնի «Գ» կետի 2-րդ ենթակետի «ա»-ից «դ» մասերում սահմանված պահանջների կատարումը,

- ապահովել կամ ԲԷՑ-ից պահանջել ապահովել Ծրագրի առաջընթացի վերահսկումն ու գնահատումը եւ պատրաստել Ծրագրի հաշվետվություններ Ընդհանուր պայմանների 5.08-րդ բաժնի «բ» կետի դրույթների եւ Բանկի համար ընդունելի ցուցանիշների հիման վրա, ինչպես նաեւ ապահովել, որպեսզի Ծրագրի յուրաքանչյուր այդպիսի հաշվետվություն ընդգրկի մեկ օրացուցային կիսամյակ եւ ներկայացվի Բանկին այդպիսի հաշվետվության ընդգրկած ժամանակահատվածի ավարտից հետո ոչ ուշ, քան մեկ ամսվա ընթացքում,

- Ընդհանուր պայմանների 5.08-րդ բաժնի «գ» կետով նախատեսված նպատակներով Բանկին ներկայացնել հաշվետվություն Ծրագրի կատարման եւ համապատասխան պլանի մասին՝ փակման ամսաթվից ոչ ուշ, քան վեց ամիս հետո,

- վարել կամ պահանջել ԲԷՑ-ից վարել ֆինանսական կառավարման համակարգ՝ Ընդհանուր պայմանների 5.09-րդ բաժնի դրույթների պահանջներին համապատասխան,

- առանց Համաձայնագրի 2-րդ ժամանակացույցի II բաժնի «Ա» կետի դրույթների սահմանափակման՝ պատրաստել կամ պահանջել ԲԷՑ-ից պատրաստել յուրաքանչյուր օրացուցային եռամսյակի ավարտից ոչ ուշ, քան քառասունհինգ օր անց, եւ Բանկին ներկայացնել Բանկի պահանջները բավարարող ձեւաչափով եւ բովանդակությամբ միջանկյալ, աուդիտ

չանցած՝ Ծրագրի ֆինանսական հաշվետվություններ, որոնք ընդգրկում են տվյալ եռամսյակը,

• ապահովել կամ պահանջել ԲԷՑ-ից ապահովել Ծրագրի եւ սուբյեկտի ֆինանսական հաշվետվությունների աուդիտի ենթարկվելը՝ Ընդհանուր պայմանների 5.09-րդ բաժնի «բ» կետի դրույթների համաձայն, ինչպես նաեւ ապահովել, որպեսզի նման յուրաքանչյուր ժամանակահատվածի աուդիտ անցած ֆինանսական հաշվետվությունները Բանկին ներկայացվեն ոչ ուշ, քան նման ժամանակահատվածի ավարտից վեց ամիս անց եւ հրապարակվեն ժամանակին եւ Բանկի համար ընդունելի կարգով,

• ապահովել, որպեսզի Ծրագրի համար պահանջվող եւ Վարկի հասույթներից ֆինանսավորվող բոլոր ապրանքները, աշխատանքները եւ ոչ խորհրդատվական ծառայությունները ձեռք բերվեն Բանկի կողմից համապատասխանաբար 2010 եւ 2011 թվականներին հրապարակված «Ուղեցույցներ. Համաշխարհային բանկի փոխառուների կողմից Վերակառուցման եւ զարգացման միջազգային բանկի փոխառվությունների եւ Միջազգային զարգացման ընկերակցության վարկերի եւ դրամաշնորհների շրջանակում կատարվող՝ ապրանքների, աշխատանքների եւ ոչ խորհրդատվական ծառայությունների գնումների» (Գնումների ուղեցույցներ) I բաժնում եւ «Ուղեցույցներ. Համաշխարհային բանկի վարկառուների կողմից Վերակառուցման եւ զարգացման միջազգային բանկի վարկերի եւ Միջազգային զարգացման ընկերակցության վարկերի եւ դրամաշնորհների միջոցով խորհրդատուների ընտրություն եւ ներգրավում» (Խորհրդատուների ընտրության ուղեցույց) I ու IV բաժիններում սահմանված կամ դրանցում նշված պահանջներին եւ Համաձայնագրի 2-րդ ժամանակացույցի III բաժնի դրույթներին համապատասխան,

• բացառությամբ Բանկի կողմից Վարկառուին տրված նախապատրաստության կանխավճարի՝ չկատարել Վարկի հաշվից առհանում Համաձայնագրի կնքման ամսաթվից առաջ կատարված վճարումների համար,

• ապահովել Համաձայնագրի 2-րդ ժամանակացույցի V բաժնում ներառված այլ պարտավորությունների կատարումը եւ այլն:

4. Համաձայնագրի V հոդվածում ամրագրված են նաեւ համաձայնագիրն ուժի մեջ մտնելու կամ դրա գործողությունը դադարեցնելու կարգն ու ժամկետները:

5. Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ գործը քննության նախապատրաստելու ընթացքում քննության առարկա վարկային համաձայնագրի վերաբերյալ ՀՀ Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցչի կողմից 2011 թվականի օգոստոսի 12-ին ներկայացված բացատրության մեջ նշվել է, որ Ծրագրով նախատեսվում է **Էլեկտրահաղորդման շուրջ 230 կմ գծի փոխարինում**, այն դեպքում, որ վարկի ընդհանուր գումար

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ՂԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

րից՝ 2.0 միլիոն ԱՄՆ դոլարը նախատեսվում է հատկացնել **հողի ձեռքբերման համար**, իսկ 35.9 միլիոն ԱՄՆ դոլարը՝ ապրանքների, աշխատանքների, ոչ խորհրդատվական ու **խորհրդատուների ծառայությունների** ֆինանսավորման համար, ինչը միջոցների նպատակային օգտագործման երաշխավորված վերահսկման լուրջ խնդիր է առաջադրում:

6. Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ Համաձայնագրի հայերեն պաշտոնական թարգմանության տեքստում 3 ժամանակացույցները սխալմամբ թարգմանվել են որպես հավելվածներ: Միաժամանակ, Համաձայնագրի 2-րդ ժամանակացույցի I բաժնի «Ա» կետի 1-ին ենթակետում վկայակոչվում է հայերեն բնօրինակում՝ «Բաժին Բ.3», իսկ անգլերեն բնօրինակում՝ «Section AB», այն դեպքում, որ՝ ոչ անգլերեն եւ ոչ էլ հայերեն բնօրինակներում նման բաժին գոյություն չունի: Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ Համաձայնագրի 2-րդ ժամանակացույցի I բաժնի «Ա» կետի 1-ին ենթակետում խոսք է գնում Օժանդակ համաձայնագրում ներառվող պարտադիր դրույթների մասին, իսկ այդպիսիք ամրագրված են նույն բաժնի «Ա.3» կամ «A.3» կետերում, այնուամենայնիվ, սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ Համաձայնագրի կատարման փուլում տարաբնույթ մեկնաբանություններից խուսափելու համար համապատասխան սխալների ուղղում կարող է կատարվել «Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերի մասին» ՀՀ օրենքի պահանջներին համապատասխան:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետով, 102-րդ հոդվածի առաջին եւ չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63, 64 եւ 72-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. 2011 թվականի հունիսի 1-ին ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության եւ Վերակառուցման եւ զարգացման միջազգային բանկի միջեւ «Էլեկտրաէներգիայի մատակարարման հուսալիության ծրագիր» N8055-AM վարկային համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

**30 օգոստոսի 2011 թվականի
ՍԳՈ -987**

**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2011 ԹՎԱԿԱՆԻ ԱՊՐԻԼԻ 4-ԻՆ ԲԵԼԳՐԱԳՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ
ՍԵՐՔԻԱՅԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ
ՕԳԱՅԻՆ ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ
ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ
ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ
ՎԵՐԱՔԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

13 սեպտեմբերի 2011թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ֆ. Թոխյանի, Մ. Թովուզյանի, Ա. Խաչատրյանի, Վ. Հովհաննիսյանի (զեկուցող), Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի, Վ. Պողոսյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 եւ 72-րդ հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2011 թվականի ապրիլի 4-ին Բելգրադում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության եւ Սերբիայի Հանրապետության կառավարության միջեւ օդային հաղորդակցությունների մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթ է հանդիսացել Հանրապետության Նախագահի՝ 30 հունիսի 2011թ. ՀՀ սահմանադրական դատարանում մուտքագրված դիմումը:

ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ • ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ • 1(63)2012

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Ուսումնասիրելով դիմումը, գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՀՀ քաղաքացիական ավիացիայի գլխավոր վարչության պետի տեղակալ Ա. Մարությանի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով Համաձայնագիրը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

Հայաստանի Հանրապետության կառավարության եւ Սերբիայի Հանրապետության կառավարության միջեւ օդային հաղորդակցությունների մասին համաձայնագիրն ստորագրվել է 2011 թվականի ապրիլի 4-ին՝ Բելգրադում:

Համաձայնագրի նպատակը Պայմանավորվող կողմերի ազգային օրենսդրության եւ միջազգային իրավունքի նորմերի համաձայն կողմերի համապատասխան տարածքների միջեւ ու դրանցից դուրս կանոնավոր օդային հաղորդակցությունների հաստատումը եւ շահագործումը, օդային հաղորդակցության բնագավառում համագործակցության իրականացումն է:

Համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետությունը, ի թիվս այլնի, պարտավորվում է.

- մյուս կողմին տրամադրել Համաձայնագրով նախատեսված իրավունքները՝ սահմանված երթուղիներով միջազգային կանոնավոր օդային հաղորդակցությունների շահագործման նպատակով,

- Պայմանավորվող կողմի նշանակած ավիաընկերություններին տրամադրել հետեւյալ իրավունքները՝

- ա) իրականացնել Հայաստանի Հանրապետության տարածքի վրայով առանց վայրէջքի թռիչքներ,

- բ) կատարել Հայաստանի Հանրապետության տարածքում ոչ առեւտրային նպատակներով վայրէջքներ,

- գ) կատարել նշված տարածքում Համաձայնագրին որպես Հավելված կցված Երթուղիների ցանկում սահմանված կետերում վայրէջքներ՝ միջազգային փոխադրումներում ուղեւորներ, բեռ եւ փոստ՝ առանձին կամ համակցված ձեով, օդանավ վերցնելու եւ օդանավից իջեցնելու նպատակով,

- սահմանված երթուղիներով համաձայնեցված հաղորդակցությունների շահագործման նպատակով Սերբիայի Հանրապետության նշանակած ավիաընկերությունների կողմից սահմանված ձեւի եւ կարգի համաձայն հայտն ստանալուն պես, Հայաստանի Հանրապետության ավիացիոն իշխանության կողմից, նվազագույն ընթացակարգային հետաձգմամբ, նշված ավիաընկերություններին տրամադրել համապատասխան շահագործման լիազորություններ եւ թույլտվություններ,

- Համաձայնագրի դրույթներին համապատասխան նշանակված եւ լի-

ազորված ավիաընկերություններին հնարավորություն ընձեռել ցանկացած պահի մեկնարկել համաձայնեցված հաղորդակցությունները,

- ապահովել, որպեսզի Հայաստանի Հանրապետության տարածքով տարանցող ուղեորները, ուղեբեռը, բեռը եւ փոստը, որոնք չեն լքում օդանավակայանում այդ նպատակով հատկացված տարածքը, ենթարկվեն ոչ ավելի, քան պարզեցված մաքսային եւ ներգաղթային հսկողության՝ բացառությամբ անվտանգության միջոցառումների, խախտումների, զննվող թմրադեղերի փոխադրման միջոցառումների,

- ազատել ուղիղ տարանցիկ բեռներն ու ուղեբեռները մաքսատուրքից եւ այլ գանձումներից,

- ապահովել, որպեսզի Հայաստանի Հանրապետության ավիացիոն իշխանությունների կողմից վավեր ճանաչվեն Սերբիայի Հանրապետության ավիացիոն իշխանությունների կողմից տրված կամ ճանաչված թռիչքային պիտանիության վկայականները, իրավասության վկայականները եւ լիցենզիաները՝ Համաձայնագրով համաձայնեցված հաղորդակցությունների շահագործման նպատակով,

- միջազգային իրավունքից բխող իր իրավունքներին եւ պարտավորություններին համապատասխան հաստատել, որ անօրինական միջամտություններից քաղաքացիական ավիացիայի անվտանգությունը պաշտպանելու՝ միմյանց նկատմամբ կողմերի պարտավորությունը կազմում է Համաձայնագրի անբաժանելի մասը,

- Սերբիայի Հանրապետությանը տրամադրել ամբողջ անհրաժեշտ աջակցությունը՝ կանխելու օդանավերի ապօրինի գրավման գործողությունները եւ օդանավերի, դրանց ուղեորների եւ անձնակազմի, օդանավակայանների եւ օդագնացային միջոցների անվտանգության դեմ ուղղված այլ անօրինական գործողությունները, ինչպես նաեւ քաղաքացիական ավիացիայի անվտանգության դեմ ուղղված ցանկացած այլ սպառնալիք,

- Սերբիայի Հանրապետության հետ փոխադարձ հարաբերություններում գործել Քաղաքացիական ավիացիայի Միջազգային կազմակերպության կողմից հաստատված եւ Միջազգային քաղաքացիական ավիացիայի մասին 1944թ. դեկտեմբերի 7-ի Չիկագոյի կոնվենցիայի հավելվածներ հանդիսացող ավիացիոն անվտանգության չափանիշներին համապատասխան,

- ապահովել, որպեսզի արդյունավետ միջոցներ ձեռնարկվեն իր տարածքում օդանավը պաշտպանելու համար եւ իրականացվեն ուղեորների, անձնակազմի, ձեռքի իրերի, ուղեբեռի, բեռի եւ օդանավի պաշարների նկատմամբ ստուգումներ՝ նախքան օդանավ նստելը, նստելու կամ օդանավից դուրս գալու ընթացքում,

- փոխադարձության հիման վրա իր տարածքում գործող կանոնակարգերի առավելագույն հնարավոր չափով ազատել Սերբիայի Հանրապետու-

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

թյան նշանակած ավիարճակերությանը կամ ավիարճակերություններին ներմուծման սահմանափակումներից, մաքսատուրքերից, ավելացված արժեքի հարկերից, ակցիզային հարկերից, տեսչական վճարներից եւ այլ ազգային պարտադիր տուրքերից եւ այլ վճարներից՝ օդանավի, վառելիքի, սպառվող տեխնիկական միջոցների եւ այլ առարկաների առնչությամբ՝ նախատեսված օգտագործման կամ օգտագործվող միայն այդ ավիարճակերության օդանավի շահագործման կամ սպասարկման կապակցությամբ,

- ապահովել, որպեսզի Հայաստանի Հանրապետության նշանակած ավիարճակերությունները Սերբիայի Հանրապետության ավիացիոն իշխանությունների հաստատմանը ներկայացնեն իրենց երթուղիների ծրագրերը՝ հաղորդակցությունների շահագործումն սկսելուց առնվազն երեսուն օր առաջ, որոնք պետք է ներառեն չվացուցակները, հաղորդակցությունների հաճախականությունը եւ շահագործման մեջ օգտագործվելիք օդանավերի տիպերը,

- Սերբիայի Հանրապետության նշանակած ավիարճակերությանը տրամադրել իրավունք Հայաստանի Հանրապետության տարածքում հիմնելու գրասենյակներ օդային փոխադրումների, ինչպես նաեւ այլ հարակից առարկաների եւ սարքավորումների վաճառքի եւ խթանման համար, որոնք պահանջվում են օդային փոխադրման ապահովման համար,

- Համաձայնագիրը եւ Համաձայնագրի ցանկացած փոփոխություն գրանցել Քաղաքացիական ավիացիայի միջազգային կազմակերպությունում:

Համաձայնագիրն ունի բաղկացուցիչ մաս հանդիսացող Հավելված:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետով, 102-րդ հոդվածի առաջին եւ չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63 եւ 64-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. 2011 թվականի ապրիլի 4-ին Բելգրադում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության եւ Սերբիայի Հանրապետության կառավարության միջեւ օդային հաղորդակցությունների մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

**13 սեպտեմբերի 2011 թվականի
ՍԳՈ-988**

**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2011 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀՈՒՆԻՍԻ 29-ԻՆ ԵՐԵՎԱՆՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ
ԱՎԱՏՐԻԱՅԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ
ՍԱՔՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԵՐՈՒՄ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՅՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՓՈԽԱԳԱՐՁ
ՕԳՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ
ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

13 սեպտեմբերի 2011թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի (զեկուցող), Ֆ. Թոխյանի, Մ. Թոփուզյանի, Ա.Խաչատրյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի, Վ. Պողոսյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 եւ 72-րդ հոդվածների,

դնրաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2011 թվականի հունիսի 29-ին Երևանում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության եւ Ավստրիայի Հանրապետության կառավարության միջեւ մաքսային գործերում համագործակցության եւ փոխադարձ օգնության մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթ է հանդիսացել Հանրապետության Նախագահի՝ 24.08.2011թ. ՀՀ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումը:

ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ • ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ • 1(63)2012

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ՂԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Ուսումնասիրելով սույն գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական եկամուտների կոմիտեի նախագահի տեղակալ Ա. Ալավերդյանի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով Համաձայնագիրը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց** .

1. Հայաստանի Հանրապետության կառավարության եւ Ավստրիայի Հանրապետության կառավարության միջեւ մաքսային գործերում համագործակցության եւ փոխադարձ օգնության մասին համաձայնագիրը (այսուհետ՝ Համաձայնագիր) ստորագրվել է 2011 թվականի հունիսի 29-ին՝ Երեւանում:

2. Համաձայնագրի նպատակն է զարգացնել երկու երկրների միջեւ առեւտրատնտեսական հարաբերությունները, ինչպես նաեւ տեղեկատվության փոխանակման միջոցով իրականացնել առավել արդյունավետ համագործակցություն մաքսային ծառայությունների միջեւ, որն էլ պետք է հիմնված լինի հստակ իրավական դրույթների վրա:

3. Համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետությունը պարտավորվում է, մասնավորապես՝

- Ավստրիական կողմին ցուցաբերել օգնություն մաքսային օրենսդրության պատշաճ կիրառումն ապահովելու նպատակով, մաքսային օրենսդրության իրավախախտումները կանխելու, հետաքննելու, քննելու եւ դրանց դեմ պայքարելու նպատակով, մաքսային օրենսդրության կիրառմանը վերաբերող վարչական բնույթի որոշումների եւ փաստաթղթերի առաքման ու ծանուցման հարցերում (հոդվ. 2, կետ 1, ենթակետեր ա),բ),գ)),
- իր նախաձեռնությամբ ՀՀ օրենսդրությանը համապատասխան օգնել Ավստրիական կողմին, եթե դա անհրաժեշտ է մաքսային օրենսդրությունը ճիշտ կիրառելու եւ մաքսային տուրքերն ու հարկերը ճշգրիտ հաշվարկելու համար, մասնավորապես տրամադրել հետևյալ տեղեկատվությունը՝

1) այն գործողությունների մասին, որոնք ՀՀ տարածքում մաքսային օրենսդրության խախտում են կամ կարող են համարվել խախտում,

2) մաքսային իրավախախտումներ կատարելու մեջ կիրառվող նոր միջոցների եւ մեթոդների մասին,

3) այն ապրանքների մասին, որոնք հայտնի են որպես մաքսային օրենսդրության ծանր խախտման առարկա,

4) այն տրանսպորտային միջոցների մասին, որոնց վերաբերյալ հիմքեր կան ենթադրելու, որ դրանք օգտագործվել են, օգտագործվում են կամ

կարող են օգտագործվել մաքսային օրենսդրության խախտումների ժամանակ,

5) Հայկական եւ Ավստրիական կողմերի տարածքների միջեւ արժուքային արժեքների միջսահմանային փոխադրումների մասին,

6) այն հնաոճ իրերի եւ արվեստի գործերի մասին, որոնք ներկայացնում են գեղարվեստական արժեք Պայմանավորվող կողմերից մեկի համար եւ հայտնաբերվել են մյուս Պայմանավորվող կողմի մաքսային ծառայության կողմից (հոդվ. 3),

- ապահովել, որպեսզի ՀՀ մաքսային ծառայությունն օգնի Ավստրիական կողմի մաքսային ծառայությանն իր իրավասության ներքո գտնվող ոլորտներում, Համաձայնագրում ամրագրված եղանակով եւ պայմաններով՝ ապահովելու համար, որ մաքսային օրենսդրությունը ճիշտ կիրառվի եւ մաքսային տուրքերն ու հարկերը ճշգրիտ հաշվարկվեն (հոդվ. 4, կետ 1),
- երաշխավորել, որ հարցման հիման վրա ՀՀ մաքսային ծառայությունը տրամադրի ցանկացած տեղեկատվություն, որը կներառի ներմուծված ապրանքների եւ արժուքային արժեքների, արտահանվող ապրանքների ու արժուքային արժեքների եւ տարանցված ապրանքների օրինական լինելու վերաբերյալ տվյալներ՝ անհրաժեշտության դեպքում նշելով ապրանքների նկատմամբ կիրառված մաքսային ընթացակարգը (հոդվ. 4, կետ 2),
- երաշխավորել, որ ՀՀ մաքսային ծառայությունը հարցման դեպքում ՀՀ օրենսդրության, իր իրավասության եւ հնարավորությունների սահմաններում իրականացնի հսկողական բնույթի անհրաժեշտ միջոցառումներ, որոնք մասնավորապես վերաբերում են Ավստրիական կողմի տարածքում գործող մաքսային օրենսդրության խախտումներ կատարած կամ կատարելու մեջ կասկածվող կամ հայտնի անձանց, այն ապրանքներին, որոնք հայտնի են որպես ապօրինի փոխադրման եւ մաքսանենգության առարկա, այն տրանսպորտային միջոցներին եւ բեռնարկներին, որոնք օգտագործվում են կամ կասկածվում է, որ կարող են օգտագործվել Ավստրիական կողմի տարածքում գործող մաքսային օրենսդրության խախտումներ կատարելու ժամանակ (հոդվ. 5),
- երաշխավորել, որ ՀՀ մաքսային ծառայությունն իր նախաձեռնությամբ կամ հարցման դեպքում, ՀՀ օրենսդրության, իր իրավասության եւ հնարավորությունների սահմաններում Ավստրիական կողմի մաքսային ծառայությանը տրամադրի զեկույցներ, գրանցված ապացույցներ կամ փաստաթղթերի հաստատված պատճեններ, որոնք տալիս են ամբողջական տեղեկատվություն այն բացահայտ-

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ՂԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

ված կամ ծրագրված գործողությունների մասին, որոնք ՀՀ տարածքում գործող մաքսային օրենսդրության խախտում են կամ կարող են հանդիսանալ խախտում (հոդվ. 6, կետ 1),

- ապահովել, որպեսզի ՀՀ մաքսային ծառայությունը հայցող Ավստրիական կողմի մաքսային ծառայության հարցումով, ՀՀ օրենսդրությանը համապատասխան, ձեռնարկի անհրաժեշտ բոլոր միջոցները՝ ցանկացած փաստաթուղթ տրամադրելու կամ հայցող ծառայության՝ կայացված եւ Համաձայնագրի գործողության ոլորտի ներքո գտնվող ցանկացած որոշման մասին ՀՀ տարածքում գտնվող կամ հիմնադրված հասցեատիրոջը ծանուցելու համար (հոդվ. 7, կետ 1),
- հնարավորության սահմաններում ձեռնարկել անհրաժեշտ միջոցներ՝ թույլատրելու համար վերահսկելի մատակարարման համապատասխան կիրառումը՝ քրեական քննություն իրականացնելու նպատակով (հոդվ. 8, կետ 1),
- որպես հայցվող կողմ՝ ապահովել, որպեսզի ՀՀ մաքսային ծառայությունը ձեռնարկի անհրաժեշտ բոլոր միջոցները՝ հարցումը կատարելու համար, եւ անհրաժեշտության դեպքում նախաձեռնի պաշտոնական կամ դատական միջոցներ, որոնք անհրաժեշտ են հարցումը կատարելու համար (հոդվ. 9, կետ 1),
- ապահովել, որպեսզի ՀՀ մաքսային ծառայությունը Ավստրիական կողմի մաքսային ծառայության հարցումով կատարի ցանկացած անհրաժեշտ հետաքննություն՝ ներառյալ մաքսային իրավախախտում կատարելու մեջ կասկածվող փորձագետների, վկաների կամ անձանց հարցաքննությունը, եւ նախաձեռնի ստուգումներ, զննումներ եւ փաստահավաք քննություն՝ կապված Համաձայնագրում նշված հարցերի հետ (հոդվ. 9, կետ 2),
- ապահովել Համաձայնագրի համաձայն ցանկացած ձեռով փոխանցված տեղեկատվության գաղտնիությունը՝ պահելով այն որպես ծառայողական գաղտնիք եւ պաշտպանել այնպես, ինչպես կպաշտպանվեր նմանատիպ տեղեկատվությունը ՀՀ գործող օրենսդրության համաձայն (հոդվ. 11, կետ 1),
- երաշխավորել, որ ՀՀ մաքսային ծառայությունը չպահանջի Համաձայնագրի կատարման ընթացքում առաջացած ծախսերի հատուցում՝ բացառությամբ պետական ծառայող չհանդիսացող փորձագետներին, վկաներին, բանավոր եւ գրավոր թարգմանիչներին վերաբերող ծախսերի (հոդվ. 14, կետ 1):

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետով, 102-րդ հոդվածի առաջին եւ չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63 եւ 64-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց .**

1. 2011 թվականի հունիսի 29-ին Երեւանում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության եւ Ավստրիայի Հանրապետության կառավարության միջեւ մաքսային գործերում համագործակցության եւ փոխադարձ օգնության մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

**13 սեպտեմբերի 2011 թվականի
ՍԳՈ-989**

**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**ՔԱՂԱՔԱՑԻ ՄԱՐԻՆԵ ՊՈՂՈՍՅԱՆԻ ԴԻՄՈՒՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱՄ
«ԲԱԶՄԱԲՆԱԿԱՐԱՆ ՇԵՆՔԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԱՍԻՆ» ՀՀ ՕՐԵՆՔԻ
13-ՐԴ ՀՈԳՎԱԾԻ ԵՎ 11-ՐԴ ՀՈԳՎԱԾԻ 6-ՐԴ ԿԵՏԻ՝
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ
ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ
ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

4 հոկտեմբերի 2011թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Մ. Թովուզյանի (զեկուցող), Ա. Խաչատրյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի, Վ. Պողոսյանի,

մասնակցությամբ՝ գործով որպես պատասխանող կողմ ներգրավված՝ ՀՀ Ազգային ժողովի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՀՀ Ազգային ժողովի աշխատակազմի իրավաբանական վարչության իրավական փորձաքննության բաժնի գլխավոր մասնագետ Ա. Մխիթարյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 6-րդ կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 25, 38 եւ 69-րդ հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «Քաղաքացի Մարինե Պողոսյանի դիմումի հիման վրա՝ «Բազմաբնակարան շենքի կառավարման մասին» ՀՀ օրենքի 13-րդ հոդվածի եւ 11-րդ հոդվածի 6-րդ կետի՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը քաղաքացի Մ. Պողոսյանի՝ 08.06.2011թ. ՀՀ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, դիմող եւ պատասխանող կողմերի գրավոր բացատրությունները, հետազոտելով

ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ • ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ • 1(63)2012

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

«Բազմաբնակարան շենքի կառավարման մասին» ՀՀ օրենքը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

1. «Բազմաբնակարան շենքի կառավարման մասին» ՀՀ օրենքն ընդունվել է ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից 2002 թվականի մայիսի 7-ին, Հայաստանի Հանրապետության Նախագահի կողմից ստորագրվել՝ 2002 թվականի հունիսի 4-ին եւ ուժի մեջ է մտել 2002 թվականի հունիսի 20-ից:

Օրենքի 11-րդ հոդվածի 6-րդ կետը սահմանում է. «Ժողովի որոշումները կարող են ընդունվել ժողովի գումարման, հարցման (հեռակա կարգով քվեարկության), ինչպես նաեւ իրազեկման միջոցով»:

Օրենքի 13-րդ հոդվածը սահմանում է հարցման միջոցով որոշումների ընդունման կարգը:

2. Քննության առարկա գործի դատավարական նախապատմությունը հանգում է հետեւյալին. դիմողը Երեւան քաղաքի Արաբկիր եւ Քանաքեռ-Զեյթուն վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարան հայց է ներկայացրել ընդդեմ «Ղ-Տելեկոմ» ՓԲԸ-ի, որով խնդրել է անվավեր ճանաչել ք. Երեւան, Վ. Համբարձումյան 47 շենքի բնակիչ Վուրդյա Անթառանյանի եւ «Ղ-Տելեկոմ» ՓԲԸ-ի միջեւ 01.05.2008թ. կնքված YER-116 պայմանագիրը եւ պարտավորեցնել «Ղ-Տելեկոմ» ՓԲԸ-ին վճարել երեսուն միլիոն (30.000.000) ՀՀ դրամ՝ որպես իր եւ իր ընտանիքի անդամների առողջությանը, պատվին եւ արժանապատվությանը պատճառված վնասի հատուցում:

Երեւան քաղաքի Արաբկիր եւ Քանաքեռ-Զեյթուն վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարանի 16.02.2010թ. վճռով հայցը մերժվել է:

ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանն իր՝ 30.04.2010թ. որոշմամբ մերժել է դիմողի վերաքննիչ բողոքը՝ Երեւան քաղաքի Արաբկիր եւ Քանաքեռ-Զեյթուն վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարանի 16.02.2010թ. վճիռը թողնելով անփոփոխ՝ օրինական ուժի մեջ:

ՀՀ վճռաբեկ դատարանն իր՝ 04.03.2011թ. որոշմամբ մերժել է դիմողի վճռաբեկ բողոքը՝ ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանի 30.04.2010թ. որոշումը թողնելով օրինական ուժի մեջ:

3. Ըստ դիմողի՝ «Բազմաբնակարան շենքի կառավարման մասին» ՀՀ օրենքի 11-րդ հոդվածի 6-րդ կետը եւ 13-րդ հոդվածը հակասում են ՀՀ Սահմանադրության 1-ին, 3-րդ, 8-րդ, 14-րդ, 18-րդ, 19-րդ, 31-րդ, 33.2-րդ, 43-րդ եւ 48-րդ հոդվածներին:

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ՂԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Իր դիրքորոշումը հիմնավորելու համար դիմողը, վկայակոչելով Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի մի շարք վճիռներ, փաստարկում է, որ «Բազմաբնակարան շենքի կառավարման մասին» ՀՀ օրենքում բազմաբնակարան շենքերում ընդհանուր բաժնային սեփականության իրավունքի իրացման ընթացակարգերը չեն համապատասխանում իրավական որոշակիության սկզբունքին, ինչի հետեւանքով նշված օրենքի կիրառման արդյունքում խախտվել են սեփականության, առողջությանը եւ բարեկեցությանը նպաստող շրջակա միջավայրում ապրելու իր իրավունքները: Մասնավորապես, դիմողը գտնում է, որ`

- օրենքի վիճարկվող նորմերը բազմաբնակարան շենքերում ընդհանուր սեփականության կառավարման եւ պահպանման վերաբերյալ որոշումների կայացման նպատակով ընդհանուր ժողով գումարելու եւ արձանագրություն վարելու օրենսդրական պահանջ չեն նախատեսում` դրանով իսկ անարդյունավետ դարձնելով բազմաբնակարան շենքերում ընդհանուր սեփականության կառավարման համակարգը,

- վերը նշված հիմքով օրենքի վիճարկվող նորմերը սահմանափակում են գույքից օգտվելու իր իրավունքները, քանի որ «հնարավորություն են ստեղծում առանց բոլոր սեփականատերերի համաձայնության ընդհանուր բաժնային սեփականություն հանդիսացող տարածքը օգտագործել եւ ձեւափոխել»:

- օրենքի վիճարկվող նորմերով հստակ նախատեսված չեն բազմաբնակարան շենքի ընդհանուր սեփականություն հանդիսացող գույքի կառավարման ընթացակարգերը, այդ գույքի կառավարման բարձրագույն մարմինը, այդ մարմնի լիազորությունները, ինչը «շահագրգիռ կողմին հայեցողական լիազորություններ է տալիս եւ նրա համեմատ անհավասար պայմաններ ստեղծում սեփականատերերի համար` կամայականությունների տեղիք տալով»:

4. Պատասխանող կողմը` առարկելով դիմողի փաստարկների դեմ, գտնում է, որ օրենքի վիճարկվող նորմերը համապատասխանում են ՀՀ Սահմանադրության 1-ին, 3-րդ, 8-րդ, 14-րդ, 18-րդ, 19-րդ, 31-րդ, 33.2-րդ, 43-րդ, 48-րդ հոդվածների դրույթներին:

Առանձին-առանձին անդրադառնալով դիմողի փաստարկներին` պատասխանող կողմն օրենքի դրույթների համադրված վերլուծության հիման վրա գտնում է, որ սեփականատերերի ժողովը կազմված է միայն բազմաբնակարան շենքի սեփականատերերից, եւ այդ առումով օրենքը տարատեսակ մեկնաբանությունների տեղիք չի տալիս:

Պատասխանողը, վկայակոչելով օրենքի համապատասխան հոդվածները, պնդում է նաեւ, որ օրենքը հստակորեն սահմանում է սեփականա-

տերերի ժողովի լիազորությունները, որոշումների ընդունման ընթացակարգերը, ժողով հրավիրելու ժամկետը, ժողով հրավիրելու իրավունք ունեցող անձանց շրջանակը, ժողովի կողմից ընդունված որոշումների իրավական ուժը, այն հարցերի ցանկը, որոնց վերաբերյալ որոշումները կարող են ընդունվել ժողովի գումարման, հարցման կամ իրազեկման միջոցով: Ընդ որում, ըստ պատասխանողի՝ օրենքի համաձայն շինության յուրաքանչյուր սեփականատեր ժողովում օժտված է իր բաժնին հավասար ձայների քանակով, ինչի միջոցով կարող է հասնել իր համար բարենպաստ որոշման կայացմանը:

Անդրադառնալով դիմողի փաստարկներին՝ կապված սեփականության իրավունքի, մարդու արժանապատվության, դատական պաշտպանության իրավունքի հետ, պատասխանողը գտնում է, որ շենքի սեփականատերերին օրենքով նախատեսված ընթացակարգերից ցանկացածն ընտրելու իրավունքի վերապահումը բացառում է օրենքի վիճարկվող դրույթների եւ սեփականության, մարդու արժանապատվության հարգման եւ պաշտպանության իրավունքների միջեւ հնարավոր հակասությունը, իսկ դիմողի բողոքների ընդունումը եւ քննարկումն ընդհանուր իրավասության դատարանների կողմից վկայում են այն մասին, որ օրենքի վիճարկվող դրույթներն անձին չեն զրկում իր իրավունքների պաշտպանության, այդ թվում դատական պաշտպանության իրավունքից: Ըստ պատասխանողի՝ այլ խնդիր է, որ դիմողը չի կարողացել լիարժեքորեն օգտվել ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքով իրեն ընձեռված հնարավորություններից:

Պատասխանողն ընդգծում է նաեւ, որ դիմողի կողմից Սահմանադրության 31-րդ հոդվածի 3-րդ մասին տրված մեկնաբանությունը չի համապատասխանում այդ հոդվածի իմաստին, քանի որ այն վերաբերում է ոչ թե սեփականության իրավունքի հարկադիր սահմանափակմանը, այլ սեփականության օտարմանը հասարակության եւ պետության կարիքների համար:

5. Հաշվի առնելով դիմողի փաստարկները՝ սույն գործի քննության շրջանակներում սահմանադրական դատարանն անհրաժեշտ է համարում «Բազմաբնակարան շենքի կառավարման մասին» ՀՀ օրենքի վիճարկվող նորմերն ուսումնասիրել օրենքի մյուս դրույթների հետ համակարգային փոխկապվածության մեջ:

«Բազմաբնակարան շենքի կառավարման մասին» ՀՀ օրենքի 11-րդ հոդվածը նվիրված է բազմաբնակարան շենքերում ընդհանուր սեփականության կառավարման հետ կապված իրավահարաբերություններին: Օրենքն ընդհանուր բաժնային սեփականության կառավարման բարձրա-

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

գույն մարմին է ճանաչում **սեփականատերերի ժողովը**, որն օրենքի 11-րդ հոդվածի 1-ին մասում բնութագրվում է որպես **շինությունների բոլոր սեփականատերերից կազմված մարմին**: Նույն հոդվածի 3-րդ մասով նախատեսված է, որ յուրաքանչյուր սեփականատեր ժողովում օժտված է իր բաժնին հավասար ձայների քանակով: Օրենքի 12-րդ հոդվածի 6-րդ մասով նախատեսված է, որ ժողովն իրավասու է, եթե դրան ներկա են այնքան սեփականատերեր կամ նրանց ներկայացուցիչներ, որոնց պատկանում է **սեփականատերերի ընդհանուր ձայների քվի կեսից ավելին**: Սեփականատերերի ժողովի իրավասությանը վերապահված է ընդհանուր բաժնային սեփականության կառավարման հետ կապված ցանկացած հարցի լուծում, բացառությամբ օրենքով նախատեսված հարցերի: Օրենքի 11-րդ հոդվածի 7-րդ մասի «թ» կետով սեփականատերերի ժողովի իրավասությանն է վերապահված նաեւ **ընդհանուր բաժնային սեփականության անշարժ գույքի առանձնացված մասի հատուցմամբ օգտագործման տրամադրելու մասին որոշման ընդունումը**: Օրենքի 11-րդ հոդվածի 2-րդ մասը ժողով հրավիրելու իրավունք է վերապահում **սեփականատերերից յուրաքանչյուրին**: Օրենքը նաեւ հստակ սահմանում է, թե սեփականատերերի ժողովի իրավասությանը վերապահված հարցերից յուրաքանչյուրի վերաբերյալ սեփականատերերի ձայների ինչ քանակով է հնարավոր որոշում ընդունել:

Օրենքի 11-րդ հոդվածի մասերի համակարգային վերլուծությունից պարզ է դառնում, որ ընդհանուր բաժնային սեփականության անշարժ գույքի առանձնացված մասի հատուցմամբ օգտագործման տրամադրելու մասին որոշումը կարող է ընդունվել **սեփականատերերի ձայների կեսից ավելիով**: Օրենքի` դիմողի կողմից վիճարկվող 11-րդ հոդվածի 6-րդ մասը նախատեսում է սեփականատերերի ժողովի անցկացման` օրենքով թույլատրելի ընթացակարգերը եւ, մասնավորապես, սահմանում է, որ ժողովի որոշումները կարող են ընդունվել ժողովի գումարման, **հարցման (հեռակա կարգով քվեարկության)**, ինչպես նաեւ իրազեկման միջոցով: Նշված ընթացակարգերի առանձնահատկությունների իրավական կարգավորմանը նվիրված են օրենքի առանձին հոդվածներ, սակայն օրենքի 11-րդ հոդվածով նախատեսված իրավական կարգավորումներն ընդհանուր են եւ վերաբերում են բոլոր ընթացակարգերին: Ինչ վերաբերում է հարցման (հեռակա կարգով քվեարկության) միջոցով որոշումների ընդունման առանձնահատկություններին, ապա դրանք սահմանված են օրենքի վիճարկվող 13-րդ հոդվածով:

6. Սույն գործի շրջանակներում սահմանադրական դատարանն անհրաժեշտ է համարում անդրադառնալ «հեռակա կարգով քվեարկություն» հասկացության բովանդակությանը: Այդ կապակցությամբ սահմանադրա-

կան դատարանն արձանագրում է, որ եթե սեփականատերերի ժողովում, որպես շինությունների բոլոր սեփականատերերից կազմված մարմնում, քվեարկությունը շինությունների սեփականատերերի որոշումների ընդունման ընթացակարգ է, որը պահանջում է որոշում ընդունելու իրավունք ունեցող անձանց միաժամանակյա ներկայությունը նախապես որոշված վայրում, ապա հեռակա կարգով քվեարկությունը **սեփականատերերի ժողովի որոշումների** ընդունման ընթացակարգ է, որը չի պահանջում որոշում ընդունելու իրավունք ունեցող անձանց միաժամանակյա ներկայությունը նախապես որոշված վայրում: Այդուհանդերձ, այն իր էությանը շարունակում է մնալ քվեարկություն, այսինքն՝ մի խումբ անձանց կողմից ազատ կամահայտնության միջոցով որոշումների ընդունման ձև: Միաժամանակ սահմանադրական դատարանը հարկ է համարում ընդգծել, որ քվեարկության գլխավոր հատկանիշը հենց ազատ կամահայտնության միջոցով որոշումների ընդունումն է՝ անկախ այն բանից, թե քվեարկելու իրավունք ունեցող անձինք իրենց կամքն արտահայտել են նախապես որոշված վայրում, **այսինքն՝ սեփականատերերի՝ որոշակի վայրում գումարված ժողովում**, թե քվեարկողներից յուրաքանչյուրի՝ իր գտնվելու վայրում: Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է նաեւ, որ, նախ՝ քվեարկության վայրը չի հանդիսանում քվեարկության օրինականության հատկանիշը, հետեւաբար՝ հեռակա կարգով քվեարկությունը՝ որպես որոշումների ընդունման ձև, ինքնին չի կարող խախտել մարդու սահմանադրական իրավունքները, երկրորդ՝ ե՛ւ ժողովի գումարման, ե՛ւ հարցման միջոցով առաջարկությունները բոլոր դեպքերում, համաձայն օրենքի 12-րդ հոդվածի 1-ին մասի եւ 13-րդ հոդվածի՝ ներկայացվում են ժողովի քննարկմանը, եւ բոլոր դեպքերում որոշումն ընդունվում է ժողովի կողմից:

7. Անդրադառնալով հարցման (հեռակա կարգով քվեարկության) ինստիտուտի վերաբերյալ միջազգային փորձին՝ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ դիտարկվող ինստիտուտը գործում է ոչ միայն Հայաստանի Հանրապետությունում, այլեւ այն լայնորեն տարածված է այլ պետություններում: Ընդ որում, նշված ինստիտուտը կիրառվում է ոչ միայն բազմաբնակարան շենքերի սեփականատերերի կողմից ընդհանուր բաժնային սեփականության տնօրինման հետ կապված իրավահարաբերություններում, այլ նաեւ հասարակական կյանքի տարբեր ոլորտներում: Մասնավորապես, Ռուսաստանի Դաշնության բնակարանային օրենսգրքի 47-րդ հոդվածը նախատեսում է, որ սեփականատերերի ժողովը կարող է որոշումներ ընդունել նաեւ հարցման (հեռակա կարգով քվեարկության) միջոցով:

ՀՀ օրենսդրության ուսումնասիրությունից պարզ է դառնում, որ որոշ-

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

ումների ընդունման նշված ինստիտուտը կիրառվում է նաև բաժնետիրական ընկերությունների բաժնետերերի կողմից որոշումներ ընդունելիս: Մասնավորապես, «Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» ՀՀ օրենքի 69-րդ հոդվածի 1-ին մասը նախատեսում է, որ ժողովի որոշումները կարող են ընդունվել հեռակա կարգով քվեարկության (հարցման) միջոցով (նման կարգ է գործում նաև բազմաթիվ այլ երկրներում): Ընդ որում, տարբեր ոլորտներում հարցման (հեռակա կարգով քվեարկության) միջոցով որոշումներ ընդունելու ընթացակարգերը նույնն են՝ որոշ տեխնիկական առանձնահատկություններով:

8. Դիմողը, վիճարկելով «Բազմաբնակարան շենքի կառավարման մասին» ՀՀ օրենքի 11-րդ հոդվածի 6-րդ մասը եւ 13-րդ հոդվածը, որեւէ հիմնավորում չի ներկայացնում հարցման (հեռակա կարգով քվեարկության)՝ որպես որոշումների ընդունման ձեւի՝ Սահմանադրությանը հակասության վերաբերյալ: Դիմողի փաստարկներն ուղղված են հարցման (հեռակա կարգով քվեարկության)՝ «Բազմաբնակարան շենքի կառավարման մասին» ՀՀ օրենքով նախատեսված ընթացակարգին, որը, ըստ դիմողի՝ «անորոշ է, անհավասար պայմաններ է ստեղծում սեփականատերերի համար, զրկում է սեփականատերերին իրենց գույքն օգտագործելու հնարավորությունից, պայմաններ է ստեղծում, որ առանց սեփականատերերի համաձայնության ընդհանուր սեփականություն հանդիսացող տարածքը օգտագործվի եւ ձեւափոխվի»:

Հիմք ընդունելով սույն որոշման 6-րդ կետում արտահայտված իրավական դիրքորոշումները՝ սահմանադրական դատարանը հիմնավոր չի համարում դիմողի այն փաստարկը, որ օրենքով նախատեսված հարցման ընթացակարգն անորոշ է, ինչի արդյունքում խախտվում են սեփականատերերի շահերը: Միաժամանակ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ «Բազմաբնակարան շենքի կառավարման մասին» ՀՀ օրենքի 11-րդ եւ 13-րդ հոդվածները հանգամանորեն կարգավորում են ինչպես սեփականատերերի ժողովի կարգավիճակը, այնպես էլ ժողովի կողմից որոշումների ընդունման ընթացակարգերը, այդ թվում՝ հարցման միջոցով որոշումների ընդունման ընթացակարգը: Նշված հոդվածներով սահմանվում են քվեարկության կազմակերպման կարգը, սեփականատերերին ներկայացվող փաստաթղթերը, որոշման ընդունման համար անհրաժեշտ ձայների քանակը: Ընդ որում, օրենքի 13-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ հարցման միջոցով որոշումների ընդունման նախաձեռնող է հանդիսանում, ի թիվս այլոց, **շինության յուրաքանչյուր սեփականատեր**, որը պարտավոր է ժողովի որոշման նախագիծը ներկայացնել ստորագրման կամ դրա պատճենն ուղարկել **շինության յուրաքանչյուր սեփականատիրոջ**:

Ավելին, կոնկրետ դեպքում, որը վերաբերում է ընդհանուր բաժնային սեփականության անշարժ գույքի առանձնացված մասի հատուցմամբ օգտագործման տրամադրելու մասին որոշման ընդունմանը, օրենքի 11-րդ հոդվածի 7-րդ մասի «ե» ենթակետի եւ նույն հոդվածի 8-րդ մասի ուժով, նախ եւ առաջ, հարկ է որոշում ընդունել ընդհանուր բաժնային սեփականություն հանդիսացող անշարժ գույքի մի մասի **առանձնացման** վերաբերյալ, որը կարող է ընդունվել բոլոր սեփականատերերի **կողմից** միաձայն, հետո միայն կարող է որոշում ընդունվել վերը նշված առանձնացված մասի՝ հատուցմամբ օգտագործման տրամադրելու մասին, որն օրենքի 11-րդ հոդվածի 11-րդ մասի ուժով կարող է ընդունվել սեփականատերերի ձայների կեսից ավելիով: Այսինքն՝ օրենքը նախատեսել է բավարար երաշխիքներ, որպեսզի ընդհանուր բաժնային սեփականության անշարժ գույքի առանձնացված մասի հատուցմամբ օգտագործման տրամադրելու մասին շինության սեփականատերերը ոչ միայն նախապես տեղեկացված լինեն, այլև նրանցից թեկուզե մեկի կողմից «դեմ» կամ «ձեռնպահ» քվեարկելու դեպքում նման որոշում չընդունվի:

Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ տվյալ դեպքում օրենքով երաշխավորված է ՀՀ Սահմանադրության 31-րդ հոդվածին համապատասխան սեփականության իրավունքն իր հայեցողությամբ իրացնելու՝ սեփականատիրոջ (սեփականատերերի) իրավունքը՝ վերջինիս դրսևորման տարբեր ձևերի, այդ թվում՝ նաև սեփականությունն օգտագործելու վերաբերյալ որոշումների ընդունմանը սեփականատիրոջ կողմից անմիջական մասնակցություն ունենալու եւ իր կամաարտահայտությունը դրսևորելու միջոցով:

Սահմանադրական դատարանը հիմնավոր չի համարում նաև դիմողի այն փաստարկը, որ օրենքով նախատեսված ընթացակարգն անհավասար պայմաններ է ստեղծում սեփականատերերի համար: Նման եզրահանգման համար հիմք է հանդիսանում այն հանգամանքը, որ օրենքի 11-րդ եւ 13-րդ հոդվածները հնարավորություն են ընձեռում բոլոր սեփականատերերին՝ թե՛ նախաձեռնելու հեռակա կարգով քվեարկություն, թե՛ մասնակցելու քվեարկությանը: Բացի դրանից, օրենքի 13-րդ հոդվածը նախատեսում է, թե քվեարկության հետ կապված ինչ փաստաթղթեր պետք է ներկայացվեն սեփականատերերին, եւ սահմանում, որ **դրանք պետք է ուղարկվեն բոլոր սեփականատերերին**, հետևաբար՝ թե՛ քվեարկություն նախաձեռնելիս, թե՛ այդ քվեարկությանը մասնակցելիս բոլոր սեփականատերերը գտնվում են հավասար պայմաններում:

Հիմնավորված չէ նաև դիմողի այն պնդումը, թե օրենքի վիճարկվող նորմերով նախատեսված ընթացակարգը թույլ է տալիս առանց սեփականատերերի համաձայնության օգտագործել եւ ձեւափոխել ընդհանուր սե-

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ՂԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

փականություն հանդիսացող տարածքը: «Բազմաբնակարան շենքի կառավարման մասին» ՀՀ օրենքի՝ վիճարկվող նորմերի հետ համակարգային փոխկապվածության մեջ գտնվող 11-րդ հոդվածի 7-րդ մասը հստակ նախատեսում է սեփականատերերի ժողովի լիազորությունները՝ ժողովին վերապահելով ընդհանուր սեփականություն հանդիսացող գույքի տնօրինման, օգտագործման եւ տիրապետման հետ կապված հարցերի լուծումը: Ավելին, օրենքի 11-րդ հոդվածի 7-րդ մասի «թ» կետը սահմանում է, որ ժողովի իրավասությանն է վերապահված ընդհանուր բաժնային սեփականության անշարժ գույքի առանձնացված մասի հատուցմամբ օգտագործման տրամադրելու մասին որոշման ընդունումը («առանց սեփականատերերի համաձայնության գույքը օգտագործել» արտահայտության ներքո դիմողը նկատի ունի հենց վերոնշյալ լիազորությունը, քանի որ վեճը ծագել է հատուցման դիմաց ընդհանուր սեփականություն հանդիսացող տարածքն այլ անձի օգտագործման իրավունքով տրամադրելու արդյունքում): Բացի դրանից, օրենքի 11-րդ հոդվածով հստակ նախատեսվում է ընդհանուր սեփականություն հանդիսացող գույքի տնօրինման, օգտագործման, տիրապետման հետ կապված հարցերի վերաբերյալ որոշումների ընդունման համար սեփականատերերի ձայների անհրաժեշտ քանակը: Վերոհիշյալից բխում է, որ ընդհանուր սեփականություն հանդիսացող գույքն օգտագործելիս հնարավոր չէ շրջանցել սեփականատերերի կամքը:

9. «Բազմաբնակարան շենքի կառավարման մասին» ՀՀ օրենքի վիճարկվող դրույթները նախատեսում են բազմաբնակարան շենքում ընդհանուր սեփականություն հանդիսացող գույքի կառավարման նպատակով որոշումների ընդունման տարբեր ընթացակարգեր՝ թույլ տալով սեփականատերերին իրենց կամահայտությամբ ընտրել որոշումների ընդունման նախընտրելի ձեւը: Օրենսդրի մասն մոտեցումը պայմանավորված է կարգավորվող հասարակական հարաբերության բնույթով: Օրենքը, թույլ տալով կիրառել որոշումների ընդունման տարբեր ընթացակարգեր, միեւնույն ժամանակ նախատեսում է բավականին հստակ պահանջներ յուրաքանչյուր ընթացակարգի վերաբերյալ, որոնք կոչված են ապահովելու անձի իրավունքը սեփական կամահայտությամբ օգտագործելու, տիրապետելու, տնօրինելու սեփականության իրավունքով իրեն պատկանող գույքը:

Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ «Բազմաբնակարան շենքի կառավարման» մասին ՀՀ օրենքի վիճարկվող նորմերը որեւէ արտոնություն կամ սահմանափակում չեն նախատեսում բազմաբնակարան շենքի ընդհանուր սեփականություն հանդիսացող գույքի կառավարման առնչությամբ՝ ապահովելով հավասար պայմաններ բոլոր սեփականատերերի համար: Իսկ սեփականության սահմանադրական իրավունքի

ենթադրյալ սահմանափակման առնչությամբ դիմողը կամայական մեկնաբանություն է տվել Սահմանադրության 31-րդ հոդվածի երրորդ մասով հասարակության եւ պետության կարիքների համար սեփականության օտարման վերաբերյալ սահմանված իրավակարգավորմանը եւ այն շփոթել օրենքի վիճարկվող դրույթներով նախատեսված իրավակարգավորման հետ:

10. Անդրադառնալով դիմողի մյուս փաստարկներին՝ կապված օրենքի վիճարկվող դրույթների եւ Սահմանադրության 14, 18, 19 եւ 48-րդ հոդվածների միջեւ ենթադրյալ հակասության հետ, սահմանադրական դատարանն արձանագրում է հետեւյալը:

Գիմողն օրենքի վիճարկվող դրույթների եւ Սահմանադրության 14-րդ հոդվածի միջեւ ենթադրյալ հակասությունը փաստարկում է սեփականության եւ իր առողջությանը եւ բարեկեցությանը նպաստող շրջակա միջավայրում ապրելու իրավունքների ենթադրյալ խախտման եւ Սահմանադրության 48-րդ հոդվածի համատեքստում եւ գտնում, որ օրենքի վիճարկվող դրույթների հետեւանքով սեփականության եւ իր առողջությանը եւ բարեկեցությանը նպաստող շրջակա միջավայրում ապրելու իրավունքների խախտման արդյունքում խախտվում է նաեւ մարդու արժանապատվությունը, որն իրավունքի գերակայության բաղադրատարր է: Հիմք ընդունելով օրենքի վիճարկվող դրույթներով հարցման միջոցով որոշումների ընդունման արդյունքում սեփականության իրավունքի երաշխավորվածության վերաբերյալ սույն որոշման մեջ արտահայտված իրավական դիրքորոշումները՝ սահմանադրական դատարանը հիմնավոր չի համարում դիմողի փաստարկները վեճի առարկա հոդվածները ՀՀ Սահմանադրության 14-րդ հոդվածին հակասելու առնչությամբ:

Անդրադառնալով օրենքի վիճարկվող դրույթների եւ Սահմանադրության 18 եւ 19-րդ հոդվածների միջեւ ենթադրյալ հակասության վերաբերյալ դիմողի դիրքորոշումներին՝ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ այդ առնչությամբ դիմողի ներկայացրած փաստարկները վերաբերում են ոչ թե ենթադրյալ հակասահմանադրականության հիմնավորմանը, այլ դատական ակտերի օրինականության վիճարկմանը: Իսկ օրենքի վիճարկվող դրույթների իրավակարգավորման նպատակը եւ բովանդակությունը չեն բացառում դատարանի մատչելիության եւ արդար դատաքննության սահմանադրական իրավունքների իրացման հնարավորությունը:

Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ դիմողի իրավունքների ենթադրյալ խախտումները պայմանավորված չեն օրենքի վիճարկվող նորմերի սահմանադրականությամբ:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաս-

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

տանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետով, 102-րդ հոդվածով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63, 64 եւ 69-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց Թ**.

1. «Բազմաբնակարան շենքի կառավարման մասին» ՀՀ օրենքի 13-րդ հոդվածը համապատասխանում է Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. «Բազմաբնակարան շենքի կառավարման մասին» ՀՀ օրենքի 11-րդ հոդվածի 6-րդ կետը համապատասխանում է Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

3. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

**4 հոկտեմբերի 2011 թվականի
ՍԴՈ- 990**

**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**ՀՀ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԴԻՄՈՒՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝
ՀՀ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՕՐԵՆՍՊՐՔԻ 113-ՐԳ ՀՈԳՎԱԾԻ 1-ԻՆ ՄԱՍԻ
11-ՐԳ ԿԵՏԻ ԵՎ 114-ՐԳ ՀՈԳՎԱԾԻ 4-ՐԳ ՄԱՍԻ 5-ՐԳ ԿԵՏԻ՝
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ
ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ
ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

11 հոկտեմբերի 2011թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ֆ. Թոխյանի, Մ. Թովուզյանի, Ա. Խաչատրյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի (զեկուցող), Ա. Պետրոսյանի, Վ. Պողոսյանի,

մասնակցությամբ՝

դիմող կողմի ներկայացուցիչ՝ ՀՀ արդարադատության նախարարի առաջին տեղակալ Գ. Մուրադյանի,

պատասխանող կողմի ներկայացուցիչ՝ ՀՀ Ազգային ժողովի աշխատակազմի իրավաբանական վարչության պետ Ս. Յուզբաշյանի,

համաձայն ՀՀ Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետի, 101-րդ հոդվածի 4-րդ կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 25 եւ 68-րդ հոդվածների,

դռնբաց դատական նիստում բանավոր ընթացակարգով քննեց «ՀՀ կառավարության դիմումի հիման վրա՝ ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքի 113-րդ հոդվածի 1-ին մասի 11-րդ կետի եւ 114-րդ հոդվածի 4-րդ մասի 5-րդ կետի՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը ՀՀ կառավարության՝ 27.04.2011թ. սահմանադրական դատարանում մուտքագրված դիմումն է:

Լսելով գործով զեկուցողի հաղորդումը, դիմող եւ պատասխանող կող-

ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ • ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ • 1(63)2012

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ՂԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

մերի բացատրությունները, հետազոտելով ՀՀ աշխատանքային օրենսգիրքը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, ուսումնասիրելով նաեւ վեճի առարկա հարցի շրջանակներում առկա միջազգային փորձը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

1. ՀՀ աշխատանքային օրենսգիրքն ընդունվել է Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի կողմից՝ 2004 թվականի նոյեմբերի 9-ին, ՀՀ Նախագահի կողմից ստորագրվել՝ 2004 թվականի դեկտեմբերի 14-ին եւ ուժի մեջ է մտել 2005 թվականի հունիսի 21-ին:

ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքի՝ սույն գործով վիճարկվող նորմերը «ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքում փոփոխություններ եւ լրացումներ կատարելու մասին» 24.06.2010թ. ՀՕ-117-Ն օրենքի խմբագրությամբ սահմանում են.

«Հոդված 113. Աշխատանքային պայմանագրի լուծումը գործատուի նախաձեռնությամբ

1. Գործատուն իրավունք ունի աշխատողի հետ լուծելու անորոշ ժամկետով կնքված աշխատանքային պայմանագիրը, ինչպես նաեւ որոշակի ժամկետով կնքված աշխատանքային պայմանագիրը նախքան դրա գործողության ժամկետի լրանալը՝

...

11) աշխատողի կենսաթոշակային տարիքը լրանալու դեպքում, եթե աշխատանքային պայմանագրով այլ բան նախատեսված չէ»:

«Հոդված 114. Գործատուի նախաձեռնությամբ աշխատանքային պայմանագիրը լուծելու արգելքը

4. Աշխատանքային պայմանագրի լուծման օրինական պատճառ չի կարող համարվել՝

...

5) տարիքը, բացառությամբ օրենքով սահմանված դեպքերի»:

2. Գիմող կողմն իր դիրքորոշումը հիմնավորում է հետեւյալ փաստարկներով. ՀՀ Սահմանադրության 14.1-րդ հոդվածի 2-րդ մասը, ի թիվս այլ հիմքերի, սահմանում է խտրականության արգելք՝ կախված տարիքից: ՀՀ Սահմանադրության 32-րդ հոդվածի 1-ին մասը սահմանում է աշխատանքի ընտրության ազատություն, որը չի կարող սահմանափակվել ՀՀ Սահմանադրության 43 եւ 44-րդ հոդվածներով սահմանված հիմքերով: Հետեւաբար, աշխատանք ընտրելու ազատությունը պետք է բոլորի համար երաշխավորված լինի անկախ տարիքային սահմանափակումից: Կենսաբանական այնպիսի գործոնը, ինչպիսին մարդու տարիքն է, որն ինքնին միանշանակ չի կարող ներգործել տվյալ անձի աշխատունակության եւ

մասնագիտական գիտելիքների ու հմտությունների վրա, ըստ դիմող կողմի, չի կարող դիտարկվել որպես աշխատանքից ազատելու հիմք, մինչդեռ Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքային օրենսգրքի 113-րդ հոդվածի 1-ին մասի 11-րդ կետն աշխատողի սոսկ տարիքին հաղորդում է աշխատանքը շարունակելու հնարավորությունը վերագնահատելու չափանիշի որակ, որն անընդունելի է, քանի որ բացառում է աշխատանքային հարաբերություններն անհատապես՝ կոնկրետ դեպքում կանոնակարգելու հնարավորությունը՝ պայմանավորելով այն ոչ թե աշխատողի աշխատունակությամբ եւ մասնագիտական հմտություններով, այլ միայն նրա տարիքով: Աշխատունակությունը կարող է նվազել նաեւ տարիքային գործոնից անկախ:

Ըստ դիմող կողմի՝ վերոհիշյալ փաստարկների տրամաբանությունը տարածելի է նաեւ ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքի 114-րդ հոդվածի 4-րդ մասի 5-րդ կետի վրա՝ բացառության մասով, քանի որ տարիքն առանց որեւէ բացառության չպետք է դիտարկվի որպես աշխատանքային պայմանագիրը լուծելու օրինական պատճառ: Հետեւաբար, ինչպես եզրակացնում է դիմողը, ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքի 113-րդ հոդվածի 1-ին մասի 11-րդ կետը եւ 114-րդ հոդվածի 4-րդ մասի 5-րդ կետը՝ բացառության մասով, հակասում են ՀՀ Սահմանադրությանը:

Միաժամանակ, եզրափակիչ ելույթում դիմող կողմն ընդգծեց, որ խնդիրն իրոք հայեցակարգային հստակեցման ու համակարգային լուծման անհրաժեշտություն ունի:

3. Պատասխանող կողմը գտնում է, որ աշխատանքային պայմանագրի լուծման հիմքերը նախատեսված են ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքի 109-րդ հոդվածում, այդ թվում՝ նաեւ գործատուի նախաձեռնությամբ, իսկ դրա իրականացման կոնկրետ դեպքերն ու պայմանները՝ օրենսգրքի 113-րդ հոդվածում, եւ, ի թիվս այլ դեպքերի՝ կենսաթոշակային տարիքը լրանալու հիմքով: Մինչդեռ անձի տարիքը, որպես կենսաբանական գործոն, **ոչ բոլոր դեպքերում** կարող է ազդել աշխատանքի որակի վրա: Ավելին, ինչպես գտնում է պատասխանող կողմը, անձի տարիքը եւ դրա հետ մեկտեղ նաեւ երկար տարիների աշխատանքային փորձը **որոշ դեպքերում** կարող են միայն դրական ներգործություն ունենալ աշխատանքի որակական հատկանիշների վրա: Հետեւաբար, եթե կենսաթոշակային տարիքի հասած աշխատողը շարունակում է կատարել իր աշխատանքային պարտականությունները լրիվ ծավալով, չի կորցրել գործատուի վստահությունը եւ համապատասխանում է զբաղեցրած պաշտոնին ներկայացվող պահանջներին, ապա կենսաթոշակային տարիքը լրանալու հիմքով **գործատուի նախաձեռնությամբ** աշխատանքային պայմանագիրը լուծելը խնդրահարույց է

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

հենց ՀՀ Սահմանադրությամբ երաշխավորված տարիքային խտրակա-
նության արգելման սկզբունքի արդյունավետ իրացման տեսանկյունից:

Ըստ պատասխանող կողմի՝ ՀՀ Ազգային ժողովը, 2010 թվականի հու-
նիսի 24-ին ընդունելով «ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքում փոփոխու-
թյուններ եւ լրացումներ կատարելու մասին» ՀՀ օրենքը (ՀՕ-117-Ն), ոչ
ամբողջովին է հաշվի առել ՀՀ սահմանադրական դատարանի 2009 թվա-
կանի փետրվարի 24-ի ՍԳ-Ո-792 որոշման պահանջները եւ դրանում ար-
տահայտված իրավական դիրքորոշումները: Հետեւաբար, ինչպես գտնում
է պատասխանող կողմը, ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքի վերոհիշյալ
դրույթները վերանայելը եւ այն միջազգային իրավունքի նորմերին ու
սկզբունքներին համապատասխանեցնելը կարող են նպաստել իրավակի-
րառ պրակտիկայի իրավաչափ զարգացմանը:

4. Սույն գործի շրջանակներում սահմանադրական դատարանն անհրա-
ժեշտ է համարում պարզել աշխատողի կենսաթոշակային տարիքը լրանա-
լու հիմքով գործատուի նախաձեռնությամբ աշխատանքային պայմանագ-
րի լուծման իրավակարգավորման սահմանադրականությունը՝ ելնելով.

- ՀՀ Սահմանադրության 32-րդ եւ 37-րդ հոդվածներում ամրագրված՝
անձի իրավունքները, ինչպես նաեւ Սահմանադրության 14.1-րդ հոդվա-
ծում նշված տարիքային հիմքով խտրականության բացառումը երաշխա-
վորելու անհրաժեշտությունից,

- ՀՀ Սահմանադրությամբ ամրագրված՝ տնտեսական գործունեու-
թյան ազատության եւ ազատ տնտեսական մրցակցության սկզբունքի
երաշխավորման անհրաժեշտությունից,

- անորոշ եւ որոշակի ժամկետով աշխատանքային իրավապայմա-
նագրային հարաբերությունների հաստատման գործող կարգի համակար-
գային ամբողջականության գնահատման անհրաժեշտությունից,

- սույն գործով վեճի առարկա իրավակարգավորման վերաբերյալ
սահմանադրական դատարանի՝ ՍԳ-Ո-792 որոշմամբ արտահայտած
իրավական դիրքորոշումների հետեւողական իրացման անհրաժեշտու-
թյունից,

- կենսաթոշակային տարիքի հասած անձանց հետ աշխատանքային
իրավապայմանագրային հարաբերությունների կարգավորման միջազգա-
յին փորձից:

5. ՀՀ Սահմանադրության 1-ին եւ 3-րդ հոդվածների համաձայն՝ Հա-
յաստանի Հանրապետությունը նաեւ սոցիալական պետություն է, մարդը,
նրա արժանապատվությունը, հիմնական իրավունքները եւ ազատություն-
ները բարձրագույն արժեքներ են, պետությունը սահմանափակված է մար-
դու եւ քաղաքացու հիմնական իրավունքներով եւ ազատություններով՝ որ-

պես անմիջականորեն գործող իրավունք: Միաժամանակ, Սահմանադրության 14.1-րդ հոդվածն ամրագրել է իրավակարգավորման այնպիսի սկզբունք, ինչպիսին օրենքի առջև բոլորի հավասարությունն է՝ ի թիվս այլ հանգամանքների՝ բացառելով նաև տարիքային հատկանիշի հիմքով խտրականության որևէ դրսևորում:

Քննելով ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքի 113-րդ հոդվածի 1-ին մասի 9-րդ կետի (2004թ. նոյեմբերի 9-ի խմբագրությամբ) եւ 114-րդ հոդվածի 4-րդ մասի 5-րդ կետի (2004թ. նոյեմբերի 9-ի խմբագրությամբ) սահմանադրականության հարցը՝ սահմանադրական դատարանն իր՝ ՄԴՈ-792 որոշմամբ բացահայտելով աշխատանքային հարաբերությունների սահմանադրաիրավական կարգավորման բովանդակությունն ու առանձնահատկությունները, անդրադառնալով, մասնավորապես, անձի կենսաթոշակային տարիքը լրանալու հիմքով **գործատուի նախաձեռնությամբ մրցութային կարգով աշխատանքի ընդունված անձի հետ կնքված աշխատանքային պայմանագրի լուծման իրավաչափության խնդրին**, համադրելով այդ իրավակարգավորումը համակարգային առումով փոխկապակցված ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքի այլ նորմերի հետ, արտահայտել է մի շարք իրավական դիրքորոշումներ, որոնք իրավակարգավորիչ առանցքային նշանակություն ունեն նաև սույն գործով վեճի առարկա նորմերի սահմանադրաիրավական բովանդակության բացահայտման եւ այդ նշանակությանը համապատասխան կիրառելու համար: Մասնավորապես.

- Սահմանադրության 32-րդ հոդվածում երաշխավորված աշխատանքի ընտրության ազատությունը յուրաքանչյուր անհատի համար ապահովում է առանց խտրականության աշխատանքային հարաբերությունների մեջ մտնելու եւ իր մասնագիտական ու այլ ընդունակություններն ազատ դրսևորելու հավասար հնարավորություն: Միաժամանակ, այն չի խոչընդոտում օրենսդրին աշխատանքային հարաբերություններն իրավական կարգավորման ենթարկելիս սահմանել անձանց իրավական տարբեր կարգավիճակներ՝ կապված աշխատանքային պայմանների, անմիջական պայմանագրային պարտականությունների, գործունեության բնագավառի հետ, եւ նույնիսկ նախատեսել առանձին պաշտոններ զբաղեցնելու եւ պաշտոններից ազատելու առանձնահատուկ դեպքեր, եթե դրանք օբյեկտիվորեն արդարացված են եւ ունեն սահմանադրաիրավական համապատասխան հիմնավորում: Բացի դրանից, 2010թ. մայիսի 4-ի ՄԴՈ-881 որոշման մեջ բացահայտելով ՀՀ Սահմանադրության 14.1-րդ հոդվածի սահմանադրաիրավական բովանդակությունը՝ սահմանադրական դատարանը նշել է, որ խտրականության արգելքի սկզբունքի շրջանակներում թույլատրելի է համարվում օբյեկտիվ հիմքով եւ իրավաչափ նպատակով պայմանավորված տարբերակված մոտեցումը,

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ՂԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

- աշխատանքային հարաբերությունների հաստատման (պահպանման) խնդրում օրենքով կամ աշխատանքային պայմանագրով առանձին աշխատողների առնչությամբ **սահմանային տարիք նախատեսելն արդարացված է, եթե այն հետապնդում է իրավաչափ նպատակներ**, մասնավորապես պայմանավորված է կատարվող աշխատանքի բնույթով կամ առանձնահատկությամբ: Այս առումով, սահմանադրական դատարանն արդարացի է համարում հանրային (պետական եւ համայնքային) ծառայության բնագավառը կարգավորող օրենսդրության ակտերով ծառայողի պաշտոնավարման սահմանային տարիք նախատեսելուն գուզրնթաց գործատուի եւ կենսաթոշակային տարիքի հասած ու աշխատանքային նորմատիվ պահանջները բավարարող աշխատողի միջեւ երկկողմ ժամկետային աշխատանքային պայմանագիր կնքելու իրավական հնարավորության նախատեսումը եւ դրա հիման վրա աշխատանքային հարաբերությունների կայունությունն ապահովելը,

- աշխատանքով պայմանավորված հարաբերությունների կարգավորման պայմանագրային բնույթը միաժամանակ պահանջում է ոչ միայն իրավունքի իրացման, այլեւ պարտականության կատարման անհրաժեշտություն, եւ կողմերի, տվյալ դեպքում գործատուի՝ աշխատանքային պայմանագիրը լուծելու իրավունքի իրացումը **չպետք է պայմանավորված լինի նպատակահարմարությամբ կամ սուբյեկտիվ բնույթի այլ գործոնով**, այլ հետապնդի արդար, իրավաբանորեն ամրագրված որոշակի նպատակ՝ աշխատանքի իրավունքի իրացման սահմանադրորեն կանխորոշված սկզբունքներին համապատասխան:

Վերլուծելով ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքի 113-րդ հոդվածում (2004թ. նոյեմբերի 9-ի խմբագրությամբ) սահմանված՝ գործատուի նախաձեռնությամբ աշխատանքային պայմանագրի լուծման դեպքերը՝ կապված իրավաբանական այնպիսի փաստերի հետ, որոնց առկայությամբ օբյեկտիվորեն անհնարին է կամ բացահայտ անարդյունավետ է աշխատանքային հարաբերությունների շարունակումը, սահմանադրական դատարանը համարել է դրանք որպես կոնկրետ գնահատելի չափանիշներ, մինչդեռ աշխատողի կենսաթոշակային տարիքը լրանալու հիմքով աշխատանքային պայմանագիրը գործատուի նախաձեռնությամբ լուծելու՝ հիշյալ օրենքով նախատեսված իրավունքը՝ բացառիկ հայեցողական, արձանագրելով, որ այդպիսի իրավակարգավորումը գործատուին լիազորում է աշխատողի կենսաթոշակային տարիքը լրանալու փաստի ուժով ընդհուպ մրցութային կարգով աշխատանքի ընդունված աշխատողի հետ աշխատանքային պայմանագիրը միակողմ լուծելու հայեցողություն: Իսկ նույն օրենսգրքի 114-րդ հոդվածում (2004թ. նոյեմբերի 9-ի խմբագրությամբ) նախատեսված արգելքը՝ կապված աշխատանքային հարաբերու-

թյուններում տարիքային սահմանափակման հետ, գնահատվել է որպես իրավաչափ եւ ՀՀ Սահմանադրության 14.1-րդ եւ 32-րդ հոդվածների պահանջներին համապատասխանող:

Վերահաստատելով կենսաթոշակային տարիքի հասած աշխատողների հետ աշխատանքային հարաբերությունները կարգավորելու ընդհանուր սկզբունքների վերաբերյալ արտահայտված վերոհիշյալ իրավական դիրքորոշումները՝ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ դրանք կիրառելի են նաեւ սույն գործով վեճի առարկա իրավակարգավորման առնչությամբ: Օրենքով կամ իրավական այլ ակտով չի կարող սահմանվել իրավակարգավորման այնպիսի կանոն, որը կհակասի սահմանադրական դատարանի որոշմանը, կամ կիրառվող նորմին տրվի վերջինիս սահմանադրաիրավական բովանդակությանը չհամապատասխանող մեկնաբանություն կամ իմաստ:

Գործնական խնդիրները, որոնք առաջանում են աշխատանքային հարաբերությունների կարգավորման պրակտիկայում, սահմանադրական դատարանի գնահատմամբ պայմանավորված են իրավակարգավորման համակարգային մոտեցման թերացումներով, որոնք առնչվում են նաեւ աշխատանքային տարիքում եւ կենսաթոշակային տարիքում անձի սահմանադրաիրավական կարգավիճակի առանձնահատկությունները հետետողականորեն հաշվի չառնելուն:

Մասնավորապես, սույն գործի քննության շրջանակներում սահմանադրական դատարանն անհրաժեշտ է համարում շեշտել, որ «կենսաթոշակային տարիք» հասկացությունն ունի կարեւոր սոցիալ-իրավական բովանդակություն: Վերջինս դրսեւորվում է նրանում, որ որոշակի տարիքում տեղի է ունենում անձի աշխատունակության որոշակի նվազում: Հետեւաբար, օրենսդիրը, հիմք ընդունելով կոնկրետ աշխատանքի առանձնահատկությունը եւ բնույթը, երաշխավորելով ՀՀ Սահմանադրության 37-րդ հոդվածով նախատեսված՝ անձի սոցիալական իրավունքի իրացման հնարավորությունը, սահմանում է նվազագույն համապատասխան տարիք այդ իրավունքն իրացնելու համար, եւ դա ինքնանպատակ չէ: ՀՀ օրենսդրության ժամանակագրական վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ օրենսդիրը կենսաթոշակ սահմանելիս միշտ հիմք է ընդունել որոշակի տարիքային սահմանագիծ, որին հասնելով՝ տեղի է ունենում անձանց աշխատունակության ենթադրյալ էական նվազում:

Տվյալ հանգամանքը հաշվի առնելով եւ նկատի ունենալով, որ կենսաթոշակը սահմանվում է ոչ թե քաղաքացու՝ որոշակի տարիքի հասնելու հիմքով, այլ այդ տարիքով պայմանավորված՝ աշխատունակության հնարավոր սահմանափակման կամ լրիվ կորստի կապակցությամբ, ինչը չի կարող դիտարկվել որպես խտրականության արգելման սկզբունքի խախ-

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

տում, օրենսդրորեն անհրաժեշտ է առավել հստակ տարբերակել **աշխատանքային պայմանագրի գործողության դադարման եւ դադարեցման** պայմաններն ու կարգը, դրան համապատասխան նախատեսել գործատուի իրավասությունն աշխատանքային պայմանագրի լուծման առնչությամբ:

6. Անորոշ եւ որոշակի ժամկետով աշխատանքային իրավապայմանագրային հարաբերությունների հաստատման գործող կարգի իրավաչափության գնահատման շրջանակներում, վերահաստատելով այդ խնդրի առնչությամբ 24.02.2009թ. ՄԴՈ-792 որոշմամբ արտահայտված իրավական դիրքորոշումները, սահմանադրական դատարանն անհրաժեշտ է համարում արձանագրել, որ աշխատանքային հարաբերությունների իրավաչափ կազմակերպման համար բացառիկ կարեւոր նշանակություն ունեն ման հարաբերությունների հիմք հանդիսացող պայմանագրերի բնույթի ու սահմանադրաիրավական բովանդակության հստակ բացահայտումը եւ անհրաժեշտ նորմատիվ կարգավորումը: Որպես կանոն, այդ պայմանագրերն ունեն որոշակի ժամկետային կամ անժամկետ բնույթ: Որոշակի ժամկետով կնքված պայմանագրերը **պետք է դիտել որպես բացառության դրսևորում՝** պայմանավորված աշխատանքի բնույթով եւ առանձնահատկություններով (ընտրովի պաշտոն, սեզոնային աշխատանք, փորձաշրջան եւ այլն): Իրավական տրամաբանությունն այն է, որ այդ առանձնահատկությունները հստակ կանոնակարգվեն օրենքով, որպեսզի հակամարտություն չառաջանա աշխատողի իրավունքների ու գործատուի հայեցողական ազատության միջեւ: Առանձին երկրներում (Էստոնիա, Լատվիա, Լիտվա, Բուլղարիա, Խորվաթիա, Շվեդիա եւ այլն) օրենսդրորեն ընդհուպ նախատեսվում է, որ որոշակի ժամկետով կնքված աշխատանքային պայմանագիրը կարող է դառնալ անորոշ ժամկետով կնքված այն դեպքերում, երբ հանգամանքները, որոնց բերումով աշխատանքային պայմանագրի գործողության որոշակի ժամկետ է սահմանվել, դադարում են գոյություն ունենալ աշխատանքային հարաբերությունների ընթացքում:

ՀՀ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ այս հանգամանքն անհրաժեշտ խորությամբ արտացոլում չի գտել ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքի 15-րդ գլխի իրավակարգավորման շրջանակներում:

Սույն գործով վիճարկվող նորմերի եւ դրանց հետ համակարգային առումով փոխկապակցված՝ օրենսգրքի 13-րդ եւ 15-րդ գլուխների նորմերի համադրված վերլուծությունը վկայում է, որ անհրաժեշտ է.

- առավել հստակեցնել որոշակի ժամկետով աշխատանքային պայմանագիր կնքելու դեպքերը եւ իրավական շարժառիթները,
- որպես անորոշ ժամկետով կնքված ճանաչել մեկ կամ մի քանի ան-

գամ երկարաձգված որոշակի ժամկետով կնքված աշխատանքային պայմանագիրը, ինչպես նաև որոշակի ժամկետով կնքված պայմանագիրը՝ այն դեպքերում, երբ վերանում են այդպիսին կնքելու հիմքերը,

- կենսաթոշակային տարիքի հասնելու փաստը սահմանել որպես իրավական հիմք՝ այդպիսի անձանց հետ որոշակի ժամկետով հետագա աշխատանքային պայմանագիր կնքելու համար:

ՀՀ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ վերոհիշյալ լրացուցիչ իրավակարգավորումներն անհրաժեշտ են աշխատանքային իրավապայմանագրային հարաբերություններում իրավահավասարությունը եւ կենսաթոշակային տարիքի հասած անձանց իրավունքները եւ օրինական շահերը երաշխավորելու նկատառումներով:

Ինչ վերաբերում է ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքի 114-րդ հոդվածի 4-րդ մասի 5-րդ կետում նախատեսված բացառությանը, ապա ՄԳՈ-792 որոշմամբ սահմանադրական դատարանը գտել էր իրավաչափ՝ օրենքով առանձին դեպքերում (օրինակ՝ հանրային ծառայության բնագավառում, որոշակի բնույթի եւ առանձնահատկության աշխատանքների դեպքում եւ այլն) աշխատողների համար սահմանային տարիք նախատեսելը: Հետեւաբար, սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ օրենսգրքի վերոհիշյալ նորմի մեկնաբանումը եւ կիրառումը ՄԳՈ-792 որոշմամբ արտահայտված իրավական դիրքորոշումների շրջանակներում սահմանադրականության խնդիր չեն առաջացնում:

7. Սույն գործով վեճի առարկա իրավակարգավորման շրջանակներում ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքի վիճարկվող նորմերի (24.06.2010թ. խմբագրությամբ) սահմանադրականության գնահատման կոնկրետ խնդրի առնչությամբ ՀՀ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքի 113-րդ հոդվածի 1-ին մասի 11-րդ կետում սահմանված նորմը, համաձայն որի՝ գործատուն իրավունք ունի աշխատողի կենսաթոշակային տարիքը լրանալու դեպքում նրա հետ լուծելու անորոշ, ինչպես նաև որոշակի ժամկետով կնքված աշխատանքային պայմանագիրը նախքան դրա գործողության ժամկետի լրանալը՝ **եթե աշխատանքային պայմանագրով այլ բան նախատեսված չէ**, ստացել է սահմանադրաիրավական նոր բովանդակություն: Բանն այն է, որ ի տարբերություն նախկին իրավակարգավորման, այն աշխատանքային հարաբերությունների սուբյեկտներին իրավական կամընտրական հնարավորություն է ընձեռում՝ ազատ կամաարտահայտությամբ համաձայնելու վերոհիշյալ հիմքով պայմանագրային պարտավորությունները որոշակի պայմաններով (ժամկետով) շարունակելուն եւ աշխատանքային նոր պայմանագիր կնքելուն: **Ռա իր հերթին նշանակում է, որ որոշակի ժամկետով**

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ՂԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

կնքված աշխատանքային պայմանագիրը կենսաթոշակային տարիքը լրանալու հիմքով գործատուի կողմից միակողմանի լուծվել չի կարող, եթե դա նախատեսված չէ այդ պայմանագրով: Սահմանադրական դատարանի ՍԳՈ-792 որոշման պահանջներից ելնելով օրենսդրական այս փոփոխությունը երաշխավորում է հավասար եւ ոչ խտրական իրավապայմանագրային հարաբերություններ աշխատողի եւ գործատուի միջեւ:

Իր հերթին, օրենսգրքի 114-րդ հոդվածի 4-րդ մասի 5-րդ կետում նախատեսված տարիքային հիմքով աշխատանքային պայմանագիրը լուծելու արգելքը կարելու է երաշխիք է վերոհիշյալ իրավապայմանի գործադրման համար:

Հետեւաբար, աշխատանքային հարաբերությունների այդպիսի իրավակարգավորումը համապատասխանում է աշխատանքի անխտրական եւ ազատ ընտրության սահմանադրաիրավական այն պայմաններին, որոնք բխում են ՀՀ Սահմանադրության 14.1-րդ, 32-րդ եւ 37-րդ հոդվածների պահանջներից, ՀՀ Սահմանադրության 48-րդ հոդվածի 2-րդ եւ 12-րդ կետերով նախատեսված՝ պետության հիմնական խնդիրներից, քանի որ.

- բացառում է տարիքային հիմքով գործատուի հայեցողական նախաձեռնությամբ միակողմ լուծել աշխատանքային պայմանագիրը,
- երաշխավորում է աշխատանքային իրավապայմանագրային հարաբերությունների ձեւավորման ազատությունը, երկկողմ ազատ կամաարտահայտությունը, նպաստում է.
- աշխատուժի շուկայի (զբաղվածության) եւ տնտեսական հարաբերությունների ազատ ձեւավորմանն ու զարգացմանը,
- գործատուի եւ կենսաթոշակային տարիքի հասած աշխատողների իրավունքների եւ օրինական շահերի ներդաշնակմանը,
- սոցիալական ապահովության, աշխատանքային հարաբերությունների զարգացման եւ բնակչության զբաղվածության բնագավառներում պետության կողմից նպատակային ծրագրերի իրականացմանը:

Միաժամանակ, ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքի 113-րդ հոդվածի 1-ին մասի 11-րդ կետի իմաստից հետեւում է, որ անձի կենսաթոշակային տարիքը լրանալու փաստը հիմք է նրա հետ աշխատանքային իրավահարաբերությունների կարգավորման ժամկետին առնչվող պայմանի փոփոխման՝ անորոշ ժամկետով կնքված պայմանագրի գործողության դադարման եւ որոշակի ժամկետով պայմանագիր կնքելու համար (բացառությամբ ընտրովի պաշտոնների դեպքերում):

Աշխատանքային իրավահարաբերությունների նման կարգավորումը համապատասխանում է նաեւ սահմանադրական դատարանի՝ ՍԳՈ-792 որոշմամբ արտահայտած իրավական դիրքորոշումներին:

Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքի 113-րդ հոդվածի 1-ին մասի 11-րդ կետի կիրառումն իր սահմանադրահրավական վերոհիշյալ բովանդակությանը համապատասխան լիարժեք երաշխավորելի է այն դեպքում, երբ օրենսգրքով նախանշվեն ընթացակարգեր, որոնք կոչված լինեն գնահատելու կենսաթոշակային տարիքի հասած անձի աշխատունակությունը (աշխատանքային պիտանիությունը), հետևաբար՝ նաեւ աշխատանքային նորմատիվ պահանջները բավարարող աշխատողի եւ գործատուի միջեւ երկկողմ որոշակի ժամկետով աշխատանքային պայմանագիր կնքելու իրավական հնարավորություն կնախատեսեն՝ **բացառելով գործատուի սուբյեկտիվ հայեցողությունն այդ հարցում:**

Անհրաժեշտ է նաեւ նկատի ունենալ, որ կենսաթոշակը եւ աշխատանքը միտված են միեւնույն նպատակին՝ զոյության միջոցների ապահովմանը. աշխատանքը՝ որպես կենսաապահովման միջոց, գործում է անձի լրիվ աշխատունակության պայմաններում, իսկ կենսաթոշակը՝ աշխատունակության սահմանափակման կամ կորստի պայմաններում: Հետևաբար, կենսաթոշակի իրավունքը ծագում է այն ժամանակ, երբ անձը, որոշակի օբյեկտիվ հանգամանքներով պայմանավորված, այլեւս չի կարող այդ նպատակն իրացնել աշխատանքի միջոցով: Կենսաթոշակի իրավունքի ծագումն անմիջականորեն պայմանավորվում է աշխատանքի իրավունքի իրացման հնարավորությունների կրճատմամբ: Այսպիսով, կենսաթոշակային տարիքը լրանալու կապակցությամբ անձի հետ աշխատանքային հարաբերություններն օբյեկտիվորեն ենթակա են կարգավորման այլ սկզբունքներով եւ առաջնահերթ կարելուով են նրա սոցիալական ապահովման խնդրի լուծումն ու որոշակի ժամկետով աշխատանքային պայմանագրով աշխատելու հնարավորությունը: Ուստի սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ օրենսգրքի վիճարկվող իրավակարգավորմամբ սահմանված՝ աշխատանքի իրավունքի եւ կենսաթոշակի իրավունքի նման փոխհարաբերակցությունը, պայմանավորված լինելով դրանց սոցիալական բովանդակությամբ եւ առաքելությամբ, իր հիմքում ունի օբյեկտիվ արդարացում: Հետևաբար, աշխատանքային հարաբերությունների **դադարման** հնարավորությունը կենսաթոշակի իրավունքի ծագմամբ պայմանավորելն իրավաչափ է, քանի որ աշխատանքային հարաբերությունների դադարման հնարավորությունը հիմնվում է այնպիսի օբյեկտիվ չափանիշի վրա, ինչպիսին մարդու տարիքի փաստով պայմանավորված աշխատունակության չափանիշն է:

Սահմանադրական դատարանը նաեւ գտնում է, որ կենսաթոշակային տարիքի հասած անձի հետ անորոշ ժամկետով աշխատանքային պայմանագիրը լուծելիս եւ (կամ) որոշակի ժամկետով պայմանագիր կնքելիս ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքով նախատեսելի կարգով անհրաժեշտաբար

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

պետք է երաշխավորվեն ՀՀ Սահմանադրության 37-րդ հոդվածով նախատեսված նրա սոցիալական ապահովության իրավունքի իրացման բավարար պայմաններ՝ **կապված սոցիալական ապահովության հնարավոր ծավալի եւ ձևերի հետ**: Սահմանադրական դատարանը կարելու է համարում ընդգծել, որ օրենքով աշխատողի համար սահմանային տարիք նախատեսելը նախ եւ առաջ հետապնդում է ՀՀ Սահմանադրության 37-րդ հոդվածով նախատեսված՝ անձի սոցիալական ապահովության իրավունքը իրացնելու հնարավորությունը երաշխավորելու իրավաչափ նպատակ՝ կապված նրա աշխատունակության աստիճանի օբյեկտիվ փոփոխության հետ:

8. Անդրադառնալով կենսաթոշակային տարիքի հասած անձանց հետ աշխատանքային հարաբերությունների կարգավորման (հաստատման, դադարման) միջազգային փորձին՝ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ Աշխատանքի միջազգային կազմակերպության կողմից ընդունված միջազգային ակտերի, ինչպես նաեւ բազմաթիվ երկրների ներպետական օրենսդրության համաձայն աշխատողի հետ հաստատված աշխատանքային հարաբերությունները չպետք է դադարեցվեն, եթե դրա համար առկա չէ աշխատողի ունակությունների կամ վարքագծի հետ կապված, ինչպես նաեւ ծառայության կամ գործունեության գործառնական պահանջների վրա հիմնված իրավաչափ պատճառ: Նման վիճակներից խուսափելու հիմնական նախադրյալն **աշխատանքային պայմանագրերի կնքման հետ կապված հարաբերությունների հստակ իրավական կարգավորումն է**: Վերջինս պահանջում է տարբերակել այդ հարաբերությունների բնույթն ու աշխատողի իրավունքների պաշտպանության երաշխիքների ապահովումը մինչև կենսաթոշակային տարիքի հասնելը եւ դրանց բնույթն ու առանձնահատկությունները **կենսաթոշակային տարիքում**: Բազմաթիվ երկրների աշխատանքային օրենսգրքերում կամ տվյալ իրավահարաբերությունները կանոնակարգող այլ ակտերում (Բուլղարիա, հոդվ. 72, Ֆինլանդիա, Աշխատանքային պայմանագրերի մասին ակտի բաժին 1/Ա(1030/2004), Խորվաթիա, հոդվ. 110, Հունգարիա, հոդվ. 87Ա, 89, Մակեդոնիա, հոդվ. 108, Ռումինիա, հոդվ. 56, Սերբիա, հոդվ. 175, Շվեդիա, Աշխատանքային իրավունքների պաշտպանության մասին ակտի բաժին 5Ա եւ այլն) հստակ սահմանվում է, որ **անորոշ ժամկետով կնքված աշխատանքային պայմանագրից բխող իրավահարաբերությունները վերաբերում են մինչկենսաթոշակային տարիքին**: Այս շրջանակներում է նաեւ դիտարկվում տարիքի հետ կապված խտրականության դրսևորման անթույլատրելիությունը: Օրինակ՝ Ռուսաստանի Դաշնության աշխատանքային օրենսգրքի 59-րդ հոդվածը նախատեսում է որոշակի ժամկետով աշխատանքային պայմանագրի կնքման 20-ից ավելի հնարավոր իրավիճակներ, որոնց թվում շեշտվում է, որ **կենսաթոշակային տարիքի անձանց հետ կնքվում է որոշակի ժամկետով աշխատանքային**

քային պայմանագիր: Իսկ, օրինակ, Բուլղարիայի համանուն օրենսգրքի 72-րդ հոդվածի համաձայն՝ «Վաքսուն տարեկանը լրացած տղամարդ եւ հիսունհինգ տարեկանը լրացած կին կենսաթոշակառուի հետ աշխատանքային պայմանագիրը կարող է կնքվել որոշակի ժամկետով՝ բայց ոչ ավելի, քան մեկ տարով»: Հունգարիայի աշխատանքային օրենսգրքի 89-րդ հոդվածն ընդհուպ նախատեսում է, որ՝ «Պորժատուն պարտավոր չէ ազատված աշխատողին բացատրել այդ ազատման պատճառը, եթե աշխատողը 87Ա բաժնի 1-ին ենթակետի իմաստով համարվում է թոշակառու»:

Վերոնշյալ իրավակարգավորումների պայմաններում հստակ է հայեցակարգը՝ անորոշ ժամկետով կնքվող աշխատանքային պայմանագրերը վերաբերում են մինչկենսաթոշակային տարիքին, եւ դրանց լուծումը տեղի է ունենում իրավունքի ուժով: Միաժամանակ, արդարացիորեն շեշտը դրվում է պայմանագրի բնույթի հստակեցման եւ կանխատեսելիության վրա, խնդիրը չի թողնվում գործատուի բացառիկ հայեցողությանը:

Միջազգային պրակտիկայում կարեւորվում է նաեւ այն հանգամանքը, որ աշխատողի կենսաթոշակային տարիքի կապակցությամբ աշխատանքային պայմանագրի լուծումը պայմանավորվում է նրա սոցիալական ապահովության իրավունքի իրացումը երաշխավորելու հանգամանքով, այսինքն՝ անհրաժեշտ աշխատանքային ստաժի կամ օրերքով նախատեսված այլ բնույթի հանգամանքների առկայությամբ: Այն իր ամրագրումն է ստացել նաեւ Լյուքսեմբուրգի Արդարադատության եվրոպական դատարանի պրակտիկայում, համաձայն որի՝ կենսաթոշակային տարիքի կապակցությամբ աշխատանքային պայմանագրի լուծումն իրավաչափ է, եթե համապատասխանում է «...սոցիալական անվտանգության օրենսդրությամբ սահմանված պայմաններին» (Case C-411/05 Felix Palacios de la Villa v. Cortefiel Servicios SA, 16 October 2007):

Վեճի առարկա նորմերի առնչությամբ միջազգային կազմակերպությունների, ինչպես նաեւ տարբեր երկրների օրենսդրական ու իրավակիրառական փորձի ընդհանրացման արդյունքում ՀՀ սահմանադրական դատարանը հանգում է հետեւյալին.

- մինչկենսաթոշակային տարիքում որոշակի ժամկետով աշխատանքային պայմանագրերի կնքումը բացառության դրսեւորում է եւ պայմանավորված է աշխատանքի բնույթի որոշ առանձնահատկություններով, ինչը պետք է օրենքով առավել հստակ նախատեսված լինի եւ չթողնվի գործատուի սուբյեկտիվ հայեցողությանը,

- մինչկենսաթոշակային տարիքում կնքվող աշխատանքային պայմանագրի հիմնական ձեւն անորոշ ժամկետով պայմանագիրն է, որի գործողության դադարման հիմքերն ու կարգը պետք է նախատեսվեն օրենքով եւ որոշվեն իրավունքի ուժով, իսկ դադարեցումը պետք է պայմանավորված

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ՂԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

լինի միայն իրավաչափ պատճառներով, ինչը, իր հերթին, հստակ պետք է նախատեսվի օրենքով,

- կենսաթոշակային տարիքը լրանալուց հետո անձի հետ աշխատանքային իրավապայմանագրային հարաբերությունների կարգավորման բնույթը եւ պայմանները փոխվում են: Եթե մինչկենսաթոշակային տարիքում ելակետն աշխատանքի ընտրության ազատության սկզբունքի երաշխավորումն է, ապա կենսաթոշակային տարիքը լրանալուց հետո կարելի է անձի սոցիալական ապահովության խնդրի լուծումը եւ որոշակի ժամկետով կնքվող աշխատանքային պայմանագրով աշխատելու հնարավորությունը:

ՀՀ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ վերոհիշյալ մոտեցումներն իրավաչափ են, հստակեցնում են աշխատանքային հարաբերությունների կանոնակարգման սահմանադրաիրավական բնույթը եւ համակարգային մոտեցմամբ, հստակ հայեցակարգի հիման վրա, օրենսդրական անհրաժեշտ կարգավորում պետք է ստանան: Դրանք համահունչ են նաեւ ՀՀ Սահմանադրության 1-ին, 14.1-րդ, 32-րդ, 37-րդ եւ 48-րդ հոդվածների պահանջներին: Միաժամանակ, անհրաժեշտ է, որպեսզի օրենքով նորմատիվ կարգավորում ստանա նաեւ այն հարցը, թե որ դեպքերում է կենսաթոշակային տարիքի հասած անձանց հետ կնքվում որոշակի ժամկետով աշխատանքային պայմանագիր, այն իրականացվի ոչ թե գործատուի սուբյեկտիվ հայեցողությամբ, այլ տվյալ աշխատանքի կատարման հարցում կենսաթոշակային տարիքի հասած անձի կարողությունների օբյեկտիվ գնահատման արդյունքում:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետով, 102-րդ հոդվածով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63, 64 եւ 68-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց .**

1. Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքային օրենսգրքի 113-րդ հոդվածի 1-ին մասի 11-րդ կետը, 114-րդ հոդվածի 4-րդ մասի 5-րդ կետը՝ հաշվի առնելով ՀՀ սահմանադրական դատարանի՝ սույն որոշման մեջ արտահայտած իրավական դիրքորոշումները, համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

**11 հոկտեմբերի 2011 թվականի
ՍԳՈ- 991**

**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2011 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀՈՒՆԻՍԻ 14-ԻՆ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՎԵՐԱԿԱՌՈՒՅՄԱՆ ԵՎ ԶԱՐԳԱՅՄԱՆ
ԵՎՐՈՊԱԿԱՆ ԲԱՆԿԻ ՄԻՋԵՎ «ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՓՈՔՐ ՀԱՄԱՅՆՔՆԵՐԻ
ԶՐԱՅԻՆ ԾՐԱԳԻՐ» ՎԱՐԿԱՅԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ
ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

14 հոկտեմբերի 2011թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ֆ. Թոխյանի, Մ. Թոփուզյանի, Ա. Խաչատրյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի (զեկուցող), Վ. Պողոսյանի,

մասնակցությամբ՝ Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ Հայաստանի Հանրապետության տարածքային կառավարման նախարարության ջրային տնտեսության պետական կոմիտեի նախագահ Ա. Անդրեասյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 եւ 72-րդ հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2011 թվականի հուլիսի 14-ին ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության եւ Վերակառուցման եւ զարգացման եվրոպական բանկի միջեւ «Հայաստանի փոքր համայնքների ջրային ծրագիր» վարկային համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ • ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ • 1(63)2012

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ՂԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Գործի քննության առիթը Հանրապետության Նախագահի՝ 2011 թվականի սեպտեմբերի 2-ին Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով սույն գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցչի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով վարկային համաձայնագիրը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

1. Հայաստանի Հանրապետության եւ Վերակառուցման եւ զարգացման եվրոպական բանկի միջեւ «Հայաստանի փոքր համայնքների ջրային ծրագիր» վարկային համաձայնագիրը (Վարկային համաձայնագիր) ստորագրվել է 2011 թվականի հուլիսի 14-ին:

2. Վերակառուցման եւ զարգացման եվրոպական բանկը Հայաստանի Հանրապետությանը տրամադրում է վեց միլիոն հինգ հարյուր հազար (6.500.000) եվրո գումարի չափով վարկ, Վարկային համաձայնագրով սահմանված պայմաններով, Տավուշի, Լոռու, Շիրակի, Գեղարքունիքի, Կոտայքի, Սյունիքի եւ Վայոց ձորի մարզերում համայնքային ջրամատակարարման բարելավման եւ Տավուշի (Դիլիջան քաղաք) եւ Վայոց ձորի (Զերմուկ քաղաք) մարզերում կեղտաջրերի մաքրման կայանների եւ կոյուղաջրերի կոլեկտորների վերակառուցման գործում օժանդակելու ծրագիր (Ծրագիր) իրականացնելու նպատակով:

Ծրագրի ավարտման ժամկետն է 2015 թվականի հունիսի 30-ը:

3. Վարկային համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետությունը, մասնավորապես, ստանձնում է հետեւյալ պարտավորությունները.

ա) 24 հավասար կամ հնարավորինս հավասար կիսամյակային վճարումներով՝ յուրաքանչյուր տարվա ապրիլի 16-ին եւ հոկտեմբերի 16-ին մարել վարկը՝ սկսած Վարկային համաձայնագրով սահմանված ժամկետից.

բ) յուրաքանչյուր տարվա ապրիլի 16-ին եւ հոկտեմբերի 16-ին վճարել հանձնառության վճար՝ տարեկան 0.5 տոկոս դրույքաչափով.

գ) վճարել 500.000 եվրո գումարի չափով կանխավճար.

դ) Վարկային համաձայնագրով սահմանված կարգով տրամադրել վարկային միջոցները «Հայջրմուղկոյուղի» ընկերությանը.

ե) եթե Վերակառուցման եւ զարգացման եվրոպական բանկն այլ բան չի նախատեսում, տրամադրել Վարկային համաձայնագրի, համաֆինանսավորման եւ ցանկացած այլ տեխնիկական համագործակցության ֆինանսավորման միջոցներով գնված ապրանքների, աշխատանքների եւ ծառայությունների նկատմամբ կիրառվող ավելացված արժեքի հարկը եւ

Ֆինանսավորման համար անհրաժեշտ այլ միջոցներ.

զ) չփոխանցել, չփոփոխել, չեղյալ չհայտարարել օժանդակ վարկային համաձայնագրի որեւէ դրույթ եւ չհրաժարվել դրա որեւէ դրույթից:

4. Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը 2011 թվականի հոկտեմբերի 13-ին հավանություն է տվել սույն գործով քննության առարկա Վարկային համաձայնագրին:

Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցչի գրավոր բացատրության համաձայն՝ Ծրագրի արդյունքում Ծրագրում նշված մարզերի բնակավայրերում էականորեն կավելանա ջրամատակարարման տեւողությունը, կնվազեն ջրակորուստները, կապահովվի խմելու ջրի ստանդարտներին համապատասխան ջրամատակարարումը, Ջերմուկ եւ Դիլիջան քաղաքներում կեղտաջրերի մաքրման կայանների մեխանիկական մասի եւ կոյուղու կոլեկտորների վերականգնումը կնպաստի տարածաշրջանի բնապահպանական խնդիրների լուծմանը:

5. Վարկային համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետության ստանձնած պարտավորությունները համահունչ են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 9-րդ հոդվածի դրույթներին:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետով, 102-րդ հոդվածի 1-ին եւ 4-րդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63, 64 եւ 72-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց .**

1. 2011 թվականի հուլիսի 14-ին ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության եւ Վերակառուցման եւ զարգացման եվրոպական բանկի միջեւ «Հայաստանի փոքր համայնքների ջրային ծրագիր» վարկային համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

14 հոկտեմբերի 2011 թվականի
ՍԳՈ- 992

**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2011 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀՈՒՆԻՍԻ 14-ԻՆ ԳՈՒԲԼԻՆՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ
ԻՌԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ ԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐԻ ԵՎ
ԳՈՒՅՔԻ ԿՐԿՆԱԿԻ ՀԱՐԿՈՒՄԸ ԲԱՑԱՌԵԼՈՒ ԵՎ ՀԱՐԿՈՒՄԻՅ
ԽՈՒՍԱՓԵԼԸ ԿԱՆԽԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ
ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ
ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ
ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

14 հոկտեմբերի 2011 թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ֆ. Թոխյանի, Մ. Թովուզյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Ա. Խաչատրյանի (զեկուցող), Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի, Վ. Պողոսյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 եւ 72-րդ հոդվածների,

դռնբաց դատական նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2011 թվականի հուլիսի 14-ին Դուբլինում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության եւ Իռլանդիայի կառավարության միջեւ եկամուտների եւ գույքի կրկնակի հարկումը բացառելու եւ հարկումից խուսափելը կանխելու մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթ է հանդիսացել Հանրապետության Նախագահի՝ սահմանադրական դատարան 2011 թվականի սեպտեմբերի 2-ին

ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ ♦ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ♦ 1(63)2012

մուտքագրված դիմումը:

Ուսումնասիրելով սույն գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՀՀ ֆինանսների նախարարի տեղակալ Ս. Կարայանի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով համաձայնագիրը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

1. Հայաստանի Հանրապետության կառավարության եւ Իռլանդիայի կառավարության միջեւ եկամուտների եւ գույքի կրկնակի հարկումը բացառելու եւ հարկումից խուսափելը կանխելու մասին համաձայնագիրը (այսուհետ՝ Համաձայնագիր) ստորագրվել է 2011 թվականի հուլիսի 14-ին՝ Դուբլինում: Համաձայնագրի նպատակը՝ եկամուտների եւ գույքի կրկնակի հարկումը բացառելու եւ հարկումից խուսափելը կանխելու հետ կապված հարաբերությունների կարգավորումն է, եւ դրանով պայմանավորված՝ միջազգային առետրի ու ներդրումների վրա եկամտային եւ գույքային հարկերի հետ կապված խոչընդոտների բացասական ազդեցության նվազեցումը, ինչպես նաեւ կանխատեսելի եւ կայուն հարկային դաշտի ստեղծումը:

2. Համաձայնագրով սահմանվում են պայմանավորվող պետություններից մեկի կամ երկուսի ռեզիդենտ հանդիսացող անձանց՝ հարկման ենթակա գույքը եւ եկամուտների տեսակները, որոնք ներառում են եկամտի ընդհանուր գումարը, գույքի ընդհանուր արժեքը կամ եկամտի կամ գույքի առանձին տարրերի վրա սահմանված բոլոր տեսակի հարկերը, ինչպես նաեւ գույքի արժեքաճի վրա սահմանված հարկերը, որոնց կապակցությամբ էլ պայմանավորվող պետությունները ձեռք են բերում համապատասխան իրավունքներ եւ պարտականություններ, որոնք դրսևորվում են նրանում, որ մի պայմանավորվող կողմը պարտավորություն է ստանձնում ձեռնպահ մնալ պայմանավորվող կողմերից մեկի կամ երկուսի ռեզիդենտ հանդիսացող անձանց ստացած այն եկամուտը հարկելուց, որի հարկման իրավունքը Համաձայնագրով վերապահված է մյուս պայմանավորվող կողմին, եւ ընդհակառակը:

Համաձայնագիրը կիրառվում է՝ Հայաստանի Հանրապետությունում սահմանված շահութահարկի, եկամտահարկի, հողի հարկի եւ գույքահարկի նկատմամբ, իսկ Իռլանդիայում՝ եկամտահարկի, շահութահարկի, հանրընդհանուր սոցիալական վճարի եւ գույքի արժեքի հավելածից հարկի նկատմամբ:

3. Համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետությունը, փոխադարձության հիման վրա, ստանձնում է, մասնավորապես, հետեւյալ պարտավորությունները.

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ՂԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

- Համաձայնագիրը կիրառել շահութահարկի, եկամտահարկի, հողի հարկի եւ գույքահարկի նկատմամբ,
- կիրառել Համաձայնագիրը նաեւ նմանատիպ կամ էապես համանման հարկերի նկատմամբ, որոնք կսահմանվեն Համաձայնագրի ստորագրումից հետո՝ ի լրումն գործող հարկերի կամ դրանց փոխարեն, եւ ապահովել, որպեսզի Հայաստանի Հանրապետության իրավասու մարմիններն իռլանդական կողմի իրավասու մարմիններին ծանուցեն Հայաստանի Հանրապետության համապատասխան հարկային օրենքներում կատարված ցանկացած էական փոփոխության մասին,
- Հայաստանի Հանրապետության ձեռնարկության կողմից միջազգային փոխադրումներում նավերի եւ օդանավերի շահագործումից ստացված շահույթը հարկել միայն Հայաստանի Հանրապետությունում,
- հաշվի առնելով Համաձայնագրի 18-րդ հոդվածի 2-րդ կետի դրույթները՝ ՀՀ ռեզիդենտին նախկինում կատարված վարձու աշխատանքի համար վճարված կենսաթոշակները եւ համանման այլ վարձատրությունները եւ այդ ռեզիդենտին վճարված ցանկացած անուիտետ հարկել միայն Հայաստանի Հանրապետությունում,
- Հայաստանի Հանրապետությանը կամ ՀՀ տարածքային կառավարման եւ տեղական իշխանության մարմիններին պետական բնույթի գործառնությունների իրականացման համար մատուցած ծառայությունների դիմաց ֆիզիկական անձին վճարված աշխատավարձը կամ համանման այլ վարձատրությունները հարկել միայն Հայաստանի Հանրապետությունում,
- չհարկել Իռլանդիայի ռեզիդենտ հանդիսացող կամ մինչեւ Հայաստանի Հանրապետություն ժամանելը Իռլանդիայի Թագավորության ռեզիդենտ հանդիսացած եւ Հայաստանի Հանրապետությունում բացառապես ուսման կամ մասնագիտացման նպատակով գտնվող ուսանողին կամ փորձնակին Հայաստանի Հանրապետությունում իր կեցության, ուսման կամ մասնագիտանալու համար ստացած վճարումների առնչությամբ՝ պայմանով, որ այդ վճարումներն ստացվեն Հայաստանի Հանրապետությունից դուրս գտնվող աղբյուրներից,
- կրկնակի հարկումը բացառելու նպատակով Հայաստանի Հանրապետության ռեզիդենտի կողմից Իռլանդիայում հարկվող եկամուտ ստանալիս կամ գույք տնօրինելիս թույլատրել այդ ռեզիդենտի եկամտահարկի նվազեցում Իռլանդիայում վճարված եկամտահարկի գումարի չափով, ինչպես նաեւ այդ ռեզիդենտի գույքահարկի նվազեցում Իռլանդիայում վճարված գույքահարկին հավասար գումարի չափով,
- Իռլանդիայի քաղաքացիներին Հայաստանի Հանրապետությունում չենթարկել այլ կամ ավելի խիստ որեւէ հարկման կամ դրա հետ կապված որեւէ պարտավորության, մասնավորապես՝ կապված ռեզիդենտության

հետ, քան այն հարկումն է ու դրա հետ կապված պարտավորություններն են, որոնց միեւնույն հանգամանքների դեպքում ենթարկվում կամ կարող են ենթարկվել Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիները,

- ապահովել, որպեսզի Իռլանդիայի ձեռնարկության տնտեսական գործունեություն իրականացնող մշտական հաստատության հարկումը Հայաստանի Հանրապետությունում չլինի նվազ բարենպաստ, քան Հայաստանի Հանրապետության համանման գործունեություն իրականացնող ձեռնարկությունների հարկումը,

- Հայաստանի Հանրապետության ձեռնարկություններին, որոնց գույքն ամբողջությամբ կամ մասամբ, ուղղակիորեն կամ անուղղակիորեն տնօրինվում կամ վերահսկվում է Իռլանդիայի մեկ կամ մի քանի ռեզիդենտների կողմից, Հայաստանի Հանրապետությունում չենթարկել հարկման կամ դրա հետ կապված պարտավորությունների կատարման, որոնք տարբերվում են կամ ավելի խիստ են, քան այն հարկումը եւ պահանջներն են, որոնց ենթարկվում կամ կարող են ենթարկվել Հայաստանի Հանրապետության այլ համանման ձեռնարկությունները,

- երաշխավորել, որպեսզի Հայաստանի Հանրապետության իրավասու մարմինները տրամադրեն Իռլանդիայի իրավասու մարմիններին այնպիսի տեղեկություններ, որոնք անհրաժեշտ են Համաձայնագրի դրույթների կամ ներքին օրենքների կիրառման համար,

- երաշխավորել, որ Համաձայնագրի 27-րդ հոդվածի 1-ին կետի համաձայն ստացված ցանկացած տեղեկություն կհամարվի գաղտնի եւ կտրամադրվի միայն այն անձանց կամ մարմիններին (ներառյալ դատարանները եւ վարչական մարմինները), որոնք զբաղվում են Համաձայնագրի 27-րդ հոդվածի 1-ին կետում նշված հարկերի գնահատմամբ կամ գանձմամբ, հարկադիր գանձմամբ կամ դատական հետապնդմամբ, կամ դրանց հետ կապված բողոքարկումների քննարկմամբ, ինչպես նաեւ երաշխավորել, որ այդպիսի անձինք կամ մարմինները տեղեկությունները կօգտագործեն միայն այդպիսի նպատակների համար:

4. Համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետությունը կրում է ֆինանսական պարտավորություններ, ինչը պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ Հայաստանի Հանրապետությունը պարտավորվում է չհարկել Իռլանդիայի ռեզիդենտների կողմից Հայաստանի Հանրապետությունում ստացված առանձին տեսակի եկամուտները կամ հարկել նվազեցված դրույքաչափով: Համաձայնագիրն ամրագրում է նաեւ հարկումից խուսափելը կանխելու հետ կապված փոխհամաձայնեցման ընթացակարգ, ինչպես նաեւ երաշխավորում է Հայաստանի Հանրապետությունում եւ Իռլանդիայում հարկման կամ դրա հետ կապված որեւէ պարտավորության կատարման բնագավառում անձանց նկատմամբ որեւէ խտրականության բացառում:

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

5. Միջազգային իրավունքի նորմերի պահանջներին համապատասխան՝ Համաձայնագրի գործողությունը չի տարածվում դիվանագիտական ներկայացուցչությունների եւ հյուպատոսական հիմնարկների անդամների նկատմամբ:

6. Համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետության ստանձնած պարտավորությունները համահունչ են ՀՀ Սահմանադրության 8 եւ 9-րդ հոդվածների դրույթներին, կոչված են զարգացնելու կողմերի միջեւ բարիդրացիական, փոխշահավետ հարաբերությունները, նաեւ ստեղծելու իրավական բարենպաստ պայմաններ կողմերի համապատասխան սուբյեկտների տնտեսական գործունեության ազատության համար:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետով, 102-րդ հոդվածի առաջին եւ չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63, 64 եւ 72-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց .**

1. 2011 թվականի հուլիսի 14-ին Դուրլինում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության եւ Իռլանդիայի կառավարության միջեւ եկամուտների եւ գույքի կրկնակի հարկումը բացառելու եւ հարկումից խուսափելը կանխելու մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

**14 հոկտեմբերի 2011 թվականի
ՍԳՈ- 993**

**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2011 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀՈՒԼԻՍԻ 13-ԻՆ ԼՈՆԴՈՆՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՄԵԾ
ԲՐԻՏԱՆԻԱՅԻ ԵՎ ՀՅՈՒՍԻՍԱՅԻՆ ԻՌԼԱՆԳԻԱՅԻ ՄԻԱՑՅԱԼ
ԹԱԳԱՎՈՐՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ ԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐԻ
ԵՎ ԿԱՊԻՏԱԼԻ ԿՐԿՆԱԿԻ ՀԱՐԿՈՒՄԸ ԲԱՅԱՌԵԼՈՒ ԵՎ ՀԱՐԿՈՒՄԻՑ
ԽՈՒՍԱՓԵԼԸ ԿԱՆԽԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ
ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ
ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

14 հոկտեմբերի 2011թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ֆ. Թոխյանի (զեկուցող), Մ. Թոփուզյանի, Ա. Խաչատրյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի, Վ. Պողոսյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 եւ 72-րդ հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2011 թվականի հուլիսի 13-ին Լոնդոնում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության եւ Մեծ Բրիտանիայի եւ Հյուսիսային Իռլանդիայի Միացյալ Թագավորության կառավարության միջեւ եկամուտների եւ կապիտալի կրկնակի հարկումը բացառելու եւ հարկումից խուսափելը կանխելու մասին կոնվենցիայում ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթ է հանդիսացել Հանրապետության Նախագահի դիմումը սահմանադրական դատարան՝ մուտքագրված 02.09.2011թ.:

ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ • ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ • 1(63)2012

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՎԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Ուսումնասիրելով սույն գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի ներկայացուցիչ՝ ՀՀ ֆինանսների նախարարի տեղակալ Ս. Կարայանի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով կոնվենցիան, ինչպես նաև գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց** .

1. Հայաստանի Հանրապետության կառավարության եւ Մեծ Բրիտանիայի եւ Հյուսիսային Իռլանդիայի Միացյալ Թագավորության կառավարության միջեւ եկամուտների եւ կապիտալի կրկնակի հարկումը բացառելու եւ հարկումից խուսափելը կանխելու մասին կոնվենցիան ստորագրվել է 2011 թվականի հուլիսի 13-ին՝ Լոնդոնում:

Կոնվենցիան բաղկացած է 30 հոդվածներից եւ Կոնվենցիայի անբաժանելի մասը կազմող արձանագրությունից, որն ստորագրվել է Կոնվենցիայի 4-րդ հոդվածի եւ 11-րդ հոդվածի 2-րդ կետի դրույթները պարզաբանելու եւ լրացնելու նպատակով:

2. Կոնվենցիայի կնքման նպատակն է բացառել եկամուտների եւ կապիտալի կրկնակի հարկումը եւ այդպիսով նվազեցնել նշված հարկերի հետ կապված խոչընդոտների բացասական ազդեցությունը միջազգային առևտրի եւ ներդրումների վրա եւ ստեղծել կանխատեսելի ու կայուն հարկային դաշտ:

3. Կոնվենցիան նախատեսում է հարկումից խուսափելը կանխելու մեխանիզմ, երաշխավորում է պայմանավորվող պետությունների ազգային անձանց նկատմամբ հարկային խտրականության բացառում՝ կոնվենցիայում ներառված հարկերի առնչությամբ:

4. Կոնվենցիայի կնքումը հնարավորություն կտա զարգացնելու երկու պետությունների միջեւ ապրանքների եւ ծառայությունների շրջանառությունը, կապիտալի, տեխնոլոգիաների, մարդկանց շարժը, կնպաստի տնտեսական կապերի զարգացմանը:

5. Կոնվենցիայով Հայաստանի Հանրապետությունը կրում է որոշ ֆինանսական պարտավորություններ, ինչը պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ Հայաստանի Հանրապետությունը պարտավորվում է Մեծ Բրիտանիայի եւ Հյուսիսային Իռլանդիայի Միացյալ Թագավորության ռեզիդենտների կողմից Հայաստանի Հանրապետությունում ստացված որոշ տեսակի եկամուտները չհարկել կամ հարկել նվազեցված դրույքաչափերով:

6. Կոնվենցիայում ամրագրված դրույթները համահունչ են ՀՀ Սահմանադրության 9-րդ հոդվածին եւ բխում են միջազգային փոխշահավետ համագործակցության հաստատման սահմանադրական սկզբունքից:

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ դեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետով, 102-րդ հոդվածի առաջին եւ չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63, 64 եւ 72-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց .**

1. 2011 թվականի հուլիսի 13-ին Լոնդոնում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության եւ Մեծ Բրիտանիայի եւ Հյուսիսային Իռլանդիայի Միացյալ Թագավորության կառավարության միջեւ եկամուտների եւ կապիտալի կրկնակի հարկումը բացառելու եւ հարկումից խուսափելը կանխելու մասին կոնվենցիայում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

14 հոկտեմբերի 2011 թվականի
ՍԳՈ- 994

**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2011 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀՈՒՆԻՍԻ 22-ԻՆ ՄԱԳՐԻԳՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԻՍՊԱՆԻԱՅԻ
ԹԱԳԱՎՈՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ ՕԴԱՅԻՆ ՏՐԱՆՍՊՈՐՏԻ ՄԱՍԻՆ
ՀԱՄԱՉԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ
ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ
ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

14 հոկտեմբերի 2011թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի (գեկուցող), Ֆ. Թոխյանի, Մ. Թովուզյանի, Ա. Խաչատրյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի, Վ. Պողոսյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 եւ 72-րդ հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2011 թվականի հուլիսի 22-ին Մադրիդում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության եւ Իսպանիայի Թագավորության միջեւ օդային տրանսպորտի մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթ է հանդիսացել Հանրապետության Նախագահի՝ 03.10.2011թ. ՀՀ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումը:

Ուսումնասիրելով սույն գործով գեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՀՀ կառավա-

ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ • ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ • 1(63)2012

րությանն առընթեր քաղաքացիական ավիացիայի գլխավոր վարչության պետի տեղակալ Ա. Մարությանի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով համաձայնագիրը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Ձ Ե Ց**.

1. Հայաստանի Հանրապետության եւ Իսպանիայի Թագավորության միջեւ օդային տրանսպորտի մասին համաձայնագիրը (այսուհետ՝ Համաձայնագիր) ստորագրվել է 2011 թվականի հուլիսի 22-ին՝ Մադրիդում:

Համաձայնագրի անբաժանելի մասն է կազմում Համաձայնագրի՝ Հայաստանի Հանրապետության եւ Իսպանիայի Թագավորության կողմից նշանակված ավիաընկերության կամ ավիաընկերությունների կողմից շահագործվող երթուղիների մասին հավելվածը:

2. Համաձայնագրի նպատակն է երկու երկրների միջեւ կանոնավոր օդային հաղորդակցությունների կարգավորումը եւ տնտեսական ու մշակութային կապերի հետագա զարգացումը:

3. Սույն Համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետությունը պարտավորվում է, մասնավորապես՝

- տրամադրել Իսպանիայի Թագավորությանը Համաձայնագրում նախատեսված իրավունքները՝ Հավելվածում սահմանված երթուղիներով կանոնավոր միջազգային օդային հաղորդակցություններ հաստատելու նպատակով (հոդվ. 2, կետ 1),
- սահմանված երթուղիներով համաձայնեցված հաղորդակցությունը շահագործելու առնչությամբ երաշխավորել իսպանական կողմի նշանակված ավիաընկերությունների՝ ՀՀ տարածքի վրայով առանց վայրէջքի թռիչքներ իրականացնելու, ոչ առետրային նպատակներով ՀՀ տարածքում վայրէջքներ կատարելու, ինչպես նաեւ ՀՀ տարածքում՝ Հավելվածում սահմանված կետերում կանգառներ կատարելու իրավունքները՝ առանձին կամ համակցված կերպով միջազգային փոխադրումներում ուղեւորների, բեռի եւ փոստի օդանավ վերցնելու կամ իջեցնելու նպատակով (հոդվ. 2, կետ 2),
- միջազգային օդային հաղորդակցություններում ներգրավված օդանավի՝ ՀՀ-ի տարածք մուտք գործելուն, տարածքից մեկնելուն կամ այդ տարածքում գտնվելիս իսպանական կողմի նշանակված ավիաընկերության օդանավերի նկատմամբ կիրառել նման օդանավի շահագործմանը վերաբերող ՀՀ օրենսդրությունը (հոդվ. 5, կետ 1),
- վավեր ճանաչել Համաձայնագրի հավելվածում սահմանված երթուղիներով համաձայնեցված հաղորդակցությունների շահագործման նպատակով իսպանական կողմի կանոններին եւ ընթացակարգերին համապատասխան տրված կամ վավեր ճանաչված դեռեւս ուժի մեջ

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ՂԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

- գտնվող թռիչքային պիտանիության սերտիֆիկատները, օդանավ շահագործողի սերտիֆիկատներն ու լիցենզիաները՝ պայմանով, որ այն պահանջները, որոնց ներքո տրվել կամ վավեր են ճանաչվել նման սերտիֆիկատներն ու լիցենզիաները, համապատասխանում են Միջազգային քաղաքացիական ավիացիայի մասին Չիկագոյի 1944թ. կոնվենցիայում սահմանված նվազագույն չափանիշներին կամ գերազանցում են դրանք (հոդվ. 6, կետ 1),
- իսպանական կողմի հարցման դեպքում տրամադրել անհրաժեշտ ողջ աջակցությունը՝ կանխելու համար օդանավերի ապօրինի զավթման գործողությունները եւ օդանավերի, դրանց ուղեւորների եւ անձնակազմի, օդանավակայանների եւ օդագնացության միջոցների անվտանգության դեմ ուղղված այլ անօրինական գործողություններ, ինչպես նաեւ քաղաքացիական ավիացիայի անվտանգության դեմ ուղղված ցանկացած այլ սպառնալիք (հոդվ. 8, կետ 2),
  - իսպանական կողմի ցանկացած նշանակված ավիաընկերությունների միջազգային օդային հաղորդակցություններում շահագործվող օդանավերը, ինչպես նաեւ դրանց սովորական սարքավորումները, վառելիքի ու քսայուղերի պաշարները եւ նման օդանավերում գտնվող պաշարները, ՀՀ-ի տարածք ժամանելիս ազատել բոլոր մաքսատուրքերից եւ այլ տուրքերից ու հարկերից՝ պայմանով, որ այդպիսի սարքավորումները եւ պաշարները մնան օդանավում մինչեւ դրանք վերաարտահանելը (հոդվ. 10, կետ 1),
  - իսպանական կողմի նշանակված ավիաընկերություններին տրամադրել Համաձայնագրում սահմանված երթուղիներով համաձայնեցված հաղորդակցությունների շահագործման արդար եւ հավասար հնարավորություն (հոդվ. 12, կետ 1),
  - իսպանական կողմի նշանակված ավիաընկերություններին թույլատրել ՀՀ-ի տարածքում պահելու իրենց գրասենյակները եւ ներկայացուցչությունները, ինչպես նաեւ իրենց առետրային, գործառնական եւ տեխնիկական անձնակազմը, որն անհրաժեշտ է համաձայնեցված հաղորդակցությունների շահագործման մասով (հոդվ. 14, կետ 1):

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետով, 102-րդ հոդվածի առաջին եւ չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63 եւ 64-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց .**

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

1. 2011 թվականի հուլիսի 22-ին Մադրիդում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության եւ Իսպանիայի Թագավորության միջեւ օդային տրանսպորտի մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

14 հոկտեմբերի 2011 թվականի
ՍԳՈ- 995

**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**ՔԱՂԱՔԱՅԻ ԱՐՄԵՆ ԽԱՌԱՏՅԱՆԻ ԳԻՄՈՒՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝
«ԴԱՏԱԿԱՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ» ՀՀ ՕՐԵՆՔԻ 14-ՐԴ ՀՈԳՎԱԾԻ
3-ՐԴ ՄԱՍԻ 4-ՐԴ ԿԵՏԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

18 հոկտեմբերի 2011թ.

ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ • ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ • 1(63)2012

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ֆ. Թոխյանի, Մ. Թովուզյանի, Ա. Խաչատրյանի, Վ. Հովհաննիսյանի (զեկուցող), Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի, Վ. Պողոսյանի,

մասնակցությամբ՝

դիմող Ա. Խառատյանի, դիմողի ներկայացուցիչներ Ա. Ղազարյանի եւ Ա. Չեյնալյանի,

գործով որպես պատասխանող կողմ ներգրավված՝ ՀՀ Ազգային ժողովի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՀՀ Ազգային ժողովի աշխատակազմի իրավաբանական վարչության իրավական փորձաքննության բաժնի գլխավոր մասնագետ Ա. Մխիթարյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 6-րդ կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 25, 38 եւ 69-րդ հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «Քաղաքացի Արմեն Խառատյանի դիմումի հիման վրա՝ «Դատական ծառայության մասին» ՀՀ օրենքի 14-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 4-րդ կետի՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը քաղաքացի Ա. Խառատյանի՝ 20.07.2011թ. ՀՀ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, դիմող եւ պատասխանող կողմերի գրավոր բացատրությունները, հետազոտելով «Դատական ծառայության մասին» ՀՀ օրենքը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց .**

1. «Դատական ծառայության մասին» ՀՀ օրենքն ընդունվել է ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից 2006 թվականի հուլիսի 7-ին, Հայաստանի Հանրապետության Նախագահի կողմից ստորագրվել՝ 2006 թվականի հուլիսի 12-ին եւ ուժի մեջ է մտել 2006 թվականի օգոստոսի 5-ին:

Օրենքի՝ «Դատական ծառայության պաշտոնի նշանակումը եւ ազատումը» վերառությամբ 14-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 4-րդ կետը սահմանում է. «Դատական ծառայության պաշտոններում նշանակում եւ այդ պաշտոններից ազատում է ... սույն օրենքով նախատեսված դեպքում դատավորին կցված դատական ծառայության պաշտոններում՝ դատական դեպարտամենտի ղեկավարը՝ տվյալ դատավորի ներկայացմամբ»:

2. Գործի դատավարական նախապատմությունը հանգում է հետեւյալին. դիմող Ա. Խառատյանը 29.01.2010թ. դատական դեպարտամենտի ղեկավարի հրամանով՝ հիմնված դիմողի վերապատրաստման գնահատման արդյունքում քննական հանձնաժողովի կողմից տրված՝ զբաղեցրած պաշտոնին չհամապատասխանելու վերաբերյալ եզրակացության վրա, ազատվել է ընդհանուր իրավասության դատարանի դատավորի օգնականի պաշտոնից՝ առանց համապատասխան դատավորի ներկայացման: Դիմողը 01.03.2010 թ. հայց է ներկայացրել ՀՀ վարչական դատարան՝ ՀՀ դատական դեպարտամենտի ղեկավարի հրամանն անվավեր ճանաչելու եւ հարկադիր պարապուրդի ամբողջ ժամանակահատվածի համար միջին աշխատավարձը վճարելուն պարտավորեցնելու պահանջների մասին: Վարչական դատարանն իր՝ 21.05.2010թ. վճռով բավարարել է Ա.Խառատյանի հայցը:

Հայցը բավարարելիս դատարանն օրենքի 14-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 4-րդ կետի մեկնաբանման արդյունքում եկել է այն համոզման, որ «դատավորին կցվող դատական ծառայողին զբաղեցրած պաշտոնից ազատելու իրավունքը վերապահված է ՀՀ դատական դեպարտամենտի ղեկավարին, սակայն այդ իրավունքը չի կարող դիտվել որպես հայեցողական, քանի որ դրա իրականացման համար ՀՀ դատական դեպարտամենտի ղեկավարը կաշկանդված է համապատասխան դատավորի ներկայացմամբ»:

ՀՀ դատական դեպարտամենտի ղեկավարը վճռաբեկ բողոք է ներկայացրել: ՀՀ վճռաբեկ դատարանն իր՝ 04.03.2011թ. որոշմամբ բեկանել է ՀՀ վարչական դատարանի վճիռը եւ Ա. Խառատյանի հայցը մերժել:

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ՂԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Մերժելով հայցը՝ ՀՀ վճռաբեկ դատարանն արձանագրել է, որ դատավորին կցված դատական ծառայողին զբաղեցրած պաշտոնից համապատասխան դատավորի ներկայացմամբ ազատելու կարգի սահմանումը հանդիսանում է որպես դատավորի գործունեության երաշխիք, միաժամանակ հանգել է այն եզրակացությանը, որ դատական ծառայողի որեւէ իրավունք չի խախտվել, քանի որ դատավորին կցված դատական ծառայության պաշտոնում նշանակումը կամ պաշտոնից ազատումը դատավորի ներկայացմամբ կատարելու կարգի պահպանումն էական նշանակություն կարող է ունենալ միայն դատավորի համար՝ նրա գործունեության երաշխիքների տեսանկյունից, մինչդեռ իրեն կցված դատական ծառայողին առանց իր ներկայացման պաշտոնից ազատելու հանգամանքը դատավորի կողմից չի վիճարկվել, վերապատրաստման արդյունքների գնահատման քննական հանձնաժողովի եզրակացությունը դատական ծառայողի կողմից չի վիճարկվել:

Միաժամանակ, ՀՀ վճռաբեկ դատարանը հանգել է հետեւյալին. «... հակառակ մեկնաբանման պայմաններում, այն է՝ բոլոր դեպքերում դատական ծառայողին պաշտոնից ազատումը միայն դատավորի ներկայացումից կախվածության մեջ դնելը, կարող է ստեղծել մի իրավիճակ, երբ օրինակ՝ դատական ծառայության պաշտոնի անձնագրով սահմանված պահանջներին չհամապատասխանող, կամ դատական կարգով անգործունակ, կամ սահմանափակ գործունակ, կամ անհայտ բացակայող ճանաչված ..., կամ օրինական ուժի մեջ մտած մեղադրական դատավճռով ազատագրկման դատապարտված ... դատական ծառայողի պաշտոնից ազատման հարցը կախվածության մեջ կդրվի զուտ ընթացակարգային պահանջներից, այն է՝ դատավորի կողմից ազատման ներկայացումից, որն իրավակիրառ պրակտիկայի տեսանկյունից խոչընդոտներ կհարուցի դատական ծառայության պաշտոն զբաղեցնելու համար օրենքով նախատեսված պահանջների պահպանման հարցում»:

3. Գիմողը ՀՀ սահմանադրական դատարան ներկայացրած իր դիմումում գտնում է, որ վիճարկվող նորմը հակասում է ՀՀ Սահմանադրության 1-ին հոդվածին, քանի որ չի բավարարում «օրենքի որակին» ներկայացվող պահանջները, հստակ չէ, ձեւակերպված է ոչ որոշակի: Նրա կարծիքով՝ «Դատական ծառայության մասին» ՀՀ օրենքով դատական իշխանությունում պետական ծառայության տարրեր ամրագրելով՝ օրենսդիրը միաժամանակ պետք է այդ իրավակարգավորումներով չխախտեր դատավորի անկախության երաշխիքները, քանի որ դատական համակարգն իշխանության ինքնուրույն ճյուղ է: «Ելնելով այս հիմնարար մոտեցումից՝ օրենսդիրը պետք է տարանջատեր «դատավորին կցված» եւ «դատավոր-

րին չկցված» հասկացությունները եւ առաջինի հասկացության տակ ընկնող պետական ծառայողներին աշխատանքի ընդունելու եւ աշխատանքից ազատելու հարցերում թույլատրելի դատավորի միջամտությունը, որը պետք է նպատակ հետապնդել ապահովել, որպեսզի դատավորն իր սեփական հայեցողությամբ իր ռեսուրսները կարգավորելու որոշ ազատություն ունենա»:

Դիմողը նաեւ պնդում է, որ վիճարկվող նորմը՝ իրավակիրառական պրակտիկայում դրան տրված բովանդակությամբ, հակասում է ՀՀ Սահմանադրության 18-րդ, 19-րդ, 94-րդ եւ 97-րդ հոդվածներին՝ հետեւյալ հիմնավորմամբ. վիճարկվող նորմը հնարավորություն չի տալիս օգտվել ՀՀ Սահմանադրության 18-րդ եւ 19-րդ հոդվածներով երաշխավորված դատական պաշտպանության արդյունավետ միջոցի իրավունքից, ինչպես նաեւ խախտում է դատավորի անկախության (տվյալ դեպքում՝ ներքին անկախության) սահմանադրական սկզբունքը:

4. Պատասխանող կողմը, առարկելով դիմողի փաստարկների դեմ, գտնում է, որ օրենքի վիճարկվող նորմը համապատասխանում է ՀՀ Սահմանադրությանը:

Անդրադառնալով դիմողի փաստարկներին՝ կապված օրենքի վիճարկվող նորմի իրավական անորոշության հետ, պատասխանողը գտնում է, որ օրենքի վիճարկվող նորմը ձեւակերպված է բավարար հստակությամբ, քանի որ դատական ծառայության պաշտոնից ազատման հիմքերի առկայության դեպքում օրենքը պարտավորեցնում է դատավորին «ներկայացնել դատական ծառայողին պաշտոնից ազատման պահանջ»:

Անդրադառնալով դիմողի փաստարկներին՝ կապված իրավակիրառական պրակտիկայում տրված մեկնաբանության շրջանակներում օրենքի վիճարկվող նորմի եւ ՀՀ Սահմանադրության 18, 19, 94 եւ 97-րդ հոդվածների միջեւ հնարավոր հակասության հետ, պատասխանողը, մատնանշելով իրավակիրառ պրակտիկայի կողմից խնդրո առարկա դրույթի վերաբերյալ տրված մեկնաբանությանն անդրադառնալով՝ ՀՀ Ազգային ժողովի իրավասության բացակայությունը, գտնում է, որ օրենքի վիճարկվող նորմը որեւէ կերպ անձին չի գրկում իր իրավունքները եւ ազատությունները դատական, ինչպես նաեւ պետական այլ մարմինների առջեւ իրավական պաշտպանության արդյունավետ միջոցների, ինչպես նաեւ արդար դատաքննության իրավունքներից: Որպես ապացույց՝ պատասխանողը մատնանշում է ՀՀ վարչական եւ ՀՀ վճռաբեկ դատարանների կողմից դիմողի բողոքները վարույթ ընդունելու հանգամանքը:

Օրենքի վիճարկվող նորմի եւ ՀՀ Սահմանադրության 94 եւ 97-րդ հոդվածների միջեւ հնարավոր հակասության վերաբերյալ դիմողի փաստարկ-

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ՂԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

ների առնչությամբ պատասխանողը գտնում է, որ «դատավորին կցված դատական ծառայողների սահմանազատումը դատական այլ ծառայողներից եւ դատավորին կցված դատական ծառայության պաշտոններում նշանակելու կամ ազատելու՝ օրենքով սահմանված ընթացակարգի իմպերատիվ բնույթը, այն է՝ դատավորի ներկայացմամբ, ամբողջովին համապատասխանում են ՀՀ Սահմանադրությամբ երաշխավորված՝ դատավորների անկախության սկզբունքին»:

5. Սահմանադրական դատարանը, քննության առնելով կողմերի դիրքորոշումները, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 19-րդ հոդվածի պահանջներից ելնելով՝ պարզելով գործի բոլոր հանգամանքները, գտնում է, որ վեճի առարկա իրավադրույթն ընթացակարգային բնույթի դրույթ է եւ կոչված է, մի կողմից, կանոնակարգելու դատական ծառայության պաշտոնում նշանակման կարգը, մյուս կողմից՝ լրացուցիչ երաշխիք ստեղծել դատավորի անկախ ու արդյունավետ գործունեության համար: Դատավորին կցված դատական ծառայության պաշտոններում նշանակումը եւ պաշտոնից ազատումը՝ տվյալ դատավորի ներկայացմամբ, դրույթը միանշանակ է, ունի իմպերատիվ բնույթ, չի բովանդակում օրենքի բաց կամ անորոշություն, հստակ սահմանում է իրավակարգավորման պայման: Վերջինս հանգում է նրան, որ այդ նշանակումը եւ ազատումը պետք է տեղի ունենան տվյալ դատավորի ներկայացմամբ: Ինչ վերաբերում է դատական հայեցողությանը, ապա այն ունի իր սահմանները եւ չի կարող փոխել իրավանորմի բնույթը կամ քննարկման առարկա դարձնել դրա նպատակահարմարության խնդիրը: Դատական հայեցողությունն ընտրություն կատարելու իրավասություն է՝ այնպիսի հնարավոր տարբերակների միջեւ, որոնք բոլորն էլ օրինական են: «Իրավական ակտերի մասին» ՀՀ օրենքի 86-րդ հոդվածի պահանջներից ելնելով՝ «Իրավական ակտը մեկնաբանվում է դրանում պարունակվող բառերի եւ արտահայտությունների տառացի նշանակությամբ՝ հաշվի առնելով օրենքի պահանջները»: Հստակ սահմանված է նաեւ, որ իրավական ակտի մեկնաբանությունը չպետք է փոխի դրա իմաստը:

Նկատի ունենալով, որ վեճի առարկա նորմի իմաստը հստակ է ու միանշանակ, այն ենթադրում է, որ դատավորին կցված դատական ծառայության պաշտոններում նշանակումը եւ պաշտոնից ազատումը պետք է տեղի ունենա տվյալ դատավորի ներկայացմամբ, ինչպես նաեւ հաշվի առնելով, որ նման իրավակարգավորումը հետապնդում է իրավաչափ նպատակ՝ նպաստելու դատավորի անկախությանը եւ գործունեության արդյունավետությանը, ՀՀ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ տվյալ նորմի իրավական բովանդակության եւ հստակության առումով առկա չէ

սահմանադրաիրավական բնույթի վեճ: Ընդ որում, այդ դրույթը խելամտության կանխավարկածով կիրառելու դեպքում Սահմանադրությամբ ամրագրված որեւէ իրավունքի ոտնահարման պատճառ չի կարող դառնալ:

6. Սահմանադրական դատարանը հարկ է համարում նաեւ արձանագրել. օրենքի համակարգային վերլուծությունը վկայում է, որ օրենսդիրը դատավորի վճռորոշ մասնակցության սկզբունքը տարածել է նաեւ դատավորին կցված դատական ծառայության պաշտոնում նշանակման ընդհանուր կարգի վրա: Մասնավորապես, օրենսդիրն օրենքի 12 եւ 13-րդ հոդվածներում նախատեսում է համապատասխանաբար այն անձանց, ովքեր ունեն դատական ծառայության պաշտոն զբաղեցնելու իրավունք, եւ այն անձանց, ովքեր չունեն նման իրավունք: Այդ պահանջներն ընդհանուր են բոլոր դատական ծառայողների համար: Սակայն բովանդակային առումով դրանք նույնական չեն, քանի որ պաշտոնի անձնագրով նախատեսված պահանջները կարող են տարբեր լինել: Միայն նշված պահանջները բավարարելուց հետո անձը կարող է օրենքով սահմանված կարգով նշանակվել դատական ծառայության թափուր պաշտոնում: Այդ կարգն ամրագրված է օրենքի 15-րդ հոդվածում, որի 1-ին մասի համաձայն՝ «Դատական ծառայության թափուր պաշտոնները զբաղեցվում են մրցութային կարգով, բացառությամբ սույն օրենքով նախատեսված դեպքերի»: Վերը նշված՝ ընդհանուր կարգից բացառություն կազմող կարգն ամրագրված է օրենքի նույն հոդվածի 3-րդ մասում եւ վերաբերում է բացառապես դատավորին կցված դատական ծառայության թափուր պաշտոնում նշանակմանը: Նշված նորմի համաձայն՝ «Դատավորին կցված դատական ծառայության թափուր պաշտոնում նշանակումը կատարվում է դատավորի ներկայացմամբ, առանց մրցույթի: Դատավորին կցվող դատական ծառայության թափուր պաշտոնում նշանակվող անձը պետք է համապատասխանի տվյալ պաշտոնի անձնագրով նախատեսված պահանջներին»: Վերջինիս հետ մեկտեղ, օրենսդիրն օրենքի 15-րդ հոդվածի 4-րդ մասում ամրագրել է դատավորի եւս մեկ հայեցողական լիազորություն, համաձայն որի՝ դատավորի առաջարկությամբ իրեն կցվող դատական ծառայության թափուր պաշտոնը կարող է զբաղեցվել օրենքով նախատեսված մրցութային կարգով: Մրցույթի արդյունքում հաղթող ճանաչված անձը նշանակվում է թափուր պաշտոնում՝ օրենքով նախատեսված կարգով:

Միաժամանակ, հիմք ընդունելով այն հանգամանքը, որ օրենքի 14-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 4-րդ կետը հանդիսանում է դատավորին կցված դատական ծառայության պաշտոնում նշանակելու եւ այդ պաշտոնից ազատելու կարգ սահմանող իմպերատիվ նորմ՝ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ օրենքի վիճարկվող նորմի դիսպոզիցիան դատավորի հա-

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՎԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

մար նախատեսում է նաեւ պարտականություն՝ դատավորին կցված դատական ծառայողին պաշտոնից ազատելու համապատասխան հիմքի առկայության դեպքում տվյալ դատական ծառայողին ներկայացնել ազատման: Այլ խնդիր է՝ դատավորի կողմից նշված պարտականության կատարումից տարաբնույթ պատճառներով հնարավոր հրաժարվելու հանգամանքը: Այս կապակցությամբ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ տվյալ հարցի առավել մանրամասն իրավակարգավորման նպատակահարմարության խնդիրը կարող է քննության առարկա դառնալ օրենսդիր մարմնի իրավագործության շրջանակներում:

Հիմք ընդունելով վերոգրյալը՝ սահմանադրական դատարանը հիմնավոր չի համարում օրենքի վիճարկվող նորմի ենթադրյալ իրավական անորոշության վերաբերյալ պնդումը եւ արձանագրում է, որ օրենքի վիճարկվող նորմը ձեւակերպված է բավարար հստակությամբ՝ իրավական որոշակիության սկզբունքին համահունչ, ինչը պետք է հաշվի առնվի իրավակիրառական պրակտիկայում: Իսկ ներկայացվող վեճը ոչ թե տվյալ նորմի սահմանադրաիրավական բովանդակությանն առնչվող սահմանադրականության խնդիր է բովանդակում, այլ վերաբերում է կոնկրետ գործով դատական հայեցողության իրավաչափության գնահատմանը:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետով, 102-րդ հոդվածով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 19, 63, 64 եւ 69-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. «Դատական ծառայության մասին» ՀՀ օրենքի 14-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 4-րդ կետը՝ հաշվի առնելով սույն որոշման մեջ արտահայտված իրավական դիրքորոշումները, նկատի ունենալով, որ նման իրավակարգավորումը հետապնդում է իրավաչափ նպատակ՝ նպաստելու դատավորի անկախությանը եւ գործունեության արդյունավետությանը, համապատասխանում է Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

18 հոկտեմբերի 2011 թվականի
ՍԳՈ- 996

**ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ
ԴԱՏԱՐԱՆՈՒՄ**

ՀՐԱԺԵՇՏԻ ԱՅՑ

Գեկտեմբերի 8-ին հրաժեշտի այցով ՀՀ սահմանադրական դատարանի նախագահ Գ. Հարությունյանին այցելեց Հայաստանի Հանրապետությունում Մեծ Բրիտանիայի եւ Հյուսիսային Իռլանդիայի Միացյալ Թագավորության արտակարգ եւ լիազոր դեսպան Չարլզ Լոնսդեյլը:

Ողջունելով հյուրին, պարոն Հարությունյանը շնորհակալություն հայտնեց Հայաստանում դեսպանի պաշտոնավարման տարիներին դեսպանատուն-սահմանադրական դատարան արդյունավետ համագործակցության համար: Ջրույցն ընթացավ իրավունքի գերակայության ապահովման, Սահմանադրական դատարանների ունեցած կարեւոր դերի, Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի հետ գործակցության, ՀՀ ՄԳ-ի միջպետական կապերի շուրջ:

ՄԳ նախագահը դեսպանին հաջողություն մաղթեց իր հետագա աշխատանքում:

**ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ ՀՀ ՊԵՏԱԿԱՆ
ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅՈՒՄ**

Գեկտեմբերի 12-ին ՀՀ պետական կառավարման ակադեմիայի դասախոսների եւ մագիստրատուրայի ուսանողների համար՝ «Վերափոխվող հասարակական համակարգերում սահմանադրական զարգացումների արդի հիմնախնդիրները» թեմայով ամփոփիչ դասախոսությամբ հանդես եկավ ՀՀ սահմանադրական դատարանի նախագահ Գ. Հարությունյանը: Պարոն Հարությունյանն ունկնդիրների ուշադրությունը հրավիրեց այն հարցերի վրա, որոնք այսօր էլ առանցքային կարեւոր նշանակություն ունեն թե՛ դասական ժողովրդավարության եւ թե՛ նորանկախ երկրների կայուն, դիմամիկ զարգացումը երաշխավորելու, հասարակական հարաբերությունների սահմանադրականացման, իրավունքի գերակայության երաշխավորման գործում: Ավելի քան երկժամյա հանդիպումն ավարտվեց արծարծված հիմնախնդիրների աշխույժ քննարկմամբ:

ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ • ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ • 1(63)2012

ԱՐԺԵՎՈՐՈՒՄ

Սահմանադրական արդարադատության միջազգային պրակտիկայում եզակի ու կարեւոր իրադարձություն էր, երբ **2011թ. նոյեմբերին** Ուկրաինայի սահմանադրական դատարանի նախաձեռնությամբ Կիեւում հրատարակվեց Նոր ժողովրդավարության երկրների սահմանադրական դատարանների միջազգային խորհրդաժողովի նախագահ, ՀՀ ՍԳ նախագահ Գագիկ Հարությունյանի՝ միջազգային ֆորումներում ունեցած ելույթների ու տարբեր հրապարակումների ժողովածուն (այն տեղադրված է ՀՀ սահմանադրական դատարանի վեբ կայքում՝ www.concourt.am/armenian/constitutions/arevmtahayeren.pdf):

«Конституционализм: уроки, вызовы, гарантии» ժողովածուի շնորհանդեսը կազմակերպվեց **2011-ի դեկտեմբերի 16-ին** Կիեւի իրավական գիտությունների ազգային ակադեմիայում: Հնթացս շնորհանդեսի, «**Սահմանադրականություն. դասերը, մարտահրավերները, երաշխիքները**» թեմայով ծավալուն զեկույցով հանդես եկավ պրոֆեսոր Գ. Հարությունյանը: Շնորհանդեսին ելույթներ ունեցան իրավական գիտությունների ազգային ակադեմիայի փոխպրեզիդենտ Վոլոդիմիր Տիխինը, Ուկրաինայի սահմանադրական դատարանի փոխնախագահ, ակադեմիկոս Յուրի Բաուլինը, իրավական գի-

տությունների ազգային ակադեմիայի ակադեմիկոս Միխայիլո Կոստիցկին, իրավական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր Միկոլա Սելվոնը, գիտությունների ազգային ակադեմիայի պետության եւ իրավունքի ինստիտուտի տնօրեն, ակադեմիկոս Յուրի Շեմշուչենկոն, վարչական դատարանի նախագահ, իրավագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր Ռուսլան Կիրիլյուկը, Կիեւի ազգային համալսարանի պրոֆեսոր, իրավագիտության դոկտոր Նինա Մյալովիցկայան եւ ուրիշներ: Նրանց վերլուծական ելույթներում ոչ միայն արժեւորվեցին հեղինակի հայեցակարգային ու դոկտրինալ մոտեցումները սահմանադրականության էության բացահայտման ու հասարակական պրակտիկայում դրա հաստատման վերաբերյալ, այլեւ կարեւորվեց տվյալ ժողովածուի հսկայական դերն ու միջազգային նշանակությունն իրավագիտության ու սահմանադրական պրակտիկայի հետագա զարգացման գործում: Տպավորիչ էր ոչ միայն շնորհանդեսում ՀՀ ՍԳ նախագահի ներկայացրած ամփոփիչ զեկույցը, այլեւ այդ զեկույցի եւ հրատարակված ժողովածուի վերաբերյալ բազմաթիվ ելույթներում հնչեցված ընդհանրական տեսակետը, համաձայն որի սահմանադրագիտության բնագավառում հայեցակարգային նշանակության նոր մոտեցումներ են առաջադրվում, որոնք միջազգային բացառիկ կարեւորություն ունեն:

ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՎԿԱՆ ՂԱՏԱՐԱՆ ♦ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ♦ 1(63)2012

Համառոտ ներկայացնում ենք մի քանի կարծիքներ: **Միկոլա Սեյվոն.** «Բացառիկ կարեւորում են սահմանադրականության այս հետազոտությունը՝ որպես երեւոյթ: Շատ կարեւոր է, որ այս գրքում հետետողականորեն, հիմնավորապես ներկայացվում է սահմանադրական արդարադատության բացառիկ դերը սահմանադրականության հաստատման գործում: Բոլորի համար բացառիկ կարեւոր են Հարությունյանի մոտեցումները մարդու իրավունքների պաշտպանության եւ սահմանադրական գանգատի ինստիտուտի ամրապնդման հարցում»: **Վոլոդիմիր Տիխին.** «Հայաստանում կատարված հետազոտությունները, որոնք արժաժվում են մասնավորապես Հարությունյանի ելույթում եւ հրապարակման մեջ, մեզ համար մեծ հետաքրքրություն են ներկայացնում: Դրանք առավել կարեւորվում են սահմանադրական ներկա զարգացումների համատեքստում»: **Յուրի Բաուլին.** «Պարոն Հարությունյանի մոտեցումները սահմանադրական հիմնարար արժեքների եւ դրանց գործնական կյանքում երաշխավորելու վերաբերյալ բացառիկ հետաքրքրություն են ներկայացնում»: **Միխայիլո Կոստիցկի.** «Սահմանադրականության վերաբերյալ այս տեսական ընդհանրացումներով պրոֆեսոր Հարությունյանը առաջարկում է նոր, ունիվերսալ սկզբունք՝ սահմանադրականության սկզբունք: Նախկինում արդյո՞ք այս սկզբունքը չի

եղել: Եղել է, բայց եղել է միայն սահմանադրական իրավունքի հարթության վրա: Իրավունքի տեսության մեջ այն անհրաժեշտ խորությամբ մեկնաբանման առարկա չի եղել: Ուրեւէ մեկն այս տեսանկյունից դեռեւս այնպիսի հստակությամբ հարցադրում չի կատարել, ինչպես պարոն Հարությունյանը: Նա սահմանադրականություն հասկացությունը քննության առարկա է դարձրել իրավունքի փիլիսոփայության տեսանկյունից եւ սահմանադրականությունը քննության առել որպես իրավունքի համընդհանուր սկզբունք: Նման խորությամբ սա արվում է առաջին անգամ»: **Նինա Մյակովիցկայա.** «Ես չեմ փորձի սահմանադրականության բոլոր հիմնախնդիրներին անդրադառնալ, որոնք բարձրացվում են այս գրքում: Ես առանձնապես կարեւորում եմ միջազգային այս ֆորումը եւ Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանի նախագահ պարոն Հարությունյանի հեղինակած ժողովածուն, որում արտահայտված գիտական արժեքավոր նորությունները հրաշալի նյութ են տարբեր երկրների պրակտիկայի համար: Պարզապես ցանկանում եմ հեղինակին շնորհակալություն հայտնել՝ այս աշխատանքում ներկայացված գիտական հարցադրումների եւ հայեցակարգային մոտեցումների համար, որոնք կարեւոր են ոչ միայն պրակտիկ գիտնականների, իրավագետ տեսաբանների, այլեւ համալսարանական ուսանողության

ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

համար՝ ինչպես ԱՊՀ անդամ, այնպես էլ տարբեր երկրներում»:

Ժողովածուի հանդեպ արտերկրում ցուցաբերվող այս ուշադրությունը եւս մի վկայություն է այն բանի, թե վերջին տարիներին ինչ արգասավոր է Սահմանադրական դատարանների միջազգային համագործակցությունը, եւ թե այդ գործում ինչ բացառիկ դերակատարություն ունի Հայաստանը, մի երկիր, որը սահմանադրական դատարանների համաշխարհային Կոնգրեսի բյուրոյի անդամ է եւ ավելի քան 11 տարի նախագահում է Նոր ժողովրդավարության երկրների սահմանադրական դատարանների միջազգային խորհրդաժողովը:

Ուկրաինայի սահմանադրական դատարանում կազմակերպվել էր նաեւ առանձին հիմնահարցերի քննարկման կլոր սեղան, որտեղ **«Սահմանադրական արդարադատությանը նեղված արդի մարտահրավերները»** թեմայով զեկուցումով հանդես եկավ ՀՀ ՍԳ նախագահը:

**ՏԱՐԵՄՈՒՏԻ
ՀԱՆԳԻՊՈՒՄ**

2011թ. դեկտեմբերի 29-ին տարեմուտի հանդիպում էր կազմակերպվել ՀՀ սահմանադրական դատարանում: Այն տարբերվում էր նախորդ նմանատիպ հանդիպումներից նրանով, որ հատուկ հրավիրյալի կարգավիճակով դատարանում էին նաեւ այն քաղաքացիները կամ նրանց ներկայացուցիչները, ում դիմումի հիման վրա 2011 թվականին ՀՀ տարբեր օրենքների դրույթներ ճանաչվել են ՀՀ Սահմանադրությանը հակասող եւ անվավեր:

Ամփոփելով տարվա ընթացքում կատարված աշխատանքը՝ ՍԳ նախագահն ընդգծեց, որ մեկ ամսից կիրառարակվի դատարանի տարեկան հաղորդումը որոշումների կատարման վիճակի վերաբերյալ, որտեղ մանրամասն կներկայացվեն նաեւ երկրում սահմանադրական արդարադատության հետագա բարելավման հիմնախնդիրները: Միաժամանակ շեշտվեց, որ 2011թ. նոյեմբերի 15-ին ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից, ՀՀ սահմանադրական դատարանի իրավական դիրքորոշումների հիման վրա, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքում, ՀՀ քրեական ու քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքերում կատարված փոփոխություններն արմատական լուրջ քայլ էին մարդկանց սուբյեկտիվ իրավունքների պաշտպանության, նրանց սահմանադրական արդարադա-

տության իրավունքի իրացումը երաշխավորելու հարցում:

Դատարանի նախագահը հատուկ շնորհակալություն հայտնեց հրավիրյալներին, ովքեր գործուն դեր են կատարել երկրում սահմանադրական օրինականության հաստատման, օրենսդրության սահմանադրականացման հարցում:

Հավելենք նաև, որ 2011թ. ՀՀ սահմանադրական դատարանը վերջնական որոշում է կայացրել 76 գործով, որից 8-ի դեպքում օրենքների դրույթները ճանաչվել են ՀՀ Սահմանադրությանը հակասող եւ անվավեր, իսկ 5-ի դեպքում՝ դրանք սահմանադրական են ճանաչվել ՀՀ սահմանադրական դատարանի իրավական դիրքորոշումների հիման վրա բացահայտված՝ տվյալ

նորմի սահմանադրաիրավական բովանդակության շրջանակներում:

**ԱՆԳԼԻԱՅԻ ԴԵՍՊԱՆԸ
ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ
ԴԱՏԱՐԱՆՈՒՄ**

Փեյրվարի 3-ին ՀՀ սահմանադրական դատարանի նախագահ Գ. Հարությունյանն ընդունեց Հայաստանի Հանրապետությունում Մեծ Բրիտանիայի եւ Հյուսիսային Իռլանդիայի Միացյալ Թագավորության նորանշանակ դեսպան Բեթրին (Բեթի) Ջեյն Լիչին:

Պարոն Հարությունյանը դեսպանին ծանոթացրեց ՍԴ գործունեությանը, սահմանադրական դա-

տարանի միջազգային կապերին, քննության առնված գործերին ու կայացրած մի շարք որոշումների:

Տիկին Լիչն ուրախությամբ ընդունեց այն փաստը, որ ՍԴ որոշումներն այսուհետ նաև անգլերեն լեզվով կհրապարակվեն եւ կտեղադրվեն ՍԴ վեբ կայքում:

Երկուստեք ողջունեցին ՀՀ սահմանադրական դատարանի եւ Անգլիայի դեսպանության հետ սերտ

ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

կապերը եւ պատրաստակամութիւն հայտնեցին շարունակել արդյունավետ համագործակցությունը:

Ձրույցն ընթացավ իրավունքի գերակայության ապահովման, Սահմանադրական դատարանների ունեցած կարեւոր դերի, Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի հետ գործակցության եւ փոխադարձ հետաքրքրություն ներկայացնող մի շարք այլ հարցերի շուրջ:

ՄԳ նախագահը դեսպանին հաջողություն մաղթեց իր նոր պաշտոնավարման գործում:

**ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԸ
ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՎԿԱՆ
ՂԱՏԱՐԱՆՈՒՄ**

Փետրվարի 7-ին ՀՀ սահմանադրական դատարանի նախագահ Գ. Հարությունյանն ընդունեց Վրաստանի, Ռուսաստանի, Հայաստանի եւ Արցախի պետական համալսարանների մի խումբ ուսանողների, ովքեր Երեւանում մասնակցում են **«Գաղական իշխանության կայացման ընթացքն ու հիմնահարցերը արդի ժամանակաշրջանում»**

միջազգային ձեռնարկն եռօրյա դպրոցին: Պարոն Հարությունյանն ուսանողներին ծանոթացրեց սահմանադրական արդարադատության հիմնախնդիրներին, առանձին սահմանադրական դատարանների գործունեության առանձնահատկություններին: Հարցերով ու պատասխաններով շարունակվող զրույցն ընթացավ իրավագիտության ոլորտում առավել խորքային ուսումնասիրությունների անհրաժեշտության եւ արդիականության վերհանման, իրավամտաժողովրդի ու իրավական մշակույթի ամրապնդման հարցերի շուրջ:

ԳԵՍՊԱՆԻ ԱՅՅԸ ՍԳ

Փետրվարի 14-ին ՀՀ սահմանադրական դատարանի նախագահ Գ. Հարությունյանն ընդունեց ԵԱՀԿ Երեւանյան գրասենյակի ղեկավար, դեսպան Անդրեյ Մորոկինին:

Պարոն Հարությունյանը հյուրին շնորհավորեց պատասխանատու պաշտոնը ստանձնելու կապակցությամբ՝ հույս հայտնելով, որ ՀՀ սահմանադրական դատարան-ԵԱՀԿ գրասենյակ արդյունավետ համագործակցությունը շարունակական կլինի:

Ձրույցն ընթացավ Հայաստանի Հանրապետությունում ժողովրդավարական զարգացումների, առաջիկայում սպասվելիք պառլամենտական ընտրությունների, ընտրողների իրավունքների դատական

պաշտպանության հարցերի շուրջ: Պայմանավորվածություն ձեռք բերվեց առաջիկայում այդ թեմատիկայով համատեղ սեմինար անցկացնել:

ՄԴ նախագահը դեսպանին հաջողություն մաղթեց Հայաստանի Հանրապետությունում ԵԱՀԿ ծրագրերի իրականացման գործում:

Դեսպանը շնորհակալություն հայտնեց ընդունելության ու բարեմաղթանքների համար, հավաստելով, որ իր գործունեությամբ կնպաստի երկուստեք ձեռք բերված կապերի հետագա ամրապնդմանը:

**IX ԳԻՏԱԺՈՂՈՎԸ՝
ԳԵՐՄԱՆԱՅԻ ՄԱՍՆԱԳԵՏՆԵՐԻ
ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅԱՄԲ**

Փեպրվարի 15-ին ՀՀ սահմանադրական դատարանում անցկացվեց «Անձին սեփականության իրավունքից զրկելու հիմնախնդիրները ՀՀ Սահմանադրության 31-րդ հոդվածի համարերսպում» թեմայով IX գիտաժողովը: ՀՀ սահմանադրական դատարանի անդամների եւ աշխատակիցների համար այն կազմակերպել էին «Հարավային Կովկասում իրավական եւ դատական բարեփոխումների համար խորհրդատվություն» (GIZ) ծրագիրն ու ՀՀ սահմանադրական դատարանը:

Ողջույնի խոսքերով հանդես եկան ՀՀ ՄԴ նախագահ **Գագիկ Հարությունյանը**, Հայաստանում ծրագրի ղեկավար **Վարդան Պողոսյանը** եւ գիտաժողովի հիմնական բանախոս, Համբուրգի համալսարանի պրոֆեսոր **Օքսո Լուխերհանը**:

Պարոն Հարությունյանը կարեւորեց արդեն ավանդույթ դարձած

ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

գիտաժողովի դերը, իրավագետների ու սահմանադրագետների շրջանում մեծ հեղինակություն վայելող հիմնական բանախոս, պրոֆեսոր Օթթո Լուխթերհանդի ներկայությունը, վկայեց այն սպասելիքները, որ մի շարք կարեւոր հարցեր այստեղ կզտնեն իրենց սպառնիչ պատասխանները:

Գիտաժողովի նիստերը վարում էր ՀՀ ՄԳ նախագահ Գ. Հարությունյանը, հիմնական բանախոս՝ Օթթո Լուխթերհանդ:

Մասնակիցները հետաքրքրությամբ լսեցին պրոֆեսորի զեկուցումը: Ծավալված աշխույժ քննարկումն ու հընթացս ներկայացվող հարց ու պատասխանները վկայում էին թեմայի կարեւորությունն ու արդիականությունը:

Ամփոփելով գիտաժողովի արդյունքները, ՀՀ սահմանադրական դատարանի նախագահ Գ. Հարությունյանը շնորհակալություն հայտնեց պարոն Լուխթերհանդին՝ հրավերն ընդունելու եւ իր հետաքրքիր, օգտակար զեկույցի համար, «Հարավային Կովկասում իրավական և դատական բարեփոխումների հա-

մար խորհրդատվություն» (GIZ) ծրագրի ղեկավարությանը, որի հետ ՀՀ ՄԳ-ի համագործակցությունն այսօրինակ ձեռնարկումներով շարունակական է:

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ՝ ԱՐԵՎՄՏԱՀԱՅԵՐԵՆ

ՀՀ սահմանադրական իրավունքի կենտրոնի նախաձեռնությամբ իրականացվել է ՀՀ Սահմանադրության արեւմտահայերեն զուգադիր թարգմանությունը (շարադրանքն արեւմտահայերենով) եւ հրատարակվել առանձին գրքով:

ՀՀ Սահմանադրության՝ արեւմտահայերեն տեքստը տեղադրված է ՀՀ սահմանադրական դատարանի վեբ կայքում՝ (<http://www.concourt.am/armenian/constitutions/arevmtahayeren.pdf>):

ՄԳ մամուլի ծառայություն

Գրանցվել է ՀՀ արդարադատության նախարարության
20 դեկտեմբերի 1996թ. կոլեգիայի թիվ 37/2-14 որոշմամբ

Խմբագրության հասցեն՝
Երևան Բաղրամյան 10
Հեռախոս՝ 58-81-71
E-mail: armlaw@concourt.am.
[http://www.concourt.am.](http://www.concourt.am)

Ստորագրված է տպագրության՝ 10.03.2012 թ.
Դասիչ՝ 77754
Գրաչափը՝ 70x100 1/16
Տպաքանակը՝ 500

*ՀՀ ՍԴ փեղեկագիրը ՀՀ
քառօրյակի որակավորման
հանձնաժողովի որոշմամբ ընդգրկված է
ապենսիտությունների արդյունքների
տպագրման համար ընդունելի
պարբերականների ցանկում*

Вестник Конституционного Суда Республики Армения N 1(63) 2012
Bulletin of the Constitutional Court of the Republic of Armenia N 1(63) 2012
Bulletin de la Cour constitutionnelle de la République d'Arménie. N 1(63) 2012